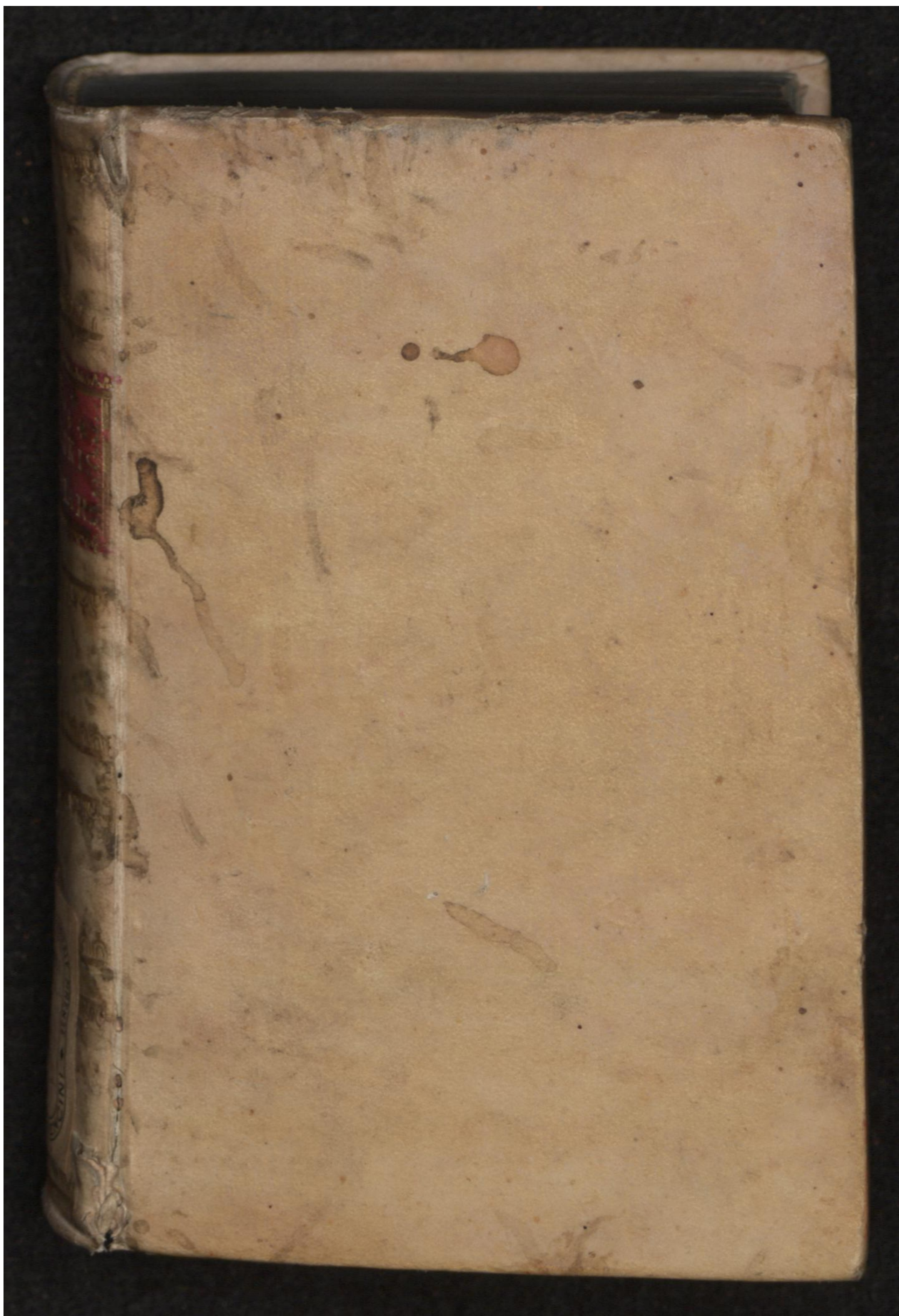
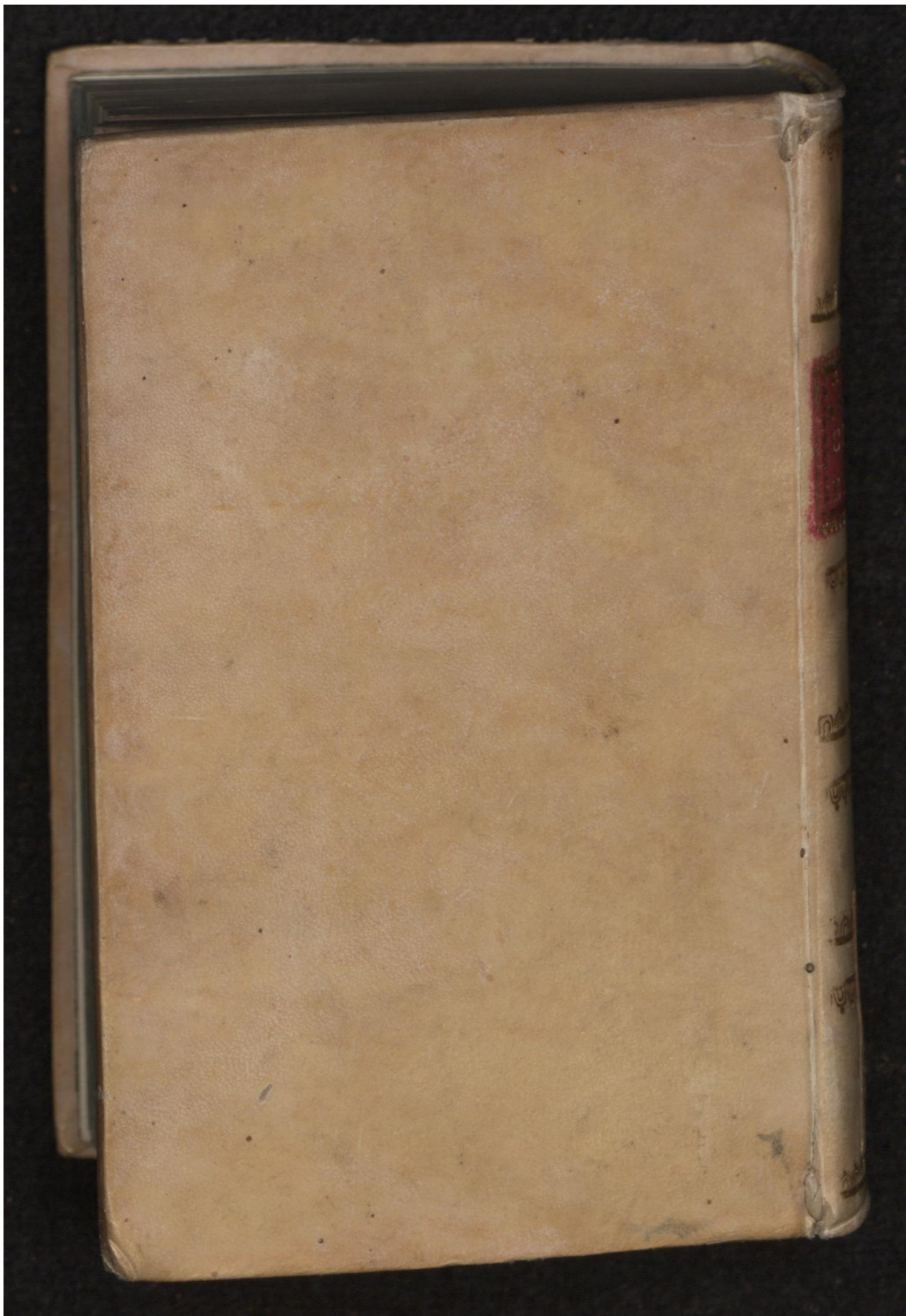

M. T.
CICERONIS
EPISTOLAR
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
II
31

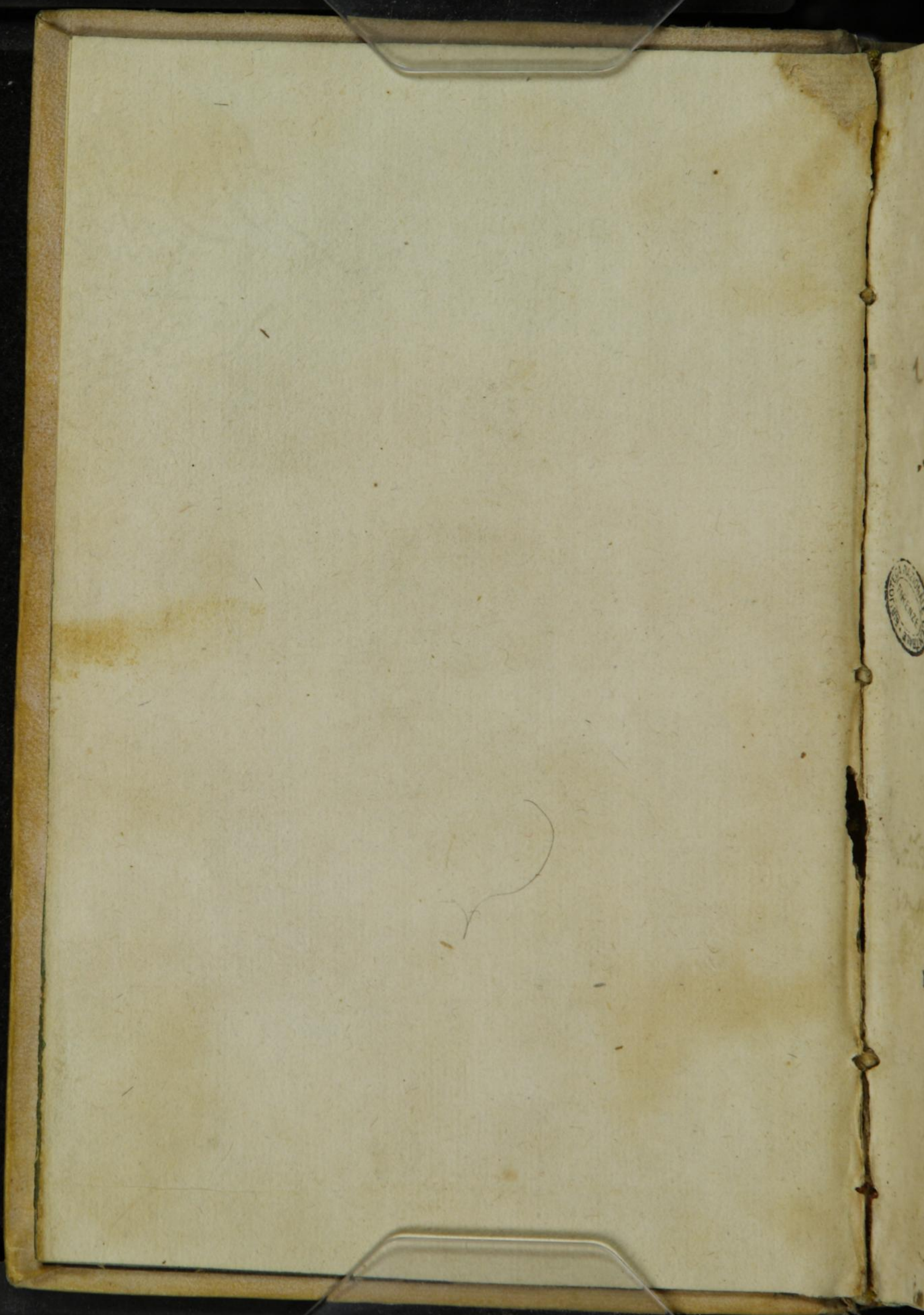

Ex Libris Joannis Nencini
1874

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLAE ad Atticũ, ad M. Brutum, ad Quintum fratrem, multorum locorũ correctione illustratæ,

Cum suis Commentarijs separatim impressis, auctore Paulo Manutio Aldi filio.

PAVLVS MANVTIVS ALDI FILIVS.

VENETIIS, M. D. L I.

GVLIELMO PELLICERRIO, EPIscopo Monspessulanensi, Christianissimi Galliæ Regis apud Venetam Remp. Oratori, Paulus Manutius Aldi F. S. D.

QVO quisque in nos animo sit, difficile est iudicare: neque ferè quidquam est, quod intelligi minus possit; propterea ꝙ à simulatione uoluntas non facile distinguitur: tamen dubitare te non arbitror, quin ego is in te colendo sim, qui esse debeo: secus enim si esset, me tu certe, quantum amas, non amares. quanquam non hoc modo facis: etenim beneficio etiam obstringis: beneficium autem illud est, ꝙ mihi ad restituendos ueterum libros omnia, quæ in te sunt, quæ intelligo esse maxima, & polliceris, & defers. quam tuam liberalitatē eo pluris facio, quòd eam tu condire soles humanitate sermonis: qua factum est, ut non ego solum, sed omnis hæc te ciuitas mirifice diligat. nam de doctrina tua, de probitate quis erat, qui iam antea nō audisset. quæ quanquam eiusmodi sint, ut ipsa per se beneuolentiam, & gratiam concilient: tamen, cum hæc orationis comitas accedit, multo pluris æstimantur. itaque in hoc legationis munere fungendo qui maiorem aut gratiā à nostris hominibus iniuerit, aut uirtutis opinionē tulerit, arbitror fuisse neminem. sed apud me præcipua sunt merita: quæ equidem, si possim, cupio remunerare: sed mihi gratiæ reddendæ rationem sentio esse perdifficilem: non enim quæ tibi ad bene merendum, eadem est nobis ad remunerandum facultas. quare quoniam, quod debeo, soluere non possum: ueritus, ne tu

malum nomen me putares, cepi consilium mittendi ad te quasi prædes harum epistolarum libros. quos tibi nō puto à me esse commendandos: nam & tu eos iampridem bene nosti; & prædes commendare, debitoris non est. tantum te rogo, ut, si me tibi eam, quam debeo, præstare obseruantiam intelligis, tu me eo, quo instituisti, prosequi amore ne desinas. Vale.

STVDIOSIS.

a D latinæ linguæ cognitionem, ut ego existimo, plus afferre non potest ullus liber, quàm quæ ad Atticum scriptæ sunt epistolæ. sed eas hactenus propter infinita menda paucissimi attingere sunt ausi. quæ me ratio cum hortari uideretur, ut ad earum emendationem, quidquid operæ, quidquid possem industriæ, conferrem: feci, & opus aggressus sum sanè difficillimum: in quo tamē quantū studij posuerim, non pœnitet: nam ferè, lectorem offendere quæ poterant, sublata sunt omnia: ut deinceps liber omnium elegantissimus & legi ab omnibus, & intelligi satis commode possit.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER I.

CICERO ATTICO S.

P ETITIONIS NOSTRAE, quam tibi summæ curæ esse scio, huiusmodi ratio est, quod adhuc cõiectura prouideri possit. prẽsat unus P. Galba, sine fuco, ac fallacijs, more maiorũ. negatur. ut opinio est hominũ, nõ aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropera prensatio: nã illi ita negant uulgo, ut mihi se debere dicant. ita quiddam spero nobis profici, cum hoc percrebrescit, plurimos nostros amicos inueniri. nos autem initium prẽsandi facere cogitaramus eo ipso tempore, quo tuum puerũ cum his literis proficisci Cincius dicebat. In cãpo comitijs tribunitijs ad XVI. Cal. Sext. cõpetitores, qui certi esse uidebãtur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontẽ ferias. sunt, qui etiã Cæsonium putent. Aquilium nõ arbitramur; qui denegat, & iurauit morbum, et illud suũ regnum iudiciale opposuit. Catilina, si iudicatum erit meridie nõ lucere, certus erit cõpetitor. de Aufidio, et Palicano, nõ puto te expectare, dũ scribã. de ijs, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano contendere existimatur: qui sic inopes & ab amicis, et existimatione sunt, ut mihi uideatur non esse ἀδύνατον Curiũ obducere: sed hoc præter me nemini uidetur. nostris ra=

tionibus maxime cōducere uidetur, Thermum fieri cū Cæsare: nemo est enim ex ijs, qui nunc petunt, qui, si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore uideatur, propterea quòd curator est uiæ Flaminiæ: quæ
* cum erit absoluta sanè facile eum libenter nūc cæteri Consuli acciderim. petitorum hæc est adhuc informata cogitatio. nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam: & fortasse, quoniam uidetur in suffragijs multum posse Gallia; cum Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonē, ut Ianuario reuertamur. cum perspexero uoluntates nobilium, scribam ad te. cætera spero prolixa esse, his duntaxat urbanis competitoribus: illam manum tu mihi cura ut præstes, quoniam propius abes, Pompeij nostri amici. nega me ei iratum fore, si ad mea comitia non uenerit. atque hæc huiusmodi sunt. Sed est, quod abs te mihi ignosci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. unà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magistrum fore, si bona uenirent, L. Pontius. uerum hoc ridiculum est, de magistro nunc cognoscere. rogauit me Cæcilius, ut adessem contra Satyrum. dies ferè nullus est, quin hic Satyrus domum meam uētitet. obseruat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi, & Quinto fratri magno usui in nostris petitionibus. sanè sum perturbatus, cum ipsius Satyri familiaritate, tū Domitij, in quo uno maxime ambitio

nostra nititur. demonstraui hæc Cæcillo: simul & illud ostendi, si ipse unus cũ illo uno contenderet, me ei satisfacturum fuisse: nunc in causa uniuersorum creditorum, hominum præsertim amplissimorum, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facile communẽ causam sustinerent, æquum esse, eum et officio meo cõsulere, & tempori. durius accipere hoc mihi uisus est, quàm uellem, & quã homines belli solent; & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine longe refugit. abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existimes humanitate esse prohibitũ, ne contra amici summam existimationem miserrimo eius tẽpore uenirem, cum is omnia sua studia, & officia in me cõtulisset. ꝙ si uoles in me esse durior, ambitionem mihi putabis obstitisse. ego autem arbitror, etiam si id sit, mihi ignoscendum esse: ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: uides enim, in quo cursu sumus, & quàm omnes gratias nõ modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. spero tibi me causam probasse, cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἡλίου ἀνάθημα esse uideatur. multum te amamus. L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo Coss. Filiolo me auctum scito salua Terentia.

CICERO ATTICO S. 2

ABS TE tam diu nihil literarũ? ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter. hoc tẽpore Catilinã cõpetitorem nostrũ defendere cogitamus. iudices habemus, quos uolumus, summa accusatoris uolũtate. spero, si absolutus erit, coniũctiorem nobis fore in ratione

petitionis: sin aliter acciderit, humaniter feremus. tuo aduentu nobis opus est maturo: nã prorsus summa hominum est opinio, tuos familiareis nobiles homines aduersarios honori nostro fore. ad eorum uoluntatẽ mihi conciliandã maximo te mihi usui fore uideo. quare Ianuario ineunte, ut constituisti, cura ut Romæ sis. Auiam tuam scito desiderio tui mortuã esse, et simul ꝙ uerita sit, ne Latinæ in officio non manerent, & in montem Albanum hostias nõ adducerent. eius rei consolationem ad te L. Saufeium missurum esse arbitror. nos hic te ad mẽsem Ianuarium expectamus, ex quodã rumore, an ex literis tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietã exposita: nos ea non uidimus: neq;.n. exeũdi Roma potestas nobis fuit. misimus, qui pro uectura solueret. te multũ amamus, ꝙ ea abs te diligenter, paruoq; curata sunt. Quod ad me sæpe scripsisti de nostro amico placando, feci, & expertus sum omnia: sed mirãdum in modum est animo abalienato: quibus de suspicionibus, & si audisse te arbitror, tamen ex me, cũ ueneris, cognosces. Salustium præsentẽ restituere in eius ueterem gratiam nõ potui. hoc eo ad te scripsi, ꝙ is me accusare de te solebat, in se expertus est illũ esse minus exorabilem, meum studium nec tibi defuisse. Tulliolã C. Pisoni L. F. Frugi despondimus. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

CREBRAS expectationes nobis tui cõmoues. nuper quidẽ, cum te iam aduentare arbitraremur, repẽte abs te in mensem Quintilem reiecti sumus. nunc uero

ſentio, quod cõmodo tuo facere poteris, uenias ad id tẽpus, quod ſcribis. obieris Quinti fratris comitia: nos longo interuallo uiſeris. Acutilianam controuerſiã trãſegeris. hoc me etiam Peduceus, ut ad te ſcriberem, admonuit: putamus. n. utile eſſe, te aliquando iam rem tranſigere. mea interceſſio & eſt, & fuit parata. Nos hic incredibili ac ſingulari populi uolũtate de C. Macro trãſegimus. cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maiorẽ fructum ex populi exiſtimatione illo dãnato cepimus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſemus. Quod ad me de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt ornamentum Academiæ proprium meæ, ꝙ & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare eſt eius gymnaſij. quare uelim, ut ſcribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea ſigna miſiſti, ea nondũ uidi: in Formiano ſunt: quò ego nunc proficiſci cogitabam. illa omnia in Tuſculanum deportabo. Caietam, ſi quando abũdare cœpero, ornabo. Libros tuos conſerua, & noli deſperare eos meos facere poſſe. quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs, atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

QVANTVM dolorem acceperim, & quanto fructu ſim priuatus et forẽſi, & domeſtico, Lucij fratris noſtri morte; in primis pro noſtra conſuetudine tu exiſtimare potes: nã mihi omnia, quæ iucũda ex humanitate alterius, et moribus homini accidere poſſunt, ex illo accidebãt. quare nõ dubito, quin tibi quoq; id moleſtum ſit, cũ & meo dolore moueare, & ipſe omni uir-

tute, officioq; ornatissimum, tuiq; et sua sponte, et meo sermone amantem, affinem, amicumq; amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Q. fratris animus in eam esset is, qui esse deberet. quem cum esse offensiorē arbitrarer, eas literas ad eum misi, quibus & placarem ut fratrē, & monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantē. Itaq; ex ijs, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, cōfido ita esse omnia, ut et oporteat, et uelimus. De literarum missione, sine causa abs te accusor: nunquam enim à Pomponia nostra certior sum factus, esse cui literas dare possem. porrò autē neq; mihi accidit, ut haberē, qui in Epeirum proficisceretur: neq; dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mādaras; ut primum à tuo digressu Romā ueni, confeceram: sed accidit, ut & contentione nihil opus esset; & ego, qui in te satis consilij statuerim esse, mallē Peduceum tibi consilium per literas, quā me dare. etenim cum multos dies aures meas Acutilio dedissem, cuius sermonis genus tibi notum esse arbitror; non mihi graue duxi scribere ad te de illius querimonijs, cū eas audire, quod erat subodiosum, leue putassem. sed abs te ipso, qui me accusas, unas mihi scito literas redditas esse; cū & otij ad scribendū plus, & facultatē dandi maiorem habueris. Quod scribis, etiam si cuius animus in te esset offensior, à me recolligi oportere: quid dicas? neq; id neglexi: sed est miro quodam modo affectus. ego autem, quæ dicenda fuerunt ad te, non præterij: quid autem contendendum esset, ex tua putabā uoluntate statuere oportere: quam si ad me perscripse=

ris, intelliges me neq; diligentiorem esse uoluisse, quã tu esses, neq; negligentiorem fore, quàm tu uelis. De Tadiana re mecum Tadius locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas usu capta esset. id mirabamur, te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usucapi posse. Eperoticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mãdaui, et quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, uelim, ut scribis, cures; quod sine molestia tua facere poteris: nam nos ex omnibus molestijs, & laboribus uno illo in loco conquiescimus: quò fratrem quotidie expectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, & sororem tuam, & matrem maxime diligit, salutemq; tibi plurimam adscribit, et Tulliola deliciæ nostræ. Cura, ut ualeas; & nos ames; & tibi persuadeas te à me fraterne amari.

CICERO ATTICO S.

NON committam posthac, ut me accusare de epistolarũ negligentia possis. tu modo uideto, in tanto otio ut par mihi sis. Domũ Rabirianam Neapoli, quã tu iam dimensam, & exædificatã animo habebas, M. Fonteius emit HS CCCLↃↃↃXXX. id te scire uolui, si quid forte eas res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater, & mihi uidetur, quo uolumus animo est in Põponiã, et cum ea nunc in Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem χρηστομαθῆ D. Turannium. Pater nobis decessit ad VIII. Cal. Dec. Hæc habebam ferè, quæ te scire uellem. tu, uelim, si qua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu

non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, ut nobismet ipsis tum deniq;, cum illò uenimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, et quid acturus sis, fac nos quamdiligentissime certiores. Apud matrem recte est, eaq; nobis curæ est. L. Cincio HS XXCD constitui me curaturum Idibus Feb. tu uelim ea, quæ nobis emisse, et parasse scribis, des operã, ut quamprimum habeamus. & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis conficere possis: omnem spem delectationis nostræ, quam, cum in otium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD te est, ut uolumus, mater tua, & soror à me, Quintoq; fratre diligitur. Cum Acutilio sum locutus: is sibi negat à suo procuratore quidquã scriptũ esse: & miratur istã controuersiam fuisse, quod ille recusarat satisdari amplius abs te non peti. Quod te de Tadiano negotio decidisse scribis, id ego Tadio & gratum esse intellexi, et magnopere iucundum. Ille noster amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicissimus, sanè tibi iratus est. hoc si quanti tu æstimes, sciã, tum, quid mihi elaborandum sit, scire possim. L. Cincio HS CCLↃↃCCCC pro signis Megaricis, ut tu ad me scripseras, curaui. Hermæ tui Pentelici cum capitibus æneis, de quibus ad me scripsisti, iam nunc admodum delectant. quare uelim, & eos, & signa, et cætera, quæ tibi eius loci, & nostri studij, & tuæ elegãtiæ esse uidebũtur, quamplurima, quamprimumq; mittas

et maxime quæ tibi gymnasij, xystiq; uidebuntur esse: nam in hoc genere sic studio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab alijs propè reprehendendi simus. si Lètuli nauis non erit, quò tibi placebit imponito. Tulliola, deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me ut spõsorem appellat, mihi autem abiurare certius est, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIMIVM raro nobis abs te literæ afferũtur: cũ & multo tu facilius reperias, qui Romã proficiscãtur, quàm ego, qui Athenas; & certius tibi sit, me esse Romæ, quàm mihi, te Athenis. itaque propter hanc dubitationem meã breuior hæc ipsa epistola est, ꝙ, cum incertus essem, ubi esses, nolebam illum nostrum familiarẽ sermonẽ in alienas manus deuenire. signa Megarica, et Hermas, de quibus ad me scripsisti, uehemẽter expecto. quidquid eiusdẽ generis habebis dignũ Academia tibi quod uidebitur, ne dubitaris mittere, & arcæ nostræ cõfidito. genus hoc est uoluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maxime sunt, ea quæro. Lètulus naues suas pollicetur. peto abs te, ut hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, Εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM essem in Tusculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, cũ essem in Ceramico) uerũtamen cũ ibi essem, Romæ puer à sorore tua missus epistolã mihi abs te allatã dedit, nunciauitq;, eo ipso die post meridiẽ missurũ eũ,

qui ad te proficisceretur. eo factum est, ut epistolæ tuæ rescriberem aliquid, breuitate tēporis tam pauca cogerer scribere. primum tibi de nostro amico placando, aut etiam plane restituendo polliceor. quod ego, etsi mea sponte ante faciebam, eo nunc tamē & agam studiosius, & contendam ab illo uehementius, quòd tantā ex epistola uoluntatem eius rei tuā perspicere uideor. hoc te intelligere uolo, pergrauiter illū esse offensum: sed quia nullam uideo grauem subesse causam, magnopere confido illum fore in officio, & in nostra potestate. Signa nostra, & Hermeraclas, ut scribis, cū commodissime poteris, uelim imponas, & si quod aliud οἰκεῖον eius loci, quem non ignoras, reperies, et maxime, quæ tibi palæstræ, gymnasijq; uidebuntur esse: etenim ibi sedens hæc ad te scribebā, ut me locus ipse admoneret. præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli possim includere, & putealia sigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam despōdeas, quamuis acrem amatorem inueneris: nam ego omnes meas uindemiolas eò reseruo, ut illud subsidium senectuti parem. De fratre confido ita esse, ut semper uolui, & elaboraui. multa signa sunt eius rei, non minimum, ꝙ soror prægnans est. De comitijs meis, & tibi me permisisse memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expectāt, prædico, & te non mō non accersam, sed prohibebo; ꝙ intelligā multo magis interesse tua, te agere, quod agendum est hoc tempore; quàm mea, te adesse comitijs. proinde eo animo te uelim esse, quasi mei negotij causa in ista loca missus esses: me autem eum & offendes erga te, et audies, quasi mihi, si qua parta erūt

non modo te præsente, ſed per te parta ſint. Tullio=la tibi diem dat, ſponſorem non appellat. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA ſponte faciebã antea, & poſt duabus epiſtolis tuis perdiligenter in eandẽ rationẽ ſcriptis, magnopere ſum commotus. eò accedebat hortator aſſiduus Saluſtius, ut agerẽ quãdiligẽtiſſime cũ Luceio de ueſtra uetere gratia reconcilianda. ſed cũ omnia feciſſem, non modo eam uoluntatẽ eius, quæ fuerat erga te, recuperare nõ potui, uerũ ne cãm quidem elicere immutatæ uoluntatis. tametſi iactat ille quidẽ illud ſuũ arbitriũ, & ea, quæ iam tum, cũ aderas, offendere ius animũ intelligebam, tamẽ habet quiddã profecto, quod magis in animo eius inſederit, quod neq; epiſtolæ tuæ, neq; noſtra legatio tã poteſt facile delere, quàm tu præſens nõ modo oratione, ſed tuo uultu illo familiari tolles, ſi modo tãti putabis id, quod, ſi me audies, & ſi humanitati tuæ cõſtare uoles, certe putabis. ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea ſignificarem tibi per literas, me ſperare illũ in noſtra poteſtate fore, nũc idem uidear diffidere: incredibile eſt, quãto mihi uideatur illius uolũtas obſtinatior, & in hac iracundia obfirmatior. ſed hæc aut ſanabuntur, cum ueneris; aut ei moleſta erunt, in utro culpa erit. Quod in epiſtola tua ſcriptum erat, me iam arbitrari deſignatum eſſe; ſcito, nihil tã exercitũ eſſe nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitatibus, nec, quando futura ſint comitia, ſciri. uerum hæc audies de Piladelpho. tu uelim, quæ Academiæ noſtræ paraſti, quamprimũ mittas. mirum, quàm illius loci nõ

modo usus, sed etiã cogitatio delectat. libros uero tuos caue cuiquã tradas. nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. summum me eorum studiũ tenet, sicut odiũ iam cæterarum rerũ: quas tu, incredibile est, quàm breui tẽpore quãto deteriores offensurus sis, ꝙ reliquisti.

CICERO ATTICO S.

TEVCRIS illa lentũ sanè negotiũ, neque Cornelius ad Terentiam postea rediјt. opinor ad Considium, Axiũ, Selicium confugiendũ est: nam à Cæcilio propinqui minore centesimis numũ mouere nõ possunt. sed, ut ad prima illa redeã: nihil ego illa impudentius, astutius, lentius uidi. libertum mitto: Tito mandaui: σκέψεις, atque ἀναβολαί. sed nescio, an ταυτόματον ἡμῶν: nam mihi Pompeiani prodromi nunciant, aperte Pompeium acturum, Antonio succedi oportere: eodemq; tẽpore aget Prætor ad populum. res eiusmodi est, ut ego nec per bonorum, nec per popularem existimationẽ honeste possim hominẽ defendere, nec mihi libeat, quod uel maximum est: etenim accidit hoc, quod totum cuiusmodi sit, mando tibi, ut perspicias. libertum ego habeo, sanè nequam hominem, Hilarũ dico, ratiocinatorem, & clientem tuum. de eo mihi Valerius interpres nunciat, Chiliusq; se audisse scribit hæc; esse hominem cum Antonio; Antonium porrò in cogendis pecunijs dictitare, patrem mihi quæri, & à me custodem cõmunis quæstus libertum esse missum. nõ sum mediocriter cõmotus, neq; tamen credidi: sed certe aliquid sermonis fuit, totum inuestiga, cognosce, perspice, & nebulonem illũ, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. huius

sermonis

ſermonis Valerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, totum ut uideas cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe. diuortium Mutiæ uehementer probatur. P. Clodium Appij filium te credo audiſſe cum ueſte muliebri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum pro populo fieret, eumq́; per manus ſeruulæ ſeruatum, & eductũ: rem eſſe inſigni infamia: quod te moleſte ferre certo ſcio. Quod præterea ad te ſcribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior: nam puer feſtiuus anagnoſtes noſter Soſitheus deceſſerat, meq́; plus, q̃ ſerui mors debere uidebatur, cõmouerat. Tu uelim ſæpe ad nos ſcribas. ſi rẽ nullam habebis, quod in buccam uenerit, ſcribito. Vale. Cal. Ianuarij, M. Meſſala, & M. Piſone Coſs.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas treis iam epiſtolas, unam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis, ut opinor, dediſti: alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit: tertiam, quam, ut ſcribis, anchoris ſolutis de phaſelo dediſti. quæ fuerunt omnes rhetorũ. pure loquuntur, cum humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. quibus epiſtolis ſum equidẽ abs te laceſſitus ad ſcribẽdum: ſed iccirco ſum tardior, ꝙ non inuenio fidelem tabellariũ: quotus enim quiſque eſt, qui epiſtolam paulo grauiorem ferre poſſit, niſi eam per lectionẽ releuarit? accedit eò, ꝙ mihi nõ eſt notũ, ut quiſq; in Epeirũ proficiſcatur: ego enim te arbitror cæſis aput Amaltheã tuã uictimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnãdum profe-

ctum : neq; id ipsum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiscare, aut quid in Epeiro temporis po nas. ita neq; Achaicis hominibus, neq; Epeiroticis paulo liberiores literas committere audeo. sunt autem post discessum à me tuum res dignæ literis nostris, sed non committendæ eiusmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi possint. Primum igitur scito, primum me non esse rogatũ sentẽtiam, præpositumq; esse nobis pacificatorem Allobrogum, idq; admurmurante senatu, neq; me inuito esse factum : sum enim et ab obseruando homine peruerso liber, & ad dignitatem in Rep. retinendam contra illius uoluntatem solutus : & ille secundus in dicendo locus habet auctoritatem penè principis, & uoluntatem non nimis deuinctam beneficio Consulis. tertius est Catulus, quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autem ipse paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis, q̃ facetijs ridiculus, nihil agẽs cum Rep. seiunctus ab optimatibus; à quo nil speres boni Reip. quia nõ uult; nil me tuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac defensor bonarum. quin immo leuiter inter se dissident. sed uereor, ne hoc, quod infectum est, serpat longius : credo enim te audisse, eum apud Cæsarem pro populo fieret, uenisse eò muliebri uestitu uirum; idq; sacrificiũ cum uirgines instaurassent, mentionem à Q. Cornificio in senatu factam: (is fuit princeps, ne tu forte aliquẽ nostrum putes) postea rem ex S. C. ad Virgines, & Põtifices relatam, idq; ab ijs nefas esse decretum: dein-

de ex S. C. Consules rogationem promulgasse, uxori Cæsarem nuntium remisisse. in hac causa Piso amicitia P. Clodij ductus operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, & fert ex S. C. & de religione, antiquetur. Messala uehementer adhuc agit seuere. boni uiri precibus Clodij remouentur à causa. operæ comparantur. nosmet ipsi, qui Lycurgei à principio fuissemus, quotidie demitigamur. instat, & urget Cato. quid multa? uereor, ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbis magnorum Reip. malorum causa sit. Tuus autem ille amicus, (scin quem dicam? de quo tu ad me scripsisti, posteaquam non auderet reprehendere, laudare cœpisse, nos (ut ostendit) admodum diligit, amplectitur, amat, aperte laudat; occulte (sed ita, ut perspicuum sit) inuidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. sed hæc ad te scribam aliàs subtilius: nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores non dum sortiti sunt. res eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίαν, quam postulas, Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ. ad III. Non. Dec. mēdose fuisse animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: sed non audebam antea dicere: nūc uero, ꝙ à te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. in illam orationem Metellinam addidi quædā. liber tibi mittetur, quoniā te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnā scribam? quid? etiam. Messala Cos. Antronianā domū emit HS CCCCXXXVII. quid id ad me, in=

quies? tantum, q ea emptione & nos bene emisse iudicati sumus, & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: sed tamen est in spe. Tu ista confice: à nobis liberiorem epistolã expecta. Vale. VI. Cal. Febr. M. Messala, & M. Pisone Coss.

CICERO ATTICO S.

12

VEREOR, ne putidum sit, scribere ad te, q̃ sim occupatus: sed tamen ita distinebar, ut uix huic tãtulæ epistolæ tempus habuerim, atq; id ereptum è summis occupationibus. Prima cõcio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea, non iucũda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaq; frigebat. tum Pisonis Cos. impulsu leuissimus Trib. pl. L. Fusius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo Flaminio: et erat in eo ipso loco ipso die nundinarum πανήγυρις. quæsiuit ex eo, placeret'ne ei iudices à Prætore legi, quo consilio idem Prætor uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutũ. tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus est, senatusq; auctoritatem sibi omnibus in rebus maximã uideri, semperq; uisam esse respondit, & id multis uerbis. postea Messala Cos. in senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in senatu, ut omnia illius ordinis cõsulta γενικῶς laudaret: mihiq;, ut assedit, dixit se putare satis ab se etiã de istis rebus esse respõsum. Crassus posteaq̃ uidit illũ ex-

cepiſſe laudem, ex eo, ꝙ hi ſuſpicarentur homines ei Cō
ſulatum meum placere, ſurrexit, ornatiſſimeq; de meo
Conſulatu locutus eſt, ut ita diceret, ſe, ꝙ eſſet ſenator,
ꝙ ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptū referre:
quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam ui-
deret, toties ſe beneficium meum uidere. quid multa?
totum hunc locum, quē in Ariſtocratia ego uarie meis
orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere,
de flamma, de ferro, (noſti illas ληκύθους) ualde gra
uiter pertexuit. proximus Pompeio ſedebam: intellexi
hominem moueri, utrum Craſſum inire eam gratiam
quam ipſe prætermiſiſſet, an eſſe tantas res noſtras, quæ
tam libenti ſenatu laudarentur, ab eo præſertim, qui
mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omni-
bus literis in Pompeiana laude perſtrictus eſſet. hic di-
es me ualde Craſſo adiunxit: & tamen, ab illo aperte,
tecte quicquid eſt datum, libenter accepi. ego autem
ipſe, Dij boni, quomodo ἀνεπερπερευσάμην nouo audi-
tori Pompeio. ſi unquam, mihi ἐπιχειρήματα, ſuppedi-
tauerunt illo tempore. quid multa? clamores: etenim
hæc erat ὑπόθεσις, de grauitate ordinis, de equeſtri
concordia, de conſenſione Italiæ, de immortuis reliquijs
coniurationis, de uilitate, de otio. noſti iam in hac ma
teria ſonitus noſtros: tanti fuerunt, ut ego eo breuior
ſim, quòd eos uſque iſtinc exauditos putem. Romanæ
autem res ſic ſe habent. Senatus ἄρειος πάγος. nil con-
ſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. nam cum diesueniſ-
ſet rogationi ex S. C. ferendæ, concurſabant barbatu-
li iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curio-
nis, & populum, ut antiquaret, rogabant. Piſo au-

tem Consul lator rogationis, idem erat dissuasor. ope=
ræ Clodianæ ponteis occuparant. tabellæ ministraban
tur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. hic tibi rostra Ca
to aduolat, conuitium Pisoni Cos. mirificum facit, si id
est conuitium, uox plena grauitatis, plena auctoritatis,
plena denique salutis. accedit eodem etiam noster Hor
tensius, multi præterea boni. insignis uero opera Fauo
nij fuit. hoc concursu optimatum comitia dimittũtur:
senatus uocatur. cum decerneretur frequenti senatu,
contra pugnãte Pisone, ad pedes omnium sigillatim ac=
cidente Clodio, ut Consules populum cohortarentur ad
rogationem accipiendam: homines ad XV Curioni
nullum S.C. facienti assenserunt: facile ex altera par=
te CCCC affuerunt. acta res est. Fusius tertium
concessit. Clodius conciones miseras habebat, in qui=
bus Lucullum, Hortensium, C. Pisonem, Messalam
Cos: contumeliose lædebat, me tantum comperisse o=
mnia criminabatur. senatus & de prouincijs Præto=
rum, & de legationibus, & de cæteris rebus decerne=
bat, ut ante, quàm rogatio lata esset, ne quid agere=
tur. habes res Romanas. sed tamen etiam illud, quod
ego non speraram, audi. Messala Cos. est egregius, for
tis, constans, diligens, nostri laudator, amator, imi=
tator. ille alter uno uitio minus uitiosus, quòd iners,
quòd somni plenus, quòd imperitus, ꝙ ἀπρακτότατος,
sed uoluntate ita κακέχτης, ut Pompeium post illam
concionem, qua ab eo senatus laudatus est, odisse cœ=
perit. itaque mirum in modum omneis à se bonos alie=
nauit, neque id magis amicitia Clodij adductus fecit, q̃
studio perditarum rerum, atq; partium. sed habet sui

similem in magistratibus, præter Fusium, nemine͂. bonis utimur Tribunis pl. Cornuto uero pseudo Catone. quid quæris? num ad priuata redeam? Τεῦκρις promissa patrauit. tu mandata effice, quæ recepisti. Quintus frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodra͂tem emit HS D C C X X V, Tusculanum uenditat, ut, si possit, emat Pacilianam domum. Cum Luceio in gratiam redi. uidero hominem. ualde petitur. renauabo operam. Tu, quid agas, ubi sis, cuiusmodi istæ res sint, fac me quamdiligentissime certiorem. Idib. Febr. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASIAM Quinto suauissimo fratri obtigisse audisti: no͂ enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, q̃ ullius nostrum literæ nuntiarint. nunc, quoniam & laudis auidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες et sumus, & habemur, et multorum odia, atq; inimicitias Reip. causa suscepimus: παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: cura, q́;, et effice, ut ab omnibus et laudemur, et amemur. his de rebus plura ad te in ea epistola scribã, quam ipsi Quinto dabo. Tu me uelim certiore͂ facias, quid de meis ma͂datis egeris, atq; etiã, quid de tuo negocio: nã, ut Bru͂dusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. ualde aueo scire, quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum sit: & simul uis scire, quo modo ego minus, quàm soleam, præliatus

ſim. reſpondebo tibi ὕστερον πρότερον Ομηρικῶς. Ego enim, quandiu ſenatus auctoritas mihi defendēda fuit, ſic acriter, & uehementer prœliatus ſum, ut clamor, cōcurſusq; maxima cum mea laude fierent. quòd ſi tibi unquam ſum uiſus in Rep. fortis, certe me in illa cauſa admiratus eſſes. cum enim ille ad conciones confugiſſet, in hiſq; meo nomine ad inuidiam uteretur: Dij immortales, quas ego pugnas, & quantas ſtrages edidi: quos impetus in Piſonem, in Curionem, in totam illam manum feci: quomodo ſum inſectatus leuitatem ſenum, libidinem iuuentutis. ſæpe, ita me Dij iuuent, te non ſolum auctorem conſiliorum meorum, uerum etiā ſpectatorem pugnarum mirificarum deſideraui. poſtea uero quàm Hortēſius excogitauit, ut legem de religione Fuſius Trib. pl. ferret, in qua nihil aliud à conſulari rogatione differebat, niſi iudicum genus (in eo autem erant omnia) pugnauitq; ut ita fieret, quòd & ſibi, & alijs perſuaſerat, nullis illum iudicibus effugere poſſe: contraxi uela perſpiciens inopiam iudicum, neq; dixi quicquā pro teſtimonio, niſi quod erat ita notū, atq; teſtatum, ut non poſſem præterire. itaque ſi cauſam quæris abſolutionis, ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egeſtas iudicum fuit, & turpitudo. id autem ut accideret, commiſſum eſt Hortenſij conſilio: qui dum ueritus eſt, ne Fuſius ei legi intercederet, quæ ex S. C. ferebatur, non uidit illud, ſatius eſſe, illum in infamiæ relinqui ſordibus, quàm infirmo iudicio committi: ſed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. ſed iudicium, ſi quærisq; uale fuerit; incredibili exi=

tu, ſic, uti nunc ex euentu ab alijs, à me tamen ex ipſo initio conſilium Hortenſij reprehendatur. nam ut reie ctio facta eſt clamoribus maximis, cũ accuſator, tãquã Cẽſor bonus, homines nequiſſimos reijceret, reus, tãquã clemens laniſta, frugaliſſimum quenque ſecerneret; ut primum iudices conſederunt, ualde diffidere boni cœpe runt: non enim unquam turpior in ludo talario cõſeſ ſus fuit. maculoſi ſenatores, nudi equites, Tribuni non tam ærarij, ut appellantur, q̃ ærati. pauci tamen boni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœſti inter ſui diſſimileis, & mœrentes ſedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebantur. hic, ut quæq; res ad conſilium primis petitionibus refe rebatur, incredibilis erat ſeueritas, nulla uarietate ſen tentiarum: nihil impetrabat reus: plus accuſatori da batur, quàm poſtulabat: triumphabat (quid quæris?) Hortenſius ſe uidiſſe tantum: nemo erat, qui illum reũ, ac nõ millies condemnatum arbitraretur. me uero te ſte producto, credo te ex acclamatione Clodij aduocato rum audiſſe, quæ conſurrectio iudicum facta ſit, ut me circunſteterint, ut aperte iugula ſua pro meo capite P. Clodio oſtentarint. quæ mihi res multo honorificentior uiſa eſt, q̃ aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem te ſtimonium dicentem prohibuerunt; aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, ut mos eſt, circunferrentur, noſtri iudices aſpicere noluerunt. multo hæc inquam noſtra res maior. itaque iudicum uocibus, cum ego ſic ab his, ut ſalus patriæ, defenderer, fractus reus, & unà patroni omnes conciderunt. ad me autem eadem fre quentia poſtridie conuenit, qua cum abiens Conſulatu

ſum domum reductus. clamare præclari Ariopagitæ ſe nõ eſſe uenturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium: una ſola ſententia præſidium non deſiderauit. defertur res ad ſenatũ: grauiſſime, ornatiſſimeq; decernitur. laudantur iudices. datur negotium magiſtratibus. reſponſurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. *noſti caluum, ex Náneianis, illum laudatorem meũ: de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. biduo per unum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio, cõfecit totum negotium: accerſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit. iam uero (ò Dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atq; adoleſcentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita ſummo diſceſſu bonorum, pleno foro ſeruorum, XX iudices ita fortes tamen fuerũt, ut ſummo propoſito periculo uel perire maluerint, q̃ perdere omnia. XXXI fuerunt, quos fames magis, q̃ fama cõmouerit. quorum Catulus cum uidiſſet quẽdam, quid uos, inquit, præſidium à nobis poſtulabatis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis? habes, ut breuiſſime potui, genus iudicij, & cauſam abſolutionis.*

Quæris deinceps, qui nunc ſit ſtatus Reip. & qui meus. Reip. ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino cõfirmatum putabam, qui bonorum omnium coniũctione, & auctoritate Cõſulatus mei fixus, & fundatus uidebatur, niſi quis nos Deus reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus uno hoc iudicio; ſi iudicium eſt, triginta homines populi R. leuiſſimos, ac nequiſſimos numulis acceptis ius, & fas omne delere; & quod omnes non mo-

do homines, uerum etiam pecudes factum eſſe ſciebant,
id Caluum, & Plautum, & Spongiam, & cæteras hu
iuſmodi quiſquilias ſtatuere nunquam eſſe factum.
ſed tamen ut te de Rep. conſoler, non ita, ut ſpera=
runt mali, tanto impoſito Reip. uulnere, alacris exul=
tat improbitas in uictoria: nam plane ita putauerunt,
cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides,
cum ſenatus auctoritas concidiſſet, fore, ut aperte ui
ctrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoq; pete=
ret ſui doloris, quem improbiſſimo cuique inuſſerat
ſeueritas Conſulatus mei. idem ego ille (non enim mi=
hi uideor inſoléter gloriari, cum de me apud te loquor,
in ea præſertim epiſtola, quam nolo alijs legi) idem
inquam ego recreaui afflictos animos bonorum, unun=
quenq; confirmans, & excitans. inſectandis uero, exa=
gitandiſq; numarijs iudicibus, omnem omnibus ſtu=
dioſis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eri=
pui. Piſonem Cos. nulla in re conſiſtere unquam ſum
paſſus: deſponſam homini iam Syriam ademi: ſena=
tum ad priſtinam ſuam ſeueritatem reuocaui, atque
abiectum excitaui: Clodium præſentem fregi in ſe=
natu cum oratione perpetua pleniſſima grauitatis, tum
altercatione eiuſmodi, ex qua licet pauca deguſtes:
nam cætera non poſſunt habere eandem neque uim,
neque uenuſtatem remoto illo ſtudio contentionis, quem
ἀγῶνα uos appellatis. nam, ut Idibus Maij in ſena=
tum conuenimus, rogatus ego ſententiam, multa di=
xi de ſumma Rep. atque ille locus inductus eſt à
me diuinitus; ne una plaga accepta patres conſcri=
pti conciderent, ne deficerent; uulnus eſſe eiuſmodi,

quod mihi neq; diſſimulandum, neque pertimeſcendum
* uideretur, ne aut ignorando ſtultiſſimi iudicaremur :
bis abſolutum eſſe Lentulum, bis Catilinam, hunc ter-
tium iam eſſe à iudicibus in Remp . immiſſum . erras
Clodi : non te iudices urbi, ſed carceri reſeruarunt, ne-
que retinere in ciuitate, ſed exilio priuare uoluerunt .
quam ob rem patres conſcripti erigite animos, retinete
ueſtram dignitatem : manet illa in Rep. bonorum con-
ſenſio : dolor acceſſit bonis uiris, uirtus non eſt immi-
nuta : nihil eſt damni factum noui, ſed, quod erat, in-
uentum eſt in unius hominis perditi iudicio . plures ſi-
miles reperti ſunt . ſed quid ago ? penè orationem in
epiſtolam incluſi. Redeo ad altercationem . ſurgit pul-
chellus puer : obijcit mihi, me ad Baias fuiſſe. falſum :
ſed tamen quid huic ſimile eſt ĩnquam ? quaſi in operto
dicas fuiſſe . quid, inquit, homini Arpinati cũ aquis ca-
lidis? narra inquam patrono tuo, qui Arpinates aquas
cõcupiuit . noſti enim marinas. quouſque, inquit, hunc
Regem feremus ? Regem appellas inquam, cum Rex tui
mentionem nullam fecerit ? ille autem Regis hæredita
tem ſpe deuorarat. domũ, inquit, emiſti . putas, inquã,
dicere, iudices emiſti ? iuranti, inquit, tibi non credide-
runt . mihi uero inquam XX iudices crediderunt :
XXXI, quoniam numos ante acceperunt, tibi nil
crediderunt. magnis clamoribus afflictus conticuit, &
concidit . Noſter autẽ ſtatus eſt hic. apud bonos ijdem
ſumus, quos reliquiſti : apud ſordem urbis, & fecem
multo melius, quàm reliquiſti : nam & illud nobis nõ
obeſt, uideri noſtrum teſtimonium non ualuiſſe : miſ-
ſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore, atq; etiam hoc ma-

gis, quòd omnes illi fautores illius flagitij rem manifestam illam redemptam esse à iudicibus confitentur. accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, misera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa, & iucunda consuetudine con iuncti inter nos sumus, usque eò, ut nostri isti comesato res coniurationis, barbatuli iuuenes illum in sermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus. nũc est expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filium, atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, sed quibus Philippus omnia castella expugna ri posse dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Consul autem ille deterioris histrionis similis suscepisse negotium dicitur, & domi diuisores ha bere: quod ego non credo. sed S. C. duo iam facta sunt, odiosa, quòd in Consulem facta putantur, Catone, & Domitio postulante: unũ, ut apud magistratus inquiri liceret: alterum, cuiusmodi diuisores haberent, aduersus Remp. Lurco autem Trib. pl. qui magistratum simul cum lege Aelia inijt, solutus est & Aelia, & Fusia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auspicio claudus homo promulgauit. ita comitia in a.d. VI. Cal. Sext. dilata sunt. noui est in lege hoc, ut qui numos in tribu pronuntiauerit, si non dederit, impune sit: sin dederit, ut, quoad uiuat, singulis tribubus HS ∞∞∞ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea seruasse: pronũtiare enim solitum esse, & non dare. sed heus tu, uides'ne Consulatum

illum noſtrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν *uocabat, ſi hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor,* φιλοσοφητέον, *id quod tu facis, & iſtos Conſulatus non* ἐλαφητέον? *Quod ad me ſcribis, te in Aſiam ſtatuiſſe non ire: equidem mallem, ut ires: ac uereor, ne quid in iſta re minus commode fiat: ſed tamen non poſſum reprehendere conſilium tuum, præſertim cum egomet in prouinciam non ſim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo poſuiſti, contenti erimus, præſertim cum & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me ſcripſerit. ac uereor, ne Lucullus, quoniam græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulã ſpectet. Antonio tuo nomine gratias egi, eamq; epiſtolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius ſcripſi, ꝙ non habebam idoneum, cui darem, nec ſatis ſciebam quid darem. te ualde uindicaui. Cincius ſiquid ad me tui negotij detulerit, ſuſcipiam: ſed nunc magis in ſuo eſt occupatus, in quo ego ei non deſum. tu, ſi uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, aſt plures etiam ipſe mittito. uelim ad me ſcribas, cuiuſmodi ſit* Ἀμαλθεῖον *tuum, quo ornatu, qua* τοποθεσία; *& quæ poemata, quaſq; hiſtorias de* Ἀμαλθείᾳ *habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis ſcriptis mittam. nihil erat abſoluti. Vale.*

CICERO ATTICO S.

MAGNA *mihi uarietas uoluntatis, et diſſimilitudo opinionis, & iudicij Quinti fratris mei demonſtrata eſt ex literis tuis, in quibus ad me epiſtolarum illius exempla*

misisti. qua ex re & molestia sum tanta affectus, quan tam mihi meus amor summus erga utrunque uestrum afferre debuit; et admiratione, quidnã accidisset, quod afferret Quinto fratri meo aut offensionẽ tam grauẽ, aut cõmutationem tantam uoluntatis. atq; illud à me iam ante intelligebatur, quod te quoq; ipsum discedentẽ à nobis suspicari uidebam, subesse nescio quid opinionis incõmodæ, sauciumq; eius animum, & insedisse quasdã odiosas suspiciones: quibus ego mederi cũ cuperem & antea sæpe, et uehementius etiam post sortitionem pro= uinciæ; nec tãtum intelligebam ei esse offensionis, quan tum literæ tuæ declarant; nec tantũ proficiebam, quan tum uolebam. sed tamen hoc me ipse consolabar, quòd non dubitabã, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in istis lo cis uspiam uisurus esset. quod cum accidisset, confidebã, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo sermone, ac disputatione, sed conspectu ipso, congressuq; uestro: nam quanta sit in Quinto fra tre meo comitas, quanta iucunditas, q̃ mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offensionem, nihil attinet me ad te, qui ea nosti, scribere. sed accidit perin= commode, quòd eum nusquam uidisti: ualuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut necessitudo, aut amor uester ille pristinus, qui plurimum ualere debuit. atque hu= ius incommodi culpa ubi resideat, facilius possum exi= stimare, quàm scribere: uereor enim, ne, dum defen= dam meos, non parcam tuis: nam sic intelligo, ut nil à domesticis uulneris factum sit, illud quidem, quod erat, eos certe sanare potuisse. sed huiusce rei uitium totius,

quod aliquanto etiam latius patet, q̃ uidetur, præsenti tibi cõmodius exponam. De ijs literis, quas ad te Thes= salonica misit, & de sermonibus, quos ab illo & Ro= mæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ec= quid tantum causæ sit ignoro, sed omnis in tua posita est humanitate mihi spes huius leuandæ molestiæ: nam si ita esse statueris, et irritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, & eosdem placabiles, & esse hanc agi litatem, ut ita dicam, mollitiemq; naturæ plerunque bonitatis, et, id quod caput est, nobis inter nos nostra si= ue incommoda, siue uitia, siue iniurias esse tolerandas; facile hæc, quemadmodum spero, mitigabuntur. quod ego, ut facias, te rogo: nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum, qui aut te non amet, aut abs te nõ ametur. Illa pars epistolæ tuæ mi nime fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorũ cõmodorum & alijs temporibus, & me ipso Consule prætermiseris: mihi enim perspecta est & integritas, & magnitudo animi tui: neq; ego inter me, atq; te quicquã interesse unquã duxi, præter uoluntatem institutæ uitæ, quòd me ambi tio quædam ad honorum studium, te autem alia mini= me reprehendenda ratio ad honestum otium duxit: ue ra quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neq; quẽquam antepono: amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domesticoq; discessi, tibi primas defero: uidi enim, uidi, penitusq; perspexi in meis ua= rijs temporibus & solicitudines, & lætitias tuas: fuit enim mihi sæpe & laudis nostræ gratulatio tua iucun da, & timoris consolatio grata. quin mihi nunc te ab= sente

ſente non ſolum conſilium, quo tu excellis, ſed etiam ſer
monis communicatio, quæ mihi ſuauiſſima tecum ſolet
eſſe, maxime deeſt. quid dicam, in publica re? quo in
genere mihi negligenti eſſe non licet. an in forenſi labo
re? quem antea propter ambitionem ſuſtinebam, nunc
ut dignitatem tueri gratia poſſim. an in ipſis domeſticis
negotijs? in quibus ego cum antea, tum uero poſt diſceſ=
ſum fratris te, ſermonesq; noſtros deſidero? poſtremo
non labor meus, non requies; non negotium, non otium;
non forenſes res, non domeſticæ, non publicæ, non priua=
tæ carere diutius tuo ſuauiſſimo, atque amantiſſimo cõſi
lio, ac ſermone poſſunt. atque harũ rerum cõmemoratio
nem uerecundia ſæpe impediuit utriuſque noſtrum. nũc
autem ea fuit neceſſaria propter eam partem epiſtolæ
tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac proba=
tos eſſe uoluiſti. atque in iſta incommoditate alienati il=
lius animi, & offenſi, illud ineſt tamen commodi, quòd
& mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te ali=
quando teſtificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ;
ut, quod unà non eſtis, non diſſenſione, ac diſſidio ueſtro,
ſed uoluntate, ac iudicio tuo factum eſſe uideatur. qua=
re & illa, quæ uiolata, expiabuntur; & hæc noſtra, quæ
ſunt ſanctiſſime conſeruata, ſuam religionem obtine=
bunt. Nos hic in rep. infirma, miſera, commutabiliq;
uerſamur. credo enim te audiſſe. noſtros equites penè
à ſenatu eſſe diſiunctos. qui primum illud ualde gra=
uiter tulerunt, promulgatum ex S. C. fuiſſe, ut de
ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepiſſent, quæ=
reretur. qua in re decernenda cum ego caſu non affuiſ=
ſem, ſenſiſſemq; id equeſtrem ordinem ferre moleſte,

neque aperte dicere, obiurgaui senatum, ut mihi uisus sum, summa cũ auctoritate, & in causa non uerecunda, admodum grauis, & copiosus fui. ecce aliæ deliciæ equitum uix ferendæ, quas ego nõ solum tuli, sed etiam ornaui. Asiani, qui de Censoribus conduxerunt, questi sunt in senatu, se cupiditate prolapsos, nimium magno conduxisse: ut induceretur locatio, postulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeo secundus: nam, ut illi auderent hoc postulare, Crassus eos impulit. inuidiosa res, turpis postulatio, & confessio temeritatis. summum erat periculum, ne, si nihil impetrassent, plane alienarentur à senatu. huic quoque rei subuentum est maxime à nobis; perfectumq́; , ut frequentissimo senatu, & libentissimo uterentur: multaq́; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta sunt Cal. Dec. & postridie. neque adhuc res confecta est, sed uoluntas senatus perspecta: unus enim contradixerat Metellus Cos. des. diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non est, heros ille noster Cato. sic ego conseruans rationem, institutionemq́; nostram, tueor, ut possum, illam à me conglutinatam concordiam. sed tamen, quoniam ista sunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta, ut spero, uia, quam tibi literis satis explicare non possum, significatione parua ostendam tamen. utor Pompeio familiarissime. uideo, quid dicas. cauebo, quæ sunt cauenda: ac scribam aliàs ad te de meis consilijs capessendæ Reipu. plura. Luceium scito Consulatum habere in animo statim petere: duo enim soli dicuntur petituri. Cæsar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc se putat per C. Piso=

nem posse coniungi. rides? non sunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tempus. te si expectari uelis, cures ut sciam. iam illud moleste rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum uenias. Nonis Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL mihi nunc scito tam deesse, quàm hominẽ eum, qui cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, unà cõmunicem, qui me amet, qui sapiat, qui cũ loquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam, abest enim frater ἀφελέστατος, & amantissimus Metellus. non homo, sed litus, atque aer, & solitudo mera. tu autem, qui sæpissime curam, & angorem animi mei sermone, & consilio leuasti tuo; qui mihi & in publica re socius, & in priuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles: ubinam es? ita sum destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore, & filiola, & mellito Cicerone consumitur. nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæq; amicitiæ sunt in quodam splendore forensi, fructum domesticum non habent. itaque, cum bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, quo cum aut iocari libere, aut suspirare familiariter possimus. quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus: multa sunt enim, quæ me solicitant, anguntq;: quæ mihi uideor, aures nactus tuas, unius ambulationis sermone

exhaurire posse. ac domesticarum quidem solicitudinum aculeos omnes, & scrupulos occultabo, neque ego huic epistolæ, atque ignoto tabellario cõmittam. atque hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident & urgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In rep. uero, quanquam animus est præsens, tamen uoluntas etiam atque etiam ipsa me deficit: nam, ut ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligã, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse: etenim post perfectionem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum resecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omneis profudi uires animi, atque ingenij mei, non odio adductus alicuius, sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis. afflicta respubl. est empto, constupratoq; iudicio. uide, quæ sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos aspicere sine suspirio posset. quantum hoc uulnus? facto S.C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata: exagitatus senatus, alienati equites Romani, sic ille annus duo firmamenta reip. per me unum constituta euertit: nam & senatus auctoritatem abiecit, & ordinum concordiam disiunxit. instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, ut anniuersaria sacra Iuuentutis non committerentur: nam M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægre id passus diuortium fecit: quanquam ille pastor Idæus Menelaum solum contempserit: hic noster Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberum non putauit.

ſt autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu for=
taſſe ne noſti quidem, tametſi poteris noſſe: tribulis enim
tuus eſt, & Sextus pater eius numos uobis diuidere
ſolebat. is ad plebem P. Clodium traducit: idemq́; fert,
ut uniuerſus populus in campo Martio ſuffragium de
re Clodij ferat. hunc ego accepi in ſenatu, ut ſoleo:
ſed nihil eſt illo homine lentius. Metellus eſt conſul e=
gregius, & nos amat, ſed imminuit auctoritatem ſuam,
quòd habere dicit cauſam promulgatam. illud idem de
Clodio. Auli autẽ filius, ò Dij immortales, quàm igna=
uus, ac ſine animo, mileſq́; dignus, qui Palicano, ſicut
facit, os ad male audiendum quotidie præbeat. Agra=
ria autem promulgata eſt à Flauio ſanè leuis, eadem
ferè, quæ fuit Plotia. ſed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄ=
ναρ quiſquam inueniri poteſt: qui poterat, familiaris
noſter (ſic eſt enim: uolo te hoc ſcire) Pompeius to=
gulam illam pictam ſilentio tuetur ſuam. Craſſus uer=
bum nullum contra gratiam. cæteros iam noſti; qui ita
ſunt ſtulti, ut amiſſa Rep. piſcinas ſuas fore ſaluas ſpe=
rare uideantur. unus eſt, qui curet, conſtantia magis, &
integritate, quàm, ut mihi uidetur, conſilio, aut ingenio,
Cato, qui miſeros publicanos, quos habuit amantiſſimos
ſui, tertium iam menſem uexat, neque ijs à ſenatu re=
ſponſum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de re=
bus nihil decernere ante, quàm publicanis reſpõſum ſit:
quare etiam legationes reiectum iri puto. nunc uides,
quibus fluctibus iactemur: & ſi ex ijs, quæ ſcripſimus,
tamen etiam à me non ſcripta perſpicis; reuiſe nos ali=
quando; & quanquam ſunt hæc fugienda, quò te uoco,
tamen fac ut amorem noſtrum tanti æſtimes, ut eò uel

cum his molestijs peruenire uelis: nam ne absens censea re, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autem censeri, germani negotiatoris est. quare cura, ut te quamprimum uideamus. Vale. XI. Cal. Feb. Q. Metello, & L. Afranio Coss.

CICERO ATTICO S.

NON *modo, si mihi tantum esset otij, quantum est tibi; uerum etiã, si tam breueis epistolas uelim mittere; (quod tu soles facere) te superarem, & in scripto multo essem crebrior, quàm tu: sed ad summas, atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia uenire. & primum tibi, ut æquum est, ciui amanti patriam, quæ sunt in Rep. exponam, deinde, quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te non nolle arbitramur. Atque in Rep. nunc quidem maxime Gallici belli uersatur metus, nam Edui fratres nostri pugnant: Sequani male pugnarunt: & Heluetij sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciam faciunt. senatus decreuit, ut Consules duas Gallias sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq; operam, ne eæ cum Heluetijs se iungerent. legati sunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, &,* τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, *Lentulus Clodiæ filius. atque hoc loco illud non queo præterire, quòd, cum de consularibus mea prima sors exisset, una uoce senatus frequens retinendum me in Vrbe censuit. hoc*

idem post me Pompeio accidit: ut nos duo quasi pignora Reip. retineri uideremur: quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi innascantur? Vrbanæ autem res sic se habent. agraria lex à Flauio Trib. pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctorem. ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mutio, L. Calphurnio Coss. publicus fuisset: Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos, & Arretinos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum possessiones: is enim est noster exercitus, hominum, ut tute scis, locupletium. populo autem, Pompeioq́;) nam id quoque uolebam) satisfaciebam emptione; qua constituta diligenter, & sentinam Vrbis exhauriri, & Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est Consul sanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat. hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Remp. putes pertinere, Herennium quendam Trib. pl. tribulem tuum, sanè hominem nequam,

atque egentem, sæpe iam de P. Clodio ad plebem tradu
cendo agere cœpisse. huic frequenter interceditur. hæ
sunt, ut opinor, in Rep. Ego autem, ut semel Nonarum
illarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum
inimicitijs eximiam quandam, atque immortalem glo=
riam consecutus sum; non destiti eadem animi magni=
tudine in Rep. uersari, & illam institutam, ac susceptam
dignitatem tueri. sed postea quàm primum Clodij ab=
solutione leuitatem, infirmitatemq; iudiciorum perspe=
xi, deinde uidi nostros publicanos facile à senatu disiun=
gi, quanquam à meipso non diuellerentur, tum autem
beatos homines (hos piscinarios dico, amicos tuos) non
obscure nobis inuidere: putaui mihi maiores quasdam
opes, & firmiora præsidia esse quærenda. itaque pri=
mum eum, qui nimium diu de rebus nostris tacuerat,
Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in senatu
non semel, sed sæpe, multisq; uerbis suis mihi salutem
imperij, atque orbis terrarum adiudicarit: quod non
tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita sunt ob=
scuræ, ut testimonium; aut ita dubiæ, ut laudationem
desiderent) quàm Reip. quod erant quidā improbi, qui con=
tentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum
rerum dissensione, arbitrarentur. cum hoc ego me tan=
ta familiaritate coniunxi, ut uterque nostrum in sua ra
tione munitior, & in Rep. firmior hac coniunctione esse
possit. odia autem illa libidinosæ, & delicatæ iuuen=
tutis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt qua=
dam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. ni=
hil iā deniq; à me asperū in quenquā fit, nec tamē quid
quā populare, ac dissolutū; sed ita tēperata tota rō est,

ut Reip. constantiam præstem, priuatis rebus meis propter ifirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum adhibeam quandam cautionem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs implicati sumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus insusurret Epicharmus cantilenam illam suam: νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιςεῖν ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac nostræ quidem rationis, ac ultæ quasi quandam formam, ut opinor, uides. De tuo autem negotio sæpe ad me scribis, cui mederi nunc non possumus: est enim illud S. C. summa pedariorum uoluntate, nullius nostrum auctoritate factum. nam, quòd me esse ad scribendum uides; ex ipso S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam. hoc autem, de populis liberis, sine causa additum: & ita factum est à P. Seruilio filio, qui in postremis sententiam dixit: sed immutari hoc tempore non potest. itaque conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri desierunt. tu si tuis blanditijs tamen à Sicyonijs numulorum aliquid expresseris, uelim me facias certiorem. Commentarium Consulatus mei græcc compositum misi ad te: in quo si quid erit, quod homini Attico minus græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod tibi, ut opinor, Panormi Lucullus de suis historijs dixerat, se, quo facilius illas probaret Romani hominis esse, idcirco barbara quædam, & obsoleta dispersisse: apud me si quid erit eiusmodi, me imprudente erit, & inuito. latinum si perfecero, ad te mittam. tertium poema expectato, ne quod genus à me ipso laudis meæ prætermittatur. hic tu caue dicas, τὶς πατέρ' αἰνήσει; si est enim apud homines quidquam, quod potius sit laude-

tur, nos uituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ quæ scribimus. Quintus frater purgat se mihi per literas, & affirmat nil à se cuiquam de te secus esse dictum. uerum hæc nobis coràm summa cura, et diligentia sunt agenda: tu modo nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, et amans tui uisus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi literæ nuntiarant. Vale. Idibus Martijs.

CICERO ATTICO S.

18

CVM è Põpeiano me Romã recepissem ad IIII. Id. Maij, Cincius noster eam mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idibus Febr. dederas. ei nunc epistolæ literis his respondebo. ac primum, tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor: deinde, te in ijs rebus, quæ mihi asperius à nobis, atque à nostris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatissimum fuisse, uehementissime gaudeo: idq; neque amoris mediocris, & ingenij summi, ac sapientiæ iudico. qua de re cum ad me ita suauiter, diligenter, officiose, humaniter scripseris, ut nõ modo hortari te amplius non debeam, sed ne expectare quidẽ abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis potuerim: nihil duco esse commodius, quàm de his rebus nihil amplius scribere. cum erimus congressi, tum, si quid res feret, coram inter nos conferemus. Quod ad me de Repub. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consilijs ratio tua non abhorret: nam neque de statu nobis nostræ dignitatis est recedendum, neq; sine nostris copijs intra alterius

præſidia ueniendum : & is, de quo ſcribis, nihil habet amplum, nihil excelſum, nihil non ſummiſſum, atque populare : ueruntamen fuit ratio mihi fortaſſe ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, ſed meher cule Reip. multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis ampliſſima fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem ſententiam confirmaſſem, & à ſpe malorum ad mearum rerum laudem conuertiſſem. quod ſi cum aliqua leuitate mihi faciendum fuiſſet, nullam rem tanti æſtimaſſem : ſed tamen à me ita acta ſunt omnia, non ut ego illi aſſentiens leuior, ſed ut ille me probans grauior uideretur. reliqua ſic à me aguntur, & agentur, ut non cõmittemus, ut ea, quæ geſſimus, fortuito geſſiſſe uideamur. eos bonos uiros, illos quos ſignificas, & eam, quam mihi dicis obtigiſſe, σπάρταν non modo nunquam deſeram, ſed etiam, ſi ego ab illa deſerar, tamen in mea priſtina ſententia permanebo. illud tamen uelim exiſtimes, me hanc uiam optimatum poſt Catuli mortem nec præſidio ullo, nec comitatu tenere : nam, ut ait Rhinton ut opinor, οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν οἷς δ' οὐδὲν μέλει. mihi uero ut inuideant piſcinarij noſtri, aut ſcribã ad te aliàs, aut in congreſſum noſtrum reſeruabo. à curia autem nulla me res diuellet : uel quòd ita rectum eſt : uel quòd rebus meis maxime conſentaneum : uel quòd, à ſenatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs, ut ſcripſi ad te antea, non multum ſpei eſt in ſenatu : nemo eſt enim iam, qui queratur. quare, ſi id expectas, longum eſt : alia uia, ſi qua potes, pugna. cum eſt actum, neque animaduerſum eſt ad quos pertineret, & ra=

ptim in eam ſententiam pedarij concurrerunt. inducen di S. C. maturitas nondum eſt; quòd neque ſunt, qui querantur; & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus eſt egregius Conſul. unum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius uero ita ſe gerit, ut eius Conſulatus non Conſulatus ſit, ſed Magni noſtri ὑπώπιον. De meis ſcriptis, miſi ad te græce perfectum Conſulatum meum. eum librum L. Coſſinio dedi. puto te latinis meis delectari, huic autem græco græcum inuidere. alij ſi ſcripſerint, mittemus ad te: ſed, mihi crede, ſimul atque hoc noſtrum legerunt, neſcio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatorq́; noſter, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit. cum mihi per legem Cinciam licere capere Cincius amicus tuus diceret, libenter dixi me acceptu rum, ſi attuliſſet. nunc, ſi me amas, ſi te à me amari ſcis, enitere per amicos, clientes, hoſpites, libertos denique, ac ſeruos tuos, ut ſcheda ne qua depereat: nam & græcis ijs libris, quos ſuſpicor, & latinis, quos ſcio illum reliquiſſe, mihi uehementer opus eſt. ego autem, quotidie magis, quod mihi de forenſi labore temporis datur, in his ſtudijs conquieſco. per mihi, per inquam gratum feceris, ſi in hoc tam diligens fueris, quàm ſoles in ijs rebus, quas me ualde uelle arbitraris: ipſiusq́; Pæti tibi negotia commendo; de quibus tibi ille agit maximas gratias: &, ut iam inuiſas nos, non ſolum rogo, ſed etiam ſuadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

C

AL. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te, & commentarium Consulatus mei græce scriptum reddidit. in quo lætatus sum, me aliquanto ante de iisdem rebus græce item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse: nam, si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres. quanquam illa tua (legi enim libẽter) horridula mihi, atque incompta uisa sunt: sed tamen erant ornata hoc ipso, quòd ornamenta neglexerant; &, ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Isocratis μυροθήκιον, atque omneis eius discipulorum arculas, ac non nihil etiam Aristotelica pigmenta cõsumpsit: quem tu Corcyræ, ut mihi aliis literis significas, strictim attigisti, post autem, ut arbitror, à Cossinio accepisti. quem tibi ego non essem ausus mittere, nisi eum lẽte, at fastidiose probauissem quanquam ad me rescripsit iam Rhodo Possidonius, se, nostrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de iisdem rebus scriberet, miseram, non modo non excitatum esse ad scribendum, sed etiam plane perterritum. quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, uulgo qui in-

ſtabant, ut darem ſibi, quod ornarent, iam exhibere mihi moleſtiam deſtiterunt. tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis ſit, & in cæteris oppidis Græciæ: uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas poſtulas, & plures etiam mittam, quoniam quidem ea, quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant: fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος uideretur, curare, ut meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur. quarum una eſt in ſenatu Cal. Ian. altera ad populum de lege agraria, tertia de Othone, quarta pro Rabirio, quinta de proſcriptorum filijs; ſexta, cum prouinciam in concione depoſui; ſeptima, qua Catilinam emiſi; octaua, quam habui ad populum poſtridie, quàm Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges inuocarunt; decima in ſenatu Nonis Dec. ſunt præterea duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum σῶμα, curabo, ut habeas. & quoniam te cum ſcripta, tum res meæ delectant, ijſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim. aut ne popoſciſſes: ego enim tibi me non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quò te accerſam; ac ſimul impeditum te negotijs eſſe ſignificas; neque recuſas, quin, non modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras: nihil ſanè eſt neceſſe: ueruntamen uidebare mihi tempora peregrinationis commodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu, præſertim cum ſis in pro=

pinquis locis: neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem otium est: sed si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, ualde te ego istinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. quid quæris? est Consul φιλόπατρις, &, ut semper iudicaui, natura bonus. ille autem non simulat, sed plane Tribunus pl. fieri cupit. qua de re cum in senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Romæ Tribunatum pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitatem sæpe dictitasset. sed neque magnopere dixi esse nobis laborandum; quod nihilo magis ei liciturum esset plebeio rēp. pdere, quā similibus eius me Cōsule patritijs esset licitū. iam cū se ille septimo die uenisse à freto, neque sibi obuiam quenquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eoq; se in concione iactasset: nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romā, tribus horis Roma Interamnam: noctu introisse, item ante: non esse itum obuiam, ne tum quidem, cum iri maxime debuit. quid quæris? hominem petulantem modestum reddo, non solum perpetua grauitate orationis, sed etiā hoc genere dictorum. itaque iam familiariter cum ipso cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num consuessem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. at ego, inquit, nouos patronos instituam. sed soror, quæ tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat. noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. non consulare, inquies, dictum. fateor: sed ego odi illam male consularem: ea est enim seditiosa; ea cum uiro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam

cum Fabio, quòd eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de agraria lege quæris, sanè iam uidetur refrixisse. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas; nolim ita existimes, me mei præsidij causa cum illo coniunctum esse; sed ita res erat instituta, ut, si inter nos esset aliqua forte dissensio, maximas in Rep. discordias uersari esset necesse. quod à me ita præcautum, atque ita prouisum est, non ut ego de optima illa mea ratione decederem, sed ut ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare, sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ Reip. dat testimonium. hoc facere illum, mihi quàm prosit, nescio, reipub. certe prodest. quid, si etiam Cæsarem, cuius nunc uenti ualde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum Reipub? quin etiam, si mihi nemo inuideret, si omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret uitiosas partes Reipu. quàm quæ exsecaret. nunc uero, cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te signifero, ac principe collocaram, senatum deseruerit; nostri autem principes digito se cœlum putent attingere, si muli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant; alij autem negligant: non'ne tibi satis prodesse uideor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? nam Catonem nostrum non tu amas plus, quàm ego. sed tamen ille optimo animo utens, & summa fide, nocet interdum Reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romuli fece sententiam. quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem

iudicandam

iudicandam pecuniam acceperit? censuit hoc Cato: assensit senatus. equites curiæ bellum, non mihi, nam ego dissensi. quid impudentius publicanis renunciantibus? fuit tamen retinendi ordinis causa facienda iactura: restitit, & peruicit Cato. itaque nunc Consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego concursu, itemq; Consules, qui post me fuerunt, remp. defendere solebant. quid ergo istos, inquies, mercede conductos habebimus? quid faciemus, si aliter non possumus? an libertinis, atque etiam seruis seruiamus? sed, ut tu ais, ἅλις σπουδῆς. Fauonius meam tribum tulit honestius, quàm suam, Luceij perdidit. accusauit Nasicam inhoneste, ac modeste tamen dixit, ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni operam dedisse. mihi, quòd defendissem, leuiter succensuit. nunc tamen petit iterum reipub. causa. Luceius quid agat, scribam ad te, cum Cæsarem uidero, qui aderit biduo. Quòd Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid? ea plaga nonne ad multos bonos uiros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum ualde me delectant, nisi quòd me illum ipsum uindicem æris alieni ære non Corinthio, sed hoc circunforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium. prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos: nam mihi Pomponia nunciari iussit, te mense Quintili Romæ fore. id à tuis literis, quas ad me de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, ut antea ad te scripsi,

omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia positum est. si me amas, cura, ut conseruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil potest esse gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conserues, uelim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi literas: cum ipso nil eram locutus: neque enim ista tua negotia prouincialia esse putabam: neque te in Toculionibus habebam. sed scripsi, ut debui, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

CVRA, amabo te, Ciceronem nostrum. ei nos θεῖοι uidemur. Πελινναίων in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes extruxeram. ò magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quàm de Procilio. Κορινθίων καὶ Ἀθηναίων puto me Romæ habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis uir est. Ἡρώδης, si homo esset, eũ potius legeret, quàm unam literam scriberet: qui me epistola petiuit: ad te, ut uideo, comminus accessit. coniurasse mallem, quàm restitisse coniurationi, si illum mihi audiendum putassem. De Lollio sanus non es. de uino laudo. sed heus tu, ecquid uides Cal. uenire, Antonium non uenire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt, Nigidium minari in concione, se iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, si quid est de Antonij aduentu quod audieris, scribas ad me: & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos, utique prid. Cal. caue aliter facias. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 3

PRIMVM, ut opinor, εὐαγγέλια. Valerius absolutus est Hortensio defendente. id iudicium Atilio condonatum putabatur. & Epicratem suspicor, ut scribis, lasciuum fuisse: etenim mihi caligæ eius, ut fasciæ cretatæ, non placebant. quid sit, sciemus, cum ueneris. Fenestrarum angustias quòd reprehendis, scito te Κύρου παιδείαν reprehendere: nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus aiebat, radiorum τὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam esse suaueis: etenim ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α: τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ: ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε: uides enim cætera: nam si κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις uideremus, ualde laborarent. εἴδωλα in angustijs. nunc fit lepide illa ἔκχυσις radiorum. cætera si reprehenderis, non feres tacitum, nisi si quid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nunc ad mensem Ianuarium, & ad ὑπόστασιν nostram, ac πολιτείαν, in qua σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, sed tamen ad extremum, ut illi solebant, τὴν ἀρέσκουσαν. est res sanè magni consilij: nam aut fortiter resistendum est legi agrariæ, in quo est quædam dimicatio, sed plena laudis; aut quiescendum, quod est non dissimile, atque ire in Solonium, aut Antium; aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæsarem sic expectare, ut non dubitet: nam fuit apud me Cornelius: hunc dico Balbum Cæsaris familiarem: is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeij consilio usurum, daturumq́; operam, ut cum Pompeio Crassum coniungeret. hic sunt hæc, coniunctio mihi summa cum Pompeio; si placet, etiam

cum Cæsare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, senectutis otium. sed me κατάκρησις mea illa commouet, quæ est in libro III.

Interea cursus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq; adeo Consul uirtute, animoq; petisti,
Hos retine, atque auge famam, laudesq; bonorum.

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipsa præscripserit, non opinor esse dubitandum, quin semper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. sed hæc ambulationibus compitalitijs reseruemus. Tu pridie Compitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

FECISTI mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) millesimam partem uix intelligo. pro eo tibi præsentem pecuniam solui imperaui, ne tu expensum muneribus ferres. At quoniam numorum mentio facta est, amabo te, cura, ut cum Titinio, quoquo modo poteris, transigas. si in eo, quod ostenderat, non stat, mihi maxime placet ea, quæ male empta sunt, reddi, si uoluntate Pomponiæ fieri poterit. si ne id quidem, numi potius reddantur, quàm ullus sit scrupulus. ualde hoc uelim ante, quàm proficiscare, amanter, ut soles, diligenterq; conficias. Clodius ergo, ut ais, ad
* Tigranem? uelim, Syrpiæ conditione: sed facile patior:

accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noster iam, ut speramus, in otio consederit, &, iste sacerdos Bonae Deae cuiusmodi futurus sit, sciri possit. interea quidem cum musis nos delectabimus animo aequo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti. neque mihi unquam ueniet in mentem Crasso inuidere, neque poenitere, quòd à me ipse non desciuerim. De geographia, dabo operam, ut tibi satisfaciã: sed nihil certi polliceor. magnum opus est: sed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. tu quidquid indagaris de Rep. & maxime quos Consules futuros putes, facito, ut sciam. tametsi nimis sum curiosus: statui enim nihil iam de Rep. cogitare. Terentiae saltum perspeximus. quid quaeris? praeter quercum Dodonaeã nihil desideramus, quo minus Epeirum ipsam possidere uideamur. Nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, si in Formiano non erimus; si nos amas, in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non sanè deuiũ. De muro, imperaui Philotimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur. censeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia uita optimi cuiusque, magni aestimo unius aestatis fructum palaestrae Palatinae, sed ita tamen, ut nihil minus uelim, quàm Pomponiam, & puerum uersari in timore ruinae. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

CVPIO equidem, & iam pridem cupio Alexandriam, reliquamq; Aegyptum uisere, & simul ab hac hominum satietate nostri discedere, & cum aliquo de-

siderio reuerti : sed hoc tempore, & his mittentibus, αἰδέομαι τρῶας καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους: quid enim nostri optimates, si qui reliqui sunt, loquentur ? an me aliquo præmio de sententia esse deductum ? πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγκχεῖην ἀναθήσει Cato ille noster, qui mihi unus est pro centum millibus . quid uero historiæ de nobis ad annos DC . prædicarint ? quas quidem ego multo magis uereor, quã eorũ hominũ, qui hodie uiuunt, rumusculos . sed opinor excipiamus, & expectemus : si enim deferetur, erit quædam nostra potestas, et tum deliberabimus . & iam hercule est in non accipiendo non nulla gloria . quare si quid θεοφάνης tecum forte contulerit, ne omnino repudiaris. de istis rebus expecto tuas literas, quid Arrius narret, quo animo se destitutum ferat, & qui Consules parentur, utrum, ut populi sermo, Pompeius, & Crassus, an, ut mihi scribitur, cum Gabinio Ser. Sulpitius, & num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino: &, quoniam Nepos proficiscitur, cuinam Auguratus deferatur: quo quidem uno ego ab istis capi possum. Videte ciuitatem meam. sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφεῖν ? sic inquam in animo . sic uellem ab initio . nunc uero, quoniam, quæ putaui esse præclara, expertus sum, quàm essent inania ; cum omnibus musis rationem habere cogito . tu tamen de Curtio ad me rescribe certius : & num quis in eius locum paretur, et quid de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodum tu pollicebis, ἐπὶ σχολῆς scribe : & quo die Roma te exiturum putes, uelim ad me scribas, ut certiorem te faciam, quibus in locis futurus sim : epistolamq; statim des de iis

rebus, de quibus ad te scripsi : ualde enim expecto literas tuas. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

QVOD tibi superioribus literis promiseram, fore, ut opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo : sic enim sum complexus otium, ut ab eo diuelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij festiuam copiam: aut fluctus numero: nam ad lacertas captandas tempestates nõ sunt idoneæ. à scribendo prorsus abhorret animus : etiam γεωγραφικὰ, quæ constitueram, magnum opus est : ita ualde Eratosthenes, quẽ mihi proposueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid censes, si Tyrannio accesserit? & hercule sunt res difficiles ad explicandũ, & ὁμοειδῆς: nec tã possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̃ uidebãtur: et, quod caput est, mihi quæuis satis iusta causa cessandi est. quin etiã dubitẽ, an hic Antij cõsidã, et hoc tẽpus omne cõsumã: ubi quidẽ ego mallẽ diu nimirũ, q̃ Romæ fuisse. tu uero sapientior Buthroti domũ parasti. sed, mihi crede, proxima est illi municipio hæc Antiatũ ciuitas. esse locũ tam propè Romã, ubi multi sint, qui Vatinium nunquã uiderint? ubi nemo sit, præter me, qui quenquam ex uigintiuiris unũ esse saluũ uelit? ubi me interpellet nemo, diligãt omnes? hic, hic nimirũ πολιτευτέον: nam istic nõ solũ nõ licet, sed etiã tædet. itaque ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi uni legamus, Theopõpino genere, aut etiã asperiore multo pĩgentur. neq; aliud iã quidquã πολιτεύομαι, nisi odisse improbos, et id ipsũ nullo cũ stomacho, sed potius cũ aliqua scribẽdi uoluptate. Sed ut ad rẽ, scri=

psi ad Quæstores urb. de Quinti fratris negotio . uide quid narrent, ecquæ spes sit denarij, an cistophoro Pompeiano iaceamus . Præterea de muro, statue, quid faciendum sit . alidud quid ? etiam . quando te proficisci istinc putes, fac, ut sciam. Vale .

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA etiã atque etiã delibe rabimus . Orationes à me autem duas postulas: quarum alteram non libebat mihi scribere, quia abscideram ; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam . sed id quoque uidebimus . denique aliquid extabit, ne tibi plane cessasse uideamur . De Publio quæ ad me scribis, sanè mihi iucunda sunt: eaque etiam uelim omnibus uestigijs indagata ad me afferas, cum uenies ; & interea scribas, si quid intelliges, aut suspicabere, & maxime de legatione quid sit acturus. equidem ante, quàm tuas legi literas, in hominem ire cupiebam ; non mehercule ut differrem cum eo uadimonium, nam mira sum alacritate ad litigandum; sed uidebatur mihi, si quid esset in eo populare quòd plebeius factus esset, id amissurus : quid enim ? ad plebem transisti, ut Tigranem ires salutatũ ? narra mihi, Reges Armenij patritios salutare non solent ? quid quæris ? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem . quam si ille contemnit, & si, ut scribis, bilem id commouet & latoribus, & auspicibus legis curiatæ : spectaculum egregium . hercule, uerum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius : primum qui, cum in domo Cæsaris quon=

dam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem eſſe po
tuerit: deinde alia legatio dicta erat, alia data eſt: illa
opima ad exigendas pecunias Druſo: ut opinor, Piſau=
renſis nebuloni Vatinio reſeruatur: hæc ieiuna, ac bel=
la relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad iſtorum tem=
pora reſeruatur. incende hominem, amabo te, quoad
potes. una ſpes eſt ſalutis, iſtorum inter iſtos diſſenſio.
cuius ego quædã initia ſenſi ex Curione. iam uero Ar=
rius Conſulatum ſibi ereptum fremit. Megabocchus, &
hæc ſanguinaria iuuentus inimiciſſima eſt. accedat ue
ro, accedat etiam iſta rixa Auguratus. ſpero me præ=
claras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſurum. ſed,
illud quid ſit, ſcire cupio, quod iacis obſcure, iam etiam
ex ipſis Quinque uiris loqui quoſdam. quidnã id eſt?
ſi eſt enim aliquid, plus eſt boni, quàm putaram. at=
que hæc ſic uelim exiſtimes non me abs te κατὰ τὸ πρα=
κτικὸν, quærere, quòd geſtiat animus aliquid agere in
Rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum
licebat. nunc uero, cum cogar exire de naui, non ab=
iectis, ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorum naufra
gia ex terra intueri; cupio, ut ait tuus amicus Sopho=
cles, καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ
φρενὶ. De muro, quid opus ſit, uidebis. Caſtritianum
mendũ nos corrigemus & tamẽ ad me Quintus CIↃ
CCIↃↃ IↃↃↃ ſcripſerat, non ad ſororem tuam
HS XXX. Terentia tibi ſalutem dicit. Cice=
ro tibi mandat, ut Ariſtodemo idem de ſe reſpondeas,
quod de fratre ſuo ſororis tuæ filio reſpondiſti. De
Amalthea quod me admones, non negligemus. Cu=
ra, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM cũ à te auide expectarẽ ad uesperum, ut soleo, ecce tibi nuncius, pueros uenisse Roma. uoco, quæro, ecquid literarum? negant. quid ais, inquã, nihil ne à Pomponio? perterriti uoce, & uultu, confessi sunt se accepisse, sed excidisse in uia. quid quæris? permoleste tuli: nulla enim abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili, & suaui. nunc, si quid in ea epistola, quam ante diem XVI. Cal. Maij dedisti, fuit historia dignum, scribe quamprimum, ne ignoremus: sin nihil præter iocationem, redde id ipsum. & scito Curionem adolescentem uenisse ad me salutatum. ualde eius sermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipse uero mirandum in modum Reges odisse superbos. peræque narrabat incensam esse iuuentutem, neque hæc ferre posse. bene habemus. nos, si in his spes est, opinor aliud agamus. Ego me do historiæ. quanquã licet me Saufeium putes esse. nihil me est inertius. Sed cognosce itinera nostra, ut statuas, ubi nos uisurus sis. In Formianum uolumus uenire Parilibus: inde, (quoniam putas prætermittendum nobis esse hoc tempore cratera illum delicatum) Cal. Maijs de Formiano proficiscemur, ut Antij simus ad V. Non. Maij: ludi enim Antij futuri sunt à IIII. Cal. ad prid. Non. Maij: eos Tullia spectare uult. inde cogito in Tusculanum, deinde Arpinum, Romam ad Cal. Iun. te aut in Formiano, aut Antij, aut in Tusculano, cura, ut uideamus. Epistolam superiorem restitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO S. 9

SVBITO cũ mihi dixiſſet Cæcilius Quæſtor puerum ſe Romã mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos elicerẽ mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais, longum eſſe, quæ ad ea reſponderis, perſcribere; illum uero, qui non dum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum è Solonio redierit, ad te eſt relatura. ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum, ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quàm bonã meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expecta diuinam παλινῳδίαν: etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modo de Cynico cõſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare: non enim poterimus ulla eſſe in inuidia ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab ijs diſſentiet, erit abſurdum in nos inuehi. uerũtamen inuehatur. feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in Rep. eſt conuerſus: citius omnino, quàm potuit: id culpa Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum, qui auſpicia, qui Aeliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia Reip. effuderunt; qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederunt. uideo iam, quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitura. nihil me exiſtimaris neque uſu, neque à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore, deſiderari noſtra illa tempora, uideris.

etenim si fuit inuidiosa senatus potentia; cum ea nō ad populum, sed ad treis homines immoderatos redacta sit, quidnam censes fore? proinde isti licet faciant, quos uolent, Consules, Tribunos pl. deniq; etiam Vatinij strumam sacerdotij διβάφῳ uestiant. uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, sed etiā illum ipsum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, si per istum tuū sodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus: si ille cogitat, tantum duntaxat nos defendere, & , quod est proprium artis huius, ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia sit: habet à nobis etiam si non plus, quàm debitū est, plus certe, quàm postulatū est. male uehi malo alio gubernāte, quàm tam ingratis uectoribus bene gubernare. sed hæc coràm commodius. nunc audi, quod quæris. Antiū me ex Formiano recipere cogito ad V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maijs proficisci in Tusculanū. sed cū è Formiano rediero (ibi esse uolo usq; ad prid. Cal. Maias) faciam statim te certiorem. Terētia tibi salutē. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S. 10

VOLO ames constantiam meam. ludos Antij spectare nō palcet: est enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφαίνεσθαι nō solū delicate, sed etiā inepte peregrinantē. quare usq; ad Nō. Mai. te in Formiano expectabo. nūc fac, ut sciā, quo die te uisuri simus. Ab Appij Foro hora quarta: dederam aliam paulo ante à Tribus Tabernis. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

NARRO tibi: plane relegatus mihi uideor, posteaquã in Formiano sum: dies enim nullus erat, Antij cũ essem, quo die non melius scirem Romæ quid ageretur, quàm ij, qui erant Romæ: etenim literæ tuæ, non solum quid Romæ, sed etiam quid in repub. neque solum quid fieret, uerum etiam quid futurum esset, indicabant. nunc, nisi si quid ex prætereunte uiatore exceptum est, scire nihil possumus. quare quanquam iam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim iussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Roma sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse uolumus usque ad prid. Non. Maias. eò si ante eam diem non ueneris, Romæ te fortasse uidebo. nam Arpinum quid ego te inuitem? Τρηχεῖ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. hæc igitur. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 12

NEGENT illi Publium Trib. pl. factũ esse. hoc uero regnum esse, ferri nullo pacto potest. emittat ad me Publius, qui obsignent. iurabo, Cneum nostrum, collegam Balbi, Antij mihi narrasse, in auspicio fuisse. ò suaues epistolas tuas uno tempore mihi datas duas: quibus εὐαγγέλια quæ reddam, nescio, deberi quidem plane fateor. sed uide συγκύρημα. emerseram com-

mode ex Antio in Appiam ad Treis Tabernas, ipsis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniēs Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epistolis. ille ex me, nihil ne audissem noui? ego negare. Publius, inquit, Tribunatum pl. petit. quid ais? & inimicissimus quidem Cæsaris, & ut omnia, inquit, ista rescindat. quid Cæsar, inquam? negat se quidquam de illius adoptione tulisse. deinde suum, Memmij, Metelli Nepotis exprompsit odium. complexus iuuenem dimisi, properans ad epistolas. ubi sunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis uidi ex tuis literis, quàm ex illius sermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de signifero Athenione, de literis missis ad Cneum, de Theophanis, Memmijq; sermone. quantam porrò mihi expectationem dedisti conuiuij istius ἀσελγοῦς? sum in curiositate ὀξύπεινος: sed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non scribere: præsentem audire malo. Quod me, ut scribam aliquid, hortaris: crescit mihi quidem materies, ut dicis: sed tota res etiam nunc fluctuat: κατὰ ὀπώρην τραχὺς: quæ si desederit, magis erunt iudicata, quæ scribam: quæ si statim à me ferre non potueris, primus habebis tamen, & aliquandiu solus. Dicæarchum recte amas: luculentus homo est, & ciuis haud paulo melior, quàm isti nostri ἀδικαίαρχοι. Literas scripsi hora decima Cerealibus, statim, ut tuas legeram: sed eas eram daturus, ut putaram, postridie ei, qui mihi primus obuiam uenisset. Terentia delectata est tuis literis, & impertit tibi multum salutis: καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S. 13

FACINVS indignũ: epiſtolã ἀνθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis reſcriptã ad tuas ſuauiſſimas epiſtolas nemině reddidiſſe? at ſcito eum faſciculum, quò illam conieceram, domũ eo ipſo die latum eſſe, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum eſſe. itaque tibi tuam epiſtolã iuſſi referri, ex qua intelligeres, quàm mihi tũ illæ gratæ fuiſſent. Romæ quod ſcribis ſileri: ita putabã: at hercule in agris non ſiletur: nec iam ipſi agri regnũ ueſtrum ferre poſſunt. ſi uero in hanc τηλέπηλον ueneris λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominũ? quàm irati animi? quãto in odio noſter amicus Magnus? cuius cognomen unà cum Craſſi Diuitis cognomine conſeneſcit. credas mihi uelim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi poſſum dicere, nihil eſſe tanti. Tu ſi literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum: unde nos prid. Non. Maij cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

QVANTAM tu mihi moues expectationem de ſermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac uenias ad ſitienteis aures. quanquam nihil eſt iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noſter Sampſiceramus, cum ſe omnium ſermonibus ſentiet uapulare, & cum has actiones δυσανατρέπτους

uidebit, ruere incipiat. ego autem uſque eò ſum eneruatus, ut hoc otio, quo nunc tabeſcimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, quàm optima ſpe dimicare. De pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil poteſt. baſilicã habeo, nõ uillam, frequentiã Formianorum. at comparem baſilicæ? tribum Aemiliam. ſed omitto uulgus: poſt horam quartam moleſti cæteri non ſunt: C. Arrius proximus eſt uicinus, immo ille quidem iam cõtubernalis, qui etiã ſe idcirco Romã ire negat, ut hic mecum totos dies philoſophetur. ecce ex altera parte Seboſus ille Catuli familiaris. quò me uertam? ſtatim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodiſſime expectari uiderem, duntaxat ad prid. Non. Mai. uide enim quibus hominibus aures ſint deditæ meæ. occaſionem mirificam, ſi quis nunc, dum hi apud me ſunt, emere de me fundũ * Formianum uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atque otij: ſed tamen ſatisfiet à nobis, neque parcetur labori. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

VT SCRIBIS, ita uideo, non minus incerta in rep. quàm in epiſtola tua. ſed tamen iſta ipſa me uarietas ſermonũ, opinionumq́; delectat: Romæ enim uideor eſſe, cum tuas literas lego, &, ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamen explicare non poſſum, quidnam inueniri poſſit, nullo recuſante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem iſta magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet niſi ipſius iudicium ſine ulla correctione reip? nimirum in Publio ſpes eſt.

fiat, fiat Tribunus plebis: si nihil aliud, ut eo citius tu ex Epeiro reuertare: nam, ut illo tu careas, non uideo posse fieri, præsertim si mecum aliquid uolet disputare. sed id quidem non dubium est, quin, si quid erit eiusmodi, sis aduolaturus. uerum ut hoc non sit, tamen seruet remp. præclarum spectaculum mihi propono, modo te consessore spectare liceat, cum hæc maxime scriberem, ecce tibi Sebosus. nondum plane ingemueram, salue, inquit, Arrius. hoc est Roma decedere? quos ego homines effugi, cum in hos incidi? ego uero in montes patrios, & ad incunabula nostra pergam. denique si solus non potuero, cum rusticis potius, quàm cum his perurbanis, ita tamen, ut, quoniam tu certi nihil scribis, in Formiano tibi præstoler usque ad III. Non. Maias. Terentiæ pergrata est assiduitas tua, & diligentia in controuersia Muluiana. nescit omnino te cõmunẽ causam defendere eorũ, qui agros publicos possideant. sed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recusat. ea tibi igitur, & Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς salutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

COENATO mihi, & iam dormitãti prid. Cal. Maias epistola est illa reddita, in qua de agro Campano scribis. quid quæris? primum ita me pupugit, ut somnum mihi ademerit, sed id cogitatione magis, quàm molestia. cogitanti autem hæc ferè succurrebant. primum ex eo, quod superioribus literis scripseras ex familiari te illius audisse, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret, maius aliquid timueram: hoc mihi eiusmodi

non uidebatur. deinde, ut me ego consoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uidetur esse deriuata. qui ager, ut dena iugera sint, non amplius hominum quinque millia potest sustinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. præterea, si ulla res est, quæ bonorum animos, quos iam uideo esse cōmotos, uehementius possit incendere, hæc certe est, & eo magis, quòd portorijs Italiæ sublatis, agro Campano diuiso, quod uectigal superest domesticum, præter uicesimam? quæ mihi uidetur una conciuncula, clamore pedisequorum nostrorū esse peritura. Cneus quidem noster iam planè quid cogitet, nescio. φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβείας ἄτερ, qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, se leges Cæsaris probare, actiones ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse; potuerit intercedi, nec ne, nihil ad se pertinere: de Rege Alexandrino placuisse sibi aliquando confici; Bibulus de cœlo tum seruasset, nec ne, sibi quærendum nō fuisse: de publicanis, uoluisse illi ordini commodare; quidquid futurum fuerit, si Bibulus tum in forum descendisset, se diuinare non potuisse. nūc uero Sampsicerame quid dices? uectigal te nobis in monte Antilibano constituisse, agri Campani abstulisse? quid, hoc quemadmodum obtinebis? oppressos uos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris: non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modo præmiorum, sed ne sermonum quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. quòd si in eam me partem incitarem, profecto

iam aliquam reperirem resistendi uiam. nunc prorsus hoc statui, ut, quoniam tanta controuersia est Dicæarcho familiari tuo cum Theophrasto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat, hic autem τὸν θεωρητικόν, utrique à me mos gestus esse uideatur: puto enim me Dicæarcho affatim satisfecisse: respicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo, ut requiescam, permittit, sed reprehendit, quia non semper quierim. quare incumbamus ò noster Tite ad illa præclara studia, & eò, unde discedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epistola scribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ. quid dicam, nescio: nam ita deplorat primis uersibus mansionem suam, ut quemuis mouere possit: ita rursus remittit, ut me roget, ut annales suos emendem, & edam. illud tamen, quod scribit, animaduertas uelim, de portorio circumuectionis. ait se de consilij sententia rem ad senatum reiecisse. non dum uidelicet meas literas legerat; quibus ad eum, re consulta, & explorata, perscripseram, non deberi. uelim, si qui Græci iam Romam ex Asia de ea causa uenerunt, uideas, &, si tibi uidebitur, ijs demonstres, quid ego de ea re sentiam. si possum discedere, ne causa optima in senatu pereat, ego satisfaciam publicanis: εἰ δὲ μή, (uere tecum loquar, in hac re malo uniuersæ Asiæ, & negotiatoribus: nam eorum quoque uehementer interest. hoc ego sentio ualde nobis opus esse. sed tu id uidebis. Quæstores autem, quæso, nũ etiã de cistophoro dubitãt? nã si aliud nihil erit, cum erimus omnia experti, ego illud ne quidem contemnã, quod extremum est. Te in Arpinati uidebi=

mus, & hoſpitio agreſti accipiemus, quoniam maritimum hoc contempſiſti. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

PRORSVS, ut ſcribis, ita ſentio. turbatur Sápſiceramus. nihil eſt, quod non timendum ſit. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: quid enim iſta repentina affinitatis coniunctio, quid ager Campanus, quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema, tamen eſſet nimium mali: ſed ea natura rei eſt, ut hæc extrema eſſe non poſſint: quid enim eos hæc ipſa per ſe delectare poſſunt? nunquam huc ueniſſent, niſi ad alias res peſtiferas aditus ſibi compararent. Dij immortales. uerum, ut ſcribis, hæc in Arpinati ad VI. circiter Id. Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ noſtræ perierit, ſed conferemus tranquillo animo. neque tam me δυσελπιστία conſolatur, ut antea, quàm ἀδιαφορία, qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, & publica. quin etiam, quod eſt ſubinane in nobis, & non ἀφιλόδοξον, (bellum eſt enim ſua uitia noſſe) id afficitur quadam delectatione: ſolebat enim me pungere, ne Sampſicerami merita in patriam ad annos DC maiora uiderentur, quàm noſtra. hac quidem cura certe iam uacuus ſum: iacet enim ille ſic
* ut Phocis Curiana ſtare uideatur. ſed hæc coràm. tu tamen uideris mihi Romæ fore ad noſtrum aduentum. quod ſanè facile patiar, ſi tuo commodo fieri poſſit. ſin, ut ſcribis, ita uenies: uelim è Theophane expiſcere, quonam in me animo ſit Arabarches. quæres ſcilicet

κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, & ad me ab eo quaſi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius ſermone poterimus περὶ τῶν ὅλων ſuſpicari. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI aliquot epiſtolas tuas: ex quibus intellexi, quàm ſuſpenſo animo, & ſolicito ſcire aueres, quid eſſet noui. tenemur undique, neque iã quo minus ſeruiamus, recuſamus, ſed mortem, & eiectionem, quaſi maiora, timemus; quæ multo ſunt minora. atque hic ſtatus, qui una uoce omniũ gemitur, neque uerbo cuiuſquam ſubleuatur, σκοπός eſt, ut ſuſpicor, illis, qui timent ullam cuiuſquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palàm aduerſatur adoleſcens Curio. huic plauſus maximi, conſalutatio forenſis perhonorifica, ſigna præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiũtur. Fuſium clamoribus, & conuitijs, & ſibilis conſectantur. his ex rebus non ſpes, ſed dolor eſt maior, cũ uideas ciuitatis uoluntatem ſolutam, uirtutem alligatam. ac, ne forte quæras κατὰ λεπτόν de ſingulis rebus, uniuerſa res eſt eò deducta, ſpes ut nulla ſit, aliquando non modo priuatos, uerum etiam magiſtratus liberos fore. attamen in oppreſſione ſermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs eſt liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, ſed ita, ut omnia ſint pleniſſima deſperationis. habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, ſi mentionem fecerint, quo aliter ager poſſideatur, atq; ut ex legibus Iulijs. non dubitant iurare cæteri. Lateréſis exiſtimatur

recte fecisse, quod Tribunatum pl. petere destitit, ne iuraret. sed de Rep. nō libet plura scribere. Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse; ut tantis rebus gestis, parū fortiter. à Cæsare ualde liberaliter inuitor in legationem illam, sibi ut sim legatus: atque etiam libera legatio uoti causa datur. sed hæc et præsidij apud furorē Pulchelli non habet satis, & à fratris aduētu me ablegat: illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cū uelim: & hāc ego teneo, sed usurū me nō puto. neq; tamen scit quisquam. nō libet fugere. aueo pugnare. magna sunt hominū studia. sed nihil affirmo. tu hæc silebis. De Statio manumisso, & non nullis alijs rebus angor equidem, sed iā prorsus occallui. tu, uellē ego, & cuperem, adesses. nec mihi consilium, nec consolatio deesset. sed ita te para, ut, si inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

MVLTA me solicitant, & ex Reip. tanto motu, & ex ijs periculis, quæ mihi ipsi intenduntur: et sexcenta sunt: sed mihi nil est molestius, quàm Statium manumissum. nec meum imperium, ac mitto imperium, nō simultatem meam uereri saltem? nec quid faciam, scio: neque tantū est in re, quantus est sermo. ego autem ne irasci quidem possum ijs, quos ualde amo. tantū doleo, ac mirifice quidem. cætera in magnis rebus, minæ Clodij, contentionesq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt: etenim uel subire eas uideor mihi summa cum dignitate, uel declinare nulla cum mo=

lestia posse. dices fortasse, dignitatis ἅλις tanquam δρυός: saluti si me amas, consule. me miserum, cur non ades? nihil te profectò præteriret. ego fortasse τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. scito nihil unquam fuisse tam infame, tam turpe, tam peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offensum, quàm hunc statum, qui nũc est, magis mehercule, quàm uellem, non modo quàm putaram. populares isti iam etiã modestos homines sibilare docuerũt. Bibulus in cælo est: nec, quare, scio: sed ita laudatur, quasi unus homo nobis cunctãdo restiuit rem. Pompeius, nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit: neminẽ tenet: uolũtate, an metu necesse sit ijs uti, uereor. Ego autem neque pugno cũ illa causa propter illam amicitiã: neque approbo, ne omnia improbem, quæ antea gessi. utor uia. populi sensus maxime in theatro, et spectaculis perspectus est: nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati sibilis conscissi: ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in nostrũ Pompeium petulanter inuectus est. Nostra miseria tu es Magnus. millies coactus est dicere eadem. Virtutem istam, ueniet tempus, cũ grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itẽq; cætera: nam & eiusmodi sunt ij uersus, uti in tempus ab inimico Pompeij scripti esse uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt, & cætera magno cum fremitu, & clamore sunt dicta. Cæsar cum uenisset mortuo plausu, Curio filius est insecutus. huic ita plausum est, ut salua Rep. Põpeio plaudi solebat. tulit Cæsar grauiter. literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebãtur. inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plauserant; hostes

omnibus: Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabãtur. sanè res erat perturbata. equidem maluerã, quod erat susceptum ab illis, silentio transiri: sed uereor, ne nõ liceat. non ferunt homines, quod uidetur esse tamen ferendum. sed est iam una uox omnium magis odio firmata, quàm præsidio. Noster autem Publius mihi minitatur, inimicus est. impẽdet negotium: ad quod tu scilicet aduolabis. uideor mihi nostrum illum consularẽ exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum, habere firmissimum. Pompeius significat studium erga me non mediocre. idem affirmat, uerbum de me illum non esse facturum. in quo non me ille fallit, sed ipse fallitur.

Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus. id erat uocari in locum mortui. nil me turpius apud homines fuisset: neque uero ad istam ipsam ἀσφάλειαν quidquã alienius: sunt enim illi apud bonos inuidiosi: ego apud improbos meam retinuissem inuidiã, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi uellet esse legatũ. honestior hæc declinatio periculi. sed ego hoc non repudio. quid ergo est? pugnare malo: nihil tamẽ certi. iterum dico, utinam adesses: sed tamen, si erit necesse, arcessemus. quid aliud? quid? hoc, opinor. certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timide. posthac ad te aut, si perfidelem habebo, cui dem, scribam plane omnia: aut, si obscure scribam, tu tamẽ intelliges. in his epistolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν.

Hic Cæciliũ colimus, et obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. ijs ardet dolore, & ira noster Pompeius Vale.

CICERO ATTICO S. 20

ANICATO, ut te uelle intellexeram, nullo loco defui. Numestium, ex literis tuis studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliũ quibus rebus possum tueor diligẽter. Varro satisfacit nobis: Pompeius amat nos, carosq; habet. credis? inquies. credo: prorsus mihi persuadet. sed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, uersibus denique cauere iubẽt, & uetant credere: alterũ facio, ut caueã: alterum, ut non credam, facere nõ possum. Clodius adhuc mihi denunciat periculum. Pompeius affirmat, non esse periculum; adiurat: addit etiam, se prius occisum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Rep. breuiter ad te scribam: iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur; ut, cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, querantur, doleãt, uarietas in re nulla sit, aperteq; loquantur, & iam clare gemant; tamẽ medicina nulla afferatur: neq; enim resisti sine internecione posse arbitramur: nec uidemus, qui finis cedendi, præter exitium, futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo est. edicta eius, & conciones describũt, & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam uenit. populare nunc nil tam est, quàm odium popularium. hæc quò sint eruptura, timeo. sed, si dispicere

quid cœpero, ſcribam ad tu apertius. tu, ſi me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus facito ut ſis; ſi inclamaro, ut accurras. ſed do operam, & dabo, ne ſit neceſſe. Quod ſcripſeram, te Furium ſcripturum: nil neceſſe eſt tuum nomen mutare. me faciam Lœliũ, & te Atticum, neque utar meo chirographo, neque ſigno, ſi modo erunt eiuſmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. Diodorus mortuus eſt: reliquit nobis HS fortaſſe centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem X V. Cal. Nou. diſtulit. A' Vibio libros accepi. poeta ineptus: nec tamen ſcit nihil, & eſt non inutilis. deſcribo, & remitto. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

DE Rep. quid ego tibi ſubtiliter? tota periit: atq; hoc eſt miſerior, quàm reliquiſti, quòd tũ uidebatur eiuſmodi dominatio ciuitatem oppreſſiſſe, quæ iucunda eſſet multitudini, bonis autem ita moleſta, ut tamen ſine pernicie: nunc repente tanto in odio eſt omnibus, ut, quorſum eruptura ſit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperãtiam illorum ſumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt. ſed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut poſſe uideremur ſine dolore interire. nunc uero ſibilis uulgi, ſermonibus honeſtorum, fremitu Italiæ, uereor, ne exarſerint. equidem ſperabam, ut ſæpe etiam loqui tecum ſolebam, ſic orbem Reip. eſſe conuerſum, ut uix ſonitum audire, uix impreſſam orbitam uidere poſſemus: & fuiſſet, ſi homines tranſitum tempeſtatis expectare potuiſſent: ſed

cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. itaque ille amicus noster insolens infamiæ, semper in laude uersatus, circunfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit: progressum præcipitem incõstantem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipsos nõ amicos. ac uide mollitiẽ animi: nõ tenui lacrymas, cũ illum ante diẽ VIII. Cal. Sext. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui antea solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco, summo cum amore populi, cunctis fauentibus. ut ille tum humilis, ut demissus erat: ut ipse etiam sibi, non ijs solum, qui aderant, displicebat. ò spectaculum uni Crasso iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm progressus uidebatur. & ut Apelles, si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno oblitum uideret, magnum, credo, acciperet dolorem: sic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, subito deformatum non sine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negotium me illi amicum esse debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla posset iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, trãsire nequeamus; ipsi ita acerba, ut tabescat dolore; mihi mehercule molesta, ꝙ et eũ, quem semper dilexi, nimis excruciant; & timeo, tam uehemẽs uir, tamq; acer in ferro, et tã insuetus contumeliæ ne omni animi impetu dolori, et iracundiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus,

nescio . ut nunc res se habet, admirabili gloria est . qui cum comitia in mēsem Oct. distulisset; ꝙ solet ea res populi uoluntatem offendere , putarat Cæsar oratione sua posse impelli cōcionem, ut iret ad Bibulum . multa cum seditiosissime diceret, uocem exprimere nō potuit . quid quæris ? sentiunt se nullam ullius partis uolūtatem tenere . eo magis uis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis . Pompeius confirmat, eum nil esse facturum contra me . mihi periculosum est credere . ad resistendum me paro . studia spero me summa habiturum omnium ordinum . te cum ego desidero , tum uero res ad tempus illud uocat . plurimum consilij, animi , præsidij denique mihi , si te ad tēpus uidero, accesserit . Varro satis mihi facit . Pompeius loquitur diuinitus . spero nos aut cum summa gloria , aut certe sine molestia esse + conseguturos discessuros . Tu, quid agas , quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyonijs egeris, ut sciam cura . Vale.

CICERO ATTICO S. 22

QVA'M uellem Romæ mansisses: quod egisses profecto, si hæc fore putassemus: nā Pulchellum nostrum facillime teneremus , aut certe , quid esset facturus , scire possemus . nunc se res sic habet . uolitat, furit, nil habet certi, multis denūciat ; quod sors obtulerit, id acturus uidetur . cū uidet , quo sit in odio status hic rerū ; in eos, qui hæc egerunt , impetū facturus uidetur . cum autē rursus opes, & uim exercitus recordatur , cōuertit se in nos . nobis autem ipsis tum uim , tum iudiciū minatur . cum hoc Pōpeius egit, et, ut ad me ipse referebat, (alium

enim habeo neminem testem) uehementer egit, cum diceret, in summa se perfidiæ, & sceleris infamia fore, si mihi periculum crearetur ab eo, quem ipse armasset, quem plebeium fieri passus esset: sed fidem recepisse sibi & ipsum & Appium de me: hanc si ille non seruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, nihil sibi antiquius amicitia nostra fuisse. hæc, & in eam sententiam cum multa dixisset, aiebat illum primo sanè diu multa contra, ad extremũ autem manus dedisse, & affirmasse nil se contra eius uoluntatem esse facturum. sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrime loqui. quod si nõ faceret, tamen ei nihil crederemus, atque omnia, sicut facimus, pararemus. nũc ita nos gerimus, ut in dies singulos & studia in nos hominum, & opes nostræ augeantur. Rép. nulla ex parte attingimus. in causis, atque in illa opera nostra forensi, summa industria uersamur. quod egregie non modo ijs, qui utuntur opera, sed etiam in uulgus gratum esse sentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria Consulatus: studia significantur: in eam spem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. nunc mihi & consilijs opus est tuis, & amore, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. multa per Varronem nostrum agi possunt, quæ te urgente erunt firmiora: multa ab ipso Publio dici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterunt: multa etiam: sed absurdum est singula explicare, cum ego te requiram ad omnia. unum illud tibi persuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, si te uidero: sed totum est in eo, si ante, quàm ille ineat magistratum.

puto, Pompeium Crasso urgente, si tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. precibus nostris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De rep. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia. mutationis tamen spes nulla. sed quod facile sentias, tædet ipsum Pompeium, uehementerq; pœnitet. non prouideo satis, quem exitum futurum putem. sed certo uidentur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen non inutilis, tibi remisi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudẽtem, & dignum tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S. 27

NVNQVAM ante arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione distinear: nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. primum igitur illud te scire uolo, Sampsiceramum, nostrum amicum, uehementer sui status pœnitere, restituiq; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq; suum impertire nobis, & medicinam interdũ aperte quærere, quã ego possum inuenire nullam: deinde omnes illius partis auctores, ac socios nullo aduersario consenescere: consensionem uniuersorum nec uoluntate, nec sermone maiorem unquam

fuisse. Nos autem (nam id te scire cupere certo scio) publicis consilijs nullis intersumus, totosq; nos ad forensem operam, laboremq; contulimus. ex quo, quod facile intelligi possit, in multa cõmemoratione earum rerum, quas gessimus, desiderioq; uersamur. sed βοῶπις noster consanguineus non mediocres terrores iacit, atque denunciat, & Sampsiceramo negat, cæteris præ se fert, & ostentat. quam ob rem, si me amas tantũ, quantum profecto amas; si dormis, expergiscere; si stas, ingredere; si ingrederis, curre; si curris, aduola. credibile non est, quantum ego in consilijs, & prudentia tua, quodq; maximum est, quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat: coniunctio uero nostrorum animorum breuitate contenta est. permagni nostra interest, te, si comitijs non potueris, at declarato illo esse Romæ. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 24

QVAS Numestio literas dedi, sic te ijs euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri posset. ad illam celeritatem adde etiam si quid potes. ac ne sis perturbatus: noui enim te; & non ignoro, quàm sit amor omnis solicitus, atque anxius. sed res est, ut spero, non tam exitu molesta, quàm aditu. Vectius, ille, ille noster index, Cæsari, ut perspicimus, pollicitus est, sese curaturum, ut in aliquam suspicionem facinoris Curio filius adduceretur. itaque insinuatus in familiaritatem adolescentis, & cum eo, ut res indicat, sæpe congressus, rem in eum locum dedu=

xit, ut diceret sibi certum esse cum suis seruis in Pompeium impetum facere, eumq́; occidere. hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompeium. res delata ad senatum est. introductus Vectius, primo negabat se unquam cum Curione restitisse: neq; id sanè diu: nā statim fidem publicam postulauit. reclamatum est. tum exposuit, manum fuisse iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuisset, & Cn. Cepio hic Brutus, & Lentulus Flaminis filius conscio patre: postea C. Septimium scribam Bibuli pugionem sibi à Bibulo attulisse. quod totum irrisum est: Vectio pugionem defuisse, nisi ei Consul dedisset. eoq́; magis id eiectum est, quòd ad III. Id. Maij Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret insidias. in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat: maximeq́; in eo tum quidem Vectius est reprehensus, quòd dixerat adolescentum consilium, ut in foro cum gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur, in eo principem Paulum fuisse, quem constabat eo tempore in Macedonia fuisse. fit S. C. ut Vectius, quòd confessus esset se cum telo fuisse, in uincula conijceretur: qui eum emisisset, contra remp. esse facturum. res erat in ea opinione, ut putarent id esse actum, ut Vectius in foro cum pugione, & item serui eius comprehenderentur cum telis, deinde ille se diceret indicaturum. idq́; ita actum esset, nisi Curiones rem ante ad Pompeium detulissent. tum S. C. in cōcione recitatum est. postero autem die Cæsar, is, qui olim, Prætor cum esset, Q. Catulum ex inferiore loco iusserat dicere, Vectium in Rostra produxit, eumq́; in eo loco constituit, quò Bibulo Cos. aspirare

non liceret. hic ille omnia, quæ uoluit, de Rep. dixit, ut qui illuc factus, institutusq; uenisset. primum Cepionem de oratione sua sustulit, quem in senatu acerrime nominarat: ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse. deinde quos in senatu ne tenuissima quidem suspicione attigerat, eos nominauit: Lucullum, à quo solitum esse ad se mitti C. Fannium, illum, qui in P. Clodium subscripserat: L. Domitium, cuius domum constitutam fuisse, unde eruptio fieret. me nõ nominauit: sed dixit, consularem disertum, uicinum cõsulis, sibi dixisse, Ahalam Seruilium aliquẽ, aut etiã Brutum opus esse reperiri. addidit ad extremum, cum iam dimissa cõcione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse à Curione, his de rebus conscium esse Pisonem generum meum, & M. Laterensem. nunc reus erat apud Crassum Diuitem de ui, &, cum esset damnatus, erat iudicium postulaturus: quod si impetrasset, iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contemnere solemus, non pertimescebamus. hominum quidem summa erga nos studia significabantur: sed prorsus uitæ tædet: ita sunt omnia omniũ miseriarum plenissima. modo cædem timueramus, quam oratio fortissimi senis Q. Considij discusserat: ea, quam quotidie timere potueramus, subito exorta est. quid quæris? nil me infortunatius, & Catulo, cum splendore uitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miserijs erecto animo, et minime perturbato sumus, honestissimeq; dignitatem nostrã, & magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos esse sine cura, et summã in nos beneuolentiam omni ratione significat. te habere con-

filiorum auctorem, solicitudinum socium, omni in cogitatione coniunctum cupio. quare, ut Numestio mãdaui, tecũ ut ageret, item, atq; eo, si potest, acrius te rogo, ut plane ad nos aduoles. respiraro, si te uidero. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

CVM aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, nolã illum scire ex te me id fecisse, ut nuper me scis scripsisse ad te de Varronis erga me officio, te ad me rescripsisse eã rem summæ tibi uoluptati esse. sed ego mallẽ ad illum scripsisses, mihi illum satisfacere: mirabiliter enim moratus est, sicut nosti, ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν. nos tenemus præceptũ illud, τὰς τῶν κρατούντων. at hercule alter tuus familiaris Hortensius q̃ plena manu, quàm ingenue, quàm ornate nostras laudes in astra sustulit, cum de Flacci Prætura, et de illo tempore Allobrogum diceret. sic habeto, nec amãtius, nec honorificentius, nec copiosius potuisse dici. ei te hoc scribere à me tibi esse missum, sanè uolo. sed quid tu scribas? quẽ iam ego uenire, atque adesse arbitror. ita enim egi tecum superioribus literis. ualde te expecto, ualde desidero, neque ego magis, quàm ipsa res, & tempus poscit. his de negotijs quid scribã ad te, nisi idem quod sæpe? Rep. nil desperatius: his, quorum opera, nihil maiore odio. Nos, ut opinio, & spes, & cõiectura nostra fert, firmissima beneuolentia hominum muniti sumus. quare aduola: aut expedies nos omni molestia, aut eris particeps. ideo sum breuior, quòd, ut spero, coràm breui conferre, quæ uolumus, licebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S. 1

CVM antea maxime nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tũ uero, ut legi rogationem, intellexi ad iter, quod cõstitui, nil mihi optatius cadere posse, q̃ ut tu me quamprimum consequare, ut, cũ ex Italia profecti essemus, siue per Epeirũ iter esset faciundum, tuo, tuorumq; præsidio uteremur; siue aliud quid agendũ esset, certum consiliũ de tua sentẽtia capere possemus. quam ob rem te oro, des operã, ut me statim consequare. facilius potes, quoniã de prouincia Macedonia perlata lex est. pluribus uerbis tecũ agerẽ, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

ITINERIS nostri causa fuit, quòd nõ habebam locum, ubi pro meo iure diutius esse possem, quàm in fundo Sicæ, præsertim nondũ rogatione correcta. et simul intelligebam, ex eo loco, si iter haberem, posse me Brũdusium referre; sine te autẽ non esse nobis illas parteis tenendas propter Antroniũ. nũc, ut ad te antea scripsi, si ad nos ueneris, cõsiliũ totius rei capiemus. iter esse molestũ scio: sed tota calamitas omneis molestias habet. plura scribere nõ possũ, ita sũ animo ꝑculso, et abecto. Cura ut ualeas. D. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coegisti. adhuc quidem ualde me pœnitet. sed te oro, ut ad me Vibonem statim uenias, quò ego multis de causis conuerti iter meum. sed eò si ueneris, de toto itinere, ac fuga mea consilium capere potero. si id non feceris, mirabor. sed confido te esse facturum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERIAE nostræ potius uelim, q̃ inconstantiæ tribuas, ꝙ à Vibone, quò te arcessebamus, subito discessimus: allata est enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectũ esse audieramus, erat huiusmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret esse. illò cum peruenire non liceret, statim iter Brundusiũ uersus contuli ante diem rogationis, ne et Sica, apud quem eram, periret, et ꝙ Melitæ esse non licebat. nunc tu propera, ut nos consequare, si modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: sed, quod superest, timemus. me mi Pómponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimũ ualuisti. sed hæc coràm. fac modo, ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S.

TERENTIA tibi et sæpe, & maximas gratias agit. id est mihi gratissimum. ego uiuo miserrimus, et maximo dolore conficior. ad te quid scribã, nescio: si enim

es Romæ, iam me assequi non potes: sin es in uia; cum eris me assecutus, coram agemus, quæ erũt agẽda. tãtũ te oro, ut, quoniã me ipsum semper amasti, eodẽ amore sis: ego. n. idẽ sum: inimici mei mea mihi, nõ me ipsum ademerũt. Cura ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thurij.

CICERO ATTICO S. 6

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusij uisurus essem: idq́; ad multa pertinuit, in eis, ut et in Epeiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur. quoniã id non contigit, erit hoc quoq; in magno numero nostrorũ malorũ. nobis iter est in Asiá, maxime Cyzicũ. tibi meos cómendo. me uix, miseréq; sustento. Vale. D. XIIII. Cal. Maij, Tarenti.

CICERO ATTICO S. 7

BRVNDVSIVM ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddiderunt: et alij pueri post diẽ tertium eius diei literas alias attulerunt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epeiro sim: uoluntas tua mihi ualde grata est, & minime noua, & cõsilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus cõsumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucẽ aspicere uix possum: esset mihi ista solitudo, præsertim tam familiari in loco, non amara) sed itineris causa, ut diuertar, primũ est deuium, deinde ab Antronio, & cæteris quatridui: deinde sine te. nam castellum munitum habitanti mihi prodesset, transeunti nõ est necessarium.

quòd si auderem, Athenas peterem. sanè ita cadebat, ut uellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te nō habemus, & ueremur, ne interpretentur, illud quoq; oppidū ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas: unum efficis, ut à me manus abstineā: alterū nō potes, ut me nō nostri cōsilij utiq; pœniteat: quid enim est, quod me retineat? præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscētes prosequebatur. non faciam, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam, & scelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorū; ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundē luctum uocem. hoc confirmo, neminem unquam tāta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse: cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. reliqua tempora non sunt tam ad medicinā, quàm ad finē doloris. De Rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarū rerum. quæ quāquam exigua sunt: tamen, quoniā placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos consequere: nā aut accedemus in Epeirū, aut per Candauiam tarde ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, ubi eum uisuri essemus, nesciebamus. quem quidē ego nec quomodo uisurus, nec ubi dimissurus sim, scio. id est maximum, & miserrimum mearū omnium miseriarū.

Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cum omneis parteis mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. uidere te cupio. Cura, ut ualeas. Prid. Cal. Maij, Brūdusij, proficiscens.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te, quas ob causas in Epeirum non essemus profecti; quòd & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum, & exitus difficiles haberet. cũ inde proficisceremur, accessit, cum Dyrrhachij essemus, ut duo nuntij afferrẽtur; unus, classe fratrem Epheso Athenas; alter, pedibus per Macedoniam uenire. itaque illi obuiam misimus Athenas, ut inde Thessalonicam ueniret. ipsi processimus, & Thessalonicam ad X. Cal. Iun. uenimus. neque de illius itinere quicquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso ante aliquãto profectum. nunc, istic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epistola scribis, Idib. Maijs, audire, fore, ut acrius postularet; altera, iam esse mitiora. sed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. itaque, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & cõficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. sed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego essem, fortasse alium cursum petiuit: nam Phaeto lib. eum nõ uidit: uento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præsto fuit. reliqua quàm mihi timenda sint, uideo. nec, quid scribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miserum est quicquam, quod nõ in nostram fortunam cadere uideatur. equidem adhuc miser in maximis meis erumnis, et luctibus hoc metu adiecto maneo Thessalonicæ suspẽsus, nec audeo quicquam. Nunc ad ea, quæ scripsisti. Tryphonẽ Cæcilium nõ uidi. Sermonẽ tuũ, & Põpeij cognoui ex tuis literis. Motũ in Rep. non tantũ ego uideo,

quantum tu aut uides, aut ad me consolandum affers: Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypsæo. Quod suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maij ad nos perferantur: puto me ita esse facturum, sed ubi, nō dum statui: atque ita perturbato sum animo de Quinto, ut nihil queam statuere: sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearū inconstantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamē nō tam est ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione commotus: cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidisses, neque totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius, q̃ euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium nō putaram. me & meorum malorum memoria, & metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Pompeium scripsi, misi tibi. Vale. D. IIII. Cal. Maij, Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS frater cum ex Asia discessisset ante Cal. Maias, & Athenas uenisset Idibus, ualde fuit ei properandum, ne quid absens acciperet calamitatis, si quis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me uenire. & simul (dicam enim quod uerum est, ex quo

magnitudinem miseriarum mearum perspicere possis) animum inducere non potui, ut aut illum amantissimum mei, mollissimo animo, tanto in mœrore aspicerem, aut meas miserias luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem, aut ab illo aspici paterer. atque etiam illud timebam, quod profecto accidisset, ne à me digredi non posset. uersabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate non uidendi fratris uitaui. in hunc me casum uos uiuendi auctores impulistis. itaque mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ sustentāt, ex quibus, quantum tu ipse speres, facile perspicio. quæ quidem tamen aliquid habebant solatij ante, q̃ eò uenisti, A' POMPEIO. nunc Hortensiū allice, & eiusmodi uiros. obsecro mi Pomponi nondū perspicis, quorum opera, quorum insidijs, quorū scelere perierimus? sed tecum hæc coràm agemus. tantū dico, quod scire te puto: nos nō inimici, sed inuidi perdiderūt. nunc si ita sunt, quæ speras, sustinebimus nos, et spe, qua iubes, nitemur. sin, ut mihi uidētur, infirma sunt; quod optimo tēpore facere nō licuit, minus idoneo fiet. Terētia tibi sæpe gratias agit. Mihi etiā unum de malis in metu est fratris miseri negotiū. quod, si sciam, cuiusmodi sit; sciam, quid agēdum mihi sit. Me etiā nunc istorū beneficiorū, et literarū expectatio, ut tibi placet, Thessalonicæ tenet. si quid erit noui allatū, sciā, de reliquo quid agendum sit. Tu, si, ut scribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis. literas, quas ad Pompeium scripsi, tibi misi. Vale. Idib. Iun. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACTA quæ essent usque ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam, ut tibi placebat, Thessalonicæ. quibus allatis, facilius statuere potero, ubi sim: nã si erit causa, si quid agetur, si spem uidero, aut ibidẽ operiar, aut me ad te conferã: sin, ut tu scribis, ista euanuerint, aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi discordiam istorum, quæ tamẽ inter eos de omnibus potius rebus est, q̃ de me. itaque, quid ea mihi prosit, nescio. sed tamẽ, quoad me uos sperare uultis, uobis obtemperabo. Nã quod me tam sæpe, & tam uehemẽter obiurgas, & animo infirmo esse dicis: quæso, ecquod tantũ malum est, quod in mea calamitate nõ sit? ecquis unquam ex tam amplo statu, in tam bona causa, tantis facultatibus, ingenij, cõsilij, gratiæ, tãtis præsidijs bonorũ omniũ cõcidit? possum obliuisci, qui fuerim; nõ sentire, qui sim? quo careã honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipsum, semperq; fecissem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, squalloremq; aspicerem, aut me, quem ille florentissimum reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrẽ. mitto cætera intolerabilia: etenim fletu impedior. hic utrum tandẽ sum accusandus? q doleo, an quòd commisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirẽtur) aut certe uiuus amitterem? hæc eo scripsi, ut potius releuares me, quod facis, quàm aut castigatione, aut obiurgatione dignum

putares. eoq; ad te minus multa ſcribo, ꝙ & mœrore impedior, &, quid expectem iſtinc, magis habeo, quàm quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt allata, faciam te noſtri conſilij certiorem. tu, ut adhuc feciſti, quamplurimis de rebus ad me uelim ſcribas, ut prorſus ne quid ignorem. Vale. XIIII. Cal. Quint. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 11

ME ET tuæ literæ, & quidam boni nuntij, non optimis tamen auctoribus, et expectatio ueſtrarum literarum, & ꝙ tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant. ſi accepero literas, quas expecto; ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam; ſi nõ erit, faciam te certiorem, quid egerim. Tu me, ut facis, opera, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine: obiurgare uero noli. quod cum facis, ut ego tuum amorem, & dolorem deſidero: quem ita affectum mea erumna eſſe arbitror, ut te ipſum conſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum, humaniſſimumq; ſuſtenta. Ad me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas. Vale. D. IIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO. S. 12

TV quidem ſedulo argumentaris, quid ſit ſperandum, et maxime per ſenatum. idemq; caput rogationis proponi ſcribis, quare in ſenatu dici nihil liceat: itaque ſiletur. hic tu me accuſas quòd me affictem; cum ita ſim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. ſpem oſtẽdis ſecundũ comitia. quæ iſta eſt eodẽ Tribuno pl.

& inimico Conſule Des? percuſſiſti autem me etiam de oratione prolata. cui uulneri, ut ſcribis, medere, ſi quid potes. ſcripſi equidem olim ei iratus, quòd ille prior ſcripſerat, ſed ita compreſſeram, ut nunquam emanaturã putarem: quo modo exciderit, neſcio. ſed quia nunquã accidit, ut cum eo uerbo uno concertarem, & quia ſcripta mihi uidetur negligentius, quàm cæteræ: puto poſſe probari, non eſſe meam. id, ſi putas me poſſe ſanari, cures uelim. ſin plane perij, minus laboro. Ego etiam nunc eodem in loco iaceo ſine ſermone ullo, ſine cogitatione ulla. licet tibi, ut ſcribis, ſignificarem, ut ad me uenires Sidòna: tamen intelligo te iſtic prodeſſe, hic ne uerbo quidem leuare me poſſe. non queo plura ſcribere: nec eſt, quod ſcribam. ueſtra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurũ: poſteaq̃ extenuari ſpem noſtrã, & euaneſcere uidi, mutaui cõſilium, nec me Theſſalonica cõmoui, ubi eſſe conſtituerã, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras, fore, uti ſecũdum comitia aliquid de nobis in ſenatu ageretur; id tibi Põpeium dixiſſe. qua de re, quoniam comitia habita ſunt, tuq; nil ad me ſcribis: perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe, meq; temporis nõ longinqui ſpe ductũ eſſe moleſte ferã. Quem autem motũ te uidere ſcripſeras, qui nobis utilis fore uideretur, eũ nuntiant, qui ueniũt, nullum fore. In Tribunis pl. Deſſ. reliqua ſpes eſt. quã ſi expectaro, nõ erit, ꝙ putes me cauſæ meæ, ac uoluntati meorũ defuiſſe.

Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meũ caſum tam gra=
uiter feram: debes ignoſcere, cum ita me afflictum ui=
deas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. nã
ꝙ ſcribis te audire, me etiã mentis errore ex dolore af=
fici: mihi uero mens integra eſt, atque utinam tam in
periculo fuiſſet, cum ego ijs, quibus meam ſalutem ca=
riſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimisq;
uſus ſum: qui ut me paulum inclinari timore uiderũt,
ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere, & perfidia abute=
rentur ad exitium meum. nunc, quoniam eſt Cyzicum
nobis eundum, quo rarius ad me literæ perferẽtur, hoc
uelim diligentius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe,
perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quẽ
ego miſer ſi incolumem relinquo, non me totum periſſe
arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S. 14

EX TVIS literis plenus ſum expectatione de Pompe=
io, quidnam de nobis uelit, aut oſtendat: comitia enim
credo eſſe habita. quibus abſolutis, ſcribis illi placuiſſe
agi de nobis. ſi tibi ſtultus eſſe uideor, qui ſperem, fa=
cio tuo iuſſu, & ſcio te me ijs epiſtolis potius, & meas
ſpes ſolitum eſſe remorari. nũc uelim mihi plane per=
ſcribas, quid uideas. ſcio nos noſtris multis peccatis in
hanc erumnam incidiſſe. ea ſi qui caſus ex parte corre
xerint, minus moleſte feremus nos uixiſſe, & adhuc ui=
uere. ego propter uiæ celebritatem, & quotidianam
expectationem rerum nouarum non commoui me ad=
huc Theſſalonica, ſed iam extrudimur, non à Plancio

(nã is quidem retinet)uerum ab ipso loco minime apposito ad tolerandam in tãto luctu calamitatem. In Epeirum ideo,ut scripseram,non iui, quòd subiti mihi uniuersi nuntij uenerãt,& literæ,quare nihil esset necesse quamproxime Italiam esse. hinc si aliquid à comitijs audierimus, nos in Asiam conuertemus: neque adhuc stabat,quò potissimum: sed scies. Vale. XII Cal. Sext. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S. 15

ACCEPI Idib. Sext. quatuor epistolas à te missas: unã qua me obiurgas,& rogas,ut sim firmior: alterã,qua Crassi libertũ ais tibi de mea solicitudine, macieq; narrasse: tertiam,qua demonstras acta in senatu: quartam de eo, quod à Varrone scribis tibi esse confirmatum de uoluntate Pompey. ad primam tibi hoc scribo, me ita dolere,ut non modo à mente non deserar,sed id ipsum doleam,me,tam firma mẽte ubi utar,& quibus cum,non habere: nam si tu me uno non sine mœrore cares,quid me censes, qui & te,& omnibus? & si tu incolumis me requiris,quomodo à me ipsam incolumitatem desiderari putas? nolo commemorare,quibus rebus sim spoliatus,non solum quia non ignoras, sed etiã ne scindam ipse dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis esse priuatum quenquã, neque in tãtas miserias incidisse. dies autem non modo nõ leuat luctum hunc,sed etiam auget: nam cæteri dolores mitigantur uetustate,hic non potest non & sensu præsentis miseriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri: desidero enim non mea solum,neq; meos,sed me ipsum:

quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem: ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem ualuiſſe. cæteri, quos purgas, debēt mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus. Craſſi libertum nihil puto ſincere locutum. In ſenatu rem probe ſcribis actam. ſed quid Curio? an illam orationem nō legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed Axius eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat Curionem. at poteſt ille aliquid prætermittere. tu, niſi quod erat, profecto nō ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque utinam ipſe Varro incumbat in cauſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meaq; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutū putes. ſi quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce: in me enim ipſum peccaui uehementius. neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi, quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes, ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio; nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegijs perferri. ſed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego:

quod meritis meis perfectum eſſe potuit, ut dies, & noctes, quid mihi faciendum eſſet, cogitares, id abs te meo, non tuo ſcelere prætermiſſum eſt. quòd ſi nõ modo tu, ſed quiſquam fuiſſet, qui me Pompeij minus liberali reſponſo perterritũ à turpiſſimo conſilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuiſti: aut occubuiſſem honeſte, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoſcas: me enim ipſum multo magis accuſo; deinde te, quaſi me alterum; & ſimul meæ culpæ ſocium quæro. ſi reſtituor, etiam minus uidebimur deliquiſſe: abs teq; certe, quoniam nullo noſtro, tuo ipſius beneficio diligemur.

Quod te cum Culleone ſcribis de priuilegio locutum, eſt aliquid, ſed multo eſt melius abrogari: ſi enim nemo impediet, ſic eſt firmius: ſin erit, qui ferri non ſinat, idẽ S.C. intercedet. nec quicquã aliud opus eſt, quàm abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat. quam ſi, ut eſt promulgata, laudare uoluiſſemus, aut, ut erat negligenda, negligere, nocere omnino nobis non potuiſſet. hic mihi primum non modo conſilium defuit, ſed etiam obfuit. cæci, cæci inquam fuimus in ueſtitu mutando, in populo rogando. quod, niſi nominatim mecum agi cœptum eſſet, fieri pernicioſum fuit. ſed pergo præterita, uerũtamen ob hãc cauſam, ut, ſi quid ageretur, legem illam, in qua popularia multa ſunt, ne tangatis. uerum eſt ſtultum me præcipere, quid agatis, aut quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occultant tuæ literæ, credo ne uehementius deſperatione perturber: quid enim uides agi poſſe, aut quo modo? per ſenatũ ne? aſt tute ſcripſiſti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poſte fixiſſe, ne referri, ne'ue dici liceret.

ci liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius se dixit relaturum? quo modo autem ijs, quos tu scribis, & de re dicentibus, & ut referretur, postulantibus, Clodius tacuit? ac si per populum, poterit ne nisi de omniũ Tribunorũ pl. sententia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut, si nõ poterit, egomet quo modo potero? hæc nisi uides expediri, quã in spem me uocas? si autem spei nihil est, quæ est mihi uita? itaq; expecto Thessalonicæ acta Cal. Sext. ex quibus statuam, in tuos ne agros confugiam, ut neque uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideam, & propius sim, si quid agatur; idq; intellexi cum tibi, tum Quinto fratri placere: an abeam Cyzicum. nunc Pomponi, quoniam nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quòd aut in me ipso satis esse consilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quàm ut præsto esses, quando quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præsidia neglexi, totã Italiam in me erectã ad me defendendũ destitui, & reliqui; me meis tradidi inimicis, inspectãte, & tacente te, qui si nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, id ipsum fac ut sciamus, & nos aliquãdo aut obiurgare, aut cõmuniter consolari desine. ego si tuã fidem accusarem, non me potissimũ tuis tectis crederem. meam amentiam accuso, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellem, putaui: quod si fuisset, fidem eandem, curã maiorem adhibuisses, me certe ad exitiũ præcipitantẽ retinuisses, istos labores, quos nunc in naufragijs nostris suscipis, non subisses. quare fac, ut omnia ad me perspecta, et explorata perscribas, meq; , ut facis, uelis esse aliquem, quoniã, qui fui,

& qui esse potui, iam esse nõ possum; & ut his literis, nõ te, sed me ipsum à me esse accusatum putes. si qui erunt, quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim cõ scribas, curesq; dandas. Vale. D. XIIII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S. 16

TOTVM iter mihi incertũ facit expectatio literarũ tuarum Cal. Sext. datarũ, nõ aliud aliquid. si spes erit, Epeirũ; sin minus, Cyzicũ, aut aliud quid sequemur. tuæ quidem literæ, quo sæpius à me legũtur, hoc spem faciũt mihi minoré, quàm cũ lectæ sunt. tũ id, quod attulerũt ad spé, infirmãt: ut facile appareat te et cõsolationi seruire, et ueritati. id'q; te rogo plane, ut ad me, quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ita scribas. Vale. D. XII. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S. 17

DE Quinto fratre nuncij nobis tristes, nec uarij uenerãt ex ante diem Non. Iun. usque ad prid. Cal. Sept. eo auté die Liuinus L. Reguli lib. ad me à Regulo missus uenit. is omnino mẽtioné nullã factã esse nunciauit, sed fuisse tamé sermoné de C. Clodij filio, is'q; mihi tum à fratre literas attulit. sed postridie Sestij pueri uenerũt, qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm sermo Liuinij fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eo magis, quòd Appij quæstio est.

Cætera, quæ ad me eisdé literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quã alij ostendunt. ego autem, quoniam non longe ab eo tempore absumus, in quo res

diiudicabitur, aut ad te conferã me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia ſua per te unum ſuſtineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis poteſtatem, ut incolumes amore noſtro perfruamur. Tuas literas ſemper maxime expecto. in quibus caue, ne aut diligentia tua mihi moleſta, aut ueritas acerba ſit. Vale. D. prid. Non. Sept.

CICERO ATTICO S. 18

EXPECTATIONEM nobis nõ paruã attuleras, cũ ſcripſeras Varronẽ tibi pro amicitia cõfirmaſſe, cauſam noſtrã Pompeiũ certe ſuſcepturũ; et ſimul à Cæſare ei literæ, quas expectaret, remiſſæ eſſent, auctorem etiam daturũ. utrũ id nihil fuit, an aduerſatæ ſunt Cæſaris literæ? an eſt aliquid in ſpe? etiã illud ſcripſeras, eũdẽ, ſecundum comitia, dixiſſe. fac (ſi uides quãtis in malis iaceam, & ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me, fac de tota cauſa noſtra certiorẽ: nã Q. frater homo mirus, qui me tã ualde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens credo defectionem animi mei. tuæ autem literæ ſunt uariæ: neque .n. me deſperare uis, nec temere ſperare. fac, obſecro te, ut omnia, quæ proſpici à te poſſunt, ſciamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

QVOD eiuſmodi mihi literæ à uobis afferebãtur, ut aliquid ex iis eſſet expectandũ, ſpe, & cupiditate Theſſalonicæ detentus ſum. poſteaquã omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in Aſiam ire nolui, quòd &

celebritas mihi odio est; & si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longe nolebã. itaque in Epeirum ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura, qui lucẽ omnino fugerẽ: sed aut ad salutem libentissime ex tuo portu proficiscar: aut, si ea præcisa erit, nusquam facilius hãc miserrimam uitam uel sustentabo, uel, quod multo est melius, abiecero. ero cum paucis, multitudinem dimittã. me tuæ literæ nunquam in tantã spem adduxerunt, quãtam aliorũ: attamẽ mea spes etiam tenuior semper fuit, quã tuæ literæ. sed tamen, quoniam cœptum est, age, quoquo modo cœptũ est, & quacũque de causa, non deserã neque optimi, atque unici fratris miseras, atque luctuosas preces, nec Sestij, cæterorumq; promissa, nec spẽ ærumnosissimæ mulieris Terentiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutẽ dabit, aut, quod scripsi supra. te oro, & obsecro Põponi, si me omnibus amplissimis, carissimis, iucundissimisq; rebus perfidia hominũ spoliatũ, si me à meis consiliarijs proditũ, & proiectũ uides, si intelligis me coactũ, ut ipse me, et meos perderẽ; ut me tua misericordia iuues, & Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustẽtes; Terẽtiam, liberosq; meos tueare; me, si putas te istic uisurum, expectes; si minus, inuisas, si potes, mihiq; ex agro tuo tantũ assignes, quantũ meo corpore occupari potest; & pueros ad me cum literis quamprimũ, & quã sæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Oct.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO. 20

QVOD quidẽ ita esse, & auunculũ tuum functũ

esse officio, uehementissime probo : gaudere me tum di=
cam, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserũ, quã omnia
essent ex sententia, si nobis animus si consiliũ, si fides eo=
rum, quibus credidimus, non defuisset. quæ colligere no=
lo, ne augeã mœrorẽ. sed tibi uenire in mentẽ certo scio,
quæ uita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas. ad
quæ recuperãda per fortunas incũbe, ut facis, diemq́; na
talem reditus mei cura ut in tuis ædibus amœnissimis
agam tecũ, & cũ meis. ego huic spei, & expectationi,
quæ nobis proponitur. maxime tamen uolui præstolari
apud te in Epeiro: sed ita ad me scribitur, ut putem esse
commodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curio
nis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea
modo nobis restituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil
malo, quã domum. sed tibi nihil mando nominatim: me
totum tuo amori, fideiq; commendo. Quòd te in tãta
hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi
gratũ est. Quod facultates tuas ad meã salutẽ polli=
ceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer: id quã=
tum sit præsidiũ, uideo: intelligoq́;, te multas parteis meæ
salutis & suscipere, & posse sustinere, neque, ut ita fa=
cias, rogandũ esse. Quod me uetas quidquã suspica=
ri accidisse ad animũ tuũ, quod secus à me erga te com
missum, aut prætermissum uideretur: gerã tibi morẽ, &
liberabor ista cura: tibi tamẽ eo plus debebo, quo tua in
me humanitas fuerit excelsior, quã in te mea. Velim,
quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas,
omneisq; ad nostrã salutem adhortere. Rogatio Se=
stij neq; dignitatis satis habet, nec cautionis: nã & no=
minatim ferre oportet, & de bonis diligẽtius scribi: et id

animaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Oct. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S. 21

TRIGINTA dies erant ipsi, cum has dabam literas, per quos nullas à uobis acceperam. mihi autem erat in animo, iam, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirũ, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias, quancũque in partẽ, quã planissime ad me scribas, & meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. V. Cal. Nou.

CICERO ATTICO S. 22

ETSI diligẽter ad me Quintus frater, et Piso, quæ essent acta, scripserant: tamen uellẽ tua te occupatio non impedisset, quo minus: ut cõsuesti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perscriberes. me adhuc Plancius liberalitate sua retinet iam aliquoties conatũ ire in Epeirum. spes homini est iniecta, non eadem, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam, cum aduentare milites dicentur, faciendum nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cũ faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus. Lentulus suo in nos officio, quod et re, et promissis, et literis declarat, spẽ nobis nõ nullã affert Põpeij uoluntatis, sæpe. n. tu ad me scripsisti, eum totum esse in illius potestate. De Metello scripsit ad me frater, quantũ speraret, profectũ esse per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere: et scribe ad me omnia. premor

cum luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores semper fuerant. Cura, ut ualeas.

Ego, quòd, per Thessaliam si irem in Epeirum, perdiu nihil erá auditurus, & quòd mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cum ad te me conuertam, faciam, ut scias. tuq; ad me uelim omnia quamdiligentissime, cuiuscuimodi sunt, scribas. ego iam aut rem, aut ne spem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S. 23

AD V. Cal. Dec. treis epistolas à te accepi, unā datā ad. VIII. Cal. Nou. in qua me hortaris, ut forti animo mensem Ian. expectem: eáq;, quæ ad spem putas pertinere, de Lentuli studio, de Metelli uolūtate, de tota Pōpeij ratione perscribis. in altera epistola præter consuetudinem tuam diem non adscr bis, sed satis significas tempus: lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, scribis te eas literas eo ipso die dedisse, id est ad IIII. Cal. Nou. &, quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si etiam nostra salus cum hac lege desp rata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam dilig ntiam miserabilem potius, quàm ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nouis

nam ea ueterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: unum de reditu meo, scriptum incaute: nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est: sed quæ cauenda

fuerint, & quo modo, te non fugit. alterũ caput est trala titiũ de impunitate, si quid cõtra alias leges eius legis ergò factũ sit. tertiũ caput, mi Põponi, quo consilio, & à quo sit inculcatũ, uide: scis enim Clodiũ sanxisse, ut uix, aut omnino nõ posset nec per senatũ, nec per populũ infirmari sua lex. sed uides nunquã esse obseruatas sanctiones earum legũ, quæ abrogarentur, nã si id esset, nulla ferè abrogari posset (neque enim ulla est, quæ nõ ipsa se sepiat difficultate abrogationis) sed cum lex abrogatur, illud ipsum abrogaretur, quo modo eã abrogari oporteat. hoc cũ re uera ita sit; cũ semper ita habitũ, obseruatũq; sit: octo nostri Tribuni pl. caput posuerũt hoc? SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBIS'VE SCITA, HOC EST QVOD PER LEGEM CLODIAM, PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAE'VE SIT. E.H. I.N.R. atq; hoc in illis Tribunis pl. non lædebat: lege enim collegij sui non tenebantur: quo maior est suspicio malitiæ alicuius, cũ id, quod ad ipsos nihil pertinebat, erat autẽ cõtra me, scripserunt, ut noui Tribuni pl. si essent timidiores multo magis sibi eo capite utendũ putarent. neque id à Clodio prætermissum est: dixit enim in concione ad III. Non. hoc capite designatis Tribunis pl. præscriptũ esse, quid liceret. tamen, in lege nulla esse eiusmodi caput, te non

fallit, quod si opus esset, omnes in abrogando uterentur. Numium, ac cæteros fugerit, inuestiges, uelim, et quis attulerit, & quare octo Tribuni pl. ad senatum de me referre non dubitarint: siue ꝙ obseruandũ illud caput nõ putabant, ij dein in abrogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent soluti cum essent, quod ne ijs quidem, qui lege tenentur, est curandum. id caput sanè nolim nouos Tribunos pl. ferre: sed perferant modo quidlibet: uno capite, quo reuocabor (modo res conficiatur) ero cõtentus. iãdudum pudet tam multa scribere: uereor enim, ne re iam desperata legas; ut hæc mea diligentia miserabilis tibi, alijs irridẽda uideatur. sed si est aliquid in spe, uide legem, quam T. Fadio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sestij nostri, quam tu tibi probari scribis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. Id. Nou. data: in qua exponis prudenter, & diligenter, quæ sint, quæ rem distinere uideantur, de Crasso, de Pompeio, de cæteris. quare oro te, ut, si qua spes erit posse studijs bonorum, auctoritate, multitudine comparata rem cõfici, des operam, ut uno impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæterosq; tu excites. sin, ut ego perspicio cum tua coniectura, tum etiam mea, spei nihil est: oro, obtestorq; te, ut Quintum fratrem ames, quem ego miserum misere perdidi; ne'ue quid eum patiare grauius consulere de se, quàm expediat sororis tuæ filio; meum Ciceronem, cui nihil misello relinquo præter inuidiam, & ignominiam nominis mei, tueare, quoad poteris; Terentiam unam omnium ærumnosissimam sustentes tuis officijs. Ego in Epeirum proficiscar, cum primorum dierum nuncios excepero. Tu ad me uelim proximis

literis, ut se initia dederint, perscribas. Vale. prid. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S. 24

ANTEA, cum ad me scripsissetis uestro consensu consulares prouincias ornatas esse, etsi uerebar quorsum id casurum esset, tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius. postquam mihi & dictum est, & scriptum, uehementer consilium uestrum reprehẽdi: grauiter sum cõmotus, quòd illa ipsa spes exigua, quæ erat, uidetur esse sublata: nam si Tribuni pl. nobis succẽsent, quæ potest spes esse? ac uidentur iure succensere, cũ & expertes consilij fuerint qui causam nostrã susceperant, & nostra concessione omnem uim sui iuris amiserint: præsertim cum ita dicant, se nostra causa uoluisse suam potestatem esse de Consulibus ornandis, non ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adiungerent: nunc si Consules à nobis alieniores esse uelint, posse id libere facere; sin uellent nostra causa, nihil posse se inuitis. nam quod scribis, ni ita nobis placuisset, illos hoc idẽ per populum assecuturos fuisse: inuitis Tribunis pl. fieri nullo
* modo potuit. ita uereor, ne & studia Tribunorum amiserimus, &, si studia maneant, uinculum illud adiũgendorũ Consulum amissum sit. accedit aliud nõ paruũ incõmodum, quòd grauis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, senatum nihil decernere ante, quàm de nobis actum esset, amissa est, præsertim in ea causa, quæ non modo necessaria non fuit, sed etiã inusitata, ac noua: neque enim unquam arbitror ornatas esse prouincias designatorum: ut, cum in hoc illa constantia, quæ

erat mea causa suscepta, immutata sit, nihil iam possit non decerni. iam ijs, ad quos relatum est, amicis placuisse non mirum sit: erat enim difficile reperire, qui cõtra tanta commoda duorum Consulum palàm sententiam diceret. & fuit omnino difficile non obsequi uel amicissimo homini Lentulo, uel Metello, qui simultatem humanissime deponeret. sed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, Tribunos pl. amiserimus. hæc res quemadmodũ ceciderit, & tota res quo loco sit, uelim ad me scribas, et ita, ut instituisti: nam ista ueritas, etiam si iucunda non est, mihi tamen grata est. Vale. D. IIII. Id. Dec.

CICERO ATTICO S. 25

POST tuum à me discessum literæ mihi Roma allatæ sunt, ex quibus prospicio nobis in hac calamitate tabescendũ esse: neq; enim (sed bonã in partẽ accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. sed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiscũ unà interire uideamur, hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Cal. Ian. ubicunque erimus, sistas. Vale.

CICERO ATTICO S. 26

LITERAE mihi à Quinto fratre cũ. S. C. quod de me est factum, allatæ sunt. mihi in animo est, legũ lationem expectare. si obtrectabitur, utar auctoritate senatus, & potius uita, quàm patria carebo. Tu quæso festina ad nos uenire. Vale. VI. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S. 27

EX TVIS literis, & ex re ipsa nos funditus perisse uideo. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miserijs ne desis. ego te, ut scribis: cito uidebo. plura non scribo. Cura, ut ualeas.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S. 1

CVM primū Romam ueni, fuitq; cui recte ad te literas darem, nil prius faciendum mihi putaui, quā ut tibi absenti de reditu nostro gratularer: cognorā enim (ut uere scribam) te in consilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quàm me ipsum, nec etiā propter meā in te obseruantiā nimiū in custodia salutis meæ diligenté; eundemq; te, qui primis temporibus erroris nostri, aut totius furoris particeps, & falsi rumoris socius fuisses, acerbissime dissidium nostrū tulisse, plurimumq; operæ, studij, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meum contulisse. itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatissima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conspectum, aut potius complexum mihi tuum defuisse. quem semel nactus, nūquam dimisero. ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omne

exegero, profecto hac restitutione fortunæ me ipse non satis dignum iudicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in senatu auctoritatem, & apud uiros bonos gratiam, magis quàm optaramus, consecuti sumus. in re autem familiari, quæ quemadmodum fracta, dissipata, direpta sit, non ignoras, ualde laboramus, tuarumq; non tam facultatum, quas ego nostras esse iudico, quàm consiliorum ad colligendas, & constituendas reliquias nostras indigemus. nunc, etsi omnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiam nuncijs, ac rumore perlata, tamen ea inscribam breui, quæ te puto potissimum ex meis literis uelle cognoscere. Prid. Non. Sext. Dyrrhachio sum profectus, ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brũdusium ueni Non. Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit præsto natali suo ipso die, qui casu idem natalis erat & Brũdusinæ coloniæ, & tuæ uicinæ Salutis. quæ res animaduersa, multitudine summa, Brundusinorum gratulatione celebrata est. ante diem VI. Id. Sext. cognoui literis Quinti fratris, mirifico studio omnium ætatum, atque ordinũ, incredibili concursu Italiæ legem comitijs centuriatis esse perlatam. inde à Brũdusinis honestissimis ornatus, iter ita feci, ut undique ad me cũ gratulatione, legati conuenerint. ad Vrbẽ ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã non uenerit, præter eos inimicos, quibus id ipsum non liceret aut dissimulare, aut negare. cum uenissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant. à qua plausu maximo cũ esset mihi gratulatio significata, similis & fre=

quentia, & plausus me usque ad Capitolium celebrauit. in foro, & in ipso Capitolio miranda multitudo fuit. postridie in senatu, qui fuit dies Non. Sept. senatui gratias egimus. eo biduo cum esset annonæ summa caritas, & homines ad theatrum primo, deinde ad senatum cōcurrissent impulsu Clodij; mea opera frumenti inopiam esse clamarent; cum per eos dies senatus de annona haberetur, & ad eius procurationem sermone non solum plebis, uerum etiam bonorum Pompeius uocaretur, idq́; ipse cuperet, multitudoq́; à me nominatim, ut id decernerem, postularet: feci, & accurate sententiam dixi, cum abessent consulares, quòd tuto se negarent posse sententiam dicere, præter Messalam, & Afranium. factum est S.C. in meam sentētiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem susciperet, lexq́; ferretur. quo S.C. recitato, cum concio more hoc insulso, & nouo plausum, meo nomine recitando, dedisset: habui concionem: omnes magistratus præsentes, præter unum Prætorem, & duos Tribunos pl. dederunt. postridie senatus frequens, & omnes consulares nihil Pompeio postulanti negarunt. ille legatos quindecim cum postularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum se fore dixit. legem Cōsules conscripserunt, qua Pompeio per quinquenniū omnis potestas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: alteram Messius, qui omnis dat pecuniæ potestatem, & adiunxit classem, & exercitum, & maius imperium in prouincijs, quàm sit eorum, qui eas obtineant. illa nostra lex consularis nunc modesta uidetur, hæc Messij non ferenda. Pompeius illam uelle se dicit, familiares hanc. consulares duce Fauonio fremunt. nos tace=

mus, & eo magis, quòd de domo nostra nihil adhuc Pōtifices responderant. qui si sustulerint religionem, aream præclaram habebimus, superficiem Consules ex S.C. æstimabunt: sin aliter, demolientur, suo nomine locabunt, rem totam æstimabunt. ita sunt res nostræ; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. in re familiari ualde sumus, ut scis, perturbati. præterea sunt quædam domestica, quæ literis non cōmitto. Quintum fratrem insigni pietate, uirtute, fide præditum sic amo, ut debeo. Te expecto; & oro, ut matures uenire. eoq; animo uenias, ut me tuo consilio egere non sinas. alterius uitæ quoddam initium ordimur. iam quidam, qui nos absentes defenderunt, incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

SI FORTE rarius tibi à me, quàm à cæteris, literæ reddūtur, peto à te, ut id non modo non negligentiæ meæ, sed ne occupationi quidē tribuas. quæ etsi summa est, tamen nulla esse potest tanta, ut interrumpat iter amoris nostri, & officij mei. nam ut ueni Romam, iterum nūc sum certior factus, esse cui darē literas: itaque has alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noster qualis fuisset, et quis esset status, atque omnes res nostræ quemadmodum essent; ut in secundis, fluxæ; ut in aduersis, bonæ. post illas datas, secuta est summa contentio de domo. diximus apud Pōtifices prid. Cal. Oct. acta res est accurate à nobis. & si unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiā si nunquā aliàs fuimus, tum profecto doloris magnitudo uim quandā nobis dicēdi dedit.

itaque oratio iuuentuti nostræ deberi non potest : quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam cito. cum Pontifices decressent, ita, si neque populi iussu, neque plebiscito, qui se dedicasse diceret, nominatim ei rei præfectus esset, neque populi iussu, aut plebiscito id facere iussus esset, uideri, posse sine religione iam partem areæ mihi restitui : mihi facta statim est gratulatio : nemo enim dubitat, quin domus nobis esset adiudicata : tum subito ille in concionem ascendit, quam Appius ei dedit. nunciat iam populo, Pontifices secundum se decreuisse, me autem ui conari in possessionem uenire. hortatur, ut se, & Appium sequantur, & suam Libertatem ut defendant. hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc non accedere, nisi cũ Consules ex S.C. porticum Catuli restituendam locassent. Cal. Oct. habetur senatus frequens. adhibentur omnes Pontifices, qui erant senatores. à quibus Marcellinus, qui erat cupidissimus mei, sententiam primus rogatus, quæsiuit, quid essent in decernendo secuti. tum Lucullus de omnium collegarũ sententia respondit, religionis iudices Pontifices fuisse, legis senatum : se, & collegas suos de religione statuisse, in senatu de lege statuturos. quisque horũ loco sententiã rogatus, multa secundum causam nostram disputauit. cum ad Clodium uentum est, cupijt diem consumere; neque ei finis est factus; sed tamen, cum horas treis ferè dixisset, odio, & strepitu senatus coactus est aliquando perorare. cum fieret S.C. in sententiam Marcellini, omnibus præter unum assentientibus, Serranus intercessit. de intercessione statim ambo Consules referre cœperunt

runt

runt. cũ ſententiæ grauiſſimæ dicerentur, ſenatui placere mihi domum reſtitui, porticũ Catuli locari, auctoritatẽ ordinis ab omnibus magiſtratibus defendi; ſiquæ uis eſſet facta, ſenatum exiſtimaturum eius opera factum eſſe, qui S. C. interceſſiſſet: Serranus pertimuit, & Cornicinus ad ſuam ueterẽ fabulam rediјt, abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. ille noctẽ ſibi poſtulauit: non concedebant: reminiſcebantur enim Cal. Ian. uix tamen ſibi de mea uoluntate conceſſum eſt. poſtridie S. C. factum eſt id, quod ad te miſi. deinde Conſules porticum Catuli reſtituẽdam locarunt. illam porticũ redemptores ſtatim ſunt demoliti libẽtiſſimis omnibus. nobis ſuperficiem ædium Conſules de cõſilij ſententia æſtimarũt HS uicies, cætera ualde illiberaliter, Tuſculanam uillam quingentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus. quæ æſtimatio nõ modo uehemẽter ab optimo quoque, ſed etiam à plebe reprehenditur. dices, quid igitur cauſæ fuit? dicunt illi quidem, pudorem meũ, quòd neque negarim, neque uehementius poſtularim. ſed non eſt id: nam hoc quidẽ etiam profuiſſet. uerum ijdem mi T. Pomponi, ijdem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inciderant, nolũt eaſdem renaſci: ſed, ut ſpero, iam renaſcuntur: tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tardius interuentu Varronis tui, noſtriq; facias. quoniam, acta quæ ſint, habes, de reliqua noſtra cogitatione cognoſce. Ego me à Pompeio legari ita ſum paſſus, ut nulla re impedirer, quin, ſi uellem, mihi eſſet integrum aut, ſi comitia Cenſorũ proximi Conſules haberẽt, petere poſſe, aut uotiuam legationem ſuſcipere propè

omnium fanorum, ac sacrorum locorum: sic enim nostræ rationes postulabant. sed uolui meam potestatem esse uel petendi, uel ineunte æstate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. ac forẽsium quidẽ rerum hæc nostra consilia sunt, domesticarum autem ualde impedita. Domus ædificatur, scis quo sumptu, qua molestia. reficitur Formianũ: quod ego nec relinquere possum, nec uidere. Tusculanum proscripsi. suburbano non facile careo. amicorum benignitas exhausta est in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod sensisti tu absens, præsentes. quorum studijs ego, & copijs, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cætera, quæ me solicitant, μυστικώτερα sunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

AVERE te certo scio, tum scire quid hic agatur, tum à me scire: non quo certiora sint ea, quæ in oculis omnium geruntur, si à me scribantur, q̃ cum ab alijs aut scribuntur tibi, aut nuntiãtur: uerum ut perspicias ex meis literis, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meæ sensus, aut omnino uitæ status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nou. expulsi sunt fabri de area nostra, disturbata porticus Catuli, quæ ex S.C. Consulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata, iussu Clodij, inspectante ur=

be, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui nescio an ulli sint, sed plane hominum omnium. ille uehemens furere. post hunc uero furorem nil nisi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, seruis aperte spem libertatis ostendere: etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifestamq; causam, sed tamen causam. id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, uix iam Decimum Designatorem, uix Gellium retinet: seruorum consilijs utitur: uidet, si omneis, quos uult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium Id. Nou. cum Sacra uia discederem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladij, hæc improuisa omnia. discessimus in uestibulum M. Tetij Damionis. qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerũt. ipse occidi potuit. sed ego diæta curari incipio. cheirurgiæ tædet. ille, omnium uocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi uideret, omneis Catilinas, Acidinos postea reddidit: nam Milonis domum, meamq; in Ceramio prid. Id. Nou. expugnare, & incendere ita conatus est, ut palàm hora V. cum scutis homines eductis gladijs, alios cum accensis facibus adduxerit. ipse domum P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat. tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit uiros acreis, occidit homines ex omni latrocinio Clodiano notissimos: ipsum cupiuit, sed ille se in interiorem partem ædium abdi-

dit. Sulla·se in ſenatu poſtridie Id. domi Clodius, egregius Marcellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicẽdi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiã hercule familiari tuo, de cuius cõſtãtia, uirtute uerißimæ literæ. Seſtius furere. ille poſtea, ſi comitia ſua non fierent, urbi minari. propoſita Marcellini ſententia, quam ille de ſcripto ita dixerat, ut totam noſtram cauſam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaque omnia comitijs anteferret: proſcripſit ſe per omnes dies comitiales de cœlo ſeruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij, furioſißimæ Publij. hæc tamen ſumma, niſi Milo in campum obnuntiaſſet, comitia futura. ante diem XII. Cal. Dec. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius cũ haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non eſt auſus. Milo permanſit ad meridiẽ, mirifica hominum lætitia, ſumma cum gloria. cõtẽtio fratrum trium turpis, fracta uis, cõtemptus furor. Metellus tamen poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuntietur: nihil eſſe, quod in campum nocte ueniretur: ſe hora prima in comitio fore. itaque ante diem XI. Cal. Ian. in comitium Milo de nocte uenit. Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuijs currebat. aſſequitur inter lucos hominem Milo, obnuntiat. ille ſe recipit magno, turpiq; Q. Flacci conuitio. ante diem X. Cal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem VIII. Cal. hæc ego ſcribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita ſtertebat, ut ego uicinus audirem. Clodij ueſtibulum uacuum ſanè mihi nuntiabatur, paucis pannoſis ſine

laterna. meo consilio omnia illi fieri querebātur, ignari quantum in illo heroe esset animi, quantū etiam consilij. miranda uirtus est. noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est. comitia fore non arbitror. Publium reum, nisi ante occisus erit, à Milone fore puto. si se inter uiā obtulerit, occisum iri ab ipso Milone uideo. non dubitat facere: præ se fert: casum illum nostrum non extimescit: nunquam enim cuiusquam inuidi, & perfidi consilio est usus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, q̄ cum florebamus. re familiari comminuti sumus. Quinti fratris tamē liberalitati, pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem, illo recusante subsidijs amicorū respondemus. quid consilij de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S. 4

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diem tertium Cal. Febr. ante lucem: dixit enim mihi, te esse in Italia, seséq; ad te pueros mittere: quos sine meis literis ire nolui: non quo haberem, quod tibi, præsertim iam prope præsenti, scriberem: sed ut hoc ipsum significarem, mihi aduentum tuum suauissimum, expectatissimumq; esse. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos ames, et te amari scias. cætera coràm agemus. hæc properantes scripsimus. quo die uenies, utique cum tuis apud me sis. perbelle feceris, si ad nos ueneris. offendes designationem Tyrannionis, mirificam librorum meorum bibliothecā: quorum reliquiæ multo meliores

ſunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cætera adminiſtris; iiſq; imperes, ut ſumát membranulam, ex qua indices fiant, quos uos Græci, ut opinor, σιλλάβους appellatis. ſed hæc, ſi tibi erit commodum. ipſe uero utique fac uenias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere: ita enim & æquum eſt, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emiſti locum præclarum. Gladiatores audio pugnare mirifice. ſi locare uoluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. ſed hæc poſterius. tu fac uenias, & de librariis, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

AIN TV? exiſtimas ab ullo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquam miſi prius? urgebar ab eo, ad quem miſi, & nõ habebam exemplar. quid? etiã (dudum enim circumrodo, quod deuorandum eſt) ſubturpicula mihi uidebatur eſſe παλινῳδία. ſed ualeant recta, uera, honeſta conſilia. non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, ut uolunt eſſe, & ut eſſent, ſi quicquam haberent fidei. ſenſeram, noram, inductus, relictus, proiectus ab iis: tamen hoc erat in animo, ut cum iis in Rep. conſentirem. iidem erant, qui fuerant. uix aliquãdo te auctore reſipiui. dices, ea te monuiſſe, ſuaſiſſe, quæ facerem: nõ etiam ut ſcriberem. ego mehercule mihi neceſſitatem uolui imponere huius nouæ coniunctionis, ne quà mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cum miſereri mei debent, non deſinunt inuidere. ſed tamen modici fuimus, ὑποθέσει ut ſcripſi:

erimus uberiores, si & ille libenter accipiet, & ij subringentur, qui uillam me moleste ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emisse non cogitant; qui domũ negant oportuisse me ædificare, uẽdere aiunt oportuisse. sed quid ad hoc? si quibus sententijs dixi quod & ipsi probarẽt, lætati sunt tamen me contra Põpeij uoluntatẽ dixisse. sed quoniã qui nihil possunt, ij me nolunt amare: demus operã, ut ab ijs, qui possunt, diligamur. * dices: uellem, iampridẽ. scio te uoluisse, et me. ast nugi geram manũ fuisse. iam tẽpus est me ipsum à me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meam ꝙ crebro inuisis, est mihi ualde gratũ. Viaticum Crassipes præripit. Tu de uia rectà in hortos. uidetur cõmodius ad te: postridie scilicet: quid enim tua? sed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt cõstructione, & sittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

DE LENTVLO scilicet sic fero, ut debeo. uirum bonum, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus, nosq́; malo solatio, sed non multo, tamen consolamur, quòd ipsius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, & uestri, mehercule quia sic amabat patriam, ut mihi aliquo Deorum beneficio uideatur ex eius incendio esse ereptus: nam quid fœdius nostra uita? præcipue mea? nam tu quidem, & si es natura πολιτικὸς, tamen nullam habes propriam seruitutem: communi frueris nomine. ego uero, qui, si loquor de Rep. quod oportet,

insanus; si quod opus est, seruus existimor; si taceo, oppressus, & captus; quo dolore esse debeo? quo sum scilicet, hoc etiã acriore, quòd ne dolere quidem possum, ut nõ ingratus uidear. quid, si cessare libet, & in otij portum cõfugere? nequicquam, immo etiam in bellum, & in castra. ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ esse noluimus? sic faciũdum est: tibi enim ipsi, cui utinam semper paruissem, sic uideo placere. reliqui est: σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: non mehercule possum, & Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. ueruntamen id ipsum mecum in his locis commentor, ut ista improbem: idq; tu, cum unà erimus, confirmabis.

À te literas crebro ad me scribi uideo: sed omnes uno tẽpore accepi. quæ res etiam auxit dolorẽ meum: casu enim trinas ante legeram, quibus meliuscule Lentulo esse scriptum erat. ecce quartæ fulmẽ. sed ille, ut scripsi, nõ miser: nos uero serui. Quod me admones, ut scribam illa Hortẽsiana: in alia incidi, non immemor istius mandati tui: sed mehercule incipiendo refugi, ne, quòd uideor stulte illius amici non intemperiem tulisse, rursus stulte iniuriam illius faciam illustrem, si quid scripsero; & simul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, et aliquid satisfactio leuitatis habere uideatur. sed uiderimus. tu modo q̃ sæpissime ad me aliquid. Epistolã, Luceio quã misi, qua, res meas ut scribat, rogo, fac ut ab eo sumas: ualde bella est: eumq;, ut approperet, adhorteris; et, quòd mihi se ita facturũ rescripsit, agas gratias. Domũ nostrã, quoad poteris, inuisas. Vestorio aliquid significes: ualde enim est in me liberalis: nihil εὐκαιρότερον. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

EPISTOLA tua me solicitum de Quinto nostro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus: mera monstra nuntiarat. De Apollonio quod scribis, qui illi Dij irati, homini Greco, qui conturbare quidẽ putat sibi licere, quod equitibus R. nam Terentius suo iure. De Metello, οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν. sed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? numi meo periculo sint: quid enim uereris, quẽcunque hæredem fecit? nisi Publium fecit. uerum fecit non improbe, quanquam fuit ipse. quare in hoc thecam numariam non retexeris: in alijs eris cautior. Mea mandata de domo curabis: præsidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatum fremitus est incredibilis de Laterio. quid quæris? equidem dolui. ὁ δὲ ὀυκ ἐμπάζετο μύθων. Quod superest, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, ut facis. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

MVLTA me in epistola tua delectarunt, sed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nã de raudusculo quod scribis, μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido est quiddã, de quo est dubium, sit ne uenale; ac proximum quidẽ nostris ædibus. hoc scito, Antium Buthrotum esse Romæ, ut Corcyræ illud tuum. nihil quietius, nihil alsius, nihil
* amoenius. ΕΙΜΗΙϹΗΤΩΦΙΔΟϹ. ΚΟϹ. postea uero q̃ Tyrannio mihi libros disposuit, mens addita uidetur meis ædibus. qua quidẽ in re mirifica opera Dionysij,

& Menophili tui fuit . nihil uenustius , quàm illa tua
* pægmata . postquã misisti, libros illustrarunt ualde. &
scribas ad me uelim de gladiatoribus, sed ita, bene si rẽ
* gerunt : non quæro male sic egisse . Apenas uix di-
scesserat, quum epistola. quid ais? putas'ne fore, ut legẽ
non ferat ? dic, oro te, clarius: uix enim mihi exaudisse
uideor . uerum statim fac, ut sciam, si modo est commo
dum . ludis quidẽ quoniam dies est additus, eo etiã me-
lius hic eum diem cum Dionysio conteremus. De Tre
bonio prorsus tibi assentior. De Domitio, σύκῳ μὰ τὴν
δήμητρα σύκον οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, quã est ista
περίστασις nostræ : uel ꝙ ab iisdem: uel ꝙ præter opi
nionem : uel ꝙ uiri boni nusquam : unum dissimile, ꝙ
huic merito . nam de ipso casu nescio, an illud melius :
quid enim hoc miserius, quàm eum, qui tot annos, quot
habet, Des. Consul fuerit , fieri Consulem non posse ?
præsertim cum aut solus, aut certe nõ plus, quàm cum
altero petat ? si uero id est, quod nescio an sit , ut non
minus lõgas iam in codicillorum fastis futurorũ Con-
sulum paginulas habeat , q̃ factorum : quid illo mise-
rius ? nisi Resp. in qua ne speratur quidem melius quic
quam. De Natta ex tuis primũ sciui literis. oderam
hominẽ. De poemate quod quæris, quid si cupiat ef-
fugere ? quid sinat? De Fabio Lusco quod eram
exorsus, homo peramans semper nostri fuit, nec mihi un
quam odio : satis enim acutus, & permodestus, ac bene
frugi . eum quia non uidebam, abesse putabam . audi-
ui ex Gauio hoc Firmano, Romæ esse hominem, & fuis
se assiduũ . percussit animum . dices, tantula ne causa?
permulta ad me detulerat nõ dubia de Firmanis fra-

tribus. quid ſit, quòd ſe à me remouit, ſi modo remo-uit, ignoro. De eo quod me mones, ut & me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam: ita faciam: ſed opus eſt maiore prudentia; quam à te, ut ſoleo, petam.

Tu uelim et Fabium, ſi quem habes aditum, odorere, & iſtum conuiuam tuũ deguſtes, & ad me de iſtis rebus, & de omnibus quotidie ſcribas. ubi nihil erit, quod ſcribas; id ipſum ſcribito. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 9

SANE uelim ſcire, num cenſum impendant Tribuni diebus uitiandis (eſt enim hic rumor) totáq; de Cenſura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pompeio fuimus. multa mecum de Rep. ſanè ſibi diſplicens, ut loquebatur (ſic eſt enim in hoc homine dicendum) Syriam ſpernens, Hiſpaniã iactans: hic quoque, ut loquebatur: & opinor uſquequaque, de hoc cũ dicemus, ſit hoc quaſi καὶ τόδε φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat, quòd ſigna componenda ſuſcepiſſes. in nos uero ſuauiſſime hercule eſt effuſus. uenit etiam ad me in Cumanum, ac ſe nihil minus uelle mihi uiſus eſt, quàm Meſſalam Conſulatum petere. de quo ipſo ſi quid ſcis, uelim ſcire. Quòd Luceio ſcribis te noſtram gloriam commendaturum, & ædificium noſtrum ꝙ crebro inuiſis, gratum. Quintus frater ad me ſcripſit, ſe, quoniam Ciceronem ſuauiſſimum ſecum haberet, ad te Nonis Maijs uenturũ. Ego me de Cumano moui ante diem V. Cal. Maij. eo die Neapoli apud Lætum. ante diem IIII. Cal. Maij iens in Pompeianum bene mane hæc ſcripſi. Puteolis magnus eſt rumor,

Ptolemæum esse in regno. si quid habes certius, uelim scire. Ego hic pascor bibliotheca Fausti: fortasse tu putabas his rebus Puteolanis, et Lucrinēsibus. ne ista quidē desunt. sed mehercule à cæteris oblectationibus deseror, & uoluptatibus propter Remp. sic literis sustentor, & recreor: maloq; in illa tua sedecula, quā habes sub imagine Aristotelis, sedere, quàm in istorum sella curuli; tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quocum uideo esse ambulandum. sed de illa ambulatione fors uiderit, aut si quis est, qui curet Deus. Nostram ambulationem, & Laconicum, eaq;, quæ Cyrea sint, uelim, cum poteris, inuisas, & urgeas Philotimū, ut properet, ut possim tibi aliquid in eo genere respondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. misit ad me statim, qui salutem nuntiaret. ad eum postridie mane uadebam, cum hæc scripsi. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

DELECTARVNT me epistolæ tuæ, quas accepi uno tempore duas ante diem V. Cal. perge reliqua. gestio scire ista omnia. etiam, illud cuiusmodi sit, uelim perspicias: potes à Demetrio. dixit Pompeius, Crassum à se in Albano expectari ante diē quartum Cal. is cum uenisset, Romam esse statim uenturos, ut rationes cum publicanis putarent. quæsiui, gladiatoribus ne? respōdit, ante, quàm inducerentur. id cuiusmodi sit, aut nunc, si scias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus literas cū homine mirifico (ita mehercule sentio) Dionysio, qui te, omnesq; uos salutat. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini cu-

rioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid Cẽſores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. denique etiã quid à te fiat, ad me uelim ſcribas: nõ enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis literis delector. Ego mecum præter Dionyſium duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi ſermo deſit abs te, quo magnopere delector. Tu Luceio noſtrum librum dabis: Demetrij Magnetis tibi mitto, ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

EGNATIVS Romæ eſt. ſed ego cum eo de re Halimeti uehementer ante egi. grauiter ſe acturum cum Aquilio, confirmauit. uidebis ergo hominẽ, ſi uoles. Macroni uix uideor præſto eſſe: Idibus enim auctionẽ Larini uideo, & biduum præterea. id tu, quoniam Macronẽ tanti facis, ignoſcas mihi uelim. Sed, ſi me diligis, poſtridie Cal. cœna apud me cũ Pilia. prorſus id facies. Cal. cogito in hortis Craſſipedis, quaſi in diuerſorio, cœnare. facio fraudẽ S. C. inde domum cœnatus, ut ſim mane præſto Miloni. ibi te igitur uidebo, et promouebo. Domus noſtra te tota ſalutat. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

NOS in Tuſculanũ ueniſſe ad XVII. Cal. Dec. uideo te ſcire. ibi Dionyſius nobis præſto fuit. Romæ ad XIIII Cal. uolumus eſſe: quid dico, uolumus? immo uero cogimur. Milonis nuptiæ. comitiorũ nõ nulla opinio eſt.

* ergo ut sit rata. Absuisse me in altercationibus, quas in senatu factas audio, fero non moleste: nam aut defendissem, quod non placeret; aut defuissem, cui non oporteret. sed mehercule uelim res istas, & præsertim statũ Reip. & quo animo Cõsules ferant hunc σκυλμὸν, rescribas ad me quãtum potes, & uales. sum ὀζύπεινος: &, si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidẽ nostrũ minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paulum. item Ti. iterum Cõsules. ò hominẽ nequam. De libris oratorijs factum est à me diligenter. diu, multumq; in manibus fuerũt. describas licet. illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς, ne istuc hospes ueniam. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

VESTORIVS noster me per literas facit certiorem, te Roma ad VI. Id. Maij putare profectũ esse, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuisses. si iam melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, nõ secus, ac si ipse adesses, cum cæteri, tum Varronis: est enim mihi utẽdum quibusdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut spero, tibi ualde probabo. uelim, si quid forte noui habes, maxime à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid forte de comitijs, de Rep. (soles enim tu hæc festine odorari) conscribas ad me. si nihil habebis, tamen scribas aliquid: nunquam enim mihi tua epistola aut intempestiua, aut loquax uisa est. maxime autẽ rogo, rebus tuis, totoq; itinere ex sententia confecto, nos

quamprimum reuisas. Dionysium iube saluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 14

DE Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me, & ex te iũctus Dionysius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, si Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoscet, suam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obscurã, neque post ingratam fuisse. Iter Asiaticum tuum puto tibi suscipiendum fuisse: nunquã enim tu sine iustissima causa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus carissimis, et suauissimis abesse uoluisses. sed humanitatẽ tuã, amoremq; in tuos reditus celeritas declarabit. sed uereor, ne lepore suo detineat diutius Prætor Clodius, & homo pereruditus, ut aiunt, & nunc quidẽ deditus græcis literis Pituanios. sed, si uis homo esse, recipe te ad nos ad quod tempus cõfirmasti. cũ illis tum, cũ salui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te scribis, accipere aliquid à me literarũ. dedi, ac multis quidẽ de rebus ἡμερόλεγδον perscripta omnia. sed, ut coniicio, quoniam mihi non uideris in Epeiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. genus autem mearũ ad te literarum eiusmodi ferè est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurũ. Nunc Romanas res accipe. Ad IIII. Non. Quint. Suffenas, & Cato absoluti. Porcilius condemnatus. ex quo intellectum est, tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique Remp. flocci non facere. debemus patremfamilias domi suæ

occidere nolle, neque tamen id ipsum abunde: nam absoluerũt XXII. condẽnauerunt XXVIII. Publius sanè diserto epilogo criminans, mentes iudicum mouerat. Otalus in ea causa fuit cuiusmodi solet. nos uerbum nullum: ueritas est enim pusilla, quæ nunc laborat, ne animum Publio offenderet. his rebus actis, Reatini me ad sua τέμπη duxerunt, ut agerem causam cõtra Interamnates apud Consulẽ, & decem legatos, quòd lacus Velinus à M. Curio emissus interciso mõte in Nar defluit. ex quo est illa siccata, & humida tamẽ modice Rosia. uixi cum Axio: qui etiam me ad septem aquas duxit. redij Romã Fonteij causa: ad VII. Id. Quint. ueni: spectaculum primum magno, & æquabili plausu: sed hoc ne curaris; ego ineptus, qui scripserim: deinde Antiphonti operam: is erat ante manumissus, q̃ productus. ne diutius pendeas, palmam tulit. sed nihil tam pusillum, nihil tam sine uoce, nihil tam uerũ. hæc tu tecum habeto. in Andromacha tamen maior fuit, quàm Astyanacte. nam in cæteris parem habuit neminem. quæris nunc de Arbuscula. ualde placuit. Ludi magnifici, & grati. Venatio in aliud tempus dilata.

Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. σῆμα δέ τοι ἐρέω. fœnus ex triente Idib. Quint. factum erat bessibus. dices, istuc quidẽ non moleste fero. ò uirum, ò ciuem. Memmium Cæsaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium Cos. iunxerunt; qua pactione, epistolæ cõmittere non audeo. Pompeius fremit, queritur, Scauro studet: sed utrum fronte, an mente, dubitatur. ἐξοχὴ nulla est: pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala languet, non quo aut animus desit,

aut

cisdegna

aut amici : sed coitio Consulum, & Pompeius obsunt. ea comitia puto fore ut ducantur. Tribunitij cādidati iurarunt se arbitrio Catonis petituros. apud eū HS quingena deposuerunt, ut, qui à Catone damnatus esset, id perderet, & competitoribus tribueretur. hæc ego pridie scribebam, q̃ comitia fore putabantur. sed ad te V. Cal. Sext. si facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perscribam. quæ si, ut putantur, gratuita fuerint, plus unus Cato potuerit, q̃ omnes quidem iudices. Messius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus: nā eum Cæsari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adesset. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiam. pugnatur acriter: agitur tamen satis. deinde me expedio ad Drusum, inde ad Scaurum. parantur orationibus indices gloriosi. fortasse accedent etiam Consules Dess. in quibus si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quinti fratris literis suspicor iam eum esse in Britania. suspenso animo expecto, quid agat. illud quidem sumus adepti, quod multis, & magnis indicijs possumus iudicare, nos Cæsari & carissimos, & iucūdissimos esse. Dionysium uelim saluere iubeas, & eum roges, & hortere, ut quamprimum ueniat, ut possit Ciceronem meum, atq; etiam me ipsum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

OCCVPATIONVM mearum uel hoc signū erit, quòd epistola librarij manu est. De epistolarum frequentia te nihil accuso. sed pleræque tantummodo mihi nuntiabant ubi esses, quod erat abs te, uel etiam

ſignificabant recte eſſe. quo in genere maxime delectarunt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ: ſcire enim uolebam te commode nauigaſſe. ſed hæc epiſtolarum frequentia non tam ubertate ſua, quàm celeritate delectauit. illa fuit grauis, & plena rerum, quam mihi M. Paccius hoſpes tuus reddidit. ad eam reſcribã igitur. & hoc primum. Paccio re, & uerbis oſtendi, quid tua commendatio ponderis haberet. itaq; in intimis eſt meis, cum antea notus non fuiſſet. nunc pergam ad cætera. Varro, de quo ad me ſcribis, includetur in aliquem locum, ſi modo erit locus. ſed noſti genus dialogorum meorum; ut in oratorijs, quos tu in cælum fers, non mentio potuit fieri cuiuſquam ab ijs, qui diſputant, niſi eius, qui illis notus, aut auditus eſſet. hãc ego de Rep. quam inſtitui diſputationem, in Africani perſonam, & Phili, & Lælij, & Manilij contuli. adiunxi adoleſcentes Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Lælij generos, Scæuolam, & Fannium. itaque cogitabam, quoniam in ſingulis libris utor proœmijs, ut Ariſtoteles in ijs, quos ἐξωτερικοὺς uocat, aliquid efficere, ut non ſine cauſa iſtum appellarem: id quod intelligo tibi placere. utinam modo conata efficere poſſim: rem enim (quod te non fugit) magnam complexus ſum, & grauem, & plurimi otij, quo ego maxime egeo. Quod in ijs libris, quos laudas, perſonam deſideras Scæuolæ: non eam temere dimoui: ſed feci idem, quod in πολιτείᾳ Deus ille noſter Plato, cum in Piræeum Socrates ueniſſet ad Cephalum locupletem, & feſtiuum ſenem, quoad primus ille ſermo haberetur, adeſt in diſputando ſenex: deinde, cum ipſe quoque commodiſſime locutus eſſet, ad

rem diuinam dicit se uelle discedere, neque postea reuertitur. credo Platonem uix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutius retinuisset. multo ego satius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine erat ea, qua esse meministi, & ijs honoribus, ut uix satis decorum uideretur eum plureis dies esse in Crassi Tusculano. & erat primi libri sermo non alienus à Scæuolæ studijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut scis. huic ioculatoriæ disputationi senem illum, ut noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ: etenim est luculenta. Aureliam, ut scribis, indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Vestorio non desum: gratum enim tibi id esse intelligo, et, ut ille intelligat, curo: sed scis? qui cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. lege Iunia, & Licinia scis absolutum: Fusia ego tibi nuntio absolutum iri, neque patronis suis tam libentibus, quàm accusatoribus. is tamẽ & mecum, & cum Milone in gratiam redijt. Drusus reus est factus à Lucretio. iudicibus reijciendis ad V. Non. Quint. * de prælio rumores non boni: sed iudicia nosti. Hirrus cum Domitio in gratia est. S. C. quod hic Consules de prouincijs fecerunt, Quicunque posthac, notum tibi, ut quod. iam intelligebamus enuntiationem illam Memmij ualde Cæsari displicere. Messala noster, & eius competitor Domitius liberalis in populo ualde fuit. nihil gratius. certi erant Consules. ac senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret. ab his consilijs, quæ erant omnibus sortita in sin=

gulos candidatos, magnus timor cādidatorum. ſed qui= dam iudices, in his Opimius Veietorātius, Tribunos pl. appellarunt, ne iniuſſu populi iudicarent. reſcidit. comi tia dilata ex S. C. dum lex de tacito iudicio ferretur. ue nit legi dies. Terentius interceſſit. Conſules, qui illud leui brachio egiſſent, rem ad ſenatum detulerunt. hic Abdera non tacente me. dices, tamen tu non quieſcis? ignoſce, uix poſſum. ueruntamen quid tam ridiculum? ſenatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm lex lata eſſet. qui ſi interceſſiſſet, res integra referretur. cœpta ferri leuiter. interceſſum non inuitis. res ad ſe= natum. de ea re ita cenſuerunt: comitia primo quoq; tempore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis abſolutus, cum ego partem eius ornatiſſime defen= diſſem, obnuntiationibus per Scæuolam interpoſitis, ſin= gulis diebus uſq; ad prid. Cal. Oct. quo ego hæc die ſcri pſi, ſublatis, populo tributim domi ſuæ ſatisfecerat. ſed tamen, & ſi uberior liberalitas huius, gratior eſſe uide= batur eorum, qui occuparant. cuperem uultum uide= re tuum, cum hæc legeres: nam profecto rem non ha= bes nullam. hæc negotia multarum nundinarum fore: ſed ſenatus hodie fuerat futurus, id eſt Cal. Oct. iam enim luciſcit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauo= nium, liber nemo: nam Cato ægrotat. de me nihil ti= mueris: ſed tamen promitto nihil. quid quæris aliud? iudicia, credo. Druſus, Scaurus non feciſſe uidentur. tres candidati fore rei putabantur, Domitius à Mem= mio, Meſſala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Tria= rio, aut à L. Cæſare. quid poteris, inquies, pro iis dicere? ne uiuam, ſi ſcio, in illis quidem tribus libris,

quos tu dilaudas, nihil reperio. Nũc, ut opinionem habeas rerum, ferendum est. quæris, ego me ut gesserim? constanter, & libere. quid ille, inquies, ut ferebat? humaniter, meæq; dignitatis, quoad mihi satisfactum esset, habendam sibi rationem putabat. quomodo * ergo absolutus? omnino ΓΟΡΓΑΓΥΜΝΑ accusatorum incredibilis infantia, id est L. Lentuli, L. F. quem fremunt omnes præuaricatum: deinde Pompeij mira cõtentio: iudicum sordes. attamen XXXII. condénarunt, XXXVIII. absoluerunt. iudicia reliqua impendent. nondum est planè expeditus. dices, tu ergo hæc quomodo fers? belle mehercule, & in eo me ualde amo. amisimus mi Pomponi non omnem modo succũ, ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinam ciuitatis. nulla est Resp. quæ delectet, in qua acquiescã. id ne igitur, inquies, facile fers? id ipsum: recordor. n. quàm bella paulisper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quæ mihi gratia relata sit, nullus dolor me angit. unũ omnia posse, disrumpuntur ij, qui me aliquid posse doluerunt. multa mihi dant solatia. nec tamen ego de meo statu demigro: quæq; uita maxime est ad naturã, ad eam me refero, & literas, & studia nostra: dicendi laborem delectatione oratoria consolor. domus me, & rura nostra delectant. non recordor, unde ceciderim, sed unde surrexerim. fratrem mecum, & te si habebo, per me ista pedibus trahuntur. uobis ἐμφιλοσοφῆσαι possum. locus ille animi nostri, stomachus ubi habitabat olim, concaluit. priuata modo, & domestica nos delectant. miram securitatem uidebis: cuius plurimæ mehercule partes sunt in tuo reditu: nemo enim in terris

est mihi tam consentientibus sensibus: sed accipe alia.
Res fluit ad interregnum, & est nonnullus odor Dictaturæ, sermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati consulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla non dubitans, quin foris esset, postularat contradicente, & nihil obtinente Torquato. sed omnes absoluentur, nec posthac quisquam damnabitur, nisi, qui hominem occiderit. hoc tamen agitur seuerius. itaque iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus est. multi alÿ urbani ne respondent quidem. quid aliud noui? & tamen, absoluto Gabinio, stomachantes alÿ iudices, hora post, Antiochum Gabinium nescio quem solidis pectoribus libertum accensum Gabinÿ lege Papia condemnarunt. itaque dixit statim reus lesæ maiestatis OYC
* OIMPICAMAΦIHI. Pontinus uult ad IIII. Non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato, & Seruilius Præt. aperte, & Q. Mutius Trib. negant enim latum de imperio: & est latum hercule insulse. sed erit cum Pontino Appius Cos. Cato tamen affirmat, se uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiusdem, ad nihil recasurum. Appius sine lege suo sumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fratre, & à Cæsare accepi ad IX. Cal. Nou. literas (confecta Britania, obsidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia) datas à litoribus Britaniæ, proximo: ad VI. Cal. Oct. exercitum Britania reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæsarem profectus. Tu, si aut amor in te est noster, ac tuorum, aut ulla ueritas, aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas, aduentare, & pro-

pè adesse iam debet. non mehercule æquo animo te careo: te autem quid mirum, qui Dionysium tantopere desiderem? quem quidem abs te, cum dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas literas habebam. Epheso, ad V. Id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

O EXPECTATAS mihi tuas literas. ò gratum aduentum. ò constantiam promissi, & fidem miram. ò nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordans superioris tuæ transmissionis. sed, nisi fallor, citius te, quàm scribis, uidebo: credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cum secus erit, quid te Apulia moretur? nam Vestorio dandi sunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas & inuisis illius nostræ Reip. germanæ. putaui de numis ante comitia tributim uno loco diuisis palàm: uide absolutum Gabinium: detur, esse ualiturum. De Meßala quod quæris: quid scribam, nescio: nunquam uidi tam pares candidatos. Messalæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. si quæris, nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet edilitas eius memoriam non ingratam, & est pondus apud rusticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij sic exæquantur, ut Domitius ualeat amicis, adiuuetur tamen non gratissimo munere, Memmius Cæsaris commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. quibus si non ualuerit putant fore aliquẽ, qui comitia in aduentum Cæsaris de-

trudat, Catone præsertim absoluto. Paccianæ epistolæ respondi. cognosce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædã de Cæsaris in me amore cognoui, eaq; sunt ipsius Cæsaris uberrimis literis confirmata. Britanici belli exitus expectatur: constat enim aditus insulæ esse munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitum est, neq; argenti scrupulum esse ullum in illa insula, neque ullam spem prædæ, nisi ex mancipijs: ex quibus nullos puto te literis, aut musicis eruditos expectare.

Paulus in medio foro Basilicam iam penè texuit ijsdem antiquis columnis. illam autem, quam locauit, facit magnificentissimam. quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil gloriosius. itaque Cæsaris amici (me dico, & Oppium) disrumparis licet, monimẽtum illud, quod tu tollere laudibus solebas, ut forum laxaremus, & usque ad atrium libertatis explicaremus, contempsimus sexcenties HS. cum priuatis non poterat transigi minore pecunia. efficiemus rem gloriosissimam: nam in campo Martio septa tribunitijs comitijs marmorea sumus, & tecta facturi, eaq; cingemus excelsa porticu, ut mille passuum conficiatur. simul adiungetur huic operi uilla etiam publica. dicis, quid mihi hoc monimentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de lustro, quod iam desperatum est, aut de iudicijs, quæ lege Plotia fiãt, quærere. Nunc te obiurgari patere, si iure: scribis enim in ea epistola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam, in Asiam tibi eundum esse, te arbitrari. mihi mehercule nihil uidebatur esse, in quo tantulum interesset, utrum per procuratores ageres, an per te ipsum, ne toties, &

tam longe abesses. sed hæc mallem integra re tecũ egisse: profecto enim aliquid egissem. nunc reprimam susceptam obiurgationem: utinam ualeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te propterea minus sæpe scribo, quòd certum non habeo, ubi sis, aut ubi futurus sis. huic tamẽ nescio cui, quòd uidebatur is te uisurus esse, putaui dandas esse literas. tu quoniam iturum te in Asiam esse putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem uelim, & de Eutychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

PVTO te existimare me non oblitum consuetudinis, & instituti mei rarius ad te scribere, quàm solebã. sed cum loca, & itinera tua nihil habere certi uideo, neq; in Epei rum, neq; Athenas, neq; in Asiam, neq; cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti dedi literas: neque enim sunt epistolæ nostræ, quæ si perlatæ non sint, nihil ea res nos offensura sit, quæ tantũ habent mysteriorũ, ut eas ne librarijs quidem ferè cõmittamus. Lepidum quo excidat. Cõsules * flagrant infamia, quòd C. Memmius candidatus pactionem in senatu recitauit, quam ipse, suus cõpetitor Domitius cum Consulibus fecisset, ut ambo HS quadringena Cõsulibus darẽt, si essent ipsi Cõsules facti, nisi treis Augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cum lex curiata ferretur, quæ lata non esset; & duos consulares, qui se dicerent in ornandis prouincijs consularibus scribendo affuisse, cum omnino ne senatus quidem affuisset. hæc pactio non uerbis, sed nominibus, & perscriptionibus multorũ tabulis cum esse facta diceretur: prolata à Mem-

mio est, nominibus inductis auctore Pompeio. hic Appius erat idem: nihil sanè iacturæ. corruerat alter, & planè inquam iacebat. Memmius autem dirempta coitione inuito Caluino, planè refrixerat, & eo magis nũc concitare Dictaturam, fauere iustitio, & omnium rerum licentiæ. Perspice æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem Seleucianæ prouinciæ, & meã hercule cum Cæsare suauissimam coniunctionem: hæc enim me una ex hòc naufragio tabula delectat. qui quidem Quintum meum, tuumq́; (Dij boni) quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia; non secus, ac si ego essem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata: cõmodum, ut ad me scribit. hunc tu non ames? quem igitur istorum? sed heus tu, scripseram ne tibi me esse legatum Põpeio? et extra urbem quidem fore ex Idib. Ian? uisum est hoc mihi ad multa quadrare. sed quid plura? coràm (opinor) reliqua; ut tu tamen aliquid expectes. Dionysio plurimam salutem: cui quidem ego non modo seruaui, sed etiam ædificaui locum. quid quæris? ad summam lætitiam meã, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, si me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

EGO uero et tuum in discessu uidi animum, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi uidendum, nequid noui decernatur, ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum. De Annio Saturnino curasti probe. de satisdãdo uero te rogo, quoad eris Romæ, tu ut satisdes. & sunt aliquot satisdationes secundum mancipiũ, in his & Memmianorum prædiorum, uel Atilianorum. De Oppio factum est, ut uolui, & maxime quòd DCCC. aperuisti: quæ quidem ego utiq; uel uersura facta solui uolo, ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur. Nunc uenio ad trãsuersum illum extremæ epistolæ tuæ uersiculum, in quo me admones de sorore. quæ res se sic habet. ut ueni in Arpinum, cum ad me frater uenisset, in primis nobis sermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, & tu inter nos de sorore in Tusculano locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam: ut etiam siqua fuerat ex ratione sumpta offensio, nõ appareret. illo sic die. postridie ex Arpinati profecti sumus. ut in Arcano Quintus maneret, dies fecit. ego Aquini. sed prandimus in Arcano. nosti hunc fundum. quò ut uenimus, humanissime Quintus, Põponia, inquit,

tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem ut uisum est, dulcius, idq́; cum uerbis, tum etiam animo, & uultu. at illa audiētibus nobis, ego sum, inquit, hic hospita. id autem ex eo, ut opinor, quòd antecesserat Statius, ut prandium nobis uideret. tum Quintus, en, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. dices, quid, quæso, istuc erat? magnum, itaque me ipsum commouerat, sic absurde, & aspere uerbis, uultuq́; responderat. dissimulaui dolens. discubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de mensa misit: illa reiecit. quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi uisum est: & multa prætereo, quæ tum mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane uenit, mihiq́; narrauit, nec secum illam dormire uoluisse, &, cum discessura esset, fuisse eiusmodi, qualem ego uidissem. quid quæris? uel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die defuisse. hæc ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit, ut uideres tuas quoq; esse parteis instituendi, & monendi. Reliquum est, ut ante, quàm proficiscare, mandata nostra exhaurias, scribas ad me omnia, Pontinum extrudas. cum profectus eris, cures, ut sciam. sic habeas, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suauius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum uirum, cui, me ad te scripsisse aliquid, in sermone significes uelim. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

AD VI. Id. Maias, cum has dabam literas, ex Pompeiano proficiscebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabam sine ulla mora iusta itinera facere. in Cumano cum essem, uenit ad me (quod mihi pergratum fuit) noster Hortensius: cui deposcẽti mea mandata, cætera uniuerse mandaui, illud proprie, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi fecisse dicas, quòd & uenerit ad me, & hoc mihi, prætereaq; siquid opus esset, promiserit. confirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrum, quem ad annum Tribunum pl. uidebam fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cum interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari uidebat, stratagemate hominem percussit: nam ad me non accessit. ita ne? cum Hortensius ueniret, & infirmus, & tam longe Hortensius, cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? non, inquam. non uidisti igitur hominem, inquies? qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, salutaui: post etiam iussi ualere, cum me è Pansæ uilla, nunquid uellem, rogasset. hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quòd audiri non laborarit? sed redeo ad illud. noli putare mihi aliam consolationem esse huius ingentis molestiæ, nisi quòd spero non longiorem annua fore. hoc me ita uelle

multi non credunt ex consuetudine aliorum. tu, qui scis, omnem diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum id agi debebit. cum ex Epeiro redieris, de Rep. scribas ad me uelim, siquid erit, quod operiare: non dum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de auctoritate perscripta: eratq; rumor de Transpadanis, eos iussos IIII. uiros creare. quod si ita est, magnos motus timeo. sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

A D VI. Id. *Maias ueni in Trebulanum ad Pontium. ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas. nec uero nunc erat sanè, quid scriberem. qui de Rep. rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum uideo timorem. sed multa inania. quid de ijs cogites, & quando, scire uelim. Ad quas literas tibi rescribi uelis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt. quarum alteræ edictum P. Licinij habebãt (erant autem Non. Maijs datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. quàm uereor, nequid fuerit* σπουδαιότερον *in ijs, quas non accepi, quibus rescribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deest quid scribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. nostra continentia, & diligentia faciemus satis. A' Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maij.*

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM *ueni ad* V.Id.Maij.*ibi accepi eas literas, quas tu superioribus literis significaueras te dedisse. ad quas ego ipso eo die dederam ex* Trebulano *à* Pontio. *ac binas quidem tuas* Beneuenti *accepi. quarum alteras* Fesulanus *multo mane mihi dedit, alteras scriba* Tullius. *gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, sed tua profectio spem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo, sed inopia cogimur eo contenti esse.* De *illo altero, quem scribis tibi uisum esse non alienum, uereor adduci, ut nostris possit (& tuis* δυσδιάγνωστον*)* πρὸς νεῦσιν *esse, et quidem summe facilis. sed tu aberis, & me absente rei habebis rationem meæ: non posset aliquid, si uteruis nostrum adesset, agente* Seruio *fieri probabile. nunc si iam res placeat, agendi tamen uiam nam uideo.* Nunc *uenio ad illam epistolam, quam accepi à* Tullio. De Marcello *fecisti diligenter. igitur* S.C. *si erit factum, scribes ad me: sin minus, rem tamen conficies: mihi enim attribui oportebit, item* Bibulo. *sed non dubito, quin* S.C. *expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi.* De Torquato *probe.* De Massone, *et* Ligure, *cũ uenerint.* De *illo, quod* Cherippus *(quoniam hic quoque* πρὸς νεῦσιν *sustulisti): ò prouincia, etiam ne hic mihi curandus est? curandus autem? hactenus, nequid ad senatũ:* Consule, *aut numera: nã* DC. *ceperis: sed tamen cõmode, ꝗ cum* Scrofa. De Pontino *recte scribis: est enim ita, ut, si ante* Cal. Iun. Brundusij *futurus sit, minus urgendi fuerint* M. Annius,

& Tullius. Quæ de Sicinio audisti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. sed considerabimus: rem enim probo. De nostro itinere, quod statuero; de quinq; præfectis, quid Pompeius facturus sit, cum ex ipso cognoro, faciam, ut scias. De Oppio bene curasti, quòd ei DCCC. exposuisti. idq́;, quoniam Philotimum habes, perfice, & cognosce rationem, & ut agam amplius, si me amas, priusquam proficiscaris, effice. magna me cura leuaris. habes ad omnia. etsi penè præterij. chartam tibi deesse, mea cautio est: siquidem eius inopia minus multa ad me scribis. tu uero aufer ducentos. etsi meam in eo parsimoniam huius paginæ contractio significat, dum acta, & rumores uellet. iam siqua certa habes de Cæsare, expecto literas: & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

restringimento gazette

CICERO ATTICO S. 5

PLANE deest, quod scribam: nam nec, quid mandem, habeo; nihil enim prætermissum est: nec quid narrem; noui enim nihil: nec iocandi locus est; ita me multa solicitant. tantum tamen scito, Idib. Maijs nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. eo autem die credo aliquid actum in senatu. sequantur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omneis, sed etiam rumores cognoscamus. eas accipiemus Brundusij: ibi enim Pontinum ad eam diem, quam tu scripsisti, expectare consilium est. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de Rep. habuerimus, ad te perscribemus. etsi id ipsum scire cupio, quod ad tempus recte

ad te scribere possem, id est quandiu Romæ futurus sis, ut, aut quò dem posthac literas, sciam, aut ne dem frustra. sed ante, quàm proficiscare, utique explicatum sit illud HS X X & D C C C. hoc uelim in maximis rebus, & maxime necessarijs habeas, ut, quod auctore te uelle cœpi, adiutore assequar. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

TARENTVM ueni ad X V. Cal. Iun. quòd Pontinũ statueram expectare, cõmodissimum duxi dies eos, quoad ille ueniret, cũ Pompeio consumere, eoq; magis, quòd ei gratum esse id uidebam, qui etiam à me petierit, ut secum, & apud se essem quotidie: quod cõcessi libenter: multos enim eius præclaros de Rep. sermones accipiam: instruar etiam cõsilijs idoneis ad hoc nostrum negotiũ. sed ad te breuior iam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæ ne sis, an iam profectus. quod tamẽ quoad ignorabo, scribam aliquid potius, q̃ committam, ut tibi cum possint reddi à me literæ, non reddantur. nec tamen iã habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem: mandaui omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui. illud tamen nõ desinam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinquas. auide expecto tuas literas, & maxime, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

QVOTIDIE, uel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto: quotidie enim magis, ac magis suspicor

te in Epeirũ iam profectum. ſed tamen, ut mandatum ſcias me curaſſe; quot ante, ait ſe Pompeius quinos præfectos delaturum nouos, uacationes, iudiciariã cauſam.

Ego cũ triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuiſſem, proficiſcebar Brunduſium ad XIII. Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc, quæ timentur, propulſanda paratiſſimum. tuas literas expectabo, cum ut, quid agas, tum ut, ubi ſis, ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

MEET incommoda ualetudo, qua iam emerſeram, utpote cum ſine febri laboraſſem, & Pontini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimum iam diem Brũdusij: ſed curſum expectabamus. tu, ſi modo es Romæ (uix enim puto) ſin es, hoc uehemẽter animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij ſententia, quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem conſilium, meumq; hoc fuerat: primum, ut in poteſtate noſtra eſſet res, ne illum malus emptor alienis mãcipijs, quæ permulta ſecum habet, ſpoliaret: deinde, ut Fauſtæ, cui cautum ille eſſe uoluiſſet, ratum eſſet: erat etiam illud, ut ipſi nos, ſi quid ſeruari poſſit, quamfacillime ſeruaremus. nunc rem totam perſpicias uelim: nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. ſed ſi ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idem Fauſta uult: Philotimus (ut ego ei coràm dixeram, mihiq; ille

receperat) ne ſit inuito Milone in bonis: nihil nobis fue rat tanti. ſin hæc leuiora ſunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. ſcripſi etiam ad Camillum, ad Lamiam, eoq; magis, quod non confidebã Romæ te eſſe. ſumma erit hæc. ſtatues, ut ex fide, fama, req; mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM uenimus ad XVII. Cal. Quint. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπροσηνέστατα nobis conceſſerant, epulati eſſemus ſaliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodiſſime nauigaſſemus: & Leucathen flectere, moleſtum uidebatur: actuarijs autem minutis Patras accedere ſine ijs impedimentis, non ſatis uiſum eſt decorum. Ego, ut ſæpe tu me currẽtem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique, ut ſumma modeſtia, et ſumma abſtinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus uelim quieſcat, & fortuna nos iuuet: noſtra præſtabimus. Tu, quæſo, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus ſis, quales res noſtras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC, cura, ut ſciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utique perferantur, cõſequere. illud tamen (quoniam nunc abes, cum id nõ agitur: aderis autem ad tempus, ut mihi ſcripſiſti) memento curare per te, & per omnes noſtros, in primis per Hortenſium, ut annus noſter maneat ſuo ſtatu, ne quid noui decernatur. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. sed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem utique teneto. Cicero meus, modestissimus, & suauissimus puer, tibi salutem dicit. Dionysiũ semper equidem, ut scis, dilexi, sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, ꝙ te amat, nec tui mentionem intermitti sinit. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

VT Athenas ad XV. Cal. Quint. ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinũ, neque de eius aduentu certi quicq̃ habebam: erã autẽ totus, crede mihi, tecũ: & quanq̃ sine ijs per me ipse, tamẽ acrius, uestigijs tuis monitus, de te cogitabam. quid quæris? non mehercule alius ullus sermo, nisi de te. sed tu aliqd de me ipso scire fortasse mauis. hæc sunt. Adhuc sumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quenquam comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite. persuasum est omnibus meis seruiendum esse famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduersum, Græcorũ laude, & multo sermone celebratur. quod superest, elaboratur in hoc à me, sicut tibi sensi placere. sed hæc tum laudemus, cũ erunt perorata. reliqua sunt eiusmodi, ut meum consilium sæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio emerserim. ò rem minime aptam meis moribus. ò illum uerum, ἔρδοι τις. dices, quid adhuc? non dum enim in negotio uersaris? nescio, & puto molestiora restare. sed hæc ipsa fero equidem fronte, ut puto, & uultu belliss. sed angor intimis sensibus: ita multa uel iracunde, uel insolenter, uel in omni genere stultitiæ in-

sulse, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie. quæ, non quo te cælé, non perscribo, sed quia δυσδυλοίμητα sunt. itaque admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. ergo hæc quoque hactenus: & si mihi nihil erat propositũ ad scribendũ, quia, quid ageres, ubi terrarum esses, ne suspicabar quidẽ: nec hercule unquam tandiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæsaris, quid de Milonis nominibus actum sit. hac non modo nemo, sed ne rumor quidem quisquam; ut sciremus, in Rep. quid ageretur. quare si quid erit, quod scias de ijs rebus, quas putabis scire me uelle, per mihi gratũ erit, si id curaris ad me perferendũ. quid est præterea? nihil sanè, nisi illud: ualde me Athenæ delectarunt: turbæ dũtaxat? & urbis ornamentum, & hominũ amores in te, in nos quadam beneuolentia, sed multũ ea philosophia, ἄνω, καὶ κάτω, si quidem est in Aristo, apud quẽ eram: nã Xenonem tuum, uel nostrum potius Quinto concesseram: & tamen propter uicinitatem totos dies simul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua consilia ad me scribas, ut sciam, quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus sis. Vale.

CICERO ATTICO S. 11.

HVI, toties ne me literas dedisse Romam, cũ ad te nullas darem? at uero posthac frustra potius dabo, q̃, si recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dũ ades, quicquid prouideri potest, prouide. non dici potest, quàm flagrem desiderio Vrbis, quàm uix harum rerum in=

* ſulſitatem feram. Marcellus ſedendi comes, & ſi ille magiſtratum non geſſerit, erit tamen Tranſpadanus. ita mihi uidetur non minus ſtomachi noſtro Cæſari feciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Põpeius mihi quoque uidebatur (quod ſcribis Varronem dicere) in Hiſpaniam certe iturus. id ego minime probabam; qui quidem Theophani facile perſuaſi, nihil eſſe melius, quàm illud, nuſquam illum diſcedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. ego has prid. Non. Quint. proficiſcẽs Athenis dedi, cum ibi decem ipſos fuiſſem dies. uenerat Pontinus. nam Cn. Voluſius aderat Quæſtor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habebam, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilẽtium. Quod ſupereſt, Dij iuuent. nos adhuc iter per Græciam ſumma cum admiratione fecimus. nec mehercule habeo, quod adhuc quem accuſem meorum. uidentur mihi noſſe nos, noſtram cauſam, & conditionem profectionis ſuæ. plane ſeruiunt exiſtimationi meæ. quod ſupereſt, ſi uerum illud eſt, οἷα τ᾽ ἂν δέσποινα, certe permanebunt: nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi ſit delinquendi locus. ſin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis ſeuerius: nam adhuc lenitate dulces ſumus, &, ut ſpero, proficimus aliquantum. ſed ego hãc, ut ſinguli dicunt, ἀνεξίαν in unum annum meditatus ſum: proinde pugna, ne, ſi quid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excuſatio: ijs, quos uoles, deferto. non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonẽ tam diligo, quàm tu: quod ipſum ſentire certo ſcio. apud Patro-

nem, & reliquos Barones te in maxima gratia posui: et hercule merito tuo feci: nã mihi is ter dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse. quod ei pergratum erat. sed cum Patro mecum egisset, ut peterem à uestro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Prætore fecerant: cõmodius uisum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, qui pridie, quàm ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad suos scriberet, posse id sua uolũtate fieri: non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consiliũ abiecerat, sed erat Patroni iratus. itaque scripsi ad eum accurate: cuius epistolæ misi ad te exemplum. Tu uelim Piliam meis uerbis consolere. indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi fasciculum, in quo erat epistola Piliæ: abstuli, aperui, legi: ualde scripta est συμπαθῶς. Brundusio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem: nam illam νομανδρίαν excusationem ne acceperis. cura, ut omnia sciam, sed maxime, ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 12.

NEGOTIVM magnum est nauigare, atque id mense Quint. sexto die Delum Athenis uenimus. prid. Non. Quint. à Piræeo ad Zostera uẽto molesto, qui nos ibidẽ Nonis tenuit. ad VIII. Id. ab Ceo iucunde. inde Gyarum sæuo uento, non aduerso: hinc Scyrũ: inde Delũ, utroque citius, quàm uellemus, cursum confecimus. iam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum

ferre possit. itaque erat in animo nihil festinare, Delo *nec me mouere, nisi omnia* ἀκρατηρέων *iura uidissem.* De Messala *ad te statim, ut audiui, de* Gyaro *dedi literas, & id ipsum consilium nostrũ etiam ad* Hortensiũ. *cui quidem ualde* συνηγωνίων. *sed tuas de eius iudicij sermonibus, & mehercule omni de* Reip. *statu literas expecto,* πολιτικώτερον *quidem scriptas (quoniã meos cũ* Thallumeto *nostro peruolutas libros) eiusmodi inquam literas, ex quibus ego, non quid fiat (nã id uel* Helonius *uir gratissimus potest efficere cliẽs tuus) sed quid futurum sit, sciam. cũ hæc leges, habebimus* Consules. *omnia perspicere poteris de* Cæsare, *de* Pompeio, *de ipsis iudicijs.* Nostra *autem negotia (quoniam* Romæ *cõmoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me rescribere, de strue salinarum plane rogo. de aqua, si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cũ mea sponte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo quid conficies. præterea si quid* Philippus *rogauit, quod in tua re faceres, id uelim facias. plura scribã ad te, cum constitero: nunc eram plane in medio mari.* Vale.

CICERO ATTICO S. 13

E PHESVM *uenimus ad* XI. Cal. Sext. *sexagesimo, & quinto post pugnam* Bouillam. *nauigauimus sine timore, & sine nausea, sed tardius propter* Aphractorum Rhodiorum *imbecillitatem.* De *concursu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam* Sami, *sed mirabilem in modum* Ephesi *præsto fuit, aut audisse te puto, aut*

quid ad me attinet? ueruntamen de Cumanis uenissem cum imperio, Græci quasi Ephesio Prætori se alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo scio, multorũ annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed, ut spero, utemur ea palæstra, quam à te didicimus: omnibusq; satisfaciemus, & eo facilius, ꝙ in nostra prouincia confectæ sunt pactiones. sed hactenus, præsertim cum cœnanti mihi nuntiaret Sestius, se de nocte proficisci. Tua negotia Ephesi curæ mihi fuerunt: Thermoq;, tametsi ante aduẽtum meum liberalissime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apollonicensem Xenonem cõmendaui. omnino omnia se facturũ recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primum illud præfulci, atque præmuni quæso, ut simus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mãdata, maximeq;, si quid potest, de illo domestico, scrupulum quẽ non ignoras: deinde de Cæsare: cuius in cupiditatem te auctore incubui, nec me piget. & si intelligis, q̃ meũ sit scire, & curare, quid in Rep. fiat, fiat autẽ? immo uero etiam quid futurum sit: perscribe ad me omnia, sed diligẽtissime, in primisq; quid iudiciorum status aut factorum, aut futororũ etiam laboret. de aqua, si curæ est, si quid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE, quàm aliquo loco consedero, neque lõgas à me, neque semper mea manu literas expectabis. cũ autem

erit ſpatium, utrunque præſtabo. nunc iter conficiebamus æſtuoſa, & puluerulenta uia. dederã Epheſo pridie. has dedi Trallibus. in prouincia mea fore me putabam Cal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc, que uellem, mihi afferebantur: primum otium Parthicum: deinde confectæ pactiones publicanorũ: poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipendiumq; eis uſque ad Id. Quint. perſolutũ. nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter ne numo quidẽ ſumptui fuit. ſpero meos omneis ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene ſperamus. omnes iam noſtri præter Tullium tuum uenerunt. erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitũ, æſtiuos mẽſes reliquos rei militari dare, hybernos iuriſdictioni. Tu uelim, ſi me nihilo minus noſti curioſum in Rep. quàm te, ſcribas ad me omnia, quæ ſint, quæ'ue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamẽ id erit mihi gratiſſimum, ſi, quæ tibi mandaui, confeceris, in primis, quid illud ἐνδόμυχον: quo mihi ſcis nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

LAODICEAM ueni prid. Cal. Sext. ex hoc die clauõ
commoueto. * animo uerbis. nihil exoptatius aductu meo, nihil carius. ſed eſt incredibile, quàm me negotij tædet. non habeat ſatis magnum campum ille tibi non ignotus curſus animi, & induſtriæ meæ? præclara opera ceſſent? quippe ius Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? &

cum exercitum noster amicus habeat, tantū me nomen habere duarum legionum? exilium. denique hæc non desidero: lucem, forum, urbem, domum, uos desidero. sed feram, ut potero: sim modo annuus. si prorogatur, actum est. uerum perfacile resisti potest. tu modo Romæ sis. Quæris, quid hic agam: ita uiuam, ut maximos sumptus facio. mirifice delector hoc instituto. admirabilis abstinentia ex præceptis tuis: ut uerear, ne illud, quod tecum permutaui, uersura mihi soluendum sit. Appij uulnera non refrico, sed apparent, nec occuli possunt. iter Laodicea faciebam ad III. Non. Sext. cum has literas dabam, in castra in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam, ut cum Morphagene signis collatis, si possem, de seruo tuo deciderem. clitellæ boui sunt impositæ. plane non est nostrum onus, sed feremus. modo, si me amas, sim annuus. adsis tu ad tēpus, ut senatum excites. mirifice solicitus sum, quòd iandiu ignota sunt mihi ista omnia. quare, ut ad te ante scripsi, cum cætera, tum Resp. cura ut mihi nota sit. plura scribam alias. tarde tibi reddituro, sed dabam familiari homini, ac domestico C. Andronico Puteolano. tu autem sæpe dare tabellarijs publicanorum poteris, promagistris scripturæ, & portus, & nostrarum diœcesium. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

ETSI in ipso itinere, & uia discedebant publicanorum tabellarij, & eramus in cursu: tamen surripiendū aliquid putaui spatij, ne me immemorem mandati tui putares. itaque subsedi in ipsa uia, dū hæc, quæ longiorem

desiderant orationem, summatim tibi perscriberem.
Maxima expectatione in perditam, & plane euersam in perpetuum prouinciam nos uenisse scito prid. Cal. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, nisi imperata ἐπικεφάλαια soluere non posse: possessiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monstra quædam non hominis, sed feræ nescio cuius immanis. quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miseræ ciuitates, quòd nullus fit sumptus in nos, neque in legatos, neque in Quæstorem, neque in quenquam. scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec, præter quatuor lectos, & tectum, quenquam accipere quicquam, multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. itaque incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus. mehercule etiam aduentu nostro reuiuiscunt iustitia, abstinentia, clementia tui Ciceronis: itaque opiniones omnium superauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam prouinciam se coniecit Tarsum usque: ibi forum agit. De Partho silentium est: sed tamen concisos equites nostros à barbaris nuntiabant ij, qui ueniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam suam accedere. id autem facere ob eam causam dicebant, quòd tardius uellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

ACCEPI Romæ sine epistola tua fasciculum literarũ. in quo, si modo ualuisti, & Romæ fuisti, Philotimi duco esse culpam, non tuam. hanc epistolam dictaui sedens in rheda, cum in castra proficiscerer, ab quibus aberam bidui. paucis diebus habebam certos homines, quibus darem literas: itaque eò me seruaui. Nos tamẽ, etsi hoc te ex alijs audire malo, sic in prouincia nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, ut nullus teruntius insumatur in quenquã. id fit etiam & legatorum, & Tribunorum, & præfectorum diligentia: nam omnes mirifice συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta noster mirificus est. sed nunc propero. perscribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones nostros Deiotarus filius, qui Rex ab senatu appellatus est, secum in regnum, dum in æstiuis nos essemus. illum pueris locũ esse bellissimum duximus. Sestius ad me scripsit, quæ tecum esset de mea domestica, et maxima cura locutus, et quid tibi esset uisum. amabo te, incumbe in eam rem, & ad me scribe, quid & possit, & tu censeas. idem scripsit Hortensiũ de proroganda nostra prouincia dixisse nescio quid. mihi in Cumano, diligẽtissime se, ut annui essemus, defensurum, receperat. si quicquam me amas, hunc locum ama. dici nõ potest, quàm inuitus à uobis absim. & simul hanc gloriam iustitiæ, & abstinentiæ fore illustriorẽ spero, si cito decesserimus. id quod Scæuolæ contigit, qui solos nouẽ menses Asiæ præfuit. Appius noster, cum me aduentare uideret, profectus est

Tarsum usque Laodicea. ibi forum agit, cum ego sum in prouincia. quam eius iniuriam non insector: satis enim habeo negotij in sanãdis uulneribus, quae sunt imposita prouinciae. quod, do operam, ut faciam quãminima illius contumelia. sed hoc Bruto nostro uelim dicas, illum fecisse non belle, qui aduentu meo, quàm longissime potuerit, discesserit. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

QVAM uellem Romae esses, si forte non es: nihil enim certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas ad XIIII. Cal. Sext. datas, in quibus scriptum esset, te in Epeirum iturum circiter Cal. Sext. sed siue Romae es, siue in Epeiro, Parthi Euphratem transierunt duce Pacoro Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus non dum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochia cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. hostis in Cyrhestica, quae Syriae pars proxima est prouinciae meae. his de rebus scripsi ad senatum. quas literas, si Romae es, uidebis putes ne reddendas: & multa, immo omnia. quorum κεφάλαιον, ne quid inter caesa, & porrecta (ut aiunt) oneris mihi addatur, aut temporis: nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia sociorum, praesertim fidelium, certissimum subsidium est hyems, ea si uenerit, nec illi ante in meam prouinciã transierint. unum uereor, ne senatus propter urbanarum rerum metũ Pompeium nolit dimittere. quòd si alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo tem-

poris ne quid prorogetur. hæc igitur, ſi Romæ es. ſin
abes, aut etiam ſi ades, hæc negotia ſic ſe habent.
Stamus animis, & quia conſilijs, ut uidemur, bonis
utimur, ſperamus etiã manu. tuto cõſedimus, copioſo à
frumento, Ciliciam propè conſpiciente, expedito ad mu=
tandum loco, paruo exercitu, ſed, ut ſpero, ad beneuo=
lentiam erga nos conſentiente: quem nos Deiotari ad=
uentu cum ſuis omnibus copijs duplicaturi eramus. ſo=
cijs multo fidelioribus utimur, q̃ quiſquam uſus eſſet:
quibus incredibilis uidetur & noſtra manſuetudo, &
abſtinentia. delectus habetur ciuium Romanorum.
frumentum ex agris in loca tuta comportatur. ſi fue=
rit occaſio, manu: ſin minus, locis nos defendemus. qua
re bono animo es: uideo enim te, &, quaſi coràm adſis,
ita cerno συμπάθειαν amoris tui. ſed te rogo, ſi ullo pa
cto fieri poterit, ſi integra in ſenatu noſtra cauſa ad
Cal. Ian. mãſerit, ut Romæ ſis mẽſe Ianuario. profecto
nihil accipiã iniuriæ, ſi tu aderis. amicos Cõſules habe=
mus, noſtrum Trib. pl. Furnium. uerũ tua eſt opus aſſi
duitate, prudentia, gratia. tempus eſt neceſſariũ. ſed
turpe eſt me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones
noſtri ſunt apud Deiotarum: ſed, ſi opus erit, deducen
tur Rhodũ. Tu, ſi es Romæ; ut ſoles, diligẽtiſſime:
ſi in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabella
rium, ut & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas,
quidq́; acturus ſis, ſcire poſſimus. Ego tui Bruti rem
ſic ago, ut ſuam ipſe non ageret. ſed iam exhibeo pupil
lum, neq; defendo: ſunt enim negotia & lenta, & ina=
nia. faciam tamen ſatis, tibi quidem, cui difficilius eſt,
quàm ipſi: ſed certè ſatisfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO. S. 19

OBSIGNARAM iam epistolam, eam, quam puto te modo perlegisse scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum subito Appij tabellarius ad XI. Cal. Oct. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tam longe) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirum profectus sis: magisq; uereor, ut scribis, ne in Epeiro solicitus sis non minus, quàm nos hic sumus. De Atiliano nomine scripsi ad Philotimũ, ne appellaret Messalam. Itineris nostri famam ad te peruenisse lætor, magisq; lætabor, si reliqua cognoris. Filiolam tuã tibi iam Romæ iucũdam esse gaudeo; eamq;, quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilem esse certo scio. etiam atque etiam uale. De Patrone, & tuis condiscipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo. Quòd scribis libenter, repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris signũ: itaque me etiam admonuisti, ut gauderem: nam mihi in mentem non uenerat. non credo, inquis. ut libet: sed plane gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

SATVRNALIBVS manc se mihi Pindentissæ dediderunt septimo, & quinquagesimo die, postquam oppugnare eos cœpimus. qui (malum) isti Pindentissæ? qui sunt? inquies: nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedo-

niam

niam reddere. hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ: ſic enim concedis mihi proximis literis. Epheſum ut uenerim, noſti, qui etiã mihi gratulatus es illius diei cele britate; qua nihil me unquam delectauit magis. inde oppidis, ijs, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceam prid. Cal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificisq; uerbis omneis iniurias reuellimus ſuperiores. quod * Dein Apameæ quinque dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad caſtra ueni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitum luſtraui apud Iconium. ex his caſtris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo conſilio, ut Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. cum dies quinque ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Ciliciæ magis imminere: itaque confeſtim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarſum ueni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hoſtium cecidimus: caſtella muniſſima nocturno Pontini aduentu, noſtro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati ſumus: caſtra paucos poſt dies habuimus, ea ipſa, quæ contra Darium habuerat apud Iſſum Alexander imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque

morati, direpto, & uastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus nostri & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. itaque eos cedentes ab oppido Cassius insecutus, rem bene gessit. qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum uulnus accepit, eoq; interijt paucis post diebus. erat in Syria nostrum nomen in gratia. uenit interim Bibulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, centurionemq; primipili nobilem sui generis Asiniũ Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium T. Gauij Cepionis, locupletis, & splendidi hominis filium, Tribunũ militum. sanè plagam odiosam acceperat cum re, tum tempore. nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eleutherocilicum omnium memoria in armis fuit (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus uallo, & fossa, aggere maximo, uineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittarijs. magno labore, apparatu, multis saucijs nostris, incolumi exercitu negotium confecimus. hilara sanè Saturnalia. militibus quoque, equis exceptis, reliquam prædam concessimus. mancipia uenibant Saturnalibus tertijs. cum hæc scribebam in tribunali, res erat ad HS CXX. hinc exercitum in hyberna agri male pacati deducendum Quinto fratri dabam. ipse me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. sed ad præterita reuertamur. Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quàm omnia, in quo

laboras, ut etiam Ligurino μώρῳ satisfaciam: moriar, si quidquam fieri potest elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati resistere uidetur. ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta sum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama, quæ summa est, quàm res ipsa delectat. quid quæris? fui tanti: me ipse non noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem: recte πεφυσίωμαι: nihil est præclarius. interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea uiuit, regnat: ἐν παρόδῳ, consilio, & auctoritate, & quòd insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, non modo ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnumq; seruaui. interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu, pene dixi quàm te. atque etiam spero toto anno imperij nostri teruncium sumptus in prouincia nullum fore. habes omnia. nunc publice literas Romam mittere parabam. uberiores erunt, quàm si ex Amano misissem. at te Romæ non fore? sed est totum, quid Cal. Martij futurum sit: uereor enim, ne, cum de prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. his tu si adesses, nihil timerem. Redeo ad urbana; quæ ego diu ignorans, ex tuis iucundissimis literis ad V. Cal. Ian. denique cognoui. eas diligentissime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non satis tuta uia perferendas. nam quas Lenij pueris scribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæsare, & quæ senatus decreuit, & quæ tu speras. quibus ille si cedit, salui sumus. Incendio Pletoriano quòd Leius adustus est, minus moleste fero. Luceius de Q. Cassio cur tam

uehemens fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cum Laodiceam uenero, Quinto sororis tuæ filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis usus sum, ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam uenturus erat. Tuas etiam Epeiroticas expecto literas, ut habeam rationem nõ modo negotij, uerum etiam otij tui. Nicanor in officio est, & à me liberaliter tractatur: quem, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut & diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum: sed cur nõ suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. sed hæc hactenus. Cura, ut ualeas, & ut sciam, quãdo cogites Romam. etiam atque etiam uale. Tua, tuosq; Thermo et præsens Ephesi diligentissime cõmendaram, & nunc per literas: ipsumq; intellexi esse perstudiosum tui. Tu uelim, quod antea ad te scripsi, de domo Pãmenis, des operã, ut, quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures ne qua ratione cõuellatur. utrique nostrũ existimo, tũ mihi erit, pergratũ.

CICERO ATTICO S. 21

TE IN Epeirũ saluum uenisse, et, ut scribis, ex sententia nauigasse, uehementer gaudeo. nõ esse Romæ meo tempore pernecessario, submoleste fero. hoc me tamen consolor, quòd non spero te istic iucunde hiemare, & libenter requiescere. Cassius, frater Q. Cassij familiaris tui, pudentiores illas literas miserat, de quibus tu ex me requiris, quid sibi uoluerint, quàm eas, quas postea

misit, quibus per se scribit confectum esse Parthicum bellum. recesserant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, sed nullo nostro εὐημερήματι. hodie uero hyemant in Cyrhestica, maximumq́; bellum impédet: nam & Orodis Regis Parthorum filius in prouincia nostra est; nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta est Artauasdis filia, (ex quo sciri potest) quin cum omnibus copijs ipse prima æstate Euphraté transiturus sit. quo autem die Cassij literæ uictrices in senatu recitatæ sũt, id est Non. Oct. eodé meæ tumultũ nunciátes. Axius noster ait nostras auctoritatis plenas fuisse: illis negat creditum. Bibuli nondũ erant allatæ: quas certo scio plenas timoris fore. ex ijs rebus hoc uereor, ne, cum Pompeius propter metũ rerũ nouarũ nusquam dimittatur, Cæsari nullus honos à senatu habeatur; dum hic nodus expediatur, non putet senatus, nos ante, quàm successum sit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouincijs singulos legatos præesse. hic, ne quid mihi prorogetur, quod ne intercessor quidem sustinere possit, horreo, atque eo magis, quòd tu abes, qui consilio, gratia, studio multis rebus occurreres. sed dices me ipsum mihi solicitudinem struere. cogor: & uelim ita sit: sed omnia metuo. etsi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epistola, quam dedisti nauseans Buthroto: TIBI, VT VIDEO, ET SPERO, NVLLA AD DECEDENDVM MORA. mallem, VT VIDEO. nihil opus fuit, VT SPERO. acceperam autem satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. in his γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fo

re. deinde addis, si quid secus, te ad me fore uenturum. pungunt me dubitationes tuæ. simul & uides, quas acceperim literas. nam quas Hemoni centurioni Scamulæ ipse scribis te dedisse, non accepi. Lenij pueris te dedisse, sæpe ad me scripseras. eas Laodiceæ denique, cũ eò uenissem, III. Id. Febr. Lenius mihi reddidit, datas ad X. Cal. Oct. Lenio tuas commendationes & statim uerbis, & re aliquo tempore probabo. hæ literæ cætera uetera habebant, unum hoc nouum de Cibyratis pantheris. multum te amo, quòd respõdisti M. Octauio, te non putare: sed posthac omnia, quæ certa non erunt, pro certo negato: nos enim & nostra sponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati uicimus omneis (hoc tu ita reperies) cum abstinẽtia, tum iustitia, facilitate, clementia. caue putes quidquam homines magis unquam esse miratos, quàm nullum teruncium, me obtinente prouinciam, sumptus factum esse nec in Remp. nec in quenquam meorum, præterquam in L. Tullium legatum. is cæteroqui abstinens (sed Iulia lege transita, semel tamen in diem, nõ, ut alij solebãt, omnibus uicis: præter eũ semel, nemo accepit) facit, ut mihi excipiendus sit, cum terũcium nego sumptus factum: præter eum accepit nemo. has à nostro Q. Titinio sordes accepimus. Ego, æstiuis confectis, Quintum fratrem hybernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Volusium tui Tiberij generum, certum hominem, sed mirifice abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi pauculos dies esset, ne ciues Romani pauci, qui illic negotiantur, ius sibi dictum negarent: nam euocari ex insula Cyprios non licet. ipse in Asiam profectus sum Tarso

Non. Ian. non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tarsensium. postea uero quàm Taurum transgressus sum, mirifica expectatio Asiæ nostrarũ diœcesium, quæ sex mẽsibus imperij mei nullas meas acceperat literas, nunquam hospitem uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. ciuitates locupletes, ne in hyberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talenta Attica CC. qua ex insula (non ὑπερβολικῶς, sed uerissime loquor) numus nullus me obtinente erogabatur. ob hæc beneficia, quibus illi obstupescunt, nullos honores mihi, nisi uerborum, decerni sino: statuas, eana, τέθριππα prohibeo. nec sum in ulla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas: tu enim me hæc facere uoluisti. iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia, (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate, & cohortatione perfeci, ut & Græci, & ciues Romani, qui frumentum compresserãt, magnum numerum populis pollicerentur. Idibus Feb. quo die has literas dedi, forũ institueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apamense: ex Idibus Mart. ibidẽ Synnadense, Pamphylium, cum Phemio dispiciam κέρας Aonium, Isauricum: ex Idibus Maij in Ciliciam, ut ibi Iunius consumatur. uelim tranquille à Parthis. Quintilis, si erit, ut uolumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus, consumendus: uenimus enim in prouinciam Laodiceam Sulpitio, & Marcello Coss. pridie Cal. Sext. inde nos oportet decede-

re ad IIII. Cal. Sext. primum cótendam à Quinto fratre, ut se præfici patiatur: quod & illo, & me inuitissimo fiet: sed aliter honeste fieri non potest, præsertim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidé retinere possim: rapit enim hominem Posthumius Romam, fortasse etiam Posthumia. habes consilia nostra: nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M. Scaptium, & P. Matinium, quos mihi maiorem in modum commendauit. Matinium non noui. Scaptius ad me in castra uenit. pollicitus sum curaturum me Bruti causa, ut ei Salaminij pecuniam soluerent: egit gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquá negotianti dare: quod idem tibi ostenderam: Cn. Pompeio petenti probaram institutum meum: quid dicam Torquato in Lenio tuo? multis alijs? si præfectus uellet esse syngraphæ causa, me curaturum, ut exigeret. gratias egit: discessit. Appius noster turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum. uexabat Salaminios. ego equites ex Cypro decedere iussi. moleste tulit Scaptius. quid multa? ut ei fidem meam præstaré; cum ad me Salaminij Tarsum uenissent, & unà Scaptius, imperaui, ut pecuniam soluerent. multa de syngrapha, de Scaptij iniurijs: negaui me audire: hortatus sum, petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negotium conficerent: denique dixi me coacturum. homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se à me soluere: quod enim Prætori dare consuessent, quoniam ego non acceperam, se à me quodá modo

dare, atque etiam minus esse aliquanto in Scaptij nomi
ne, quã in uectigali prætorio. collaudaui homines. recte,
inquit Scaptius: sed subducamus summam. interim cũ
ego in edicto trãslatitio, centesimas me obseruaturũ, ha=
berẽ, cũ anatocismi anniuersario, ille ex syngrapha postu
labat quaternas. quid ais, inquã? possum ne contra meũ
edictum? at ille profert S. C. Lentulo, Philippoq; Coss.
ut, qui Ciliciã obtineret, ius ex illa syngrapha diceret. co=
horrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio
duo S. C. ijsdem Coss. de eadem syngrapha. Salaminij
cum Romæ uersuram facere uellent, non poterant, quod
lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gra
tia Bruti, dare uolebant, si sibi S. C. caueretur. fit gra=
tia Bruti S. C. ut ne'ue Salaminijs, ne'ue qui eis dedis=
set, fraudi esset. pecuniam numerarunt: & postea uenit
in mentẽ fœneratoribus, nihil se iuuare illud S. C. quòd
ex syngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tũ fit S. C. ut
* & ea syngrapha esset, quàm cæteræ, sed ut eodẽ. cum
hæc disseruissem, seducit me Scaptius, ait se nihil cõtra
dicere, sed illos putare talenta CC se debere, ea se uelle
accipere, debere autem illo paulo minus. rogat, ut eos ad
CC perducam. optime, inquã. uoco illos ad me remoto
Scaptio. quid uos? quantum, inquam, debetis? respõ=
dent, CVI. refero ad Scaptiũ. homo clamare. quid opus
est, inquã? rationes conferatis. assidunt: subducunt: ad
nũmum conuenit. illi se numerare uelle: urgere, ut
acciperet. Scaptius me rursus seducit: rogat, ut rem sic
relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti,
Græcis querentibus: ut in fano deponerent, postulan=
tibus, nõ concessi. clamare omnes, qui aderant, nihil im-

pudentius Scaptio, qui centesimis cum anatocismo contentus non esset: alij, nihil stultius. mihi autem impudens magis, quàm stultus uidebatur: nam aut bono nomine centesimis contentus erat, aut non bono quaternas centesimas sperabat. habes meam causam: quæ si Bruto non probatur, nescio cur illum amemus: sed auunculo eius certe probabitur, præsertim cum S.C. modo factum sit, puto postquam tu es profectus, in creditorum causa, ut centesimæ perpetuo fœnore ducerentur. hoc quid intersit, si tuos digitos noui, certe habes subductum. in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Luceius M.F. queritur apud me per literas, summum esse periculum, ne culpa senatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. commemorat, quid olim mali C. Iulius fecerit, cum diecu lam dixerit. nunquam Resp. plus. sed ad rem redeo. meditare aduersus Brutum causam meā, si hæc causa est, contra quam nihil honeste dici potest, præsertim cum integram rem, & causam reliquerim. Reliqua sunt domestica. De ἐνδομύχῳ, probo idem, quod tu, Posthumiæ filiæ, quoniam Pontidia nugatur. sed uellem adesses. à Quinto fratre his mensibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante mēsem Iunium transiri non potest. Thermum, ut rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negat habere quidquam Deiotarus Rex, eumq; ait à se sustentari. Cum scies, Romæ intercalatum sit, nec ne; uelim ad me scribas certum, quo die mysteria futura sint. literas tuas minus paulo expecto, quàm si Romæ esses, sed tamen expecto. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas liieras ad quintum ter milia Laodiceæ, quas legi libentissime, plenissimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. ijs igitur respondebo: sic enim postulas: nec οἰκονομίαν meã instituam, sed ordinem conseruabo tuum. Recentissimas à Cybistris te meas literas habere ais ad X. Cal. Oct. datas: & scire uis, tuas ego quas acceperim: omnes ferè, quas commemoras, præter eas, quas scribis Lentuli pueris & Equotutico, & Brundusio datas. quare non οἴχεται tua industria, quod uereris; sed præclare ponitur, si quidem id egisti, ut ego delectarer: nam nulla re sum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi, libertatem etiam in Bruto probo, uehementer gaudeo: ac putaram secus: Appius enim ad me ex itinere bis, ter'ue ὑπομεμψιμοίρους literas miserat, quòd quædam à se constituta rescinderem. ut si medicus, cum ægrotus alij medico traditus sit, irasci uelit ei medico, qui sibi successerit, si, quæ ipse in curando constituerit, mutet ille: sic Appius cũ ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciã curarit, sanguinem miserit, quidquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectã, προσανατρεφομένην eam à me non libenter uidet, sed modo succenset, modo gratias agit: nihil enim à me fit

cum ulla illius contumelia. tantummodo dissimilitudo meæ rationis offendit hominem: quid enim potest esse tam dissimile, quàm illo imperãte exhaustam esse sumptibus, & iacturis prouinciam; nobis eam obtinentibus, numum nullum esse erogatum nec priuatim, nec publice? quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? nũc autem domus mehercule nulla tanto consilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quàm nostra tota prouincia. hanc nonnulli amici Appij ridicule interpretantur; qui me idcirco putent bene audire uelle, ut ille male audiat; & recte facere non meæ laudis, sed illius contumeliæ causa. sin Appius, ut Bruti literæ, quas ad te misit, significabant, gratias nobis agit: non moleste fero: sed tamen eo ipso die, quo hæc ante lucem scribebam, cogitabam eius multa inique constituta, et acta tollere. Nunc uenio ad Brutum, quem ego omni studio te auctore sum complexus, quem etiam amare cœperam: sed: dico? reuocaui me, ne te offenderé. noli enim putare me quidquam maluisse, quàm ut mãdatis satisfaceré, nec ulla de re plus laborasse. mandatorum auté mihi libellum dedit: ijsdemq; de rebus tu mecum egeras. omnia sum diligentissime persecutus. primum ab Ariobarzane sic contendi, ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret. quoad mecum Rex fuit, perbono loco res fuit. post à Pompeij procuratoribus sexcentis premi cœptus. Pompeius auté cum ob cæteras causas plus potest unus, quàm cæteri omnes, tum quòd putatur ad bellum Parthicum esse uenturus. ei tamen sic nunc soluitur, tricesimo quoq; die talenta Attica XXXIII, et

hoc ex tributis. nec id satis efficitur in usuram menstruam. sed Cneus noster clementer id fert: sorte caret: usura, nec ea solida, cõtentus est. alij neq; soluit quidquã, nec potest soluere: nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij instituto tributa imperat. ea uix, in fœnus Pompeij quod satis sit, efficiunt. amici Regis duo, tres'ue perdiuites sunt: sed ij suum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. equidem non desino tamen per literas rogare, suadere, accusare Regem. Deiotarus etiam mihi narrauit, se ad eum legatos misisse de re Bruti: eos sibi responsum retulisse, illum non habere. & mehercule ego ita iudico. nihil illo regno spoliatius, nihil Rege egentius. itaq; aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, & impendium recusare. ego tamen, quas per te Bruto promiseram præfecturas M. Scaptio, & L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli: nec enim in prouincia mea negotiabantur. tu autem meministi nos sic agere, ut, quot uellet, præfecturas sumeret, dum ne negotiatori. duas ei præterea dederam: sed ij, quibus petierat, de prouincia decesserant. Nunc cognosce de Salaminijs: quod uideo tibi etiam nouum accidisse, tanquam mihi: nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam esse suam. quin etiam libellum ipsius habeo, in quo est, Salaminij pecuniam debent M. Scaptio, & P. Matinio familiaribus meis. eos mihi commendat: adscribit etiam, & quasi calcar admouet, intercessisse se pro ijs magnam pecuniam. confeceram, ut soluerent centesimis sexennij ductis cum renouatione singulorum annorum. at Scaptius quaternas postulabat. metui, si impetrasset,

ne tu ipse me amare desineres: nam ab edicto meo recessissem, & ciuitatem in Catonis, & in ipsius Bruti fide locatam, meisq; beneficijs ornatam, funditus perdidissem. atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolam Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut praefecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negotiatori: quòd si cuiquam, huic tamen non: fuerat enim praefectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum, quibus inclusum in curia senatum Salamine obsederat, ut fame senatores quinque morerentur. itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cyprij legati Ephesum obuiam uenissent, literas misi, ut equites ex insula statim decederent. his de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse. sed tamen hoc sum animo: si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in tota prouincia singulas obseruarem, itaq; edixissem, idq; etiam acerbissimis foeneratoribus probaretur; si praefecturam negotiatori denegatam queretur, quod ego Torquato nostro in tuo Lenio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui: si equites deductos moleste feret: accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem, qualem putassem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, sibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. addo etiam illud, quod uereor tibi ipsi ut probem: consistere usura debuit, quae erat in edicto meo: deponere uolebant: impetraui ab Salaminijs, ut silerent. ueniam illi quidem mihi dederunt. sed quid ijs fiet, si huc Paulus uenerit? sed totum hoc Bru-

to dedi, qui de me ad te humanissimas literas scripsit. ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. tu autem uelim ad eum scribas de his rebus, ut sciam quo modo hæc accipiat: facies enim me certiorem. atque hoc superioribus literis ad te diligenter perscripseram. sed plane te intelligere uolui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses; si nihil aliud de hac prouincia, nisi illius beneuolentiam, deportassem, mihi id satis esse. sit sanè, quoniam ita tu uis: sed tamen cum eo, credo, quod sine peccato meo fiat. igitur meo decreto soluta res Scaptio, statim quàm decretum sit: tu iudicabis: ne ad Catonem quidem prouocabo. sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua abiecisse, quæ mihi in uisceribus hærent. flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? itaque irascatur qui uolet, patiar: τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ; præsertim cum sex libris tanquam prædibus me ipse obstrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è quibus unum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn. F. ille uero ante Decemuiros non fuit, quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post Decemuiros institutus est. quid ergo profecit, quòd protulit fastos? occultatam putant quodam tempore istam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. nec uero pauci sunt auctores, Cn. Flauium scribam fastos protulisse, actionesq; composuisse: ne me hoc, uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες illud de gestu histrionis: tu scelestè suspicaris, ego ἀφελῶς scripsi.

De me imperatore ſcribis te ex Philotimi literis cognouiſſe: ſed credo te, iam in Epeiro cũ eſſes, binas meas de omnibus rebus accepiſſe, unas à Pindeniſſo capto, alteras à Laodicea, utraſq; tuis pueris datas: quibus de rebus propter caſum nauigandi per binos tabellarios miſi Romam literas publice. De Tullia mea tibi aſſentior: ſcripſiq; ad eam, & ad Terẽtiam, mihi placere: tu enim ad me iam ante ſcripſeras, A C uellem te in tuum ueterem gregem retuliſſes. correcta uero epiſtola Memmiana nihil negotij fuit: multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. quare adiunges Aufium noſtrum, hominem ſemper amantem me, nunc credo eo magis, quòd debet etiam fratris Appij amorem erga me cum reliqua hæreditate creuiſſe; qui declarauit, quãti me faceret, cum ſæpe, tum in Burſa. ne tu me ſolicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non placet: nec ego ullum aliud tempus timeo, niſi quod ille ſolum excipit. ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem otij ponere non miror. ita res eſt. remouendumq; cenſeo illum diſſimulantem. ſed enim οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi aſſignato: te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe, diſcunt, exercentur; ſed alter, uti dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare: mandauit enim pater. ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatum non ſit. Dionyſius mihi quidem in amoribus eſt: pueri autem aiunt eum furenter iraſci: ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt, nec tui, meiq; amantior. Thermum, Siluium uere

audis laudari. ualde se honeste gerunt. adde M. Nonium, Bibulum, me, si uoles. iam Scrofa, uellem haberet, ubi posset: est enim lautum negotium. cæteri infirmant πολίτευμα Catonis Hortensio quòd causam meã cõmendas, ualde gratum. De Amiano, spei nihil putat esse Dionysius. Terentij nullum uestigium agnoui. Meragenes certe perijt. feci iter per eius possessionem, in qua animal reliquum nullũ est. hæc non norã tum, cum Democrito tuo locutus sum. Rhosij causam mandaui. sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus, & splendidissimis canistris olusculis nos soles pascere: quid te in uasis fictilibus appositurum putem? Κέρας Phemio mandatum est: reperietur: modo aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Crassius ineptas literas misit: nec dum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur senatus. equidem sum magna animi perturbatione. si, ut opto, non prorogatur nostrum negotium; habeo Iunium, & Quintilem in metu. esto: duos quidem menses sustinebit Bibulus. quid illo fiet, quem relinquero? præsertim si fratrem? quid de me autẽ, si non tã cito decedo? magna turba est. mihi tamen cum Deiotaro conuenit. ut ille in meis castris esset cum suis copijs omnibus. habet autem cohortes quadringenarias, nostra armatura XXX, equitum ∞∞ erit ad sustentandum, quoad Põpeius ueniat, qui literis, quas ad me mittit, significat, suum negotium illud fore. hiemant in nostra prouincia Parthi. expectatur ipse Orodes. quid quæris? aliquantum est negotij. De Bibuli edicto nihil noui præter illam exceptionem, de

qua tu ad me scripseras, nimis graui præiudicio in ordinem nostrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, sed tectiorem, ex Q. Mutij P. F. edicto Asiatico, EXTRA quàm si ita negotium gestum est, ut eo stari non oporteat, ex fide bona. multaq; sum secutus Scæuolæ, in ijs illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, ut Græci inter se disceptent suis legibus. breue autem edictum est propter hác meam διαίρεσιν, quòd duobus generibus edicendum putaui: quorum unum est prouinciale, in quo est de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de usura, de syngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod sine edicto satis commode transigi non potest, de hæreditatum possessionibus, de bonis possidendis, magistris faciundis, uendendis: quæ ex edicto & postulari, & fieri solent. tertium de reliquo iure dicundo, ἄγραφον reliqui. dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. itaq; curo: & satisfacio adhuc omnibus: Græci uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur: nugatoribus quidem, inquies. quid refert? tamen se αὐτονομίαν adeptos putant. nostri enim, credo, graueis habent, Turpionem sutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obsequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui molesti sint: τὸ παραδοξότατον. usuras eorum, quas pactionibus adscripserant, seruauit etiam seuilius. ego sic. diem statuo satis laxam: quam ante si soluerint, dico me centesimas ducturum: si non soluerint, ex pactione. itaque & Græci soluunt tolerabili fœnore: & publicanis res est gratissima, si illam

iam habent, pleno modio uerborum honorem, inuitationem crebram. quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, ut se quisque maxime putet. sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. scis reliqua. De statua Africani, ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώθων: sed me ipsum delectauit in tuis literis, ain tu? Scipionem hic Metellus proauum suum nescit Censorem fuisse? atqui nihil habuit aliud inscriptũ, nisi, Censor, ea statua, quæ ad Opis aperte posita in excelso est. in illa autem, quæ est ad πολυδεύκους, inscriptum est, Cos. quam esse eiusdem, status, amictus, annulus, imago ipsa declarat. at hercule ego cũ in turma inauratarum equestrium, quas hic Metellus in Capitolio posuit, animaduertissem in Serapionis subscriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui: nunc uideo Metelli. ὢ ἀνιστορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & fastis, si secus est, commune erratum est: & tu belle ἠπόρησας: & nos publicam propè opinionem secuti sumus, ut multa apud Græcos: quis enim non dixit, Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum esse in mare? redarguit Eratosthenes: affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quòd cum multis errauit, irridetur? quis Zaleucum leges Locris scripsisse non dixit? num igitur iacet Theophrastus, si id à Timeo tuo familiari reprehensum est? sed nescire proauum suum Censorem fuisse turpe est, præsertim cum post eum Consulem nemo Cornelius illo uiuo Censor fuerit.

Quod de Philotimo, & de solutione X X D C scribis: Philotimum circiter Calen. Ian. in Chersonessum au-

dio ueniſſe. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus ſcribit ſe accepiſſe. ea quæ ſint, neſcio, & aueo ſcire. ſed hæc poſterius, & coràm fortaſſe commodius. Illud me mi Attice in extrema ferè parte epiſtolæ commouit: ſcribis enim ſic, τί λοιπόν? deinde me obſecras amantiſſime, ne obliuiſcar uigilare, & ut animaduertam, quæ fiant. nunquid de quo inaudiſti? etſi nihil eiuſmodi eſt: πολλοῦγε καὶ δεῖ: nec enim me fefelliſſet, nec fallet. ſed iſta admonitio tua tam accurata neſcio quid mihi ſignificare uiſa eſt. De M. Octauio, iterum tibi reſcribo, te ille probe reſpondiſſe. paulo uellem fidentius. nam Celius libertum ad me miſit, & literas accurate ſcriptas & de pantheris, ſed à ciuitatibus. reſcripſi, alterum me moleſte ferre, ſi ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ, nullũ in mea prouincia numum, niſi in æs alienum, erogari; docuiq́;, nec mihi conciliare pecuniá licere, nec illi capere; monuiq; eum, quem plane diligo, ut, cũ alios accuſaſſet, cautius uiueret: illud autem alterum alienum eſſe exiſtimatione mea, Cibyratas imperio meo publice uenari. Lepta tua epiſtola gaudio exultat: etenim ſcripta belle eſt, meq; apud eũ magna in gratia poſuit. Filiola tua gratum mihi fecit, ꝙ tibi diligēter mádauit, ut mihi ſalutē aſcriberes: gratũ etiá Pilia, ſed illa officioſius, ꝙ mihi, quē iá pridem nunquá uidet. igitur tu quoque ſalutem utrique aſcribito. LITERAS DATVRVM PRID. CAL. IAN. ſuauem habuit recordationem clariſſimi iuriſiurádi: quod ego non eram oblitus: magnus enim prætextatus illo die fui. habes ad omnia. non, ut poſtulaſti, χρύσεα χαλκείων, ſed paria pari=

bus respondemus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non reliquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Luccius Tusculanum: nisi forte, solet enim, cum suo tibicine. & uelim scire, quis sit status eius. Lentulum quidem nostrum, præter Tusculanum, proscripsisse audio. cupio hos expeditos uidere: cupio etiam Sestium: addes etiam ijs Cælium. quibus omnibus est: αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio restituendo ut Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe sumus. Pinarium, quem mihi cōmendas, diligentissime Deiotarus curat grauiter ægrum. respondi etiam minori. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, id est ad Id. Maij, quamsæpissime mecum per literas colloquare: & cum Athenas ueneris, (iā enim sciemus de rebus urbanis, de prouincijs, quæ omnia in mensem Martium sunt collata) utique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Genuarios à Cæsare per Herodē, talenta Attica L, extorsistis: in quo, ut audio, magnū odium Pompeij suscepistis: putat enim suos nummos uos comedisse, Cæsarem in * merito reædificando diligentiorē fore. hoc ego ex P. Vedio magno nebulone, sed Pompeij tamen familiari audiui. hic Vedius uenit mihi obuiā cū duobus essedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro qua, si Curio legem pertulerit, HS centena pendat necesse est. erat præterea cynocephalus in essedo: nec deerant onagri. nunquam uidi hominem nequiorem sed extremum audi. diuersatus est Laodiceæ apud Pompeium Vindullum: ibi sua deposuit, cum ad me profectus est. moritur interim Vindullus: quæ res ad

Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Venonius domum Vindulli uenit. cum omnia obsignaret, in Vedianas res incidit. in his inuentæ sunt quinque lagunculæ matronarum, in quibus una sororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc utatur, & illius Lepidi, qui hæc tã negligenter ferat. hæc te uolui παριστορῆσαι: sumus enim ambo belle curiosi. unum etiam uelim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleusine facere. num inepti fuerimus, si nos quoque Academiæ fecerimus? puto, inquies. ergo idipsum scribes ad me. equidem ualde Athenas ipsas amo. uolo esse aliquod monimentum. odi falsas inscriptiones statuarum alienarum. sed ut tibi placebit: faciesq; me, in quem diem Romana incidant mysteria, certiorem, & quo modo hyemaris.

Cura, ut ualeas. Post Leuctricam pugnam die septingentesimo sexagesimo quinto.

CICERO ATTICO S. 2

CVM Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me salutãdi causa uenisset, & se statim ad te nauigaturũ esse diceret, has ei literas dedi; quibus ad eas rescripsi, quas acceperam à Bruti tabellario. & respondebo primum postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit, ꝙ ad te scriptum est ab Cincio de Statij sermone, in quo hoc molestissimum est, Statiũ dicere, à me quoque id consilium probari, probari autẽ? de isto hactenus. dixerim me uel plurima uincla tecum summæ cõiunctionis optare, et sunt amoris arctissima: tãtũ abest, ut ego ex eo, quo astricti sumus, laxari aliquid uelim.

illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui, sæpe sum expertus, sæpe etiam leniui iratū. id scire te arbitror. in hac autē peregrinatione, militiáue nostra sæpe incensum ira uidi, sæpe placatū. quid ad Statium scripserit, nescio. quidquid acturus de tali re fuit, scribendum tamen ad libertum non fuit. mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat secus, quàm uolumus, quamq́; oportet. nec satis est in eiusmodi re se quenque præstare. ac maxime partes istius officij sunt pueri Ciceronis, siue iam adolescentis: quod quidem illum soleo hortari. ac mihi uidetur matrem ualde, ut debet, amare, teq́; mirifice. sed est magnum illud quidem, uerumtamen multiplex pueri ingenium. quo ego regendo habeo negotij satis. quoniam respondi tuæ paginæ postremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam.

Peloponnesias ciuitates omneis maritimas esse, hominis non nequam, sed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam secuti sunt: nec ullum in Peloponneso locum excipit. cum mihi auctor placeret (etenim erat ἱστορικώτατος, & uixerat in Peloponneso) admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionysio: atque is primo est commotus: deinde, quòd tum de isto Dicæarcho non minus bene existimabat, quam tu de C. Vestorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ censebat esse Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei uidebantur: idq́; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirma=

bat, ubi mentio nō fit istorum: itaque istum ego locum totidem uerbis à Dicæarcho transtuli. Phliasios dici sciebam: & ita fac ut habeas: nos quidem sic habemus. sed primo me ἀναλογία deceperat, φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς, quod ὀποῦντιοι, σιποῦντιοι. sed hoc continuo correximus.

Lætari te nostra moderatione, & continētia uideo. tum id magis faceres, si adesses, atq; hoc foro, quod egi ex Idib. Feb. Laodiceæ ad Cal. Maij omnium diœcesiū præter Ciliciæ. mirabilia quædā effecimus. ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ sunt: omnes suis legibus, & iudicijs usæ, αὐτονομίαν adeptæ, reuixerunt. his ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas, aut leuandas dedi: uno, ꝙ omnino nullus in imperio meo sumptus factus est, (nullū cū dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruncius quidem. hac autē re, incredibile est, quantum ciuitates emerserint. accessit altera. mira erant in ciuitatibus ipsorum furta Græcorum, quæ magistratus sui fecerant. quæsiui ipse de ijs, qui annis decē proximis magistratū gesserant. aperte fatebantur: itaque sine ulla ignominia suis humeris pecunias populis retulerunt. populi autē nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiā superioris lustri reddiderunt. itaque publicanis in oculis sumus: gratis, inquis, uiris: sensimus. iam cætera iurisdictio nec imperita, & clemens, cum admirabili facilitate. aditus autē ad me minime prouinciales. nihil per cubicularium. ante lucē inambulabā domi, ut olim cādidatus. grata hæc, et magna, mihiq; nōdū laboriosa ex illa uetere militia. Nonis Maij in Ciliciā cogitabā: ibi cū Iuniū mēsem cōsum

pſiſſem, atq; utinã in pace, (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere: annuæ enim mihi operæ ad III. Cal. Sext. emerẽtur. magna autem in ſpe ſum, mihi nihil temporis prorogatum iri. habebam acta urbana uſque ad Non. Mart. è quibus intelligebam Curionis noſtri cõſtãtia omnia potius actũ iri, quàm de prouincijs. ergo, ut ſpero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo noſtrum: ſic enim mauis. equidẽ omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas ſcilicet: ipſum enim triduũ, quatriduum'ue mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. ſed & tum præſens, & poſtea creberrime nõ deſtiti rogare, & petere mea cauſa, ſuadere, & hortari ſua. multum profeci, ſed buantum, non plane, quia longe abſum, ſcio. Salaminios autem (hos enim poterã coercere) adduxi, ut totũ nomẽ Scaptio uellent ſoluere, ſed centeſimis ductis à proxima quidẽ ſyngrapha, nec perpetuis, ſed renouatis quotannis. numerabantur nũmi: noluit Scaptius. tu qui ais Brutũ cupere aliquid perdere? quaternas habebat in ſyngrapha. fieri non poterat: nec, ſi poſſet, ego pati poſſem. audio omnino Scaptium pœnitere. nam quod S.C. eſſe dicebat, ut ius ex ſyngrapha diceretur: eo conſilio factum eſt, ꝙ pecuniam Salaminij contra legem Gabiniam ſumpſerant. uetabat autem Auli lex ius dici de ita ſumpta pecunia. decreuit igitur ſenatus, ut ius diceretur iſta ſyngrapha. nunc iſta habet iuris idem, quod cæteræ; nihil præcipui. hæc à me ordine facta puto me Bruto probaturũ: tibi, neſcio:

Catoni certe probabo. sed iam ad te ipsum reuertor.

Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegantiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo? (inquit Ennius) ut equites Scaptio ad pecuniam cogendum darem, me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdum, quod non simul sis, paterere me id facere, si uellē? non amplius, inquis, quinquaginta. cum Spartaco minus multi primo fuerunt. quid tandē isti mali in tam tenera insula nō fecissent? nō fecissent autē? immo quid ante aduentū meū nō fecerunt? inclusum in curia senatum habuerūt Salaminiū ita multos dies, ut interierint nōnulli fame: erat enim præfectus Appij Scaptius, & habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos solet uersari, cum de aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquam rogas, perfectus ut Scaptius sit? at hoc statueramus, ut negotiatorem neminem. idq; Bruto probaueramus. habeat is turmas: cur potius, quàm cohortes? sumptu iam nepos euadit Scaptius. uolunt, inquis, principes. scio: nā ad me Ephesum usque uenerunt, flentesq; equitū scelera, & miserias suas detulerunt. itaq; statim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certā diē decederent. ob eāq; causam, tū ob cæteras Salaminij nos in cœlum decretis suis sustulerūt. sed iā quid opus equitatu? soluunt enim Salaminij; nisi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centesimis ducant. & ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero? nimis, inquam, in isto Brutum amasti dulcissime Attice: nos, uereor, ne parū. atque hæc, scripsi ego ad Brutū, scripsisse te ad me. cognosce nunc cætera.

Pro Appio nos hic omnia facimus, honeste tamen, sed plane libenter: nec enim ipsum odimus, & Brutũ amamus: & Põpeius à me mirifice contendit, quem mehercule plus, plusq; in dies diligo. C. Celium Quæstorem huc uenire audisti. nescio, quid sit: sed Pammenia illa mihi nõ placet. Ego me spero Athenis fore mense Septẽbri. tuorum itinerum tempora scire sanè uelim. Εὐήθειαν Semproniј Rufi cognoui ex epistole Corcyræa, quid quæris? inuideo potentiæ Vestoriј. cupiebã etiam nunc plura garrire: sed lucet: urget turba: festinat Philogenes. ualebis igitur, & ualere Piliam, & Cæciliã nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ET SI nil sanè habebã noui, quod post accidisset, quã dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas: tamẽ, cũ Philotimũ Romã remitterem, scribẽdum aliquid ad te fuit. ac primum illud, quod me maxime angebat, (nõ quo me aliquid iuuare posses: quippe res est in manibus: tu autem abes longe gentium: πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείης ἁλὸς) obrepsit dies, ut uides (mihi enim ad III. Cal. Sext. de prouincia decedẽdũ est) nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem: primum quòd uidetur esse honos: nemo igitur potior: deinde quòd solum habeo prætorium: Pontinus enim ex pacto, & conuentu (nã ea lege exierat) iam à me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat: etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est. persuaderi ei non posse arbitror:

edit enim prouinciam : & hercule nihil odiosius, nihil molestius. deinde, ut mihi nolit negare ; quidnam mei sit officij ? cum bellum esse in Syria magnum putetur, id uideatur in hanc prouinciam erupturum ; hic præsidij nihil sit ; sumptus annuus decretus sit : uideatur ne aut pietatis esse meæ, fratrem ; aut diligentiæ , nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, solicitudine afficior, magna inopia consilij . quid quæris ? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior ? decedes , cum uoles : nisi forte iam decessisti . quem uidebitur, præficies Thesprotiæ, & Chaoniæ. nec dum tamen ego Quintum conueneram , ut iam, si id placeret, scirem, posset ne ab eo impetrari : nec tamen, si posset, quid uellem, habebam . hoc est igitur eiusmodi . reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ, digna ijs libris , quos dilaudas . conseruatæ ciuitates: cumulate publicanis satisfactum: offensus contumelia nemo, decreto iusto, & seuero perpauci , nec tamen quisquã ut queri audeat . res gestæ dignæ triumpho . de quo ipso nihil cupide agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. clausula est difficilis in tradenda prouincia. sed hæc deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus scilicet plura tu scis : sæpius, & certiora audis. equidem doleo non me tuis literis certiorẽ fieri: huc enim odiosa afferebantur de Curione, de Paulo: nõ quo ullum periculum uideam stante Pompeio, uel etiam sedente, ualeat modo: sed mehercule Curionis , & Pauli meorum familiariũ uicem doleo. formam igitur mihi totius Reip. si iam es Romæ, aut cum eris, uelim mittas, quæ mihi obuiã ueniat , ex qua me fingere possim , & præmeditari, quo

.i. præficere

animo accedam ad Vrbem: eſt enim quiddã, aduenien-
tem non eſſe peregrinum, atque hoſpitem. Et, quod pe
ne præterij, Bruti tui cauſa, ut ſæpe ad te ſcripſi, feci
omnia. Cyprij numerabant: ſed Scaptius centeſimis re
nouato in ſingulos annos fœnore contentus non fuit.

Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ip-
ſum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præſta
re non poteram: erat enim Rex perpauper; aberamq́;
ab eo ita lõge, ut nihil poſſem niſi literis, quibus pugna
re non dediſti. ſumma hæc eſt. pro ratione pecuniæ li-
berius eſt brutus tractatus, quã Põpeius. Bruto Curata
hoc anno talenta circiter C. Põpeio in ſex menſibus pro
miſſa C C. iam in Appij negotio quantũ tribuerim Bru
to, dici uix poteſt. quid eſt igitur, quod laborẽ? amicos
habet meras nugas, M. Scaptium, qui, quia nõ habuit à
me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante
me fecerat, fortaſſe ſuccenſet: aut quia præfectus non
eſt, quod ego nemini tribui negotiatori, nõ C. Vẽnonio
meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi Romæ
oſtenderam me ſeruaturum, in quo perſeueraui. ſed
quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cũ poſſet,
noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto eſſe ſatiſ-
factum. is à me Tribunatum cum accepiſſet, quem
ego ex Bruti literis ei detuliſſem, poſtea ſcripſit ad me
ſe uti nolle eo Tribunatu. Caius eſt quidã, cui cũ præ-
fecturam detuliſſem Bruti rogatu, multa & dixit, &
fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is
me nec proficiſcentem Apameã proſecutus eſt: nec, cum
poſtea in caſtra ueniſſet, atque inde diſcederet, nũ quid
uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, neſcio quare, non

amicus.hunc ego ſi in præfectis habuiſſem, quẽ tu me hominem putares?qui,ut ſcis, potentiſſimorũ hominũ, contumaciam nunquã tulerim, ferrem huius aſſeclæ? etſi hoc plus eſt,quàm ferre,tribuere etiã beneficij aliquid,& honoris.is igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidiſſet Romam proficiſcens,me ita appellauit(Culleolum uix auderem)unde,inquit,me iubes petere cibaria?profecto reſpõdi lenius,quã putabãt oportuiſſe,qui aderant:me nõ inſtituiſſe ijs dare cibaria, quorũ opera non eſſem uſus.abijt iratus.huius nebulonis operatione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis.ſed illum eum futurum eſſe puto qui eſſe debet. tibi tamen cauſam notam eſſe uolui: et ad ipſum hæc perſcripſi diligentiſſime. omnino (ſoli enim ſumus)nullas unquã ad me literas miſit Brutus, ne proxime quidẽ de Appio, in quibus nõ ineſſet arrogans ἀκοινώνητον aliquid. tibi autem ualde ſolet in ore
* eſſe grauius autem non cantemnere ſe,& Reges odiſſe ſuperbos.in quo tamẽ ille mihi riſum magis, quàm ſtomachũ mouere ſolet.ſed plane parũ cogitat, quid ſcribat,aut ad quẽ. Quintus Cicero puer legit,ut opinor, et certe,epiſtolã inſcriptã patri ſuo:ſolet enim aperire, idq; de meo conſilio,ſi quid forte ſit,quod opus ſit ſciri. in ea autem epiſtola erat illud idem de ſorore,quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerũ. lacrimans me=, cum eſt queſtus. quid quæris? miram in eo pietatem ſuauitatẽ,humanitatemq; perſpexi: quo maiorẽ ſpem habeo, nihil fore aliter,ac deceat. id te igitur ſcire uolui.ne illud quidem prætermittã. Hortẽſius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitioſe, et turpiter,hũc

ego patris causa uocaui ad cœnã, quo die uenit: et eiusdem patris causa nihil amplius. is mihi dixit, se Athenis me expectaturũ, ut mecũ decederet. recte, inquam: quid. n. dicerẽ? omnino puto nihil esse, quod dixit: nolo quidem, ne offendã patrem, quem mehercule ualde diligo. sin fuerit meus comes, moderabor, ita ne quid eũ offendã, quẽ minime uolo. hæc sunt, etiam illud. Orationẽ Q. Celeris mihi uelim mittas cõtra M. Seruil iũ. literas mitte quãprimũ, si nihil fuerit, uel per tuum tabellarium. Piliæ, & filiæ salutem. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus Non. Iun. ibi me multa mouerũt: magnũ in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio administrãdi, quòd paucos dies habebã reliquos annui muneris: illud autem difficillimum: relinquendus erat ex S. C. qui præesset. nihil minus probari poterat, quã Quæstor Messinius. nã de Celio nihil audiebamus. rectissimum uidebatur fratrem cum imperio relinquere: in quo multa molesta, discessus noster, belli periculum, militũ improbitas, sexcenta præterea. ò rem totam odiosam. sed hæc fortuna uiderit: quoniam consilio non multum uti licet. Tu quando Romam saluus, ut spero, uenisti, uidebis, ut soles, omnia, quæ intelliges nostra interesse, in primis de Tullia mea: cuius de conditione quid mihi placeret, scripsi ad Terentiam, cũ tu in Græcia esses: deinde de honore nostro: quod. n. tu abfuisti, uereor, ut satis diligenter actum in senatu sit de literis meis. illud præterea μυστικώτερον ad te scribam, tu sagacius odorabere.

τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δή, μή τι νοήσῃς. εἶ; δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλίας. *non queo tantum, quantum uereor, ſcribere. tu autem fac, ut mihi tuæ literæ uolent obuiæ. hæc feſtinans ſcripſi in itinere, atque agmine.* Piliæ, & Puellæ Cæciliæ *belliſſimæ ſalutem dices.* Vale.

CICERO ATTICO S. 5

NVNC *quidẽ profecto* Romæ *es: quò te. ſi ita eſt, ſaluũ ueniſſe gaudeo: unde quidẽ quandiu abfuiſti, magis à me abeſſe uidebare, quàm ſi domi eſſes: minus.n. mihi meæ notæ res erãt, minus etiã publicæ. quare uelim, & ſi, ut ſpero, te hæc legente aliquantum tamen uiæ proceſſero, tamẽ obuias mihi literas quã argutiſſimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo ſcripſi ad te antea.* τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς οὐξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. *hoc tu indaga, ut ſoles, aſt hoc magis.* ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιατικῶν μη. καὶ κληρονομήσας χμ. κ. μ. τούτων δέ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνία. τὸν δὲ ἀπελεύτερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμων τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν, ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ

τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡμέρας,
ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν
πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀπὸ
χνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε
μένειν. meq; obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα.
reliqua uide, &, quantum fieri potest, perspicia=
mus. etsi annuum tempus propè iam emeritum habe=
bamus; dies enim XXXIII erant reliqui: solicitu
dine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur: cum
enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mœrore
suo maximam curam belli sustineret, ad meq; Legati
eius, & Quæstor, & amici literas mitterent, ut subsidio
uenirem; etsi exercitum infirmum habebam, auxilia
sanè bona, sed ea Galatarum, Pisidarum, Lyciorum
(hæc enim sunt nostra robora) tamē esse officium meū
putaui, exercitum habere quāproxime hostem, quoad
mihi præesse prouinciæ per S.C. liceret. sed, quo ego
maxime delectabar, Bibulus molestus mihi non erat: de
omnibus rebus scribebat ad me potius, et mihi decessio=
nis dies λεληθότως obrepebat. qui cum aduenerit; ἄλ=
λο πρόβλημα, quē præficiā, nisi Celius Quæstor uene=
rit, de quo adhuc nihil certi habebamus. cupiebā meher
cule longiorem epistolā facere: sed nec erat res, de qua
scriberem; nec iocari præ cura poteram. ualebis igitur,
& puellæ salutem articulate dices, nostræq; Piliæ.

CICERO ATTICO S. 6

EGO, dum in prouincia omnibus rebus Appium orno,
subito sum factus accusatoris eius socer. id quidem,

inquis, Dij approbent. ita uelim: teq; ita cupere certo scio: sed crede mihi, nihil minus putarã ego, qui de Ti. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miseram, qui Romam uenerunt factis sponsalibus. sed hoc spero melius. mulieres quidem ualde intelligo delectari obsequio, & comitate adolescentis. cætera noli ἐξακανθίζειν. sed heus tu, πυροὺς εἰς δῆμον Athenis. placet hoc tibi? etsi non impediebant mei certe libri: non enim ista largitio fuit in ciueis, sed in hospites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλῳ iubes cogitare, quoniam Appius de Eleusine non cogitet. De Hortensio te certo scio dolere: equidem excrucior: decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere. Nos prouinciæ præfecimus Celium: puerum, inquies, & fortasse fatuum, & non grauem, & non continentem: assentior: fieri non potuit aliter: nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te scripseras, quid esset mihi faciendum de relinquendo, eæ me pungebant: uidebam enim, quæ tibi essent ἐποχῆς causæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem sine contumelia Quæstori, nobili præsertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, statueram fratrem relinquere, aut etiam Reip. causa contra S.C. ipse remanere. qui posteaquam incredibili felicitate discesserunt, sublata dubitatio est. uidebam sermones, hui fratrem reliquit? num est hoc non plus annũ obtinere prouinciam? quid, quod senatus eos uoluit præesse prouincijs, qui non præfuissent? at hic triennium. ergo hæc ad populũ. quid

quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracun-dius, aut contumeliosius, aut negligentius. quæ for-tuita hominum? quid, si quid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non di-mittebat, teq; id censere moleste ferebat. at nunc Ce lius non dico equidem, quod egerit; sed tamen multo minus laboro. adde illud: Pompeius, eo robore uir, ijs radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? aut etiam in quirerem in eum, quem reliquissem? hoc melius, et hu ius rei plura exempla. senectuti quidem nostræ pro-fecto aptius. at te apud eum, Dij boni, quanta in gra tia posui? eiq; legi literas non tuas, sed librarij tui.

Amicorum literæ me ad triumphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσί-αν nostram, non negligendam. quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS FILIVS, pie sanè, me quidem cer-te multum hortante, sed currentem animum patris sui sorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ literæ ex-citarunt. quid quæris? confido rem, ut uolumus, esse. Bis ad te ante scripsi de re mea familiari, si modo tibi redditæ literæ sunt, Græce ἐν αἰνιγμοῖς. scilicet nihil est mouendum. sed tamen ἀφελῶς per-cunctando de nominibus Milonis, &, ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies.

ego Laodiceæ Quæstorem Massinium expectare iussi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum uolo puerorum causa. inde quamprimum Athenas: etsi Etesiæ ualde reflant: sed uolo his magistratibus, quorum uoluntatem in supplicatione sum expertus. tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putes Reip. nomine tardandum esse nobis. Tiro ad te dedisset literas, nisi eum grauiter ægrum Efeæ reliquissem. sed nuntiant, melius esse. ego tamen angor: nihil enim illo adolescente castius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

CVM instituissem ad te scribere, calamumq; sumpsissem, Batonius è naui rectà ad me uenit domũ Ephesi, & epistolam tuam reddidit prid. Cal. Oct. lætatus sum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiã mehercule sermone eiusdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæsarianos. cũ Lepta etiã plura locutus est; spero, falsa, sed certe horribilia: exercitum nullo modo dimissurum: cum illo Prætores Dess. Cassium Trib. Lentulum Cos. facere: Pompeio in animo esse Vrbem relinquere. sed heus tu, nunquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filij? at à quibus uictus? sed ad rem. Nos Etesiæ uehementissime tardarunt. detraxit XX ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum. Cal. Oct. Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquinio simul è portu egredienti, sed expeditius nauiganti. nos Rho=

diorum aphractis, cæterisq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut nõ posset magis. De raudusculo Puteolano gratum. nũc uelim dispicias res Romanas, uideas, quid nobis de triũpho cogitandum putes, ad quem amici me uocant. ego, nisi Bibulus, qui, dum unus hospes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, q̃ domo sua, adniteretur de triũpho, æquo animo essem. nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν. sed explora rem totam, ut, quo die congressi erimus, cõsilium capere possimus. at multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecũ, aut paulo ante uenturus esset. Cicero tibi plurimam salutem dicit. tu dices utriusq; nostrum uerbis & Piliæ tuæ, & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

I N PIRAEEA cum exissem prid. Id. Oct. accepi ab Acasto seruo meo statim tuas literas, quas quidem cum expectassem iandiu, admiratus sum, ut uidi obsignatã epistolam, breuitatem eius: ut aperui, rursus σύγχυσιν literularum, quæ solent tuæ copiosissimæ, & clarissimæ esse. ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita scripseras, te Romam uenisse ad XII. Cal. Oct. cum febri. percussus uehementer, nec magis, quàm debui, statim quæro ex Acasto. ille & tibi, & sibi uisum, & ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem scripsisse. sed clamaui tamen, admiratusq; sum, quòd nihilo minus ad me tua manu scripsisses. quare de hoc satis: spero enim, quæ tua prudentia,

& temperantia, & hercule, ut me iubet Acastus, confido te iam, ut uolumus, ualere. A' Turranio te accepisse meas literas gaudeo. παραφύλαξον, si me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. hanc, quæ mehercule mihi magno dolori est (dilexi enim hominem) procura (quantulacunque est) Prætianam hæreditatem. prorsus illã ne attingas. dices numos mihi opus esse ad apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognosces, nec ἄτυφον in abyciendo. intellexi ex tuis literis te ex Turranio audisse, à me prouinciam fratri traditam. adeon ego non perspexeram prudentiam literarum tuarum? ἐπέχειν te scribebas. quid erat dubitatione dignum? si esset quicquam, cur placeret fratrem, & talem fratrem relinqui? ἀθέτησις ista mihi tua, non ἐποχὴ uidebatur. monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem, τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί. eadem omnia, quasi collocuti essemus, uidimus. non fuit faciendum aliter, meq; ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. sed puto te accepisse de hac re epistolam scriptam accuratius. ego tabellarios postero die ad uos eram missurus. quos puto ante uenturos, quàm nostrum Saufeium. sed eum sine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est de Dolabella, perscribas: de Rep. quam præuideo in summis periculis: de Censoribus, maximeq; de signis, tabulis quid fiat: referatur ne. Idib. Oct. has dedi literas, quo die, ut scribis, Cæsar Placentiam legiones quatuor. quæso, quid nobis futurum est, macte scribas. Athenis statio mea nũc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

d EDERAM equidem L. Saufeio literas, & dederam ad te unum, quòd, cum non esset temporis mihi ad scribendum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te uenire nolebam: sed, ut philosophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. sin iam illas accepisti, scis me Athenas uenisse pridie Id. Oct. è naui egressum in Piræeum tuas ab Acasto nostro literas accepisse: conturbatum, quòd cum febre Romam uenisses: bono tamen animo esse cœpisse, quòd Acastus ea, quæ uellem, de alleuato corpore tuo nũtiaret: cohorruisse autem, quòd tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrent; & egisse tecum, ut uideres, ne quid φιλοτιμίας eius, quem nosti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad te scripseram. Turranius autem secus tibi Brundusij dixerat: quod ex ijs literis cognoui, quas à Xenone optimo uiro accepi. cur fratrem prouinciæ non præfecissem, exposui breuiter. hæc ferè sunt in illa epistola. nunc audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemq; tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico singularem, confer to ad eam curam, ut de omni statu meo cogites: uidere enim mihi uideor tantam dimi-

cationem, nisi idem Deus, qui nos melius, quàm opta=
re auderemus, Parthico bello liberauit, respexerit Rép.
quanta nunquam fuit. age, hoc malum mihi commu=
ne est cum omnibus: nihil tibi mando, ut de eo cogites.
illud meum proprium πρόβλημα quæso suscipe. uides
ne, ut te auctore sim utrunque complexus? ac uellem
à principio te audisse amicissime monentem. ἀλλ' ἐμὸν
οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed ali=
quãdo tamen persuasisti, ut alterum complecterer, quia
de me erat optime meritus; alterum, quia tantum uale
bat. feci igitur, atque effeci omni obsequio, ut neutri il=
lorum quisquam esset me carior: hæc enim cogitaba=
mus, nec mihi iuncto cum Pompeio fore necesse peccare
in Rep. aliquando; nec cum Pompeio sentienti, pugnan
dum esse cum Cæsare; tanta erat illorum coniunctio.
nunc impendet, ut & tu ostendis, & ego uideo, summa
inter eos contentio. me autem uterq; numerat suum: ni
si forte simulat alter: nam Pompeius non dubitat (ue=
re enim iudicat) ea, quæ de Rep. nũc sentiat, mihi ualde
probari. utriusq; autem accepi eiusmodi literas eodem
tempore, quo tuas, ut neuter quenquam omnium pluris
facere, quàm me, uideretur. uerum quid agant? non
quæro illa ultima (si enim castris res geretur, uideo cũ
altero uinci satius esse, q̃ cũ altero uincere) sed illa, quæ
tum agetur, cum uenero, ne ratio absentis habeatur, ut
exercitum dimittat. dic M. Tulli. quid dicam? expe=
cta, amabo te, dum Atticum conueniam. non est locus
ad tergiuersandum contra Cæsarem. ubi illæ sunt den
sæ dexteræ? nã ut illi hoc liceret, adiuui rogatus ab ipso
* Rauẽnæ de Celio Trib. pl. ab ipso autẽ? etiã à Cneo no=

ſtro in illo diuino tertio Conſulatu. aliter ſenſero: αἰδέομαι non Pōpeium modo, ſed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, quis? tu ipſe ſcilicet laudator & factorum, et ſcriptorum meorum. hanc ego plagam effugi per duos ſuperiores Marcellorum Conſulatus, cum eſt actum de prouincia Cæſaris. nunc incido in diſcrimen ipſum. itaque ut ſtultus primus ſuam ſentẽtiam dicat, mihi ualde placet de triumpho nos moliri aliquid, extra Vrbem eſſe cũ iuſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, ut eliciant ſententiam meam. ridebis hoc loco fortaſſe: quàm uellem etiam nunc in prouincia morari. plane opus fuit, ſi hoc impendebat: etſi nil miſerius: nam ὃ δ' οὐ πάρεργον uolo te hoc ſcire, omnia illa prima, quæ etiã tu literis in cœlum ferebas, ἐπίτηκτα fuerunt. quàm non eſt facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna ſimulatio. cum enim hoc rectum, & glorioſum putarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me C. Celio Quæſtori relinquere annuũ, referre in ærariũ ad HS CIↃ: ingemuit noſtra cohors, omne illud putans diſtribui ſibi oportere, ut ego amicior inuenirer Phrygum, & Cilicum ærarijs, quàm noſtro. ſed me non mouerunt: nam & mea laus apud me plurimũ ualuit; nec tamen quicquam honorifice in quenquam fieri potuit, quod præter miſerim. ſed hæc fuerit, ut ait Thucidides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. tu autem de noſtro ſtatu cogitabis: primum quo artificio tueamur beneuolentiam Cæſaris: deinde de ipſo triumpho: quem uideo, niſi Reip. tempora impedient, εὐπόριστον, iudico autem cum ex literis amicorum, tum ex ſupplicatione, quam qui non decreuit,

plus decreuit, quàm si omneis decreuisset triumphos. ei porrò assensus est unus familiaris meus Fauonius, alter iratus Hirrus. Cato autem et scribendo affuit, et ad me de sententia sua iucundissimas literas misit. sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catonis, nec scribit quid ille sententiæ dixerit, sed tamen supplicationem eum mihi non decreuisse. redeo ad Hirrum. cœperas eum mihi placare: perfice. habes Scrofam: habes Silium. ad eos ego etiã antea scripsi, & ad ipsum Hirrum: locutus enim erat cum ijs, commode se potuisse impedire, sed noluisse; assensum tamen esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimam in me sententiam dixisset; nec me ad se ullas literas misisse, cum ad omneis mitterem. uerum dicebat: ad eum enim solum, & ad Crassipedem non scripseram. atque hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. dijungere me ab illo uolo. mirus ẽ φυγάτης Germanus Lartidius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus, hoc primũ, quod accessit cura dolori meo, sed hoc tamen quidquid est. Prætianum cũ ijs rationibus, quas ille meas tractat, admisceri nolo. scripsi ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum, me, quidquid possem numorum, ad apparatum sperati triumphi ad te redacturum. ita puto ἄμεμπτα fore. uerum ut lubebit. hãc quoq; suscipe curam, quemadmodum experiamur. id & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro, & Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM *uenimus* VII.Cal. Dec. *usi tua felicitate nauigãdi. ita belle nobis flauit ab* Epiro *lenissimus* Auster,*mitis. hunc* σπουδάζοντα, *si cui uoles* τῶν νεωτέρων, *pro tuo uendito.* Inualetudo *tua me ualde conturbat: significant enim tuæ literæ te prorsus laborare. ego autem cum sciam, quàm sis fortis, uehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, et propemodum infringat. etsi alteram quartanam* Pamphilus *tuus mihi dixit decessisse, et alteram leuiorẽ accedere.* Terentia *uero, quæ quidem eodem tempore ad portam* Brundusinam *uenit, quo ego in portum, mihiq; obuia in foro fuit,* L. Pontium *sibi in* Trebulano *dixisse narrabat, etiam eam decessisse. quod si ita est, quod maxime mehercule opto, id spero tua prudentia, & temperantia te consecutũ. uenio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorem, quæ quidem erãt tua manu. nam* Alexidis *manũ amabam, quod tam propè accedebat ad similitudinem tuæ literæ manum non amabam, quia indicabat te non ualere. cuius quoniam mentio iam facta est,* Tironẽ Patris *ægrum reliqui, adolescentem, ut nosti, (& adde si quid uis) probum: nihil uidi melius: itaq; careo ægre. quãquã uidebatur se nõ grauiter habere, tamẽ sũ solicitus, maximamq; spem habeo in* M. Curij *diligentia, de qua ad me scripsit* Tiro, *& multi nũtiarunt.* Curius *autem ipse sensit, quàm tu uelles à me diligi: & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facile diligas.*

αὐτόχθων in homine urbanitas. eius testamentum de
* tortorio Ciceronum signis obsignatum, cohortisq; prae=
toriae. fecit palàm te ex libella, me ex teruncia. Corcy=
rae Alexion me opipare muneratus est. Q. Ciceroni ob
sisti non potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola
tua te delectari laetor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν
esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα: etenim si haec non est, nulla
potest homini esse ad hominem naturae adiunctio: qua
sublata, uitae societas tollitur. bene conueniant, inquit,
Carneades, spurce, sed tamen prudentius, quã Lucius no
ster, & Patron: qui, cũ omnia ad se referant, quicquã
alterius causa fieri putant: cum ea re bonum uirum
oportere esse dicant, ne malum habeat, non quo id natu
ra rectum sit; non intelligunt se de callido homine lo=
qui, non de bono uiro. sed haec opinor sunt in ijs libris,
quos tu laudando, animos mihi addidisti. redeo ad rem.

Quo modo expectabam epistolam, quam Philoxeno
dedisses? (scripseras enim, in ea esse de sermone Pom=
peij Neapolitano) eam mihi Patron Brundusij reddi=
dit, Corcyrae, ut opinor, acceperat. nihil potuit esse iu=
cundius: erat enim de Rep. de opinione, quam is uir ha
beret integritatis meae; de beneuolentia, quam ostendit
eo sermone, quem habuit de triumpho. sed tamen hoc
iucundissimum, quòd intellexi te ad eum uenisse, ut eius
animum erga me perspiceres. hoc mihi inquam accidit
iucundissimum. de triumpho autem nulla me cupiditas
unquã tenuit ante Bibuli impudentissimas literas, quas
amplissime supplicatio consecuta est. à quo si ea gesta
sunt, quae scripsit, gauderem, et honori fauerem. nũc
illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem

fuit, non extulerit, honore augeri, me, in cuius exercitu ſpem illius exercitus habuit, idem non aſſequi, dedecus eſt noſtrum, noſtrum inquam te coniungens. itaque omnia experiar, & , ut ſpero, aſſequar. quòd ſi tu ualeres, iam mihi quædam explorata eſſent, ſed, ut ſpero, ualebis. De rauduſculo Numeriano multum te amo. Hortenſius quid egerit, aueo ſcire, Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integritatis, iuſtitiæ, clementiæ, fidei mihi teſtimonium, quod non quærebam; quod poſtulabam, negauit. itaq; Cæſar iis literis, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quo modo exultat Catonis in me ingratiſſimi iniuria? at hic idẽ Bibulo dierum XX. ignoſce mihi, nõ poſſum hæc ferre, nec feram. cupio ad omneis tuas epiſtolas, ſed nihil neceſſe eſt: iam enim te uidebo. illud tamen de Chryſippo. nam de altero illo minus ſum admiratus operario homine: ſed tamen ne illo quidem quidquã improbius. Chryſippum uero, quem ego propter literularum neſcio quid libenter uidi, in honore habui, diſcedere à puero inſciẽte me? mitto alia, quæ audio multa: mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil uiſum eſt ſceleratius. itaq; uſurpaui uetus illud Druſi, ut ferunt, Prætoris in eo, qui eadem liber non iuraret: me iſtos liberos nõ addixiſſe, præſertim cum adeſſet nemo, à quo rectè uindicarentur. id tu, ut uidebitur, ita accipies: ego tibi aſſentiar. uni tuæ diſertiſſimæ epiſtolæ nõ reſcripſi, in qua eſt de periculis Reip. quid reſcriberem? ualde eram perturbatus: ſed ut nihil magnopere metuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulum ſemiuiuum reliquerunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

A D VIII. Id. Dec. in Trebulanum ueni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aspectu uoluptatẽ cepi, ꝙ erãt à te ipso scriptæ: deinde earum accuratissima diligẽtia sum mirũ in modum delectatus. ac primum illud, in quo te Dicæarcho assentiri negas, etsi cupidissime expressum, & expetitum à me sit, & approbatum à te, ne diutius anno in prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum: sic enim scito, uerbum in senatu factum esse nũquam de ullo nostrum, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S.C. maneremus: ut iã ne istius quidem rei culpam sustineam, quòd minus diu fuerim in prouincia, quàm fortasse fuerit utile. sed quid, si hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipso: siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum uictoriam; utriusuis rei me aut adiutorem uelim esse, aut certe non expertem: sin uincũtur boni; ubicunq; essem, unà cum iis uictus essem. quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse. quòd si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta nõ esset, quam tu quoq; approbas: næ tu haud multum requireres illum uirum, qui in VI. libro informatus est: quid enim tibi faciã, qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum non dubitabo, rem tantam abiicere, si id erit rectius. utrunq; uero simul agi non potest, & de triumpho ambitiose, & de Rep. libere. sed ne dubitaris, quin, quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. nam quod putas utilius esse, uel mihi ꝙ tu-

tius sit, uel etiam ut Reip. prodesse possim, me esse cum imperio : id coràm cõsiderabimus quale sit: habet enim res deliberationem : etsi ex parte magna tibi assentior.

De animo autem meo erga Remp. bene facis, quòd non dubitas; & illud probe iudicas, nequaquam satis pro meis officijs, pro ipsius in alios effusione illum in me liberalem fuisse; eiusq; rei causam uere explicas; & eis, quæ de Fabio, Caninioq; acta scribis, ualde consentiunt. quæ si secus essent, totumq; se ille in me profudisset: tamen illa, quam scribis, custos Vrbis me præclaræ inscriptionis memorem esse cogeret; nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus; sed aliquid nos uellet nobis dignum & sentire, & defendere. quod quidem agerem, si liceret, alio modo, ac nunc agendum est. de sua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis : nam si Resp. defenditur, cur ea Consule isto ipso defensa non est? cur ego, in cuius causa Reip. salus consistebat, defensus postero anno non sum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, ut de eius absentis ratione habenda decem Tribuni pl. ferrent? his ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue Resp. ad resistendum imbecilla sit. quæ mallem tantas ei uires non dedisset, quàm nunc tam ualenti resisteret. sed quoniam res eò deducta est, non quæram, ut scribis, τὸ σκάφος τῶν Ατρειδῶν : mihi σκάφος unum erit, quod à Pompeio gubernabitur. illud ipsum, quod ais; quid fiet, cum erit dictum? dic M. Tulli σύντομα. Pompeio assentiar. ipsum tamen Pompeium separatim ad cõcordiam hortabor: sic enim sen-

tio, maximo in periculo rem esse. uos scilicet plura, qui in Vrbe estis. ueruntamen hoc uideo, cum homine auda cissimo, paratissimoq; negotium esse: omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatiōe, ignominiaq; dignos illac facere, omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, Tribunos ualentes addito C. Cassio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plures esse intelligo, quàm putaram. causam solum illa causa non habet: cæteris rebus abundat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus semper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia decessit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quē cum ornauit Cato, declarauit ijs se solis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem posset accedere. Nunc uenio ad priuata: ferè enim respondi tuis literis de Rep. et ijs, quas in suburbano, & ijs, quas postea scripsisti. ad priuata uenio. unum etiam de Celio. tantum abest, ut meam ille sententiam moueat, ut ualde ego ipsi, quòd de sua sententia decesserit, pœnitendum putem. sed quid est, quòd cuncti Luceijs sint addicti? hoc te prætermisisse miror. De Philotimo faciam equidem, ut mones: sed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq; idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit. id si præstaret, quantum mihi æris alieni esse tibi edidit, tantum, & plus etiam ipse mihi deberet. sed in hoc genere, si modo per Remp. licebit, non accusabimur posthac: neq; hercule

cule

cule antea negligentes fuimus, ſed amicorum multitudine occupati. ergo utemur, ut polliceris, & opera, & conſilio tuo, nec tibi erimus, ut ſpero, in eo moleſti. De Serperaſtris cohortis meæ, nihil eſt, quod doleas; ipſi enim ſe collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. ſed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminē putas. idem & initio fuerat, & nunc eſt egregius. ſed in ipſa deceſſione ſignificauit ſperaſſe ſe aliquid, et id, quod animum induxerat pauliſper, non tenuit, ſed cito ad ſe rediit, meisq; honorificentiſſimis erga ſe officiis uictus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam. ego à Curio tabulas accepi, quas mecum porto. Hortenſii legata cognoui. nunc aueo ſcire, quid hominis ſit, & quarum rerum auctionem inſtituat: neſcio enim, cur, cum portam Flumentanam Celius occuparit, ego Puteolos non faciam meos. Venio ad Piræea. in quo magis reprehendendus ſum, quòd homo Romanus Piræea ſcripſerim, non Piræeum (ſic enim omnes noſtri locuti ſunt) quàm quòd, in, addiderim: non enim hoc ut oppido præpoſui, ſed ut loco. & tamē Dionyſius noſter, qui eſt nobiſcū, & Nicias Cous non rebatur oppidum eſſe Piræea. ſed de re uidero. noſtrum quidem ſi eſt peccatum, in eo eſt, quòd non ut de oppido locutus ſum, ſed ut de loco: ſecutusq; ſum, non dico Cæcilium, Mane ut ex portu in Piræeum (malus enim auctor latinitatis eſt) ſed Terentiū, cuius fabellæ propter elegantiā ſermonis putabantur à C. Lælio ſcribi, Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è Sunio. quòd ſi δήμους oppida uolumus eſſe, tam eſt oppidum Sunium, quàm Piræeus. ſed quoniam gram=

maticus es, ſi hoc mihi ζήτημα perſolueris, magna me moleſtia liberaris. ille mihi literas blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certū eſt ab honeſtiſſima ſententia digitum nuſquam. ſed ſcis, illi reliquū quantum ſit. putas'ne igitur uerendum eſſe, ne aut obijciat id nobis aliquis, ſi languidius; aut repetat, ſi fortius? quid ad hæc repereris? ſoluamus, inquis. age, à Celio mutuabimur. hoc tu tamen conſideres uelim: puto enim in ſenatu, ſi quādo præclare pro Rep. dixero, Tarteſſium iſtum tuum mihi exeunti, iube ſodes numos curare. quid lupereſt? etiam. gener eſt ſuauis mihi; Tulliæ, Terentiæ quantumuis: uel ingenij, uel humanitatis ſatis. reliqua, quæ noſti, ferenda: ſcis enim, quos aperuimus. qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reum me facere rentur: ipſis enim expenſum nemo offeret. ſed hæc coràm: nam multi ſermonis ſunt. Tironis reficiendi ſpes eſt in M. Curio: cui ego ſcripſi, tibi eum gratiſſimum facturum. Vale. Data V. Id. Dec. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S. 4

DIONYSIVM flagrantẽ deſiderio tui miſi ad te, nec mehercule æquo animo, ſed fuit concedendum. quẽ quidem cognoui cum doctū (quod mihi iam ante erat notum) tum ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, plane uirum bonum. Pompeium uidi IIII. Id. Dec. fuimus unà horas duas fortaſſe. magna lætitia mihi uiſus eſt affici meo aduẽtu. de triumpho hor=

tari, suscipere parteis suas, monere, ne ante in senatum accederem, q̃ rem confecissem, ne dicendis sententijs aliquem Tribunum alienarem. quid quæris? in hoc iudicio, et officio sermonis nihil potuit esse prolixius. de Rep. autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ: plane illum ab se alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicasse: uenisse Hircium à Cæsare, qui esset illi familiarissimus; ad se non accessisse: & cum ille ad VIII Id. Dec. uesperi uenisset, Balbus de tota re constituisset, ad VII ad Scipionem ante lucem uenisse: multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριῶδες uidebatur esse alienationis. quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterũ Cõsulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat. quòd si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ nõ audeo scribere. sed ut nunc est, ad III. Non. Ian. ad Vrbem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

MVLTAS *uno tempore accepi epistolas tuas: quæ mihi, quanq̃ recentiora audiebam ex ijs, qui ad me ueniebant, tamen erant iucũde: studiũ enim & beneuolentiã declarabant. Inualetudine tua moueor: & Piliã in idem genus morbi delapsam, curã tibi afferre maiorem sentio. date igitur operã, ut ualeatis. De Tirone uideo tibi curæ esse: quẽ quidẽ ego, etsi mirabiles utilitates mihi præbet, cum ualet, in omni genere uel negotiorũ, uel studiorum meorum, tamẽ propter humanitatẽ, &*

modeſtiam malo ſaluum, quàm propter uſum meum. Philogenes mecum nihil unquã de Luſcenio locutus eſt. de cæteris rebus habes Dionyſium. Sororem tuã non ueniſſe in Arcanum miror. De Chryſippo, meũ conſilium probari tibi, non moleſte fero. Ego in Tuſculanum? nihil ſanè hoc tempore. deuium eſt τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δύσχερηματα. ſed de Formiano Tarracinam prid. Cal. Ian. inde Pontinum ſumam. inde Albanum Pompeij: ita ad Vrbem III. Non. natali meo. De Rep. quotidie magis timeo: non enim boni, ut putaui, conſentiunt. quos ego equites Romanos, quos ſenatores uidi, qui acerrime cũ cætera, tum hoc iter Põpeij uituperarent? pace opus eſt. ex uictoria cũ multa mala, tum certe tyrannis exiſtet. ſed hæc propediem coràm. iam plane mihi deeſt, quid ad te ſcribam: nec enim de Rep. quòd uterque noſtrum ſcit eadem: & domeſtica nota ſunt ambobus. reliquum eſt iocari, ſi hic ſinat: nã ego is ſum, qui, illi concedi, putem utilius eſſe, quod poſtulat, quàm ſigna conferri: ſero enim reſiſtimus ei, quem per annos decẽ aluimus contra nos. quid ſentis igitur, inquis? nihil ſcilicet, niſi de ſententia tua, nec prius quidem, quàm noſtrum negotium aut confecerimus, aut depoſuerimus. Cura igitur, ut ualeas. aliquando ἀπότριψε quartanam iſtam diligentia, quæ in te ſumma eſt.

CICERO ATTICO S. 6

PLANE deeſt, quid ad te ſcribam: nota omnia tibi ſunt. nec ipſe habeo, à te quid expectem. tantum igi=

tur nostrum illud solenne seruemus, ut ne quem istuc euntem sine literis dimittamus. De Rep. ualde timeo: nec adhuc ferè inueni, qui nõ concedendum putaret Cæsari, quod postularet, potius, quàm depugnandũ. est illa quidem impudens postulatio opinione ualentior: cur autem nunc primum ei resistamus, οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακόν, q̃ cum quinquennium prorogabamus, aut cũ, ut absentis ratio haberetur, ferebamus? nisi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cũ bene parato pugnaremus. dices, quid tu igitur sensurus es? non idem, quod dicturus: sentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem, quod Pompeius, neque id faciã humili animo: sed rursus hoc permagnum Reip. malũ est, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

DIONYSIVS, uir optimus, ut mihi quoque est perspectus, & doctissimus, tuiq; amantissimus, Romam uenit XV. Cal. Ian. & literas à te mihi reddidit: tot enim uerba sunt de Dionysio in epistola tua. illud priuatius non ascribis, Et tibi gratias egit. atqui certe ille agere debuit, &, si esset factum, quæ tua est humanitas, ascripsisses. mihi autem nulla de eo παλινῳδία datur propter superioris epistolæ testimonium. sit igitur sanè bonus uir: hoc enim ipsum bene fecit, quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatem dedit. Philogenes recte ad te scripsit: curauit enim, quod debuit. eũ ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret: itaque usus est menses XIIII. Pontinum cupio ualere:

et quod ſcribis in Vrbem introiſſe, uereor quid ſit: nam id niſi graui de cauſa non feciſſet. Ego, quoniã IIII. Non. Ian. compitalitius dies eſt, nolo eo die in Albanum uenire moleſtus familiæ. ueniam III. Non. igitur inde ad Vrbem prid. Non. Tua λῆψις quem in diem incurrat, neſcio, ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo. De honore noſtro, niſi quid occulte Cæſar per ſuos Tribunos molitus erit, cætera uidẽtur eſſe tranquilla. trãquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtuc æqui boni facit, & eo magis, quòd iam à multis audio conſtitutum eſſe Pompeio, & eius conſilio, in Siciliam me mittere, q̃ imperium habeam. id eſt Αβδηριτικόν: nec enim ſenatus decreuit, nec populus iuſſit me imperiũ in Sicilia habere. ſin hoc Reſp. ad Pompeium refert: qui me magis, quàm priuatum aliquem, mittat? itaque, ſi hoc imperiũ mihi moleſtum erit, utar ea porta, quam primum uidero. nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamen quenquam bonorum, aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego, quos tu bonos eſſe dicas, nõ intelligo: ipſe nullos noui: ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus: nam ſingulares ſunt boni uiri: uerum in diſſenſionibus ordines bonorum, & genera quærenda ſunt. ſenatum bonum putas, per quem ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquam enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cũ eo agi cœptum eſſet. quam ſententiam ſenatus ſequi noluit. ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſucccederetur. an publicanos? qui nunquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimũ eſt otiũ: niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint, qui id nũ-

quam, dum modo otiosi essent, recusarunt. quid ergo? exercitũ retinentis, cum legis dies transierit, rationẽ haberi placet? mihi uero ne absentis quidem. sed, cum id datum est, illud unà datum est. annorum decem imperium, & ita latum, placet? placet igitur etiam me expulsum, & agrum Campanum perijsse, & adoptatum patritium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tusculanum. sed horum omnium fons unus est. imbecillo resistendum fuit, & id erat facile. nunc legiones XI, equitatus tantus, quantum uolet; Traspadani, plebs urbana, tot Tribuni pl. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum est, aut habẽda è lege ratio. depugna, inquis, potius, quàm seruias: ut quid? si uictus eris, proscribare: si uiceris, tamen seruias. quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ dispulsæ sui generis sequuntur greges. ut bos armẽta, sic ego bonos uiros, aut eos, quicunque dicentur boni, sequar, etiam si ruẽt. quid sit optimum male contractis rebus, plane uideo: nemini est enim exploratum, cum ad arma uentum est, quid futurum sit: at illud omnibus, si boni uicti sunt, nec in cæde principum clementiorẽ hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderatiorem, quàm Sulla in pecunijs locupletium. ἐμπολιτεύομαι σοι iandudum, & facerem diutius nisi me lucerna desereret. ad summam dic M. Tulli. assentior Cn. Pompeio, idest T. Pomponio. Alexim humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adolescens factus est (id enim agere uidebatur) saluere iubeas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

QVID opus est de Dionysio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? suspicionem autem eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd et tu soles conglutinare amicitias testimonijs tuis, et illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebam. sed prorsus ita esse, ut scribis, mihi persuades: itaque ego is in illum sum, quẽ tu me esse uis. Diem tuũ ego quoq; ex epistola quadam tua, quam incipiente febricula scripseras, mihi notaueram, et animaduerteram posse pro re nata te non incõmode ad me in Albanum uenire III. Non. Ian. sed, amabo te, nihil incommodo ualetudinis feceris: quid enim est tantum in uno, aut altero die? Dolabellam uideo Liuiæ testamento cũ duobus cohæredibus esse in triente, sed iuberi mutare nomẽ. est πολιτικὸν σκέμμα, rectum ne sit nobili adolescenti mutare nomen mulieris testamento. sed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum sciemus, quantum quasi sit in trientis triente. Quod putasti fore, ut ante, quàm istuc uenirem, Pompeium uiderem, factum est ita: nam VI. Cal. ad Lauernium me consecutus est. unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad uesperũ secreto collocuti sumus. quod quæris, ecquæ spes pacificationis sit: quantũ ex Pompeij multo, & accurato sermone perspexi, ne uoluntas quidem est: sic enim existimat, si ille uel dimisso exercitu Consul factus sit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atque etiã putat eum, cum audierit contra se diligenter parari, Consulatũ hoc anno neglecturum, ac potius exerci=

tum, prouinciamq́; retenturum. ſin autem ille fureret, uehementer hominem contemnebat, & ſuis, & Reip. copijs confidebat. quid quæris? etſi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος occurebat, tamen leuabar cura, uirum fortem, & peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. habebamus autem in manibus Antonij cõcionem habitam X. Cal. Ian. in qua erat accuſatio Pompeij uſque à toga pura, querela de damnatis, terror armorum. in quibus ille, quid cenſes, aiebat, facturũ eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionem Reip. uenerit, cum hæc Quæſtor eius infirmus, & inops audeat dicere? quid multa? non modo non expetere pacem iſtam, ſed etiam timere uiſus eſt. ex illa autem ſententia ira relinquendæ Vrbis mouet hominem, ut puto. mihi autem illud moleſtiſſimum eſt, quòd ſoluendi ſunt numi Cæſari, & inſtrumentum triumphi eò conferendum: eſt enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην eſſe. ſed hæc, & multa alia coràm.

Quotidie ne, inquis, à te accipiendæ literæ ſunt? ſi habebo, cui dem, quotidie. at iam ipſe ades. tum igitur, cum uenero, deſinam. unas uideo mihi à te non eſſe redditas, quas L. Quintius familiaris meus cum ferret, ad Buſtum Baſilij uulneratus, & deſpoliatus eſt. uidebis igitur, nunquid fuerit in iſs, quod me ſcire opus ſit. & ſimul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα ſanè πολιτικὸν: cum ſit neceſſe aut haberi Cæſaris rationem, illo exercitum uel per ſenatum, uel per Tribunos pl. obtinente; aut perſuaderi Cæſari, ut tradat prouinciam, atque exercitum, & ita cõſul fiat: aut, ſi id nõ perſuadeatur, haberi comitia ſine illius ratione,

illo patiēte, atque obtinente prouinciam : aut, si per Tribunos pl. non patiatur, tamen quiescat, rem adduci ad interregnum : aut, si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere : illum autem initium facere armorum aut statim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius postulantibus, ut è lege ratio habeatur, impetratum non sit : ire autem ad arma aut hāc unam ob causam, quòd ratio non habeatur; aut addita causa, si forte Tribunus pl. senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut S.C. circunscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicēs ue se expulsum ad illū cōfugerit: suscepto autem bello, aut tenenda sit Vrbs, aut, ea relicta, ille à cōmeatu, & reliquis copijs intercludendus : quod horū malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes . dices profecto, persuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita Consul fiat . est omnino id eiusmodi, ut, si ille eò descendat, cōtra dici nihil possit. idq; eum, si non obtinet ut ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror . nobis autem, ut quidam putant, nihil est timendum magis, quàm ille Consul. at, sic malo, inquies, quàm cū exercitu . certe . sed, istuc ipsum sic ò magnum malum, putat aliquis. neque ei remediū est ullum . cedendum est, si id uolet . uide Consulem illum iterum, quem uidisti Cōsulatu priore . at tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota Resp. quid nunc putas? & eo Consule, Pompeio certum est esse in Hispania. ò rem miseram: si quidem id ipsum deterrimū est, quod recusari non potest, & quod ille si faciat, iam iam à bonis omnibus summam ineat gratiam. tollamus igi-

tur hoc, quò illũ posse adduci negant. de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat: nam quid impudẽtius? tenuisti prouinciam per decem annos, non tibi à senatu, sed à te ipso per uim, & per factionem datos. præterijt tẽpus legitimum non legis, sed libidinis tuæ, fac tamen legis: ut succedatur, decernitur: impedis, & ais, habe mei rationem: habe tu nostrum. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iussit, inuito senatu? depugnes oportet, nisi concedis, cum bona quidem spe, ut ait idem, uel uincendi, uel in libertate moriendi. iam si pugnandum est; quo tempore, in casu; quo consilio, in temporibus situm est. itaque te in ea quæstione non exerceo. ad ea, quæ dixi, affer, si quid habes. equidem dies, noctesq; torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO consilium cepi, ut ante, quàm luceret, exirẽ, ne qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. de reliquo, neque hercule, quid agam, nec, quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi cõsilij. tibi uero quid suadeã, cuius ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilij ceperit, capiatue, nescio, adhuc in oppidis coarctatus: & stupent omnes. si in Italia consistat, erimus unà. sin cedet, consilij res est. adhuc certe (nisi ego insanio) stulte omnia, & incaute. tu quæso crebro ad me scribe, uel quod in buccam uenerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

QVAESO, quid hoc eſt? aut quid agitur? mihi enim tenebræ ſunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconem amiſimus. Labienus diſceſſit ab Cæſare. utrum de imperatore populi R. an de Annibale loquuntur? ô hominẽ amẽtem, & miſerum, qui ne umbram quidem unquam τοῦ καλοῦ uiderit. atq; hæc ait omnia facere ſe dignitatis cauſa. ubi eſt autẽ dignitas, niſi ubi honeſtas? nũ honeſtum igitur habere exercitũ nullo publico conſilio? occupare urbes ciuium, quo facilior ſit aditus ad patriã? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, ſexcenta alia ſcelera moliri? τὴν θεῶν μεγίστην ὥς ἔχειν τυραννίδα? ſibi habeat ſuam fortunã. unam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo ſole malim, ꝙ omnia iſtiuſmodi regna; uel potius mori millies, ꝙ ſemel illiuſmodi quidquam cogitare. quid ſi tu uelis, inquis? age quis eſt, cui uelle non liceat? ſed ego hoc ipſum uelle miſerius eſſe duco, quàm in crucem tolli. una res eſt ea miſerior, adipiſci, quod ita uolueris. ſed hæc hactenus: libenter enim in his moleſtijs ἐνσχολάζῳ σοι. redeamus ad noſtrum. Per fortunas, quale tibi cõſilium Pompeij uidetur? (hoc quæro, ꝙ Vrbem reliquerit) ego enim ἀπορῶ. tum nihil abſurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, ſi Galli uenirent. non eſt, inquit, in parietibus Reſp. at in aris, & focis. fecit idem Themiſtocles: fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una nõ poterat. at idem Pericles non fecit annum ferè poſt quinquageſimũ, cum præter mœnia nihil teneret. noſtri olim, urbe reliqua capta, arcem

tamen retinuerunt. οὕτως που τῶς πρόσθεν ἐπενθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rursus autem ex dolore municipali, sermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc consilium exitum habiturum. mira hominum querela est (nescio istic: sed facies, ut sciam) sine magistratibus Vrbem esse, sine senatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. quid quæris? alia causa facta: nihil iam cõcedendum putant Cæsari. hæc tu mihi explica qualia sint. Ego negotio præsum nõ turbulẽto: uult enim me Pompeius esse, quem tota hæc Cãpana, & maritima ora habeat ἐπισκοπον, ad quẽ delectus, & summa negotij referatur. itaque uagus esse cogitabam. te puto iam uidere, quæ sit ὁρμὴ Cæsaris, qui populus, qui totius negotij status. ea uelim scribas ad me, & quidẽ, quoniã mutabilia sunt, quamsæpissime: acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM adhuc à te epistolam acceperam, datam XII. Cal. Iun. in qua significabatur, aliã te ante dedisse, quã non acceperã. sed quæso ut scribas quamsæpissime, non modo si quid scies, aut audieris, sed etiã si quid suspicabere; maximeq; quid nobis faciundum, aut non faciundum putas. Nam quod rogas, curem, ut scias, quid Pompeius agat: ne ipsum quidem scire puto: nostrum quidem nemo. uidi Lentulum Cos. Formijs X. Cal. Iun. uidi Libonem. plena timoris, & erroris omnia. ille iter Larinum: ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani, reliquæ in Apuleia. inde utrum consistere uspiam uelit,

an mare transire, nescitur. si manet, uereor ne exercitum firmum habere non possit. sin discedit, quò, aut quà, aut quid nobis agendum sit, nescio. nam istum quidem, cuius φαλαρισμὸν *times, omnia teterrime facturum puto: nec enim rerum prolatio, nec senatus, magistratuumq; discessus, nec ærarium clausum tardabit. sed hæc, ut scribis, cito sciemus. interim uelim mihi ignoscas, quòd ad te scribo tam multa toties: acquiesco enim, & tuas uolo elicere literas, maximeq; cõsilium, quid agam, aut quo me pacto geram; dimittamne me penitus in causam (non deterreor periculo, sed disrumpor dolore: tam ne nullo consilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia?) an cuncter, et tergiuerser, & ijs me dem, qui tenent, qui potiuntur.* αἰδέομαι Τρῶας, *nec solum ciuis, sed etiam amici officio reuocor. & si frangor sæpe misericordia puerorũ. ut igitur ita perturbato, & si te eadem solicitant, scribe aliquid, & maxime, si* Pompeius Italia *cedit, quid nobis agendum putes.* M. *quidem* Lepidus *(nam fuimus unà) eum finem statuit,* L. Torquatus *eundẽ. me cum multa, tum etiam lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari posset. itaque à te nihil dum certi exquiro, sed quid uideatur. denique ipsam* ἀπορίαν *tuam cupio cognoscere.* Labienum *ab illo discessisse, propemodum constat. si ita factum esset, ut ille* Romam *ueniens magistratum, & senatũ* Romæ *offenderet: magno usui causæ nostræ fuisset: damnasse enim sceleris hominem amicum* Reip. *causa uideretur. quod nunc quoque uidetur, sed minus prodest: non enim habet, cui prosit: eumq; arbitror pœnitere: nisi*

forte id ipſum eſt falſum, diſceſſiſſe illum : nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeij deſiderium, ecquæ Cæſaris inuidia appareat : etiam quid cenſeas de Terentia, & Tullia ; Romæ eas eſſe, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & ſi quid aliud, ad me ſcribas uelim, uel potius ſcriptites. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

DE Vennonianis rebus tibi aſſentior. Labienum ἥρωα iudico : facinus iandiu nullum ciuile præclarius. qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem : ſed etiam ad ſummam profectum aliquid puto. amo etiã Piſonem : cuius iudicium de genero ſuſpicor uiſum iri graue. quanquam, genus belli quod ſit, uides. ita ciuile eſt, ut non ex ciuium diſſenſione, ſed ex unius perditi ciuis audacia natum ſit. is autem ualet, exercitum tenet multa ſpe, & promiſſis, omnia omniũ concupiuit. huic tradita Vrbs eſt, nuda præſidio, referta copijs. quid eſt, quod ab eo non metuas, qui illa templa, & tecta nõ patriam, ſed prædam putet ? quid autem ſit acturus, aut quo modo, neſcio, ſine ſenatu, ſine magiſtratu. ne ſimulare quidem poterit quicquam πολιτικῶς. nos autem ubi exurgere poterimus ? aut quando ? quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint : quàm item ſine conſilio res ſtet : ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præſtitit ? nec uero nunc

quid cogitet, scio, ac non desino per literas sciscitari. nihil esse timidius constat, nihil perturbatius. itaque nec præsidium, cuius parandi causa ad Vrbem retentus est, nec locum, ac sedem præsidij ullam uideo. spes omnis in duabus inuidiose retentis, penè alienis legionibus: nam delectus adhuc quidem inuitorum est, & à pugnando abhorrentium. conditionum autem amissum tempus est. quid futurum sit, non uideo. commissum quidem à nobis certe est, siue à nostro duce, ut è portu sine gubernaculis egressi, tempestati nos traderemus. itaque de Ciceronibus nostris dubito quid agam: nam mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. de Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad Vrbem proponitur, omnia timeo. cum autẽ Dolabellæ uenit in mentem, paulum respiro. sed uelim consideres, quid faciendum putes: primum πρὸς τὸ ἀσφαλές: aliter enim mihi de illis, ac de me ipso consulendum est: deinde πρὸς τὰς δόξας, ne reprehendamur, quòd eas Romæ uelimus esse in communi bonorũ fuga. quin etiã tibi, & Peduceo (scripsit enim ad me) quid faciatis, uidendum est: is enim splendor est uestrũ, ut eadem postulentur à uobis, quæ ab amplissimis ciuibus. sed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipso, ac de me ista considerare uelim. reliquũ est, ut, & quid agatur, quoad poteris, explores, scribasq; ad me, & quid ipse coniectura assequare. quod etiam à te magis expecto: nam acta, omnibus nuntiantibus: à te expecto futura. μάντις δ᾽ ἄριστος. loquacitati ignosces, quæ & me leuat ad te quidem scribentem, & elicit tuas literas.

Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi:

est enim numero Platonis obscurius. iam intellexi tuũ
* ænigma: Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æ=
stu, aut die. quo aperto, reliqua patebant, & cum Te=
rentiæ summa congruebant. L. Cæsarem uidi Min=
turnis ad VIII. Cal. Febr. mane cum absurdissimis
mandatis, non hominem, sed scopas solutas: ut id ipsum
mihi ille uideatur irridendi causa fecisse, qui tantis de
rebus huic mandata dederit: nisi forte non dedit, &
hic sermone aliquo arrepto pro mandatis abusus est.
Labienus, uir mea sententia magnus, Theanum uenit ad
IX. Cal. Febr. ibi Pompeium, Consulesq; conuenit.
qui sermo fuerit, & quid actum sit, scribam ad te, cũ
certum sciam. Pompeius ab Theano Larinum uer=
sus profectus est ad VIII. Cal. eo die mansit Vena=
fri. aliquantum animi uidetur nobis attulisse Labienus.
sed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis scribam.
ista magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de
Labieno ferat, quid agat Domitius in Marsis, Tignij
Thermus, P. Actius Cinguli, quæ sit populi urbani uo
luntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc ue=
lim crebro, & quid tibi de mulieribus nostris placeat,
& quid acturus ipse sis, scribas. si scriberem ipse,
longior epistola fuisset, sed dictaui propter lippitudi=
nem. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

AD VI. Cal. Febr. Capuam Calibus proficiscens, cum
leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæsar manda=
ta Cæsaris detulit ad Pompeium VIII. Cal. cum

is esset cum Consulibus Theani. probata conditio est, sed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra suam prouinciam occupauisset, præsidia deduceret. id si fecisset, respõsum est, ad Vrbem nos redituros esse, et rem per senatum cõ fecturos. spero etiam in præsentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc nostrum copiarum sup pœnitet. me Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe respondent Campani coloni. gladiatores Cæsaris, qui Capuæ sunt, de quibus ante ad te falsum ex Torquati literis scripseram, sanè commode Pompeius distribuit binos singulis patribus familiarum. secutorum in ludo I Ↄ Ↄ. fuerunt. eruptionem facturi fuisse dicebantur. sanè multum in eo Reip. prouisum est. De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cũ cæteræ ulla dignitate discesserint. hoc scripsi ad eas, & ad te ipsum antea. uelim eas cohortere, ut exeãt, præsertim cum ea præsidia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, ut in his pro re nata non incommode possint esse. nam si quid offendimus in genero nostro, quod quidem ego præstare non debeo, id fit maius, quòd mulieres nostræ præter cæteras Romæ remanserunt. tu ipse cum Sexto, scire uelim, quid cogites de exeundo, de totáq; re quid existimes. equidem ad pacẽ hortari non desino: quæ uel iniusta utilior est, quã iustissimum bellum. sed hæc, ut fors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

VT AB Vrbe discessi, nullũ adhuc intermisi diem, quin aliquid ad te literarum darẽ, nõ quo haberem magnopere quid scriberem, sed ut loquerer tecum absens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil est iucundius. Capuam cum uenissem ad VI. Cal. pridie, quàm has literas dedi, Consules conueni, multosq; nostri ordinis. omnes cupiebãt Cæsarem abductis præsidijs stare conditionibus ijs, quas tulisset. uni Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat: sed is auditus in consilio: Cato enim ipse iam seruire, q̃ pugnare mauult: sed tamẽ ait in senatu se adesse uelle, cũ de conditionibus agatur, si Cæsar adductus sit, ut præsidia deducat. ita, quod maxime opus est, in Siciliam ire non curat: quod metuo ne obsit, in senatu esse uult. Posthumus autem, de quo nominatim senatus decreuit, ut statim in Siciliam iret, Furfanoq; succederet, negat se iturum sine Catone, & suam in senatu operã, auctoritatemq; magni æstimat. ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In disputationibus nostris summa uarietas est. plerique negant Cæsarem in conditione mansuram: postulataque hæc ab eo interposita esse, quo minus, quod opus esset ad bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturum, ut præsidia deducat: uicerit enim, si Consul factus erit, & minori scelere uicerit, quàm quo est ingressus. sed accipienda plaga est: sumus enim flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non

modo priuatam, quæ in Vrbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Actianas est profectus. Labienum secum habet. ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

OMNES arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas præpostere, reliquas ordine, quo sunt missæ per Terentiam. De mandatis Cæsaris, aduentuq; Labieni, & responsis Consulum ad Pompeium, scripsi ad te literis ijs, quas ad V. Cal. Capua dedi: pluraque præterea in eandem epistolam conieci. nũc has expectationes habemus duas: unam, quid Cæsar acturus sit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data sunt L. Cæsari: alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum, spemq; affert, si in Picenum agrum ipse uenerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet non dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum: cuius aduentu Cneus noster multo animi plus habet. nos à Consulibus Capuam uenire iussi sumus ad Non. Febr. Capua profectus sum Formias ad III. Cal. eo die cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior. ad quas scripserã, ad te ut referrent. si non dum profectæ sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus, quo loco sit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundæq; sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam,

cum fuga ex Italia quæri uidebatur : nos enim Hispa-
niam peteremus : illis hoc æque commodum non erat.
tu ipse cum Sexto etiam nūc mihi uideris Romæ recte
esse posse: etenim minime amici Pompeio nostro esse de
betis: nemo enim unquam tantum de urbanis præsidijs
detraxit. uides ne me etiam iocari? scire iam te opor=
tet, L. Cæsar quæ responsa referat à Pompeio, quas ab
eodem ad Cæsarem ferat literas: scriptæ enim, & da=
tæ ita sunt, ut proponerentur in publico. in quo accu=
saui mecum ipse Pompeium, qui, cum scriptor luculen=
tus esset, tantas res, atq; eas, quæ in omnium manus uen
turæ essent, Sestio nostro scribendas dederit. itaque ni=
hil unquam legi scriptum σηστιωδέστερον. perspici ta
men ex literis Pópeij potest, nihil Cæsari negari, omnia=
que, & cumulate, quæ postulet, dari: quæ ille, amentissi
mus fuerit, nisi acceperit, præsertim cum impudentissi=
me postulauerit: quis enim tu es, qui dicas, si in Hispa=
niam profectus erit, si præsidia dimiserit? tamen con=
ceditur, minus honeste nunc quidem, uiolata iā ab illo
Rep. illatoq; bello, quàm si olim de ratione habenda
impetrasset: tamen uereor, ut his ipsis contentus sit: nā,
cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo
quietior, dum responsa referrentur: dicitur autem nūc
esse acerrimus. Trebatius quidem scribit, se ab illo IX.
Cal. Febr. rogatum esse, ut scriberet ad me, ut essem ad
Vrbem: nihil ei me gratius facere posse. hæc uerbis plu
rimis. intellexi ex dierum ratione, ut primum de disces=
su nostro Cæsar audisset, laborare eū cœpisse, ne omnes
abessemus. itaq; non dubito, quin ad Pisonem, quin ad
Seruiū scripserit. illud admiror, non ipsum ad me scri=

pſiſſe,non per Dolabellam,non per Celium egiſſe. quã=
quam non aſpernor Trebatij literas, à quo me unice di
ligi ſcio . reſcripſi ad Trebatium (nam ad ipſum Cæ=
ſarem,qui mihi nihil ſcripſiſſet , nolui)quàm illud hoc
tempore eſſet difficile : me tamen in prædijs meis eſſe,
neque delectum ullum , neque negotium ſuſcepiſſe . in
quo quidem manebo,dum ſpes pacis erit . ſin bellum ge
retur,non deero officio,nec dignitati meæ.pueros ὑπεκ
θέμενος in Græciam : totam enim Italiam flagraturã
bello intelligo : tantum mali excitatum partim ex im=
probis , partim ex inuidis ciuibus . ſed hæc paucis die=
bus ex illius ad noſtra reſponſa reſponſis intelligentur
quorſum euaſura ſint. tum ad te ſcribam plura,ſi erit
bellum : ſin autem etiam induciæ , te ipſum , ut ſpero,
uidebo. Ego IIII. Non.Febr. quo die has literas de=
di,in Formiano,quò Capua redieram,mulieres expecta
bam : quibus quidem ſcripſeram , tuis literis admoni=
tus,ut Romæ manerent : ſed audio maiorem quendam
in Vrbe timorem eſſe.Capuæ Non. Febr. eſſe uolebam,
quia Conſules iuſſerant . quidquid huc erit à Pompeio
allatum,ſtatim ad te ſcribam, tuaſq; de iſtis rebus lite=
ras expectabo. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

IIII. Non.Febr.mulieres noſtræ Formias uenerunt,tuáq;
erga ſe officia plena tui ſuauiſſimi ſtudij attulerunt .
eas ego,quoad ſciremus utrum turpe pace nobis, an mi
ſere bello eſſet utendum,in Formiano eſſe uolui, et unà
Cicerones . ipſe cum fratre Capuam ad Conſules(No=
nis enim adeſſe iuſſi ſumus) III. Non. profectus ſum,

cum has literas dedi. responsa Pompeij grata populo, & probata concioni esse dicuntur. ita putaram. quæ quidem si ille repudiarit, iacebit: si acceperit. utrum igitur, inquies, mauis? responderem, si, quemadmodum parati essemus, scirem. Cassium, erat hic auditum, expulsum Ancone, eamq; Vrbem à nobis teneri: si bellum futurum est, negotium utile. Cæsarem quidem, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamẽ aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, uincire præsidijs. ò perditum latronem, uix ullo otio compensandam hanc Reip. turpitudinem. sed stomachari desinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hispaniam eamus. hæc opto in malis, quoniam illius alterum Consulatum à Rep. ne data quidem occasione repulimus. sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere: sed ita constitui, expectare responsa Cæsaris, ut, si ad Vrbem rediremus, ibi nos expectaret; sin tardius id fieret, tum eum accerseremus. omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga, quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum præsertim rogatus esset. sed hæc non nimis exquiro à Græcis. tu tamen uidebis, si erit, quod nolim, accersendus, ne molesti simus inuito. Quintus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio soluat. nec Egnatio uoluntas deest: nec parum locuples est. sed, cum tale tempus sit, ut Q. Titinius (multum enim est nobiscum) uiaticum se neget habere; idemq; debitoribus suis denuntiarit, ut eodẽ fœnore uterẽtur; atq; hoc idem etiã L. Ligus fecisse dicatur; nec hoc tempore aut domi numos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio,

aut uersuram usquam facere possit: miratur te non habuisse rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etsi illud ψευδησιόδειον (ita enim putatur) obseruo, μὴ δὲ δίκην, præsertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri : tamen illius querela mouebar. hoc, quidquid est, te scire uolui.

CICERO ATTICO S. 17

NIHIL habeo, quod ad te scribam. quin etiam eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi: erat. n. plena spei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. ecce tibi IIII. Non. Febr. mane accepi literas tuas, Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæsaris legationē. plane oppressi uidemur: nec, quid consilij capiam, scio : nec mehercule de me laboro : de pueris quid agam, non habeo . Capuam tamē proficiscebar hæc scribens, quo facilius de Pompeij rebus cognoscerem. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

BREVILOQVENTEM iam me tēpus ipsum facit : pacem enim desperaui . bellum nostri nullum administrant : caue enim putes quidquam esse minoris his Consulibus, quorum ego spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam ueni prid. Non. ut eram iussus . illi autem nondum uenerant, sed erant uenturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohortes legionum Actianarum non firmissimarum .

at illum ruere nuntiant, & iam, iamq; adeſſe, non ut manum conſerat (quicum enim?) ſed ut fugam intercludat. ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: nec te id conſulo. ſin extra, quid ago? ad manendum hyems, lictores, improuidi, et negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, cauſa bonorum, turpitudo cõiungẽdi cum tyranno. qui quidem, incertũ eſt, Phalarim ne, an Piſiſtratum ſit imitaturus. hæc uelim explices, et me iuues cõſilio: etſi te ipſum iſtic iam calere puto: ſed tamen, quãtũ poteris. ego ſi quid hic hodie noui cognoro, ſcies: iam enim aderunt Cõſules ad ſuas Nonas. tuas quotidie literas expectabo. ad has autem, cum poteris, reſcribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

DE malis noſtris tu prius audis, quàm nos: iſtinc enim emanãt. boni autem hinc quod expectes, nihil eſt. Veni Capuam ad Non. Febr. ita ut iuſſerãt Cõſules. eo die Lentulus uenit ſero. alter Conſul omnino non uenerat VII. Id. eo enim die ego Capua diſceſſi, et manſi Calibus. inde has literas poſtridie ante lucẽ dedi. hæc, Capuæ dum fui, cognoui, nihil in Conſulibus, nullum uſquã delectum: nec enim conquiſitores φαινοπροσωπεῖν audent, cum ille adſit cõtra, cum noſter dux nuſquam ſit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim non uoluntas, ſed ſpes. Cneus autem noſter (ò rem miſeram & incredibilem) ut totus iacet. non animus eſt, non conſilium, non copiæ, non diligentia. mitto illam fugam ab Vrbe turpiſſimam, timidiſſimas in oppidis conciones, ignorationẽ

non ſolum aduerſarij, ſed etiam ſuarum copiarum. hoc cuiuſmodi eſt? VII. Id. Febr. Capuam C. Caſſius Trib. pl. uenit, attulit mãdata ad Cõſules, ut Romã uenirent, pecuniam de ſanctiore ærario auferrent, ſtatim exirent Vrbe relicta. redeãt, quo præſidio? deinde exeãt, quis ſinat? Cõſul ei reſcripſit, ut prius ipſe in Picenum. at illud totum erat amiſſum: ſciebat nemo, præter me ex literis Dolabellæ. mihi dubium nõ erat, quin ille iam, iamq; foret in Apulia, Cneus noſter in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidem ullum, niſi omnia eſſent acta turpiſſime. neq; ego ullius conſilij particeps, ſed tamen quod me deceat. ipſe me Cæſar ad pacem hortatur: ſed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Celius, me illi ualde ſatisfacere. mira me ἀπορία torquet. iuua me conſilio, ſi potes: et tamen iſta, quantũ potes, prouide. nihil habeo tanta rerũ perturbatione, quod ſcribam. tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

PEDEM in Italia uideo nullam eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. De Põpeio ſcio nihil, eumq;, niſi in nauim ſe contulerit, exceptum iri puto. ò celeritatem incredibilem, huius autem noſtri. ſed non poſſum ſine dolore accuſare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non ſine cauſa times: non quo minus quidquam Cæſari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, et dominationis: ſed uideo, quorum arbitrio ſit acturus. recte ſit. cenſeo cedendum de oppidis his. egeo conſilij. quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philoti-

mo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idibus. ego quid agam? quà aut terra, aut mari persequar eum, qui ubi sit, nescio? etsi terra quidem qui possum? mari quo? tradam igitur isti me? fac posse tuto: multi enim hortantur: num etiam honeste? nullo modo quidem. à te petam consilium, ut soleo. explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem uenit, uelim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. Id. Febr. uesperi è Philotimo literas accepi, Domitium exercitum firmum habere, cohortes ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitij exercitu coniunctas esse; Cæsarem intercludi posse, eumq́; id timere; bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. hæc metuo quidem ne sint insomnia: sed tamen M. Lepidum, L. Torquatum, C. Cassium Trib. pl. (ij enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora sint, nos omnes penè iam captos esse, Pompeium Italia cedere. quem quidem (ò rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. persequi Cæsar Pompeium? quid? ut interficiat? ò me miserum: & non omnes nostra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? uicti, oppressi, capti plane sumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutaui consilium de mulieribus: quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi uenit in mentem, multum fore sermonem, me

iudicium iam de causa publica fecisse: qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres reuertissent. De me autem ipso tibi assentior, ne me dem incertæ, & periculosæ fugæ, cum Reip. nihil prosim, nihil Pompeio, pro quo emori cum pie possum, tum libenter. manebo igitur: etsi uiuere. Quod quæris, hic quid agatur: tota Capua, & omnis hic delectus iacet: desperata res est: in fuga omnes sunt, nisi quid eiusmodi fuerit, ut Pompeius istas Domitij copias cum suis coniũgat. sed uidebamur omnia biduo, triduò ue sciturí. Cæsaris literarum exemplum tibi misi: rogaras enim. cui nos ualde satisfacere multi ad me scripserunt. quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

PHILOTIMI literæ me quidem non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. ecce postridie Cassij literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam uenisse; eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneũ, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum uim. idem scripsit Consules Capua discessisse. non dubito, quin Cneus in fuga sit, modo effugiat. à consilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

CVM dedissem ad te literas tristeis, et metuo ne ueras, de Lucretij ad Cassiũ literis Capua missis, Cephalio ue

nit à uobis, attulit etiã à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. omnia facilius credere possum, q̃ quod scribitis, Pompeium exercitum habere. nemo huc ita affert; omniaq;, quæ nolim. rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. quid dicam, nisi, illud eum scisse, neq; enim erat difficile: hoc nescisse; erat enim ars difficilis recte Remp. regere. sed iam, iamq; omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

NON uenit idem usu mihi, quod tu tibi scribis: Quoties exorior: ego enim nunc paulum exorior, et maxime quidem his literis, quæ Roma afferũtur, de Domitio, de Picentium cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora. itaq; fuga, quæ parabatur, repressa est. Cesaris interdicta, Si te secundo lumine hic offendero, respuuntur. bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quòd me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, seruem, gratum est. Quod addis, ne propensior ad turpem causam uidear: certe uideri possum. ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: nõ quin rectum esset: sed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. plane eum, cui noster alterum Consulatum deferret, & triũphum, at quibus uerbis? pro suis gestis amplissimis, inimicum habere nolueram. ego scio, & quem metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, ut uideo fore: partes meæ non desiderabuntur. De HS XX Terentia tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam uagos nos fo=

re, nolui molestus esse. tibi autem crebro ad me scribẽti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die expectabam, ut statuerem, quid esset faciendum. nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hyematuri: num & ego, nescio: si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. quod habebo certi, faciam, ut scias. ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui (tu scis) Parthicus casus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

C VM ad te literas dedissem, redditæ mihi literæ sunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad te Vibullius scripsisset, de delectu Domitij, quæ sunt nobis nota, nec tamen læta, erant in ijs literis. quam ad me Philotimus scripserat, ipsam tibi epistolam misissem, sed subito fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam. sed in ea Pompeij epistola erat in extremo ipsius manu: Tu censeo Luceriam uenias: nusquam eris tutius. id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atq; oram maritimam illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eũ, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. ei statim rescripsi, hominemq; certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem: si me uellet sua, aut

Reip. causa Luceriam uenire, statim esse uenturum: hortatusq; sum, ut oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouincijs suppeditari uellet. hæc me frustra scribere uidebam: sed uti in Vrbe retinenda tunc, sic nunc in Italia non relinquenda testificabar sententiam meam: sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus stabilis, sed ex eo ipso, si urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neq; pacis, neq; uictoriæ ratio quæsita sit unquam, semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. eundum, ut, quemcunq; fors tulerit casum, subeam potius cum ijs, qui dicuntur esse boni, quàm uidear à bonis dissentire. etsi propediem uideo bonorum, id est lautorum, et locupletum, Vrbem refertam fore; municipijs uero his relictis, refertissimam. quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberē: nec me M. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpitij comitum pœniteret: quorum nemo nec stultior est, quàm L. Domitius; nec inconstantior, quàm App. Claudius. unus Pompeius me mouet, beneficio, non auctoritate: quam enim ille habeat auctoritatem in hac causa, qui, cum omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat? postquam uero ipse metuere cœpit, putat omnes hostes illi oportere esse. ibimus tamen Luceriam: nec eum fortasse delectabit noster aduentus: dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. ego, si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. tu, si tibi eadem causa est, me remunerere sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

MIHI uero omnia grata: et quòd scripsisti ad me, quæ audieras: & quòd non credidisti, quæ digna diligentia mea non essent: & ꝙ monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecum ille de gladiatoribus suis egerat, breues, sed beneuolentiam significantes, non modo sine contumelia, sed etiam cum maxima laude Pōpeij: id enim illa sententia postulabat, qua illum ad cōcordiam hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat uelim. alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui nō dare, cum & ipse ad me scripsisset, et Balbus. earum exēplū ad te misi. nihil arbitror fore, quod reprehendas. si qua erunt, doce me. quo modo enim effugere possum? nihil, inquies, omnino scripseris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? ueruntamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nam quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, scriptorū etiam meorum: facis amice tu quidem, mihiq; gratissimum: sed mihi uideris aliud tu honestum, meq; dignū in hac causa iudicare, atq; ego existimem: mihi enim nihil ulla in gente unquā ab ullo auctore Reip. ac duce turpius factum esse uidetur, ꝗ̄ à nostro amico factū est. cuius ego uicem doleo, qui Vrbem reliquit, id est patriam, pro qua, & in qua mori præclarum fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta sit clades: es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. hoc miserius, hoc turpius quicquā? uagamur egentes cum coniugibus, et liberis:

beris. in unius hominis quotannis periculose ægrotantis anima positas omneis nostras spes habemus, non expulsi, sed euocati è patria, quam non seruãdam ad reditum nostrum, sed diripiendam, & inflammandam reliquimus. ita multi nobiscum sunt non in suburbanis, non in hortis, non in ipsa Vrbe: & si nunc sunt, non erunt: nos interea ne Capuæ quidem, sed Luceriæ, & oram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium: nam in Labieno parum est
* dignitatis. hic tu in me illud desideras. nihil de
* me dico: alij uiderint. hic quidem quæ est domi uestræ estis, & eritis omnes boni. quis tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim iam appellandum est. Vibullij res gestæ sunt adhuc maximæ. id ex Pompeij literis cognosces. in quibus animaduertito illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo nostro ipse Vibullius quid existimet. quò igitur hæc spectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori possum. facio
* pluris omnium hominũ neminem. sed non ita non meo iudicio spem de salute Reip. significas enim aliquanto secus, q̃ solebas: ut etiam, Italia si ille cedat, putes cedendum: quod ego nec Reip. puto esse utile, nec liberis meis: præterea neq; rectum, neq; honestum. sed cur? poteris ne uidere tyrannum? quasi intersit, audiam, an uideam: aut locupletior mihi sit quærendus auctor, q̃ Socrates, qui, cum triginta tyranni essent, pedem porta non extulit. est mihi præterea præcipua causa manẽdi, de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego XIII. Cal. cum eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflãmaram tuã, Formijs ad Pompeiũ, si de pace ageretur,

profecturus eram: si de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

MAXIMIS, & miserrimis rebus perturbatus, cum coràm tecum mihi potestas deliberandi non esset, uti tamẽ tuo consilio uolui. deliberatio autem omnis hæc est. si Pompeius Italia cedat (quod eum facturum eße suspicor) quid mihi agendum putes. & quo facilius consilium dare possis; quid in utranque partem mihi in mentem ueniat, explicabo breui. Cum merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritasq́; , quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reip. causa me adducit, ut mihi uel consilium meum cum illius consilio, uel fortuna cõiungenda esse uideatur. accedit illud: si maneo, & illum comitatum optimorum, & clarissimorum ciuium desero; cadendum est in unius potestatem. qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multo ante prouisum: tamen utrunque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; &, si maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore, sit ne uiri fortis, & boni ciuis esse in ea Vrbe, in qua cum summis honoribus, imperijsq́; usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui iuris, subeundumq́; periculum sit cum aliquo forte dedecore, siquando Pompeius Remp. recuperarit. in hac parte hæc sunt: uide nunc, quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapiẽter, nihil fortiter; adde etiam, nihil, nisi contra consilium, auctoritatemq́; meam. omitto illa uetera, quòd istum

in Remp. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus per uim, & contra auſpicia ferendis auctor: ille Galliæ ulterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio Augur: ille reſtituendi mei, quàm retinendi, ſtudioſior: ille prouinciæ propagator: ille abſentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio Conſulatu, poſtquam eſſe defenſor Reip. cœpit, contendit, ut decem Tribuni pl. ferrent, ut abſentis ratio haberetur. quod idem ipſe ſanxit lege quadam ſua, Marcoq; Marcello Cos. finienti prouincias Gallias Cal. Martij, reſtitit. ſed ut hæc omittam, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab Vrbe diſceſſu, ſiue potius turpiſſima fuga? quæ conditio non accipienda fuit potius, q̃ relinquenda patria? malæ conditiones erant, fateor, ſed nunquid hoc peius? at recuperabit Remp. quando? aut quid ad eam ſpem eſt parati? non ager Picenus amiſſus? non patefactum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduerſario tradita? denique nulla cauſa, nullæ uires, nulla ſedes, quò concurrant qui Remp. defenſam uelint. Apulia delecta eſt inaniſſima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotiſſima. fuga, & maritima opportunitas uiſa quæri deſperatione. inuite cepi Capuam, non quo munus illud defugerem, ſed ſine cauſa, in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus priuatorum dolor; bonorum autem eſſet aliquis, ſed hebes, ut ſolet, &, ut ipſe ſenſiſſem, multitudo, & infimus quiſq; propenſus in alteram partem: multi mutationis rerum cupidi. dixi ipſi, me nihil ſuſcepturum ſine præſidio, & ſine pecunia. itaq; habui nihil omnino negotij; quòd ab initio uidi, nihil quæri præter fugam. eum ſi nunc ſequor, quonã? cũ illo non. ad quem cũ eſſem pro=

fecturus, cognoui in iis locis esse Cæsarem, ut tutò Luceriam uenire non possem. infero mari nobis incerto cursu, hieme maxima nauigandum est. age iam, cum fratre, an sine? cum filio, an quomodo? in utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasq; nostras? acrior, quàm in cæterorum, quòd putabit fortasse in nobis uiolandis aliquid se habere populare. age iam, has compedes, fasces inquam hos laureatos ecferre ex Italia q̃ molestum est? qui autem locus erit nobis tutus, ut iam placatis utamur fluctibus, ante, quàm ad illum uenerimus? quà autem, aut quò, nihil scimus. at si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mutius, quoquomodo ea res huic quidem cecidit, qui tamen ita dicere solebat, se id fore uidere, quod factum est; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Thrasibulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mutij ratio, atque sententia, est illa etiam Philippi: &, cum sit necesse, seruire tẽpori; & non amittere tempus, cum sit datum. sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam: sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed sit, deferet triumphum, non accipere ne periculosum sit, an accipere inuidiosum ad bonos? ò rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. atqui explicanda est: qui enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendum esse propẽsiorem, quòd plura in ea parte uerba fecerim. potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res uerbosior hæc fuerit, illa uerior. quam ob rem ut maxima de re æquo animo de=

liberanti, ita mihi des consilium uelim. nauis & in Ca ieta est parata nobis, & Brundusij. sed ecce nuntij, scri bente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium, Domitium Corfinij cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum no= strum commissurum, ut Domitium relinquat. & si Brũ dusium Scipioné cum cohortibus duabus præmiserat. legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi place= re à Consule duci, scripserat ad Consules. sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium. est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus: summum autem, Afranium cum magnis copijs aduentare. id si est, in Italia fortasse manebitur. ego autem, cum esset incertum iter Cæsaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur: Leptam ad Pompeium misi, & literas: ipse, ne quò inciderem, reuerti Formias. hæc te scire uolui, scripsiq; sedatiore animo, quàm proxime scripseram, nullum meum iudi= cium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS quidem tuus potius, quàm noster, cu= ius ego cum satis cognossem mores, tuo tamen potius sta bam iudicio, quàm meo; ne tuum quidem testimonium, quod ei sæpe apud me dederas, ueritus, superbum se præ buit in fortuna, quam putauit nostram fore: cuius for tunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, mo=

tum ratione quadam gubernabimus. cui qui noster ho nos, quod obsequium, quæ etiam ad cæteros cõtempti cu iusdam hominis commendatio defuit? ut meum iudiciũ reprehendi à Quinto fratre, uulgoq́; ab omnibus mal= lem, q̃ illum non efferre laudibus; Ciceronesq́; nostros meo potius labore subdoceri, q̃ me alium ijs magistrũ quærere. ad quem ego quas literas Dij immortales mi seram? quantum honoris significantes? quantum amo= ris? Dicæarchum mehercule, aut Aristoxenũ diceres ac= cersi, non unum omnium loquacissimũ, & minime ap= tum ad docendum. sed est memoria bona. me dicet esse meliore. quibus literis ita respondit, ut ego nemini, cu= ius causam non reciperem: semper enim, si potero, si ante suscepta causa non impediar. nunquam reo cui= quam tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno tam præcise negaui, quàm hic mihi: planè sine ulla ex ceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo ui= tio nihil mali non inest. sed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas literas tamen expecto, ut sciam, quid respondeant consultationi meæ. Sulmone C. At tium Pelignum aperuisse Antonio portas, cum essent co hortes quinq;; Q. Lucretium inde effugisse scis, Cneũ ire Brundusium desertum. confecta res est. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM ante lucem VIII. Cal. ad te literas dedissem, ue speri ad nos eodem die uenit ipse Dionysius auctoritate tua permotus, ut suspicor: quid enim putem aliud? &= si solet eum, cum aliquid furiose fecit, pœnitere. nun=

quam autem certior fuit, q̃ in hoc negotio: nam quod
ad te non ſcripſeram, poſtea audiui, à tertio miliario tũ
* eum iſſe πολλὰ μάτην ΚΑΕΡΕCCΙΝΕCΗΕ ἐξα=
θυμεῖν δῆτα. multa inquam mala cum dixiſſet, ſuo ca
* piti (ut aiunt) ſed meam manſuetudinem. coniecer am in
faſciculum unà cum tua ueniẽtem ad illum epiſtolam:
hãc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam cauſam Pol
licem ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eo autem
ad te ſcripſi, ut, ſi tibi forte reddita eſſet, mihi curares
referendã, ne in illius manus perueniret. Noui ſiquid
eſſet, ſcripſiſſem. pendeo animi expectatione Corfinienſi,
in qua de ſalute Reip. decernitur. Tu faſciculum,
qui eſt M. Curio inſcriptus, uelim cures ad eum perfe=
rendum: Tironemq; Curio commendes, ut ei, ut petij, ſi=
quid opus erit, in ſumptum eroget. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola, quam de nocte daturus
eram, ſicut dedi (nam eam ueſperi ſcripſeram) C. Soſius
Præt. in Formianum uenit ad M. Lepidum uicinum no
ſtrum, cuius Quæſtor fuit: Pompeij literarum ad Con
ſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L. Domi=
tio ad VIII. Cal. Martij allatæ ſunt. earum exemplũ
infra ſcripſi. nunc, ut ego non ſciebam ſua ſponte intel
ligere: ſcio quanti Reip. interſit omneis copias in u=
num locum primo quoque tempore conuenire. ſed tu,
ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos
uenias. præſidij Capuæ, quantum conſtitueris eſſe ſatis,
relinquas. Vale. deinde ſuppoſuit exemplum epi
ſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij

immortales, qui me horror perfudit. quàm sum solicitus, quidnam futurum sit. hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terrorem. spero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutasse, nec tegentia hoc, quod cum fortiter, & diligenter, tum etiam mehercule: modo enim audiui quartaná à te discessisse. moriar, si magis gauderem, si id mihi accidisset. Piliæ dic, non esse æquum, eam diutius habere, nec id esse uestræ concordiæ. Tironem nostrũ ab altera relictum audio. sed eum uideo in sumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium nostrum, siquid opus esset, rogaram. malo Tironis uerecundiam in culpa esse, quàm illiberalitatem Curij. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subueniat. at nemo dubitat, quin subsidio uenturus sit: ego non puto. deseret igitur talem ciuẽ? & eos, quos unà scis esse? cum habeat præsertim & ipse cohortes XXX? nisi me omnia fallunt, deseret. incredibiliter pertimuit. nihil spectat, nisi fugam: cui tu (uideo enim, quid sentias) me comitem putas debere esse. ego uero quem fugiam, habeo: quem sequar, nõ habeo: quod enim tu meum laudas, & memorandum dicis, malle quòd dixerim me cum Põpeio uinci, quàm cum istis uincere? ego uero malo, sed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi esse uidebatur: cum hoc uero, qui ante fugit, q̃ scit aut quem fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam relinquit, si ma-

lui, contigit, uictus ſum. quod ſupereſt, nec iſta uidere poſſum, quæ nunquam timui ne uiderem; nec mehercu le iſtum, propter quem mihi non modo meis, ſed memet ipſo carendum eſt. Ad Philotimum ſcripſi de uiatico, ſiue à Moneta, nemo enim ſoluit; ſiue ab Oppijs tuis cō tubernalibus. cætera appoſita tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

Ò REM *turpem, & ea re miſerā: ſic enim ſentio, id demum, aut potius id ſolum eſſe miſerum, quod turpe ſit. aluerat Cæſarem: eundē repente timere cœperat: con ditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum pararat: Vrbem reliquerat: Picenum amiſerat culpa: in Apuliam ſe compegerat: ibat in Græciam: omnes nos* ἀπροσφωνήτους, *expertes ſui tanti, tam inuſitati conſilij relinquebat. ecce ſubito literæ Domitij ad illum, ipſius ad Conſules. fulſiſſe mihi uidebatur* τὸ καλὸν *ad oculos eius, & exclamaſſe ille uir, qui eſſe debuit,* πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων: τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ. *at ille tibi,* πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ *dicens, pergit Brunduſium. Domitium autem aiunt re audita, & eos, qui unà eſſent, ſe tradidiſſe. ò rem lugubrem. itaq; intercludor dolore, quo ad te plura non ſcribam. tuas literas expecto. Vale.*

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM *meam quòd peruulgatam ſcribis eſſe, non fero moleſte: quin etiam ipſe multis dedi deſcribendam: ea enim & acciderunt iam, & impendent, ut te-*

ſtatum eſſe uelim, de pace quid ſenſerim. cum autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem, non uidebar ullo modo facilius moturus, quàm ſi id, ad quod eum hortarer, conuenire eius ſapientiæ dicerem. eam ſi admirabilem dixi, cum eum ad ſalutem patriæ hortabar, non ſum ueritus, ne uiderer aſſentari, cui tali in re libenter me ad pedes abieciſſem. quà autem eſt, Aliquid impertias temporis, non eſt de pace, ſed de me ipſo, & de meo officio ut aliquid cogitet. nam quòd teſtificor, me expertem belli fuiſſe, & ſi id re perſpectum eſt, tamen eo ſcripſi, quo in ſuadendo plus auctoritatis haberem. eodemq; pertinet, quòd cauſam eius probo. ſed quid hæc nunc? utinam aliquid profectum eſſet: næ ego iſtas literas in concione recitari uelim: ſiquidem ille ipſe ad eundem ſcribens in publico propoſuit epiſtolam illam, in qua eſt, Pro tuis rebus geſtis ampliſſimis: amplioribus'ne, quàm ſuis, quàm Africani? ita tempus ferebat: ſiquidem etiam uos duo tales ad quintum miliarium. quid nunc ipſum unde ſe recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius ille cauſæ ſuæ confidet, cum uos, cum ueſtri ſimiles non modo frequenteis, ſed læto uultu gratulanteis uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem. ſed tamen ſigna conturbantur, quibus uoluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. quæ uero S.C. uideo? ſed apertius, quàm propoſueram. Ego Arpini uolo eſſe prid. Cal. deinde circum uillulas noſtras errare, quas uiſurum me poſtea deſperaui. Εὐγενῆ tua conſilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi ualde probantur. Lepido quidem (nam ferè συνδιημερεύομεν, quod gratiſſimum illi eſt) nun=

quam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus: crebro enim illius literæ ab alijs ad nos commeant. sed me illorum sententiæ minus mouebant. minus multa dederant illi Reip. pignora. tua mehercule auctoritas uehementer mouet: affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præsentis tuendi. sed, obsecro te, quid hoc miserius, quàm alterum plausus in fœdissima causa quærere, alterum offensiones in optima? alterum existimari conseruatorem inimicorum, alterum desertorem amicorum? & mehercule quamuis amemus Cneum nostrum, ut & facimus, & debemus, tamen hoc, quòd talibus uiris non subuenit, laudare non possum: nam siue timuit, quid ignauius? siue, ut quidam putant, meliorem suam causam illorum cæde fore putauit, quid iniustius? sed hæc omittamus: augemus enim dolorē retractando. VI. Cal. uesperi Balbus minor ad me uenit, occulta uia currens ad Lentulum Cos. missu Cæsaris, cum literis, cum mandatis, cum promissione prouinciæ, Romam ut redeat. cui persuaderi posse non arbitror, nisi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæsarem, quàm ut Pompeium assequeretur. id credo: ut rediret in gratiam, id non credo: & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidem maior ad me scribit, nihil malle Cæsarem, quàm principe Pompeio sine metu uiuere. tu puto hæc credis? sed cum hæc scribebam V. Cal. Pompeius iam Brundusium poterat uenisse: expeditus enim antecesserat legiones Luceria. sed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia est. planè, quid futurum sit, nescio. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS cum ad me præter opinionem meam uenisset, locutus sum cum eo liberalissime: tempora exposui: rogaui, ut diceret, quid haberet in animo, me nihil ab ipso inuito contendere. respondit, se, quod in numis haberet, nescire quo loci esset: alios nō soluere: aliorum diem non dum esse. dixit etiam alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse non posset. morem gessi: dimisi à me, ut magistrum Ciceronum, non libenter; ut hominem ingratum, non inuitus. uolui te scire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD me magno animi motu perturbatum putas, sum equidem, sed non tam magno, q̃ tibi fortasse uideor: leuatur enim omnis cura, cum aut consistit consilium, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet. illud tamen totos dies. sed uereor, ne, nihil cum proficiā, etiam dedecori sim studijs, ac literis nostris. consumo igitur omne tempus considerans quanta uis sit illius uiri, quē nostris libris satis diligenter (ut tibi quidem uidemur) expressimus. tenes'ne igitur, moderatorem illum Reip. quò referre uelimus omnia? nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio. " VT enim gubernatori cursus secūdus, medico salus, imperatori uictoria, sic huic moderatori Reip. beata ciuium uita proposita est, ut opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, uirtute honesta sit: huius enim operis maximi inter homines, atque optimi illū

esse effectorem uolo. Hoc Cneus noster cũ antea nunquam, tum in hac causa minime cogitauit. dominatio quæsita ab utroque est, non id actum, beata, & honesta ciuitas ut esset. nec uero ille Vrbem reliquit, ꝙ eam tueri non posset; nec Italiam, quòd ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, omneis terras, omnia maria mouere, Reges barbaros incitare, genteis feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni iampridem appetitur, multis, qui unà sunt, cupientibus. an censes, nihil inter eos conuenire? nullam pactionem fieri potuisse? hodie potest. sed neutri σκοπὸς est ille, ut nos beati simus. uterque regnare uult. hæc à te inuitatus breuiter exposui: uoluisti enim me, quid de his malis sentirem, ostendere. προθεσπίζω igitur noster Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, sed cõiectura prospiciens. Iamq; mari magno. non multo inquam secus possum uaticinari: tanta malorum impendet ἰλιάς. atque hoc nostra grauior est causa, qui domi sumus, q̃ illorum, unà qui transierunt, ꝙ illi quidem alterum metuunt, nos utrunque. cur igitur, inquis, remansimus? uel tibi paruimus, uel non occurrimus, uel hoc fuit rectius. conculcari inquam miseram Italiam uidebis proxima æstate ab utriusque mancipijs ex omni genere collectis. nec tam proscriptio pertimescẽda, quæ Luceriæ multis sermonibus denuntiata est, q̃ uniuersæ interitus: tantas in confligendo utriusque uires uideo futuras. habes coniecturam meam. tu autem cõsolationis fortasse aliquid expectasti: nihil inuenio: nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod sæpe: gratissimum

ſibi eſſe, quòd quierim: oratq; , in eo ut perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mandata. iter autem eius erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæſaris, præmiorumq; promiſſis, ſi Romam reuertiſſet. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri. Epiſtolarum Pōpeij duarum, quas ad me miſit, negligentiam, meamq; in reſcribendo diligentiam uolui tibi notam eſſe. earum exempla ad te miſi. Cæſaris hic per Apuliam ad Brunduſium curſus quid efficiat, expecto: utinam aliquid ſimile Parthicis rebus. ſimul aliquid audiero, ſcribam ad te. tu ad me uelim bonorum ſermones. Romæ frequentes eſſe dicuntur. ſcio equidem te in publicum non prodire: ſed tamen, audire te multa, neceſſe eſt. Memini tibi librū afferri, à Demetrio Magnete ad te miſſum, περὶ ὁμονοίας. eum mihi uelim mittas. uides, quam cauſam mediter. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

Q. Fabius ad me uenit ad IIII. Id. Febr. is nuntiat L. Domitium cum ſuis cohortibus XI. & cohortibus XIIII. quas Vibullius adduxit, ad me iter habere: habuiſſe in animo proficiſci Corfinio, & ad V. Id. Febr. C. Hirrum cum V. cohortibus ſubſequi. cenſeo, ad nos Luceriam uenias: nam te hic tutiſſime puto fore. Vale.

Cicero Cn. Pompeio Procos. S.

AD XV. Cal. Martij Formijs accepi tuas literas: ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta erant, cognoui com=

modiora esse multo, quàm ut erat nobis nuntiatum: Vibullijq; uirtutem, industriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut quodcunq; tu consilium præcepisses, id nobis persequendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus, si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo: & si præsidia in oppidis nulla sunt: nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Eppium, quem ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. L. Torquatum, uirum, fortem, & cum auctoritate, Formijs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicino es profectus: uolueras enim me cum M. Considio Propræt. illa negotia tueri. cum eò uenissem, uidi T. Ampium delectum habere diligentissime, ab eo accipere Libonem summa item diligentia, & in illa colonia auctoritate. fui Capuæ, quoad Coss. iterum, ut erat dictum, ab Coss. ueni Capuam ad Non. Febr. cum fuissem triduum, recepi me Formias. nunc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quæ opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest: opus est esse, qui præsit. sin omnia in unum locum contrahenda sunt: non dubito, quin ad te statim ueniã: quo mihi nihil optatius est: idq; tecum, quo die ab Vrbe discessimus, locutus sum. ego, sicui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uidear, non laboro. & tamen, si, ut

uideo, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tullium meũ necessarium ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

Cn. Pompeius Procos. M. Ciceroni Imp. S.

TVAS literas libenter legi: recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uenerunt. magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoq; studio in Remp. ut te ad nos conferas, ut cõmuni consilio Reip. afflictæ opem, atq; auxilium feramus. censeo, uia Appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias. Cura, ut ualeas.

M. Cicero Cn. Pompeio Procos. S.

CVM ad te literas misissem, quæ tibi Canusij redditæ sũt, suspicionem nullam habebam, te Reip. causa mare transiturum, eramq; in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut Remp. summa cum dignitate defendere. interim non dum meis literis ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilij factus, non expectaui, dum mihi à te literæ redderentur, confestimq; cum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. cum Theanum Sidicinum uenissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, alijq; cõplures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Eserniæ. sanè sum cõmotus; quod, si ita

esset,

eſſet, non modo iter meum interclusum, ſed me ipſum plane exceptum putabam. itaque tum Cales proceſſi, ut ibi potiſſimum conſiſterem, dum certum nobis ab Eſernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calibus eſſem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. miſiſſes. hæ ſcriptæ ſic erant: literas tibi à L. Domitio ad XIII. Cal. Martij allatas eſſe, earumq; exemplum ſubſcripſeras: magniq; intereſſe reip. ſcripſeras, omneis copias primo quoque tempore in unum locum conuenire, & ut, præſidij quod ſatis eſſet, Capuæ relinqueret. his ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium eſſe uenturum. quò mihi, cum Cæſar ad oppidum caſtra haberet, tutum iter eſſe non arbitrabar. cum res in ſumma expectatione eſſet, utrunque ſimul audimus, & quæ Corfinij acta eſſent, & te iter Brunduſium facere cœpiſſe. cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium eſſet, quin Brunduſium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliaq; ueniebant, admoniti ſumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæſare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quàm nos poſſemus, eò, quò intenderat, uenturus eſſet. quod cum ita eſſet, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas noſtra non ſolum nobis, ſed etiam reip. noceret; cum præſertim non dubitaremus, quin, ſi etiam tutum nobis iter fuiſſet, te tamen iam conſequi non poſſemus. interim accepimus tuas literas, Canuſio ad X. Cal. Martij datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brunduſium ueniamus. quas cum accepiſſemus ad III. Cal. Martij, non dubi-

tabamus, quin tu iam Brundusium peruenisses: nobisq; iter illud omnino interclusum uidebamus, neque minus nos esse captos, quàm qui Corfinium uenissent: neq;.n. eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena uenissent. quod cum ita sit, maxime uellem primum tecum semper fuisse, quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam reijciebam: quod feci non uitandi oneris causa, sed quòd uidebam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo uiris fortissimis accidisse. quoniam autem, tecum ut essem, non cõtigit: utinam tui consilij certior factus essem: nam suspicione assequi non potui; quòd omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc reip. causa in Italia non posset duce te consistere. neque uero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam reip. lugeo: nec, si ego, quid tu sis secutus, non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil, nisi summa ratione, fecisse. mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace uel iniqua conditione retinenda, deinde de Vrbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquã ostenderas) meminisse te arbitror. sed mihi non sumo, ut meum consilium ualere debuerit: secutus sum tuũ, neque id reip. causa, de qua desperaui, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam: tecum esse cupiebam: neque eius rei facultatem, si qua erit, prætermittam. ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. primum enim præ me tuli, me nihil malle, quã pacẽ: non quin eadem timerem, quæ

illi: ſed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde ſuſcepto bello, cum pacis conditiones ad te afferri, à teq; ad ea honorifice, & large reſponderi uiderem: duxi meam rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. memineram me eſſe unum, qui pro meis maximis in remp. meritis ſupplicia miſerrima, & crudeliſſima pertuliſſem: me eſſe unum, qui, ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cum iam in armis eſſemus, Conſulatus tamen alter, & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdem prælijs: ut mea perſona ſemper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. atque hæc non ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palã denunciata ſunt: neque ea tã pertimui, ſi ſubeũda eſſent, quàm declinãda putaui, ſi honeſte uitare poſſem. quoniam breuem illius temporis, dũ in ſpe pax fuit, rationem noſtram uides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem, quibus non ſatisfacio, facile reſpõdeo. neque.n. ego amicior C. Cæſari unquã fui, quàm illi: neque illi amiciores reip. quàm ego. hoc inter me, & illos intereſt, quòd, cum & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis diſceptari maluerunt. quæ quoniam ratio uicit, perficiam profecto, ut neque reſp. ciuis à me animum, neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR lippitudo erat etiã, quàm ante fuerat: dictare tamen hãc epiſtolam malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo utriuſque noſtrum

nihil ad te literarum dare: nam pridie quidem, quoquo modo potueram, ſcripſeram ipſe eas literas, quarum uaticinationem falſam eſſe cupio. huius autem epiſtolæ non ſolum ea cauſa eſt, ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas; ſed etiam hæc iuſtior, ut à te impetrarem, ut ſumeres aliquid temporis, quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum conſilium plane uolo, ut penitus intelligam. omnia ſunt integra nobis. nihil prætermiſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modo probabilem. nam certe neque tum peccaui, cum imparatã iam Capuam, nõ ſolum ignauiæ delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque, cum poſt conditiones pacis per L. Cæſarem, & Fabium allatas caui, ne animum eius offenderé, cui Pompeius iam armatus armato Conſulatum, triumphumq; deferret. nec uero hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehẽdere, quòd mare nõ tranſierim: id enim, etſi erat deliberationis, tamen obire nõ potui: neque enim ſuſpicari debui, præſertim cum ex ipſius Pompeij literis, idem quod uideo te exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is Domitio ſubuenturus eſſet. & plane, quid rectum, & quid faciendum mihi eſſet, diutius cogitare malui. primum igitur, hæc qualia tibi eſſe uideantur, etſi ſæpius ſignificata ſunt à te, tamen accuratius mihi perſcribas, uelim: deinde aliquid etiam in poſterum proſpicias, fingasq;, quem me eſſe deceat, & ubi me plurimũ prodeſſe reipub. ſentias: ecquæ pacifica perſona deſideretur, an in bellatore ſint omnia. atq; ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua conſilia. quibus ſi paruiſſem, triſtitiam illorum temporũ non ſubijſſem. memini, quid mihi

tum ſuaſeris per Theophanem, per Culeonem: idq́; ſæpe ingemiſcens ſum recordatus. quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut nō ſolum glorioſis conſilijs utamur, ſed etiam paulo ſalubrioribus. ſed nihil præſcribo. accurate uelim perſcribas tuam ad me ſententiā. uolo etiam exquiras quādiligentiſſime poteris (habebis autē, per quos poſſis) quid Lentulus noſter, quid Domitius agat, quid acturus ſit: quēadmodum nunc ſe gerāt, num quē accuſent, num cui ſuccenſeant: quid dico, num cui? num Pompeio. omnino culpam omnem Pompeius in Domitiū confert: quod ipſius literis cognoſci poteſt: quarum exemplum ad te mitto. hæc igitur uidebis: et, quod ad te ante ſcripſi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te miſit, de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Magnus Procos. M. Marcello
L. Lentulo Coss. S.

EGO, quòd exſtimabā diſperſos nos neq́; Reip. utiles, neq; nobis præſidio eſſe poſſe, idcirco ad L. Domitiū literas miſi, primū uti ipſe cum omni copia ad nos ueniret ſi de ſe dubitaret, ut cohortes XIX, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. quod ueritus ſum, factum eſt, ut Domitius implicaretur, neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, ꝙ meas XIX, & ſuas XII cohorteis tribus in oppidis diſtributas haberet (nā partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neq́;, ſi uellet, expedire poſſet. nunc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine: nam & tot, & taleis uiros periculo obſi-

dionis liberare cupio : neque ſubſidio ire poſſum , quòd his duabus legionibus non puto eſſe cõmittendũ , ut illuc ducantur . ex quibus tamen non amplius XIIII. cohortes contrahere potui, quas Brunduſiũ miſi: neq; Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putaui eſſe dimittẽdum. D. Aelio mandarã, quòd maiores copias ſperabã nos habituros, ut, ſi uobis uideretur, alteruter ueſtrum ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia, quã Capuæ, & circum Capuam comparaſtis, & cum ijs militibus, quos Fauſtus legit, proficiſceretur, Domitius cum XII. ſuis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerentur, & inde nauibus Dyrrhachium tranſportarentur. nunc, cum hoc tẽpore nihilo magis ego, quàm uos, ſubſidio Domitio ire poſſim, ſeu per monteis explicare, nos eſt nobis committendum, ut has XIIII. cohorteis, quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut in itinere me cõſequi poſſit. quã ob rem placitum eſt mihi (etiam uideo C. Marcello, & cæteris noſtri ordinis, qui hic ſunt) ut Brunduſium ducerem hanc copiam, quã mecum habeo. uos hortor, ut, quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem ueniatis quamprimum. arma, quæ ad me miſſuri eratis, ijs cenſeo armetis milites, quos uobiſcum habetis. quæ arma ſuperabunt, ea ſi Brunduſium iumentis deportaritis, uehemẽter Reip. profueritis. de hac re uelim noſtros certiores faciatis. ego ad P. Lupũ, et C. Coponiũ Prætores miſi, ut ſe uobis cõiungerent, et, militũ quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

MIROR te ad me nihil scribere, et potius ab aliis, quã à te de Rep. certiorẽ me fieri. nos disiecta manu pares aduersariis esse non possumus. contractis nostris copiis, spero nos et Reip. et cõmuni saluti prodesse posse. quã ob rem cum constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad V. Id. Feb. Corfinio proficisci cum exercitu, et ad me uenire: miror, quid causæ fuerit, quare consiliũ mutaris: nã illa causa, quã mihi Vibullius scribit, leuis est, te propterea moratum esse, quòd audieris Cæsarem Firmo progressum in castrum Truentinum uenisse: quãto enim magis appropinquare aduersarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniũgeres, prius, quàm Cæsar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. quam ob rem etiam te rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriã aduenias ante, quàm copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ nos à nobis distrahãt. sed, si erunt, qui te impediant, ut illas suas seruent: æquum est me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

LITERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIII. Calendarum Martii: in quibus literis scribis, tibi in animo esse obseruare Cæsarem, &, si secundum mare ad me ire cœpisset, confestim in

Samnium ad me uenturum: ſin autem ille circũ iſtæc loca commoraretur, te ei, ſi propius acceſſiſſet, reſiſtere uelle. te animo magno, & forti iſtam rem agere exiſti mo: ſed diligentius nobis eſt uidendum, ne diſtracti pa res eſſe aduerſario non poſſimus, cum ille magnas co- pias habeat, & maiores breui habiturus ſit: non enim pro tua prudẽtia debes illud ſolum animaduertere, quot in præſentia cohorteis contra te habeat Cæſar, ſed quan- tas breui tempore equitum, & peditum copias cõtractu- rus ſit. cui rei teſtimonio ſunt literæ, quas Buſſenius ad me miſit, in quibus ſcribit, id quod ab alijs quoque mihi ſcribitur, præſidia curionem, quæ in Vmbria, & Thu- ſcis erant, contrahere, & ad Cæſarem iter facere. quæ ſi copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exer- citus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, ut non pugnet, ſed locis ſuis repugnet: hærebis, neque ſolus cum iſta copia tantam multitudinem ſuſtinere poteris, ut fru mentatum eas, quam ob rem te magnopere hortor, ut quam primum cum omni copia huc uenias. Conſules conſtituerũt idem facere. ego Metuſcilio ad te manda ta dedi, prouidendum eſſe, ne duæ legiones ſine Picenti nis cohortibus in conſpectum Cæſaris committerentur. quam ob rem nolito commoueri, ſi audieris me regredi, ſi forte Cæſar ad me ueniet: cauendum enim puto eſ ſe, ne implicatus hæream: nam neque caſtra propter anni tempus, & militum animos facere poſſum; ne- que ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. itaque non amplius XIIII cohor tes Luceriam coegi. Conſules præſidia omnia deducturi ſunt, aut in Siciliam ituri: nam aut exercitum fir-

mum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse; aut regiones eiusmodi obtinere, è quibus repugnemus; id quod neutrum nobis hoc tēpore contingit, quòd & magnā partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tam amplū, neq; tam magnum, q̃ ille. itaq; nobis prouidendum est, ut summam Reip. rationem habeamus. etiam atq; etiam te hortor, ut cum omni copia quāprimum ad me uenias. possumus etiam nunc Remp. erigere, si cōmuni consilio negotium administrabimus: sin distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, et mandata. quod me hortare, ut istuc ueniam: id me facere non arbitror posse, quòd non magnopere his legionibus confido: Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio S.

LITERAE mihi à te redditæ sunt ad XIII. Cal. Marti. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. quod putaui, et præmonui, fit, ut nec in præsentia cōmittere tecum prælium uelit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditū tibi sit, atq; istas copias cōiungere optimorum ciuium possis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus: quo etiam magis tuis literis sum cōmotus, neq; enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neq; etiam, qui ex delectibus conscripti sunt ā Consulibus, conuenerunt. quare da operam, si ulla ratione etiam nūc efficere potes, ut te explices, huc quāprimum uenias ante, q̃

omnes copiæ aduersariorum conueniant: neque enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire possunt: &, si conuenirent, quantũ ijs cõmittendũ sit, ꝙ inter se ne noti sunt, cõtra ueteranas legiones, nõ te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS meæ signũ tibi sit librarij manus, & eadem causa breuitatis. etsi nunc quidé, quod scriberé, nihil erat. omnis expectatio nostra erat in nuncijs Brundusinis. si nactus hic esset Cneum nostrũ, spes dubia pacis: sin ille ante trãsmisisset, exitiosi belli metus. sed uides'ne, in quem hominem inciderit Resp? ꝙ acutum? quã uigilanté? quã paratũ? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit; ab ijs, qui eum maxime timuerant, maxime diligetur. multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi uillulas, nisi nummulos suos. & uide, quàm conuersa res est. illũ, quo antea confidebant, metuunt: hũc amãt, quem timebant. id quãtis nostris peccatis, uitijsq; euenerit, non possum sine molestia cogitare. quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cum præsertim neque noua de re aliqua certioré te faciã, neq; nouã denique iam reperiam scribendi ullã sententiam. sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitteré, facerem

inepte: euntibus uero, domesticis præsertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non possum. & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miserijs, cum quasi tecum loquor: cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis. omnino intelligo, nullũ fuisse tempus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutũ esse à literis, propterea q neque Romæ quidquã auditur noui, nec in his locis, quæ à Brũdusio absunt propius, quàm tu biduũ aut triduũ. Brundusij autem omne certamẽ uertitur huius primi temporis. qua quidem expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus: eodẽ enim die uideo Cæsarẽ à Corfinio post meridiem profectum esse, quo Canusio mane Pompeium. eo modo autẽ ambulat Cæsar, & ijs diarijs militũ celeritatem incitat, ut timeã, ne citius ad Brundusiũ, quã opus sit, accesserit. dices, quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiã, quã triduo sciturus sis? nihil equidẽ: sed, ut supra dixi, tecum perlibenter loquor. & simul scito labare meum consilium illud, quod satis iam fixum uidebatur. non mihi satis idonei sunt auctores ij, qui à te probantur: quod enim unquam eorũ in Rep. forte factũ extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt: (quanquã hæc ferenda non erant) uideo enim, quantum id bellum, & quàm pestiferum futurum sit. sed me mouet unus uir, cuius fugientis comes, Remp. recuperãtis socius uideor esse debere. toties ne igitur sententiam mutas? ego tecum, tanquam mecũ, loquor. quis autẽ est, tãta quidẽ de re, quin uarie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sen=

tentiam tuam; si manet, ut firmior sim; si mutata est, ut tibi assentiar. omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus.
* de Domitio uaria audimus, modo esse in Tiburti, aut Lepidi, quo cum Lepidus accessisset ad Vrbem, quod item falsum uideo esse: ait enim Lepidus, eũ nescio quò penetrasse itineribus: occultandi sui causa, an maris apiscendi, ne id quidem scit: ignorat enim de filio. addit illud sanè molestum, pecuniam Domitio satis grandem
* quam is Coreni habuerit, non esse redditam. de Lentulo autem nihil audimus. hæc uelim exquiras, ad meq́; perscribas. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD V. Non. Mart. epistolas mihi tuas Aegypta reddidit, unã ueterem IIII. Cal. quã te scribis dedisse Pinario, quem non uidimus, in qua expectas quidnã præmissus agat Vibullius: qui omnino non est uisus à Cæsare. in altera epistola uideo te scire ita esse: & quemadmodum redeuntem excipiam Cæsarem, qué omnino
* uitare cogito: & aut Hemonis fugam tendis, cõmutatio nemq́; uitæ tuæ: quod tibi puto esse faciẽdum: & ignoras, Domitius cum fascibus'ne sit. quod cũ scies, facies, ut sciamus. habes ad primam epistolam. secutæ sunt duæ, prid. Cal. ambæ datæ, quæ me conuellerunt de pristino statu, iam tamé, ut ante ad te scripsi, labanté. nec me mouet, quod scribis, Ioui ipsi iniquum: nam periculum in utriusque iracũdia positum est: uictoria autem ita incerta, ut deterior causa paratior mihi esse uideatur. nec me Cõsules mouent, qui ipsi pluma, aut folio

facilius mouentur. officij me deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. cautior certe est mansio: honestior existimatur traiectio. malo interdum, multi me non caute, quàm pauci non honeste fecisse existiment. De Lepido, & Tullo quod quæris: illi uero non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in senatumq; uenturi sint. Recentissima tua est epistola Cal. data, in qua optas cõgressum, pacem non desperas: sed ego, cum hæc scribebam, nec illos congressuros, nec, si congressi essent, Pompeium ad ullam conditionem accessurum putabam. Quod uideris nõ dubitare, si Consules transeant, quid nos facere oporteat: certe transeunt, uel quo modo nunc est, transierunt. sed memento, præter Appium, neminem esse ferè, qui non ius habeat transeundi: nam aut cum imperio sunt, ut Põpeius, ut Scipio, Setenas, Fãnius, Voconius, Sestius, ipsi Consules, quibus more maiorum concessum est uel omnes adire prouincias: aut Legati sunt eorum. sed nihil desero. quid placeat tibi, & quid propemodum rectum sit, intelligo. plura scriberem, si ipse possem: sed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelij literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meã uicem doleres, cum me derideri uideres. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S.

OBSECRO te Cicero, suscipe curam, & cogitationem dignissimam tuæ uirtutis, ut Cæsarem, & Pompeium, perfidia hominum distractos, rursus in pristinam concordiam reducas. crede mihi, Cæsarẽ nõ solum in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi

dedisse iudicaturum, si huc te reijcis. uelim, idem Pompeius faciat: qui ut adduci tali tempore ad ullam conditionem possit, magis opto, quàm spero. sed cum cõstiterit, & timere desierit, tũ incipiã non desperare, & tuam auctoritatem plurimum ualituram. Quòd Lentulum Cos. meum uoluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi uero gratissimum mediusfidius fecisti: nam illum tanti facio, qui non Cæsarem magis diligam. qui si passus esset, nos secum, ut consueueramus, loqui, & non se totum etiam & etiam ab sermone nostro auertisset: minus miser, quàm sum, essem: nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo, uideo in Consulatu quiduis potius esse, quàm Consulem. quòd si uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæsare credere, & Consulatum reliquum Romæ peragere: incipiam sperare, etiam consilio senatus, auctore te, illo relatore, Põpeium, & Cæsarem coniungi posse. quod si factum erit, me satis uixisse putabo. Factum Cæsaris de Corfinio totum me probaturum scito, & quo modo in huiusmodi re commodius cadere nõ potuit, quàm ut res sine sanguine cõfieret. Balbi mei, tuiq; aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de Cæsare dixit, quæq; Cæsar scripsit, scio re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fuerit, bellissime scripsisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNIA mihi prouisa sunt præter occultum & * tum iter ad mare superũ: hoc enim mari uti non possu=

mus hoc tempore anni . illuc autem, quò spectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim est celeriter, ne forte qua re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur: quem ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nunc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur: is enim me ab optimatibus ait conscindi. quibus optimatibus Dij boni? qui nunc quo modo occurrunt? quo modo autem se uenditant Cæsari? municipia uero Deum: nec simulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant. sed plane, quidquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant: illum iratum putant. quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquies. credo, sed hercule illum magis. huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. iudices DCCCL, qui præcipue Cneo nostro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem uideo, nescio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro, qui sint isti optimates, qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. sed tamen, quicunque sunt, αἰδέομαι Τρῶας. etsi, qua spe proficiscar, uideo: coniungoq́; me cum homine magis ad uastandam Italiam, quàm ad uincendum parato. do-
* mum quem expecto. & quidem, cum hæc scribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid à Brundusio. quid autem aliquid? quàm inde turpior fugisset, & uictor hic quà se referret, & quò. quod ubi audissem, si ille Appia ueniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

E TSI, cum tu has literas legeres, putabam fore, ut scirem iam, quid Brundusij actum esset; nam Canusio VIII. Cal. profectus erat Cneus; hæc autem scribebam prid. Non. XIIII. die postquam ille Canusio mouerat: tamen angebar singularum horarum expectatione, mirabar'q; nihil allatū esse, ne rumoris quidem: nam erat mirum silentium. sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt: quæ tamen iam sciantur, necesse est. illud molestū, me adhuc inuestigare non posse, ubi Lentulus noster sit, ubi Domitius. quæro autē, quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri ne ad Pompeium, &, si sint, quà, quando'ue ituri sint. Vrbē quidem iam refertam esse optimatium audio, Sosium, & Lupū, quos Cneus noster ante putabat Brundusium uenturos esse, quàm se, ius dicere. hinc uero uulgo uadunt. etiam M. Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. nos autē in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinū uolebamus: inde, iter quà maxime ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus: audio enim bonis uiris, qui & nunc, & sæpe antea magno præsidio reipub. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multaq; in

me, &

me, & seuere in conuiuijs tempestiuis quidē disputari cedamus igitur, &, ut boni ciues simus, bellū Italiæ terra, mariq; inferamus, & odia improborum rursus in nos, quæ iam extincta erant, incēdamus, & Luceij consilia, ac Theophanis persequamur. nam Scipio uel in Syriam proficiscitur sorte, uel cum genero honeste, uel Cæsarem fugit iratum. Marcelli quidem, nisi gladium Cæsaris timuissent, manerēt. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. & tamen, præter hūc, et C. Cassium, reliqui Legati, Faustus Proquæs. ego unus, cui utrumuis liceret. frater accesserit, quē sociū huius fortunæ esse non erat æquum: cui magis etiam Cæsar irascetur: sed impetrare nō possum, ut moneat. dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidem alius nemo mouet; non sermo bonorum, qui nulli sunt; nō causa, quæ acta timide est, agetur improbe. uni uni hoc damus, nec id quidem roganti, nec suam causam, ut ait agenti, sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epeirum, scire sanè uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI Non. Martijs, die tuo, ut opinor, expectabā à te epistolā longiorē, tamen ad eā ipsam breuē, quam III. Non. Martij ὑπὸ τῶ διάληψιν dedisti, rescribendū putaui, Gaudere ais te, mãsisse me: & scribis, in sententia te manere. mihi autem superioribus literis uidebare non dubitare, quin cæderem, ita si & Cneus bene comitatus conscendisset, & Consules trāsissent. utrū, hoc tu parum cōmeministi, an ego nō satis intellexi? an muta

ſti ſententiam? ſed aut ex epiſtola, quam expecto, perſpiciam, quid ſentias: aut alias abs te literas eliciam. Brunduſio nihil dum erat allatum. ò rem difficilem, planeq́; perditã. quàm nihil prætermittis in cõſilio dando: quàm nihil tamẽ, quod tibi ipſi placeat, explicas. nõ eſſe me unà cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quam ſit turpe me adeſſe, cum quid de illo detrahatur; nefas eſſe approbare. certe. contra igitur? Dij, inquis, auerruncent. quid ergo fiet, ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſupplicium? impetrabis, inquis, à Cæſare, ut tibi abeſſe liceat, et eſſe otioſo. ſupplicandum igitur? miſerũ. quid, ſi non impetraro? & de triumpho erit, inquis, integrũ quid, ſi hoc ipſo premar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari ſe totum, magis etiam, quam olim in XX uiratu, putabit. ac ſolet, cum ſe purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me ſibi fuiſſe inimicum, ut ne honorẽ quidẽ à ſe accipere uellem. quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſcilicet, quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robuſtior. nã quod negas te dubitare, quin magna in offenſa ſim apud Pompeium hoc tempore: non uideo cauſam, cur ita ſit, hoc quidem tempore: qui enim amiſſo Corfinio denique certiorẽ me ſui cõſilij fecit, is q̃retur Brunduſium me non ueniſſe, cũ inter me, & Brũduſiũ Cæſar eſſet? deinde etiam ſcit, ἀπαῤῥησίαστον eſſe in ea cauſa querelam ſuam. me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de Vrbe, de pecunia de Piceno occupando plus uidiſſe, quàm ſe. ſin, cum potuero, non uenero: tum erit inimicus: quod ego non eo uereor, ne mihi noceat: (quid enim faciet? τὶς δ᾽ἔσι

δοῦλος, τοὐκχεῖν ἄφροντις ὤν;) ſed quia ingrati animi crimen horreo. confido igitur aduentum noſtrum illi, quoquo tempore fuerit, ut ſcribis, ἀσμένιστον fore. nam quod ais, ſi hic temperantius egerit, conſideratius conſilium te daturum: qui hic poteſt ſe gerere non perdite? uita, mores, ante facta, ratio ſuſcepti negotij, ſocij, uires bonorum, aut etiam conſtantia? uix dum epiſtolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Poſthumus Curtius uenit, nihil niſi claſſeis loquẽs, & exercitus. eripiebat Hiſpanias: tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confeſtim in Græciam perſequebatur. eundem igitur eſt, nec tam ut belli, quàm ut fugæ ſocij ſimus: nec enim ferre potero ſermones iſtorum, quicunque ſunt: non ſunt enim certe, ut appellantur, boni. ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur: idq́; ut exquiras, meq́; certiorem facias, te uehementer rogo. nos adhuc, quid Brundusij actum eſſet, plane neſciebamus: cum ſciemus, tum ex re, & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

DOMITII filius tranſijt Formias VIII. Id. currens ad matrẽ Neapolim, mihiq́; nunciari iuſſit, patrem ad Vrbem eſſe. cũ de eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. nos autem audieramus eũ profectũ ſiue ad Pompeium, ſiue ad Hiſpaniã. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſanè uelim: nam ad id, quod delibero, pertinet, ſi ille certe nuſquã diſceſſit, intelligere Cneum, non eſſe faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis,

præsidijsq; teneatur, hyeme præsertim: nam si commodius anni tempus esset: uel Infero mari liceret uti. nunc nihil potest, nisi supero, trāsmitti, quò iter interclusum est. quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo. A` Brundusio nulla adhuc fama uenerat: & erat hic dies VII. Id. quo die, suspicabamur, aut pridie Brundusium uenisse Cæsarem: nam Calendis Arpis manserat. sed si Posthumum audire uelles, persecuturus erat Cneum: transijsse enim iam putabat coniectura tempestatū, ac dierum. ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, et eo magis, quòd audita nauicularijs hominis liberalitas esset. sed, tota res Brūdusina iam quo modo habeat se, diutius nescire non possum. Ego etsi tam diu requiesco. quàm diu aut ad se scribo, aut tuas literas lego: tamen & ipse egeo argumēto epistolarum, & tibi idem accidere certo scio: quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excluduntur: quæ autem sunt horum temporum, ea tam contriuimus. sed tamen, ne me totum ægritudini dedam, sumpsi mihi quasdam tanquam θέσεις*, quæ & politicæ sunt, & temporum horum, ut et abducā animum ab querelis, & in eo ipso, de quo agitur, exercear. eæ sunt huiusmodi.* Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλούντα, μὴ αὐτὸς ἄρθηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας τέρι. εἰ πόλεμον ἐπα-

κτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεσθα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. in his ego me consultationibus exercens, & disserens in utranq; partẽ tum græce, tum latine, & abduco parumper animum à molestijs, & τῶν προὔργου τι delibero. sed uereor, ne tibi ἄκαιρος sim: si enim recte ambulauit is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit. Vale.

CICERO ATTICO S.

NATALI die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilij, summæq; tũ beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. eam mihi Philotimus postridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superum, nauigatio infero, discessus Arpinum, ne hunc fugisse; mansio Formijs, ne obtulisse nos gratulationi uideamur: sed miserius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt. fuit apud me Posthumus: scripsi ad te, quàm grauis. uenit ad me etiam Q. Fufius, quo uultu, quo spiritu; properans Brundusium, scelus accusans Pompeij, leuitatem, & stultitiam senatus. hæc

qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero ferre? age finge me quamuis εὐστομάχως hæc ferentem: quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? & omitto causam Reip. quam ego amissam puto cum uulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parantur: de Pompeio quid agam? cui plane (quid enim negem?) succensui: semper enim causæ euentorum magis mouent, quàm ipsa euenta. hæc igitur mala, quibus maiora esse quæ possunt? considerans, uel potius iudicans eius opera accidisse, & culpa, inimicior erã huic, quàm ipsi Cæsari. ut maiores nostri funestiorem diem esse uoluerunt Alliensis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc malum ex illo, itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus: sic ego decem annorum peccata recordãs, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos,
* hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat; præsentisq; temporis cognoscens temeritatem, ignauiam, negligentiam, succensebam. sed ea iam mihi exciderũt. beneficia eiusdem cogito, cogito etiam dignitatem: intelligo serius equidem, quàm uellem propter epistolas, sermonesq; Balbi: sed uideo plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. ego igitur, si quis apud Homerum, cum ei & mater, & Dea dixisset, αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἕτοιμος, matri ipse respondit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid, si non ἑταίρῳ solum, sed etiam εὐεργέτῃ? adde, tali uiro, talem causam agenti. & ego uero hæc officia mercanda uita puto. optimatibus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inseruio quidem. uideo, ut

se huic dent, ut daturi sint. quidquam tu illa putas fuisse de ualetudine decreta municipiorum præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipsi tum se timuisse dicunt. sed uideamus, quid actum sit Brundusij. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæq; literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus, putare iam Lentulum Cos. transmisisse, nec eum à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canusij audisset: inde ad se eum scripsisse: cohortesq; sex, quæ Albæ fuissent, ad Curtium Minutia transijsse: id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore eum ad Vrbem futurum. ergo utar tuo consilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam. etsi, Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. sed tamen, si est conueniendus, hic potissimum. tum reliqua uidebimus, id est & quò, & quà, & quando. Domitius, ut audio, in Cossano, & quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum: si in Hispaniam, non probo: si ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Curtium uideat, quem ego patronus aspicere non possum. quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus, qui, dum Vrbem, id est patriam, amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, ut plane interclusi, captiq; simus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exemplo. Pompeius mare transijt cum omnibus militibus, quos secum habuit. hic numerus est hominũ millia XXX, & Cõsules duo, et Trib. pl. & senatores, qui fuerant cũ eo,

omnes cum uxoribus, & liberis conscendisse dicitur ad IIII. Non. Mart. ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus usus nō est, omneis aut præcidisse, aut incendisse dicunt. de hac re literæ L. Metello Trib. pl. Capuam allatæ sunt ab Clodia socru, quæ ipsa transijt. ante solicitus eram, & angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, cum consilio explicare nihil possem: nunc autem postquā Pompeius, & Cōsules ex Italia exierunt, nō angor sed ardeo dolore. οὐδ᾽ ἔ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλαλύκτημαι. non sum inquam (mihi crede) mentis compos: tantum mihi dedecoris admisisse uideor. me non primū cum Pompeio qualicunq; cōsilio uso, deinde cū bonis esse, quāuis causa temere instituta? præsertim cū ij ipsi, quorum ego causa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia, Cicerones pueri me illuc sequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. nam Quintus quidē frater, quidquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. tuas nūc epistolas à primo lego. hæ me paulū recreant. primæ monent, & rogant, ne me proijciam. proximæ gaudere te ostendunt, me remansisse. eas cum lego, minus mihi turpis uideor, sed tādiu, dum lego. deinde emergit rursum dolor, & αἰσχροῦ φαντασία. quam ob rem obsecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorē, aut minus saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacunque re potes. quid tu autem possis? aut quid homo quisquam? uix iam Deus. equidem illud molior, quod tu mones sperasq; fieri posse, ut mihi Cæsar cōcedat. ut absim, cum aliquid in senatu contra Cneū agatur: sed timeo, ne non impetrem, uenit ab eo Furnius, ut quidem

ſcias, quos ſequamur: Q. Titinij filium cũ Cæſare eſſe
nunciat; ſed illũ maiores mihi gratias agere, quam uel=
lem. quid autem me roget (paucis ille quidem uerbis,
ſed ἐν δυνάμει) cognoſce ex ipſius epiſtola, me miſerum
quòd tu non ualuiſti, unà fuiſſemus: conſilium certe
non defuiſſet σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. ſed acta ne agamus:
reliqua paremus. me adhuc hæc duo fefellerunt, initio
* ſpes compoſitionis, qua facta uolebam, ut populari, ut
ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari: deinde bel
lum crudele, & exitioſum ſuſcipi à Pompeio intellige=
bam. melioris mediusfidius ciuis, & uiri putabam, quo=
uis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati nõ ſolum præ=
eſſe, uerũ etiam intereſſe. uidetur uel mori ſatius fuiſ=
ſe, quàm eſſe cum ijs. ad hæc igitur cogita mi Attice,
uel potius excogita. quemuis euentum fortius feram,
quàm hunc dolorem. Vale.

Cæſar Imp. S. D. Ciceroni Imp.

CVM Furniũ noſtrum tantum uidiſſem, neque lo
qui, neque audire me commode potuiſſet, properarem,
atq; eſſem in itinere præmiſſis iã legionibus: præterire
tamen nõ potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mit
terem, gratiasq; agerem. etſi hoc officium & feci ſæpe,
& ſæpius mihi facturus uideo: ita de me mereris. in
primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vr=
bem uenturum, ut te ibi uideam, ut tuo cõſilio, gratia,
dignitate, ope omnium rerum uti poſſim. ad propoſi=
tum reuertar: feſtinationi meæ, breuitatiq; literarum
ignoſces: reliqua ex Furnio cognoſces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epistolam, quam darem IIII. Id. sed eo die is, cui dare uoluerã, nõ est profectus. uenit autẽ eo ipso die ille celeripes, quem Saluius dixerat: attulit uberrimas tuas literas, quæ mihi quiddam, quo starem, instillarunt: recreatum enim me non queo dicere: sed plane τὸ συνέχον effecisti: ego enim nõ iam id ago, mihi crede, ut prosperos exitus consequar: sic enim uideo, nec duobus his uiuis, nec hoc uno nos unquam Remp. habituros. ita neque de otio nostro spero iam, nec ullam acerbitatem recuso. unum illud extimescebam, ne quid turpiter facerem, uel, dicam, iã effecissem. sic ergo habeto, salutareis te mihi literas misisse, neq; solum has longiores, quibus nihil potest esse explicatius, nihil perfectius, sed etiam illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundissimũ fuit, cõsilium, factumq; nostrum ab Sexto probari. pergratumq; mihi tu fecisti, à quo diligi me, &, quid rectum sit, intelligi, scio. longior uero tua epistola non me solum, sed meos omneis ægritudine leuauit. itaque utar tuo consilio, & ero in Formiano, ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, si nec hic, nec illic eum uidero, deuitatum se à me putet. Quod autem suades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipsi tribuerim: id me iam pridem agere intelliges ex literis Balbi, & Oppij, quarũ exempla tibi misi, misi etiã Cæsaris ad eos sana mente scriptas: quo modo in tanta insania? sin mihi Cæsar hoc non cõcedat, uideo tibi illud

placere, me πολίτευμα de pace ſuſcipere: in quo non extimeſco periculum: cum enim tot impendeant, cur non honeſtiſſimo depaciſci uelim? ſed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam, μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mirandum enim in modum Cneus noſter Sullani regni ſimilitudinem concupiuit; ἀδιῶσοι λέγω. nihil inquam ille minus obſcure tulit. cum hoc ne igitur, inquies, eſſe uis? beneficium ſequor, mihi crede, non cauſam, ut in Milone, ut in. ſed hactenus. cauſa igitur non bona eſt? immo optima: ſed agetur (memento) fœdiſſime. primum, conſilium eſt, ſuffocare Vrbem, & Italiam fame: deinde, agros uaſtare, urere, pecunijs locupletum non abſtinere. ſed cum eadem metuam ab hac parte: ſi illinc beneficium nō ſit, rectius putem quiduis domi perpeti. ſed ita meruiſſe illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen ſubire non audeam. quanquam à te eius quoque rei iuſta defenſio eſt explicita. De triumpho tibi aſſentior. quem quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: ſi modo, inquis, ſatis ille erit firmus. eſt firmior etiam, quàm putabamus. de iſto licet bene ſperes: promitto tibi, ſi ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. te'ne igitur ſocio? contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideā, cupio diſcedere: noli enim putare tolerabiles horum inſanias, nec uniuſmodi fore. etſi quid te horum fugit, legibus, iudicijs, ſenatu ſublato, libidines, audacias, ſumptus, egeſtates tot egentiſſimorum hominum nec priua-

tas posse res, nec Remp. sustinere? abeamus igitur inde qualibet nauigatione: et si id quidem, ut tibi uidebitur: sed certe abeamus: sciemus enim id, quod expectas, q̄d Brũdusij actum sit. Bonis uiris ꝙ ais probari, quæ adhuc fecerimus, sciriq; ab ijs nõ profectis, ualde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius: id mandaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum est, ut tibi argumẽtum ad scribẽdum fortasse iam desit: nec enim alia de re nunc ulla scribi potest: & de hac quid iam amplius inueniri potest? sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule, ut sentio) & amor, quo & meũ ingenium incitatur: perge, ut facis, & scribe, quantum potes. In Epeirum quòd me nõ inuitas, comitem non molestum: subirascor: sed uale: nam, ut tibi ambulãdum, unguendum, sic mihi dormiendum: etenim literæ tuæ mihi somnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

COENANTIBVS prid. Id. nobis, ac noctu quidem, Statius à te epistolã breuẽ attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, sed etiam Aulus profectus est, alij multi. De Reatinorum corona: quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere, cur exierint?

In his locis opinio est coniectura magis, quàm nuncio, aut literis, Cæsarem Formijs ad XI. Cal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem, Μέντορ πῶς τ᾽ ἄρ᾽ ἴω,

πῶς τ' ἄρ προσπτύσσομαι αὐτόν? nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen, nec ero, ut in malis. imparatus: ſed cura, ut ualeas: puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio, Cornelio S.

GAVDEO mehercule uos ſignificare literis, quàm ualde probetis ea, quæ apud Cornificium ſunt geſta. conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſponte facere conſtitueram, ut quamleniſſimum me præberem, & Pompeium, darem operam, ut reconciliarem. tentemus, hoc modo ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque uictoriam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. hæc noua ſit ratio uincendi ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo uos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magiũ Pompeij præfectum deprehendi: ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfecti fabrum Pompeij in meam poteſtatem uenerunt, & à me miſſi ſunt. ſi uolent grati eſſe, debebunt Põpeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm ijs, qui & illi, & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorum artificijs effectum eſt, ut reſp. in hunc ſtatum perueniret.

Balbus Ciceroni Imp. S.

SVBITO, poſteaquam literas cōmunes cum Oppio ad te dedi, ab Cæſare epiſtolā accepi, cuius exēplum tibi miſi, ex quibus perſpicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeiū reconciliare, & quàm remotus ſit ab omni crudelitate, quod eum ſentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero ſentio, quod tu, non poſſe tuam famam et officium ſuſtinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepiſſe prædices. Cæſarem hoc idem probaturum, exploratum pro ſingulari eius humanitate habeo: eiq; cumulatiſſime ſatisfacturū te certo ſcio, cum nullam partem belli contra eum ſuſcipias, neque ſocius eius aduerſarijs fueris. atque hoc nō ſolum in te tali, & tanto uiro ſatis habebit, ſed etiam mihi ipſe ſua conceſſit bonitate, ne in ijs caſtris eſſem, quæ cōtra Lentulum, aut Pompeium futura eſſent, quorum beneficia maxima haberem: ſibiq; ſatis eſſe dixit, ſi togatus urbana officia ſibi præſtitiſſem, quæ etiā illi, ſi uellem, præſtare poſſem. itaq; nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, ſuſtineo; meumq; officium, fidem, pietatē, ijs præſto. ſed mehercule rurſus tam abiectam compoſitionis ſpem nō deſperatiſſimam eſſe puto, quoniā Cæſar eſt ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, ſi tibi uidetur, te ad eum ſcribere, et ab eo præſidiū petere, ut petiſti à Pompeio, me quidē approbante, temporibus Milonianis. præſtabo (ſi Cæſarē bene noui) eum prius tuæ dignitatis, q̃ ſuæ utilitatis rationē habiturū.

hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio: ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia, quæcunque ſcribo, tibi ſcribere, quòd te (ita incolumi Cæſare moriar) tãti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. de hac re cum aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas: nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis: quam mehercule te præſtaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni.

NEDVM hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum uirorum conſilia ex euentu, non ex uoluntate à pleriſq; probari ſolent: tamen freti tua humanitate, quod ueriſſimũ nobis uidebitur, de eo q̃d ad nos ſcripſiſti, tibi conſilium dabimus: quod ſi nõ fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiſcetur. Nos, niſi id, quod noſtro iudicio Cæſarem facere oportere exiſtimamus, ut, ſimul Romam uenerit, agat de reconciliatione gratiæ ſuæ, & Põpeij; id eũ factũrũ ex ipſo cognouiſſemus: te hortari deſineremus, ut uelles his rebus intereſſe, quo facilius, & maiore cũ dignitate p te, qui utriq; es cõiunctus, res tota confieret: aut, ſi ex cõtrario putaremus, Cæſarem id non facturũ, et eũ uelle cũ Põpeio bellũ gerere ſciremus; nunquã tibi ſuaderemus, contra hominẽ optime de te meritũ arma ferres, ſicuti te ſemp orauimus, ne cõtra Cæſarẽ pugnares. ſed cũ etiam nũ, quid facturus Cæſar ſit, magis opinari, q̃ ſcire poſſimus: nõ poſſumus niſi hoc, nõ uideri eã tuã eſſe dignitatẽ, neq; fidẽ omnibus cognitã, ut cõtra

alterutrum, cum utrique sis maxime necessarius. arma feras & hoc, nō dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. nos tamen (si tibi uidebitur) ad Cæsarem scribemus, ut nos certiores faciat, quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptum, statim, quæ sentiemus, ad te scribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi, esse utilissima. & hoc Cæsarē pro sua indulgentia in suos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREIS epistolas tuas accepi postridie Iduū: erant autem IIII. III. prid. Id. datæ. igitur antiquissimæ cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer. & iam de supero mari
* plaboque, ut antea ad te scripsi, et quonā modo possem uoluntate eius nullā reipub. partem attingere. Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta, & dicta nostri amici: ego uero ita facio, quin ea ipsa, quæ à te cōmemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse non memini: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem uolo. faciamus igitur, ut cen-
* ses, colligamusq; nos: festiuo enim simili urus decurro, atque cursu. θέσεις meas commentari non desino: sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum.
De optimatibus sit sanè ita, ut uis: sed nosti illud, Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ. Titinij filius apud Cæsarem est.
Quod autem quasi uereri uideris, ne mihi tua consilia displiceant: me uero nihil delectat aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. quare fac, ut ostendis; ne destiteris

ris ad me, quidquid tibi in mētem uenerit, ſcribere. mi-
hi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alteram nūc epi
ſtolam. recte non credis de numero militū: ipſo dimi-
dio plus ſcripſit Clodia. falſum etiam de corruptis na-
uibus. Quod Cōſules laudas, ego quoq; animum lau-
do, conſilium reprehendo: diſceſſu enim illorum, actio
de pace ſublata eſt, quam quidem ego meditabar: itaq;
poſtea Demetrij librum de concordia tibi remiſi, et Phi
lotimo dedi. nec uero dubito, quin exitioſum bellū im-
pendeat, cuius initium ducetur à fame. & me tamen
doleo nō intereſſe huic bello, in quo tanta uis ſceleris fu
tura eſt, ut, cum parentes non alere nefarium ſit, no-
ſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam paren-
tem patriam fame necandam putent. atq; hoc nō opi-
nione timeo, ſed interfui ſermonibus. omnis hæc claſſis,
Alexādria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pam-
phylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizātio, Leſbo, Smyrna, My-
leto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad oc-
cupandas frumētarias prouincias comparatur. at quā
ueniet iratus, & ijs quidem maxime, qui eam maxime
ſaluam uolebant, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. ita-
que mihi dubitanti, quid me facere par ſit, permagnum
pondus affert beneuolentia erga illum: qua dempta, pe
rire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando
euertere. De Septentrione plane ita eſt. metuo, ne ue
xetur Epeirus. ſed quem tu locum Græciæ non dire-
ptum iri putas? prædicat enim palàm, & militibus o-
ſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hunc, fore.

Illud me præclare admones, cum illū uidero, ne ni-
mis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

plane ſic faciendum. Arpinum, cum eum conuenero, cogito, ne forte aut abſim, cum ueniet, aut curſem huc illuc uia deterrima. Bibulum, ut ſcribis, audio uenisſe, & rediſſe prid. Id. Philotimum, ut ais epiſtola tertia, expectabas. at ille Idibus à me profectus eſt. eo ſerius ad tuã illam epiſtolam, cui ego ſtatim reſcripſerã, redditæ ſunt meæ literæ. De Domitio, ut ſcribis, ita opinor eſſe, ut & in Coſano ſit, & conſilium eius ignoretur. iſte omnium turpiſſimus, et ſordidiſſimus, qui conſularia comitia à Prætore ait haberi poſſe, eſt idem, qui ſemper in Rep. fuit. itaque nimirum hoc illud eſt, quod Cæſar ſcribit in ea epiſtola, cuius exemplum ad te miſi, ſe uelle uti CONSILIO meo: age eſto hoc cõmune: GRATIA: ineptũ id quidẽ, ſed puto hoc ſimulat ad quaſdã ſenatorũ ſententias: DIGNITATE, fortaſſe ſententia conſularis: illud extremũ eſt, OPE omniũ rerũ: id ego ſuſpicari cœpi tum ex tuis literis, aut hoc ipſum eſſe, aut nõ multo ſecus: nã permagni eius intereſt, rem ad interregnum nõ uenire. id aſſequitur, ſi per Prætores Conſules creantur. nos autẽ in libris habemus, nõ modo Conſules à Prætoribus, ſed ne Prætores quidem creari ius eſſe, idq́; factum eſſe nũquam: Conſules, eo nõ eſſe ius, ꝙ maius imperium à minore rogari non ſit ius: Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Conſulum ſint, quorum eſt maius imperium. aberit nõ longe, quin hoc à me decerni uelit, neque ſit contentus Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. ſed, quanta tempeſtas impẽdeat, uides. Qui tranſierint ſenatores, ſcribam ad te, cum certum habebo. De re frumentaria recte intelli=

gis,quæ nullo modo adminiſtrari ſine uectigalibus po=
teſt: nec ſine cauſa et eos,qui circum illum ſunt, omnia
poſtulanteis, & bellum nefariũ times. Trebatium no=
ſtrum,etſi,ut ſcribis,nihil bene ſperat,tamen uidere ſa
nè uelim . quem fac horteris , ut properet : opportune
enim ad me ante aduẽtum Cæſaris uenerit. De Lanui
no,ſtatim,ut audiui Phamcã mortuum,optaui , ſi mo=
do eſſet futura Reſp.ut id aliquis emeret meorum:neq;
tamen de te,qui maxime meus,cogitaui : ſciebam enim
de quoto anno,& quãtum in ſolo ſolere quærere , neq;
* ſolum Romæ,ſed etiam delicium digamma uiderẽ. ue=
runtamen ego illud,quanquam eſt bellum, minoris æſti
mo , quàm æſtimabatur Marcellino Cos. cum ego iſtos
hortulos propter domum, Antij quam tum habebã,iu=
cundiores mihi fore putabam,et minore impẽſa , quàm
* ſi Tuſculanũ refeciſſem . uolui HS Q. egi per præ=
dem,illi daret , Antij cum haberet uenale : noluit. ſed
nunc omnia iſta iacere puto propter numorum carita=
tem . mihi quidem erit aptiſſimum, uel nobis potius,ſi
tu emeris : ſed eius dementias caue contemnas : ualde
eſt uenuſtum . quanquam mihi iſta omnia iam addi=
cta uaſtitati uidentur . reſpondi epiſtolis tribus : ſed
expecto tuas : nam me adhuc tuæ literæ ſuſtentarunt .
Datæ Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habebam,quod ſcriberẽ : neq; enim noui quid=
quam audierã,et ad tuas omneis reſcripſerã pridie. ſed
cũ me ægritudo nõ ſolũ ſomno priuaret, uerũ ne uigila

re quidẽ ſine ſummo dolore pateretur : tecum ut quaſi loquerer, in quo uno acquieſco, hoc neſcio quid nullo argumento propoſito ſcribere inſtitui. Amẽs mihi fuiſſe uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem Põpeium tanquam unus manipularis ſecutus ſim. uidi hominem XIIII. Cal. Febr. plenum formidinis. illo ipſo die ſenſi, quid ageret. nunquam mihi poſtea placuit, nec unquam aliud in alio peccare deſtitit. nihil interim ad me ſcire, nihil niſi fugam cogitare. quid quæris? ſicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immundæ, inſulſæ, indecoræ : ſic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore : nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. nunc emergit amor : nunc deſiderium ferre non poſſum : nunc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodeſt. itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare proſpecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etſi quæ fuit illa temeritas? quid feci non conſideratiſſime? ſi enim nihil præter fugam quæreretur, fugiſſem libentiſſime : ſed genus belli crudeliſſimi, & maximi, quod non dum uident homines quale futurum ſit, perhorrui. quæ minæ municipijs? quæ nominatim uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remanſiſſent? quàm crebro illud? Sulla potuit, ego nõ potero? mihi autem hæſerũt illa. male Tarquinius, qui Porſenam, qui Octauium Manilium contra patriam : impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volſcis : recte Themiſtocles, q mori maluit : nefarius Hippias Piſiſtrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. at Sulla, at Marius,

at Cinna recte, immo iure fortasse. sed quid eorum uictoria crudelius? quid funestius? huius belli genus fugi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, et parari uidebam. me, quem non nulli cõseruatorem istius urbis, quem parentem esse dixerũt, Getarum, & Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uastitatem inferre Italiæ? hũc primũ mortalem esse, deinde etiam multis modis posse extingui cogitabam: Vrbem autem, et populum nostrum seruandum ad immortalitatem, quantũ in nobis esset, putabam. & tamen spes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. alia res nũc tota est, alia mea. sol (ut est in tua quadam epistola) excidisse mihi è mundo uidetur. ut ægroto, dum anima est, spes esse dicitur: sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. hæc me fefellerũt, & (ut uerum loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad otium, domesticarum me rerum delectatione molliuit. nunc siue periculo experiundum erit, experiar certe, ut hinc auolẽ: ante oportuit fortasse: sed ea, quæ scripsisti, me tardarũt, & auctoritas maxime tua: nam cũ ad hũc locum uenissem, euolui uolumen epistolarum tuarum, quod ego sub signo habeo, seruoq; diligentissime. erat igitur in ea, quam X. Cal. Febr. dederas hoc modo. SED uideamus, & Cneus quid agat, et illius rationes quorsum fluant. quòd si iste Italiam relinquet, faciet omnino male, et, ut ego existimo, ἀλογίστως, sed tum demum consilia nostra commutanda erunt. hoc scribis post diem quartum, quàm ab Vrbe

discessimus. deinde VIII. Cal. Febr. TANTVM MODO Cneus noster ne, ut Vrbem ἀλογίστως reliquit, sic Italiam relinquat. eodem die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissime respondes : est.n. sic. SED uenio ad consultationem tuam. si Cneus Italia cedit, in Vrbem redeundum puto : qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæsit : et nunc ita uideo, infinitum bellum iunctum miserrima fuga, quã tu peregrinationem ὑποκορίζῃ. sequitur χρησμὸς VI. Cal. Febr. EGO, si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore : sin Italiam relinquit, ad posterum bellum ἄσπονδον strui existimo. huius igitur belli ego particeps, & socius, et adiutor esse cogor; quod et ἄσπονδον, & cum ciuibus. deinde VI. Id. Febr. cũ iam plura audires de Pompeij consilio, concludis epistolã quandã hoc modo. EGO quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoq; profugere : summo enim periculo facies, nec Reip. proderis, cui quidẽ posterius poteris prodesse, si manseris. quem φιλόπατριν, ac πολιτικὸν hominis prudentis, et amici tali admonitu nõ moueret auctoritas? deinceps III. Id. Febr. iterum mihi respondes cõsulenti, sic. * QVOD quæris à me, fugam ne fidam, an moram deferendam utiliorem putem : ego uero in præsentia subitum discessum, & præcipitem profectionem cum tibi, tum ipsi Cneo inutilem, & periculosam puto : & satius esse existimo, uos dispertitos, & in speculis esse : sed mediusfidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noster biennio ante cogitauit: ita Sullaturit animus eius, et proscripturit ian=

diu. inde, ut opinor, cum tu ad me quædam γενικώτερον scripsisses, et ego mihi à te quædã significari putassem, ut Italia cederem: detestaris hoc diligenter XI. Cal. Mart. EGO uero nulla epistola significaui, si Cneus Italia cederet, ut tu unà cederes: aut, si significaui, nõ dico fui inconstans, sed demens. in eadem epistola alio loco. NIHIL relinquitur, nisi fuga: cui te sociũ neutiquam puto esse oportere, nec unquã putaui. Totã autem hãc deliberationem euoluis accuratius in literis VIII. Cal. Mart. datis. SI M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manendum puto, ita, ut, si saluus sit Põpeius, & cõstiterit alicubi, hãc νεκυΐαν relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, q̃ cũ hoc in ea, quæ perspicitur, futura colluuie regnare. multa disputas huic sententiæ conuenientia. inde ad extremũ. QVID si, inquis, LEPIDVS, & Volcatius discedunt? plane ἀπορῶ. quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. si tum dubitares, nunc certe non dubitas istis manentibus. deinde in ipsa fuga V. Cal. Mart. INTEREA nõ dubito, quin in Formiano mãsurus sis. cõmodissime. n. τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. ad Cal. Mart. cũ ille quintũ iam diẽ Brundusij esset. TVM poterimus deliberare, non. s. integra re, sed certe minus infracta, q̃ si unà proieceris te. deinde IIII. Non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cũ breuiter scriberes, tamen ponis hoc. CRAS scribam plura, & ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me consilij de tua mansione: & quanquam magna solicitudine, tamẽ quia minus mali puto esse, q̃ in illa profectione, maneo in sentẽtia, et gaudeo te mãsisse. Cũ uero iam an-

gerer, & timerem, ne quid à me dedecoris eſſet admiſſum, III. Non. Mart. TAMEN te non eſſe unà cum Pompeio, non fero moleſte. poſtea ſi opus fuerit, nõ erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμενιστόν. ſed hoc ita dico, ſi hic qua ratione initium fecit, eadem cætera aget, ſincere, temperate, prudenter, ualde uidero, & conſideratius utilitati noſtræ conſuluero. VII. Id. Mart. ſcribis, Peduceo quoq; noſtro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multum apud me ualet. his ego tuis ſcriptis me conſolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo auctoritatem tuam de-
* fendito, aduerſus me nihil opus eſſe, conſcius ego alijs. ego, ſi nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare, et me omnino tua cogitatione adiuua. hic nihil dum de reditu Cæſaris audiebatur. ego his literis hoc tamẽ profeci: perlegi omneis tuas, & in eo acquieui. Lentulũ noſtrum ſcis Puteolis eſſe: quod cum è uiatore quodam eſſet auditum, qui ſe diceret, eum in Appia, cũ is paulum lecticam aperuiſſet, cognoſſe, etſi uix ueriſimile, miſi tamen Puteolos pueros, qui perueſtigarent, & ad eum literas. inuentus eſt uix, in hortis ſuis ſe occultás, literasq; mihi remiſit, mirifice gratias agens Cæſari: de ſuo autem conſilio C. Cæcio mandata ad me dediſſe. eum ego hodie expectabam, id eſt XIIII. Cal. Apr. uenit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uiſus eſt, temperatus, & prudens: exiſtimatus quidem eſt ſemper auctor otij. quàm ille hæc non probare mihi quidem uiſus eſt? quàm illam νεκυίαν (ut tu appellas) timere? huic ego in multo ſermone epiſtolam ad me Cæſaris oſtendi, eam,

cuius exemplum ad te antea misi: rogauiq;, ut interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, consilio meo se uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. respondit, se non dubitare, quin & opem, & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. utinam aliquod in hac miseria Reip. πολιτικὸν opus efficere, et nauare mihi liceat. Matius quidem et illum in ea sententia esse confidebat, & se auctorem fore pollicebatur. Pridie autem apud me Crassipes fuerat, qui se prid. Non. Martij Brundusio profectum, atq; ibi Pompeium reliquisse dicebat. quod etiam, qui VIII. Id. illinc profecti erant, nũtiabant: illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui prudentia potuit attendere sermones, minaceis inimicos optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptiones, meros Sullas: quæ Luceiũ loqui, quæ totam Græciam, quæ uero Theophanem. & tamen omnis spes salutis in illis est: & ego excubo animo, nec partem ullã capio quietis: et, ut has pestes effugiam, cum dissimillimis nostri esse cupio: quid enim tu illuc Scipionẽ, quid Faustum, quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μακροψυχίαν Cnei nostri esse? nuntiant Aegyptum, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hispaniam abiecisse. monstra narrant: quæ falsa esse possunt: sed certe & hæc perdita sunt, & illa non salutaria. Tuas literas iam desidero. post fugam nostram, nunquam iam nostrum earum interuallum fuit. Misi

* ad te exemplum literarum mearum ad Cæsarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero Imp. S. D. Cæſari Imp.

V T legi tuas literas, quas ab Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad Vrbem eſſem, te uelle uti conſilio, & dignitate mea; minus ſum admiratus: de gratia, & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam: ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptam eſſe et naturã, & perſonam meam. quod ſi ita eſt, & ſi qua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi, ac Reip. reconciliando cura te attingit: magis idoneum, quàm ego ſum, ad eã cauſam profecto reperies neminem: qui & illi ſemper, & ſenatui, cum primum potui, pacis auctor fui; nec ſumptis armis belli ullam partẽ attigi; iudicauiq; te eo bello uiolari, contra cuius honorem populi R. beneficio conceſſum inimici, atq; inuidi niterentur. ſed, ut eo tempore non modo ipſe auctor dignitatis tuæ fui, uerum etiam cæteris auctor ad te adiuuandum: ſic me nunc Pompeij dignitas uehemẽter mouet: aliquot enim ſunt anni, cum uos duos delegi, quos præcipue colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. quam ob rem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoq; cogitatiõi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius deniq; eſſe in maximi beneficij memoria poſſim. quæ ſi tantum ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed, ut arbitror, & ad tuam fi=

dem, et ad Remp. pertinet, me & pacis utriusq; uestrũ, & ad ciuium concordiam, per te, quam accommodatissimum, conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses: tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me salutem à te accepisse putaui, quam ille. in quem si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompeium esse possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Cal. cũ mihi epistola affertur à Lepta, circumuallatum esse Pompeium, ratibus etiam exitus portus teneri. nõ mediusfidius præ lacrymis possum reliqua nec cogitare, nec scribere. misi ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum illius unà executi sumus? ecce eadem à Matio, & Trebatio: quibus Minturnis obuij Cæsaris tabellarij. torqueor infelix, ut iam illum Mutianum exitum exoptẽ. at quàm honesta, at quàm expedita tua consilia? quàm euigilata tuis cogitationibus? quà itineris, quà nauigationis, quà congressus, sermonisq; cum Cæsare. omnia tum honesta, tum cauta. in Epeirum uero inuitatio quàm suauis, quàm liberalis, quàm fraterna? De Dionysio sum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud Scipionem Panætius: à quo impurissime hæc, hæc nostra fortuna despecta est. odi hominem, et odero: utinam ulcisci possem: sed illum ulciscentur mores sui. Tu quæso nunc uel ma-

xime, quid agendum nobis ſit, cogita. populi R. exercitus Cn. Pompeiũ circunſidet : foſſa et uallo ſeptũ tenet : fuga prohibet. nos uiuimus, et ſtat urbs iſta? Prætores ius dicunt? Aediles ludos parãt? uiri boni uſuras perſcribũt? ego ipſe ſedeo? coner illuc ire, ut inſanus? implorare fidem municipiorum? boni non ſequentur, leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores præſertim, & armati, uim, et manus afferent. quid cenſes igi-
* *tur? & quidnam eſt tui conſilij adfinis huius miſerrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibuſdam aut ſapiens uideor, quòd unà non ierim; aut felix fuiſſe: mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ ſocius eſſe uolui, calamitatis mallem fuiſſe. quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiam implorem? actum eſt. nulla re iam poſſum iuuari, qui ne quid optem quidem iã habeo, niſi ut aliqua inimici miſericordia liberetur.* οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λόγος *(ut opinor) ille de ratibus : quid enim eſt, quod* Dolabella *ijs literis, quas* III. Id. Mart. *à* Brunduſio *dedit, hanc* εὐημερίαν *quaſi* Cæſaris *ſcriberet,* Pompeium *in fuga eſſe? eumq́; primo uento nauigaturum? quod ualde diſcrepat ab ijs epiſtolis, quarum exempla antea ad te miſi. hic quidem mera ſcelera loquuntur : ſed non erat nec recentior auctor, nec huius rei quidem melior* Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

TVAS XI. Cal. *accepi literas, quibus omnia conſilia differs in id tempus, cum ſcierimus, quid actum ſit. &*

certe ita est: nec interim potest quidquam statui, ne cogitari quidem. quãquam hæ mihi literæ Dolabellæ iubent ad pristinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum usum puto. συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam: nec enim me tã hæc mala angebãt, quàm suspicio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto esse, quoniam cum consilijs tuis mea et facta, & consilia consentiunt.

Quod mea prædicatione factum esse scribis magis, quàm illius merito, ut tãtum ei debere uiderer: est ita. ego illa extuli semper, & eo quidem magis, ne quid ille superiorum meminisse me putaret. quæ si maxime meminissem, tamen illius temporis similitudinem iam si qui deberem. nihil me adiuuit, cum posset: & postea fuit amicus, & tam ualde, & quam ob causam, plane scio. ergo ego quoq; illi. quin etiam illud par in utroq; no* strum, quòd ab eisdem illecti sumus. sed utinam tantum ego ei prodesse potuissem, quantum ille mihi potuit. mihi tamen, quod fecit, est gratissimum. nec ego, eum nũc iuuare qua re possim, scio: nec, si possem, cum tam pestiferum bellum pararet, adiuuãdum putarem. tantum offendere animũ eius hic manẽs nolo. nec mehercule ista uidere, quæ tu potes iam animo prouidere, nec interesse istis malis possem: sed eo tardior ad discedendum fui, quòd difficile est de discessu uoluntario sine ulla spe reditus cogitare: nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, classibus, auxilijs Gallorum, quos Matius ἐσάλπιζεν (ut puto) sed certe dicebat, peditum, equitum se polliceri sumptu suo annos decem.

ſed ſit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, et ha-
bebit non ille uectigal, ſed ciuium bona. adde confiden-
tiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum,
qui quidem, quòd illum ſibi merito iratum putant, ode-
* runt. ut tu ſcribis ludum. ac uellem, ſcribis, quiſnam
hæc ſignificaſſet. ſed et iſte, quia plus oſtenderat, quàm
fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. muni-
cipia uero, & ruſtici Romani illum metuunt, hunc ad-
huc diligunt. quare ita paratus eſt, ut, etiam ſi uincere
non poſſit, quo modo tamen ipſe uinci poſſit, nõ uideã.
ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πει-
θανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων,
οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. illa ἄλιμενα uideo tibi nõ
probari: quæ ne mihi quidem placebant: ſed habebã in
illis & occultationem, et ὑπηρεσίαν fidelem. quæ ſi mi-
hi Brundusij ſuppetant, mallem: ſed ibi occultatio nul-
la eſt. uerum (ut ſcribis) cum ſcimus. uiris bonis me
non nimis excuſo: quas eos enim cœnas & facere, &
obire ſcripſit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tempe
ſtiuas? ſed ſint quamuis boni: non ſunt meliores, quàm
nos: mouerẽt me, ſi eſſent fortiores. De Lanuino Pha
meæ erraui: Troianum ſomniaueram. id ego uolui Q.
ſed pluris eſt. iſtuc tamẽ cuperem emeres, ſi ullam ſpem
fruendi uiderem. Nos quæ monſtra quotidie intelliga-
mus, ex illo libello, qui in epiſtolam coniectus eſt. Len-
tulus noſter Puteolis eſt, ἀδημονῶν, ut Cæcius narrat.
quid agat? διατροπὴν Corfinienſem reformidat: Pom
peio nunc putat ſatisfactum: beneficio Cæſaris moue-
* tur: ſed tamen mouetur magis proſpecta re, nec hæc
poſſe ferre. omnia miſera: ſed hoc nihil miſerius.

Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum misi. lege, quæso, et illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Cneus noster locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrũ non sæpe prætulit? itaq; miser torquetur. sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reijcio. spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis literis Idib. Martij datis merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem sententia misera, et desperata, quando hoc miserius esse nihil potest.

Balbus Ciceroni Imp. S.

CAESAR nobis literas perbreues misit, quarum exẽplum subscripsi. breuitate epistolæ scire poteris eum ualde esse distentum, qui tanta de re tam breuiter scripserit. si quid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Id. Mart. Brundusium ueni: ad murum castra posui. Pompeius est Brundusij: misit ad me Cn. Magium de pace. quæ uisa sunt, respondi. hoc uos statim scire uolui. cum in spẽ uenero, de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quo modo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionẽ eorum impediat? nanque, quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exemplũ epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eũ. ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se prid. Id. Mart. misisse literas hoc exemplo. Pompeius se oppido tenet. nos ad portas castra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: sed tamen nihil est, quod potius faciamus. ab utroq; portus cornu moleis iacimus, ut aut illum quàprimum traijcere quod habet Brundusij copiarum cogamus, aut exitus prohibeamus. ubi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atq; eum loqui quidam αὐθεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti se pœnas persequi, omniumq́; eorum, in quos Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset: ad ambitionem, quibus exilij pœna superioribus legibus non fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos esse: queri de Milone per uim expulso: neminem tamen se uiolaturum, nisi qui arma hæc contra. Bebius quidam à Curione III. Id. profectus, homo non infans, sed quis ulli non dicat? plane nescio, quid agam. illinc quidem Cneum profectum puto. quidquid est, biduo sciemus. À te nihil ne ante prorsus quidem quid literarum: nec mirũ: quid enim est, quod scribamus? ego tamen nullum diẽ prætermitto. Scripta epistola, literæ mihi ante lucẽ à Lepta Capua redditæ sunt Idib. Mart. Pópeiũ à Brundusio conscendisse, at Cæsarem ad VII. Cal. Apr. Capuæ fore. Vale.

Cicero

CICERO ATTICO S.

CVM dedissem ad te literas, ut scires Cæsarem Capuæ VII. Cal. fore, allatæ mihi sunt literæ, eum in Albano apud Curionem V. Cal. fore. eum cum uidero, Arpinum pergam. si mihi ueniam, quam peto, dederit, utar conditione: sin minus, impetrabo aliquid à me ipso. ille, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundusij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exitus, & tamen ipse Græciam spectare potius, quàm Hispanias. sed hæc longius absunt. me nunc & congressus huius stimulat (is uero adest) & primas eius actiones horreo: uolet enim, credo, S. C. facere: uolet Augurum decretum: rapiemur, aut absentes uexabimur, uel ut Consules roget Prætor, uel Dictatorem dicat, quorum neutrum ius est. at si Sulla potuit efficere, ab interrege ut Dictator diceretur, & magister equitum: cur hic non possit? nihil expedio, nisi ut aut ab hoc tanquam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. cum tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. τέτλα κύντερον, ne illud quidem nostrum proprium: erat enim spes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc exire cupimus; qua spe reditus, mihi quidem nunquam in mentem uenit. non modo autem nulla querela est municipalium hominum, ac rusticorum, sed contra metuunt ut crudelem, iratum. nec tamen mihi quicquam est miserius, quàm remansisse; nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ societatem. sed tu omnia cõsilia differebas in id tempus, cum sciremus,

quæ Brundusij acta essent. scimus nempe: hæremus
nihilo minus: uix enim spero mihi hunc ueniam datu
rum: & si multa affero iusta ad impetrandum. sed ti
bi omnem illius, meumq; sermonem omnibus uerbis ex=
pressum statim mittam. tu nunc omni amore enitere,
ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita subito accur
rit, ut ne Trebatium quidem, ut constitueram, possim
uidere. omnia nobis imparatis agenda, sed tamen ἄλ=
λα μὲν αὐτὸς, ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσε=
ται. quidquid egero, continuo scies. Mandata Cæsa=
ris ad Consules, & ad Pompeium, quæ rogas, nulla ha
beo: quæ descripta attulit, illa è uia misi ad te: è qui=
bus mandata puto intelligi posse. Philippus Neapoli
est, Lentulus Puteolis. de Domitio, ut facis, sciscitare,
ubi sit, quid cogitet. Quod scribis asperius me, quàm
mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse: uide, quàm
sim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem
grauius putaui laturum esse, quàm me: nam præter=
quam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ
mihi à quoquam facta sit, præterea te ipsum quonam
modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? sed
tu id quanti æstimes, tuum iudicium est: nec tamen in
hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum ma
le sanum semper putaui, nunc etiam impurum, & scele
ratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm sibi.
Philargyro bene: causam certe habuisti & ueram, &
bonam: relictum esse me potius, quàm reliquisse. Cũ
dedissem iam literas ad VIII. Cal. quos cum Matio
pueros, & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerũt
hoc exemplo. Matius, & Trebatius Ciceroni Impera

tori S. Cum Capua exiſſemus, in itinere audiuimus Pompeium Brunduſio ad XVI. Cal. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe: Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, cõcionatum eſſe, inde Romam contendiſſe: uelle ante Cal. eſſe ad Vrbem, & paucos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. nobis non alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eaque, ut tempus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat. Epiſtola conſcripta nuntiatum eſt nobis, Cæſarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinueſſæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid ſcriberem ad te, nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad VII. Cal. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nuntiabant. ab eo mihi literæ redditæ ſunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, non, ut in ſuperioribus literis, opem expectat. cũ eius clementiam Corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo. Cæſar Imp. Ciceroni Imp. S. Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atque ego cũ ex ipſa re magnã capio uoluptatem: tum meum factũ probari abs te, triumpho, & gaudeo. neque illud me mouet, ꝙ ij, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicuntur, ut mihi rurſus bellum inferrent: nihil enim malo, quàm & me mei ſimilem eſſe, & illos ſui. Tu uelim

mihi ad Vrbem præsto sis, ut tuis consilijs, atque opibus, ut consueui, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. hanc adeo habebo gratiam illi: neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREBATIVM VI. Cal. quo die has literas dedi, expectabam. ex eius nuntio, Matijq; literis meditabor, quo modo cum illo loquar. ò tempus miserum. nec dubito, quin à me contendat, ad Vrbem ueniam: senatum enim Cal. uelle se frequentem adesse, etiam Formijs proscribi iussit. ergo ei negandum est? sed quid præripi? statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam, Arpinum ne mihi eundum sit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare, istic puto. tu quæso cogita, quid deinde: nam me hebetem molestiæ reddiderunt. A' Curio, uelim scire, ecquid ad te scriptum sit de Tirone: ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut uerear, quid agat. qui autem ueniunt inde, id modo nuntiant. sanè in magnis curis etiam hæc me solicitant: in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas esset.

CICERO ATTICO S.

VTRVNQVE ex tuo consilio: nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis existimaret, quàm gratias ageret: & in eo mansimus, ne ad Vrbem. illa

fefellerunt, facilem quòd putaramus: nihil uidi minus. damnari se nostro iudicio: tardiores fore reliquos, si in his non ueniremus, dicere. ego, dissimilem illorum esse causam. cum multa: ueni igitur, & age de pace. meo ne, inquam, arbitratu? an tibi, inquit, ego præscribam? sic, inquam, agam, senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Græciam transportari: multaque inquam de Cneo deplorabo. tum ille, ego uero ista dici nolo. ita putabam, inquam. sed ego eo nolo adesse, quòd aut sic mihi dicendum est, multaque, quæ nullo modo possem silere, si adessem: aut non ueniendum. summa fuit, ut ille quasi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit negandum. ita discessimus. credo igitur hũc me non amare. at ego me amaui, quod mihi iam pridem usu non uenit. reliqua ò Dij, qui comitatus, quæ, ut tu soles, dicere, νεκύϊα? in qua erat Eros Celeri. ò rem perditam, ò copias desperatas. quid? Seruij filius. quot in his castris fuerunt, quibus Pompeius circunsideretur? sex legiones. multum uigilat, audet. nullum uideo finem mali. nunc certe promenda tibi sunt consilia. hoc fuerat extremum. illa tamen κατακλὶς illius est odiosa, quam pene præterij: si sibi consilijs nostris uti non liceret, usurum quorum posset, ad omniaque esse descensurum. uidisti igitur uirum, ut scripseras? ingemuisti? certe. cedo reliqua. quid? continuo ipse in Puteolanum, ego Arpinum. inde expecto quidem ἀλλὰ τέλσαν illam tuam. tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem sequimur, multa fefellerunt. sed ego tuas literas expecto: nihil est enim iam, ut antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM

EVADAT. extremum fuit de congressu nostro. quo quidem non dubito quin istum offenderim. eo maturius agendum est: amabo te epistolam, & πολιτικὸν. ualde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam puram dedi: idq; municipibus nostris fuit gratum. & si omneis, & illos, & quà iter feci, mœstos, afflictosq; uidi: tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur: in hyberna deducuntur. ea, quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iusto in bello, cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt; quàm censes acerba nunc esse, cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulãtissime fiant? caue autem putes quẽquam hominem in Italia turpem esse, qui hinc absit. uidi ipse Formijs uniuersos: neque mehercule unquam homines putaui: & noram omneis, sed nunquam uno loco uideram. pergamus igitur quò placet, & nostra omnia relinquamus: proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduentus erit, quàm si unà fuissemus: tum enim eramus in maxima spe; nunc, ego quidem, in nulla. nec præter me quisquam Italia cessit, nisi qui hunc inimicum sibi putaret. nec mehercule hoc facio Reip. causa, quam funditus deletam puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incommodis, quibus idem affecerat: & simul quòd ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura sunt, uidere non potero. etiam equidem S. C. facta quædam iam puto, utinam in Vol=

catij ſententiam. ſed quid refert? eſt enim una ſententia omnium: ſed erit immitiſſimus Seruius, qui filium miſit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum, cum Pontio Titiniano. & ſi hic quidem timoris cauſa, ille uero? ſed ſtomachari deſinamus, et aliquando ſententiam terminemus, ut nihil noui, niſi id, quod minimum uellem, ſpiritum reliquum eſſe. Nos, quoniam ſuperum mare obſidetur, infero nauigabimus: et, ſi Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios, & boni ciues amantes patriæ mare infeſtum habebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullam uideo. in Aegyptum nos abdimus. exercitu pares eſſe non poſſumus. pacis fides nulla eſt. ſed hæc ſatis deplorata ſunt. Tu uelim literas Cephalioni des de omnibus rebus actis, denique etiam de ſermonibus hominū; niſi plane obmutuerunt. ego tuis conſilijs uſus ſum, maxime quòd & grauitatem in congreſſu noſtro tenui, quam debui, &, ad Vrbem ut non accederem, perſeuerаui. quod ſupereſt, ſcribe quæſo quamaccuratiſſime (iam enim extrema ſunt) quid placeat, quid cenſeas: etſi iam nulla dubitatio eſt: tamen, ſi quid, uel potius quidquid ueniet in mentem, ſcribas uelim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

t

Ertio Non. cum in Lateriũ fratris uenissem, accepi literas, & paulum respiraui, quod post has ruinas mihi nõ acciderat: per enim magni æstimo, tibi firmitudinem animi nostri, et factum nostrum probari: Sexto enim nostro quòd scribis probari, ita lætor, ut me quasi patris eius, cui semper uni tribui plurimum, iudicio cõprobari putem: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim Nonis illis, illis Decẽbribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεῖγε καὶ ἀκλειῶς ἀπολόιμην, Αλλὰ μέγα ῥέξας, τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi uiuit auctoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me põdere, quo fuit ille: quem saluere uelim iubeas plurimũ. tu tuum consiliũ & si nõ in longũ tempus differs (iam enim illum emptũ pacificatorẽ perorasse puto, iam actũ aliquid esse in cõsessu senatorũ) tamẽ suspẽsum me detines, sed eo minus, ꝙ non dubito, quid nobis agendũ putes: quid enim Flauio legionem, & Siciliam dari scribis, & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, si qui in seditione non alterutrius partis fuisset (nisi tu aliter censes) & hinc

abero, & filij: ſed alterum mihi eſt certius: nec præripiam tamen, expectabo tuum conſilium, & eas literas, niſi alias iam dediſti, quas, ſcripſi, ut Cephaloni dares.

Quod ſcribis, nõ quo alicunde audieris, ſed te ipſum putare, me attractũ iri, ſi de pace agatur: mihi omnino nõ uenit in mentem, quæ poſſit actio eſſe de pace, cũ illi certiſſimum ſit, ſi poſſit, expoliare exercitu, & prouincia Pompeium: niſi forte iſte ſummarius ei poteſt perſuadere, ut, dum oratores eant, & redeant, quieſcat. nihil uideo, quod ſperẽ, aut quod iam putem fieri poſſe. ſed tamen hominis hoc ipſum probi eſt, & magnum τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, ueniendum ne ſit in conſilium tyranni, ſi is aliqua de re bona deliberaturus ſit. quare, ſi quid eiuſmodi euenerit, ut accerſamur: quod equidem non curo: quid enim eſſem de pace dicturus, dixi; ipſe ualde repudiauit: ſed tamen ſi quid acciderit, quid cenſeas mihi faciendum, utique ſcribito: nihil enim mihi adhuc accidit, quod maioris conſilij eſſet. Trebatij, boni uiri, & ciuis, uerbis te gaudeo delectatũ: tuaque iſta crebra ἐκφώνησις ὑπέρευ me ſola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas eſſe. Tu cũ Sexto ſeruaſti grauitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus diſertus magis eſt, quàm ſapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audiſti, uera ſunt. M. Antonij iſtud, quod ſcribis, nõ mihi uidetur tam re eſſe triſte, quàm uerbo. hæc eſt ἅλη, in qua nunc ſumus, mortis inſtar: aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel periculoſe cum bonis: aut nos temeritatem bonorũ ſequamur, aut audaciam improborum inſectemur. utrunque pe-

riculosum est. at hoc, quod agimus, & turpe, nec tamen tutum. istum, qui filium Brũdusium de pace misit (de pace idem sentio, quod tu; simulationem esse apertam; parari autem bellum acerrime) me legatum iri non arbitror, cuius adhuc, ut optaui, mentio facta nulla sit. eo minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare, quid sim facturus, si acciderit, ut legarer. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO cũ accepissem tuas literas Non. Apr. quas Cephalio attulerat, essemq; Minturnis postridie mansurus, & inde protinus: sustinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerenturq; nihilo minus quæ sine nobis agi possunt. * ΜΜΤΕΥCΑ iam adest, & animus ardet: nec est quidquam, quò, & quà. sed hæc nostra erit cura, & peritorum. tu tamen, quoad poteris, ut adhuc fecisti, nos consilijs iuuabis. res sunt inexplicabiles. fortunæ sunt committenda omnia. sine spe conamur ulla. melius si quid acciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum: de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini nõ amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid scriberẽ, plane nihil haberem; hæc autẽ reliqua essent, quæ scire cuperem, profectus ne esset, quo in

ſtatu Vrbem reliquiſſet, in ipſa Italia quē cuique regioni, aut negotio præfeciſſet, & qui eſſent ad Pompeium, & ad Cõſules ex S.C. de pace legati: ut igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igitur commode, mihiq; gratum, ſi me de his rebus, & ſi quid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in Arcano operior, dum iſta cognoſco. Ad VII. Id. alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te aiunt in Regia: nec reprehẽdo, quippe cum ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: neque iam ſanè uideo, quid expectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, id ipſum ad me uelim ſcribas. Cæſar mihi ignoſcit per literas, quòd non uenerim, ſeſeq; in optimā partem id accipere dicit. facile patior, quod ſcribit, ſecum Tullium, & Seruium queſtos eſſe, quia non idem ſibi, quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos, qui cum filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſidendum, ipſi in ſenatum uenire dubitarent. ſed tamen exemplum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS à te accepi epiſtolas eodem die, omnes diligenter ſcriptas. ea uero, quæ uoluminis inſtar erat, ſæpe legenda, ſicuti facio: in qua nõ fruſtra laborem ſuſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, ut id, quoad licebit, ideſt quoad ſcies ubi ſumus, quamſæpiſſime facias, te uehementer rogo. at deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt, aut moderatio quædam, quod profecto

poteſt: non enim, quam dignitatem, quos honores, quem uitæ ſtatum amiſerim, cogito, ſed quid conſecutus ſim, quid præſtiterim, qua in laude uixerim, his denique in malis quid interſit inter me, & iſtos, quos propter omnia amiſimus. hi ſunt, qui, niſi me ciuitate expuliſſent, obtinere ſe non poſſe putarunt licentiam cupiditatum ſuarum: quorum ſocietas, & ſceleratæ conſenſionis fides quò eruperit, uides. alter ardet furore, & ſcelere, nec remittit aliquid, ſed in dies ingraueſcit: modo Italia expulit: nunc alia ex parte perſequi, ex alia prouincia ſpoliare conatur: nec iam recuſat, ſed quodam modo poſtulat, ut, quemadmodum eſt, ſic etiam appelletur tyrannus. alter, is, qui nos ſibi quondam ad pedes ſtratos ne ſubleuabat quidem, qui ſe nihil contra huius uoluntatem aiebat facere poſſe, elapſus è ſoceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat, non iniuſtum ille quidem, ſed tum pium, tum etiam neceſſarium, ſuis tamē ciuibus exitiabile, niſi uicerit, calamitoſum etiam ſi uicerit. horū ego ſummorum imperatorum non modo res geſtas non antepono meis, ſed ne fortunam quidem ipſam, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati uidemur: quis enim poteſt aut deſerta per ſe patria, aut oppreſſa beatus eſſe? & ſi (ut nos à te admonemur) recte in illis libris diximus, nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum; nihil malum, niſi quod turpe ſit: certe uterque iſtorum eſt miſerrimus, quorū utrique ſemper patriæ ſalus, & dignitas poſterior ſua dominatione, & domeſticis commodis fuit. præclara igitur conſcientia ſuſtentor, cum cogito me de Rep. aut meruiſſe optime, cum potuerim, aut certe nunquam, niſi diuine,

cogitasse, eáq; ipsa tempestate euersam esse Remp. quã ego XIIII. annis ante prospexerim. hac igitur conscientia comite proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præstare etiam Remp. debuisse: quorum quidem alter non tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat, alter (ò rem miseram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: scripsisti enim te scripturum esse plurima, cum ipsum uidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum multa seueritate: neque unum eius, nec paruum, sed multa magna delicta com pressi. patris autẽ lenitas amanda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligenda. nã literas eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. sed ipsius uidemus uitam insuauem reddidisse. hoc uero eius iter, simulatioq; pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantũ scio, post Hircium conuentum, accersitum ab Cæsare: cum eo de meo animo ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi Italiam. & hæc ipsa timide: sed nulla nostra culpa est: natura metuẽda est. hæc Curionẽ, hæc Hortensij filiũ, non patrũ culpa, corrupit. iacet in mœrore meus frater, neque tã de sua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes, maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora: quæ si uera sint, quid futurum sit in hac fuga, nescio: nam si haberemus Remp. consilium mihi

non deesset nec ad seueritatem, nec ad indulgentiam. hæc siue iracundia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, quàm aut tuus in illum amor, aut meus postulabat. si uera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc scripsissem, à Curione mihi nuntiatum est, eum ad me uenire: uenerat enim is in Cumanum uesperi pridie, id est Idibus. si quid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribendum sit, id in literis adiungã.

Præterijt uillam meam Curio, iussitq; mihi nuntiari, mox se uenturum: cucurritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus est: redijt: fuit ad me sanè diu. ò rem fœdam. nosti hominem: nihil occultauit, in primis nihil esse certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati essent, restituerentur; itaque se in Sicilia eorum opera usurum. de Hispanijs, nõ dubitabat, quin Cæsaris essent: inde ipsum cum exercitu, ubicunque Pompeius esset: eius interitu finem belli fore: propius factum esse nihil, eum plane iracundia elatum, uoluisse occidi Metellum Tribunum pl. quod si esset factum, cædem magnam futuram esse: permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non uoluntate, aut natura non esse crudelem, sed quòd putaret popularem esse clemẽtiam: quòd si populi studium amisisset, crudelem fore: eumq; perturbatum, quòd intelligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario: itaque ei cum certissimum fuisset, ante, quàm proficisceretur, concionẽ habere, ausum non esse, uehementerq; animo perturbato profectum. cum autem ex eo quærerem, quid uideret, quod

exemplum, quam Remp. plane fatebatur nullam spem reliquam: Pompeij classem timebat: quæ si esset, se de Sicilia abiturum. quid isti, inquam, sex tui fasces? si ab senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? cupiui, inquit, ex S. C. surrepto: nam aliter non poterat. at ille impendio nunc magis odit senatum. à me, inquit, omnia proficiscentur. sex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. tum ego, quàm uellem, inquam, petiisse ab eo, quod audio Philippum impetrasse: sed ueritus sum, quia ille à me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi concessisset. uerum puta te impetrasse: ego enim ad eum scribam, ut tu ipse uoles, de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius interest, quoniam in senatum non uenis, ubi sis? quin nunc ipsum minime offendisses, eius causa si in Italia nõ fuisses. atque ego me recessum, & solitudinem quærere, maxime quòd lictores haberem. laudabat consilium. quid ergo, inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam prouinciam est, quoniam ad mare superum milites sunt. quid mihi, inquit, optatius? hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem est uerum profecto, ut non modo tuto, uerum etiam palàm nauigaremus. reliqua in posterum diem distulit: ex quibus scribam ad te, si quid erit epistola dignum. sunt autem, quæ præterij, interregnum ne esset expectaturus, an quo modo dixerim. ad se ille quidem deferri Consulatum, sed se nolle in proximum annum. & alia sunt, quæ exquiram. iurabat ad summam, quod nullo negotio faceret, amicissimum mihi Cæsarem. esse debet: quid enim, inquam, scripsit ad me Dolabella? dico,

quid? affirmabat, cum scripsisset, quod me cuperet ad Vrbem uenire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, sed etiam gaudere. quid quæris? atque iubebat: est enim suspicio illa domestici mali, & sermonis Hirciani. q̃ cupio illum dignũ esse nobis, & quàm ipse me inuito, quæ pro illo sit suspicandum, sed opus fuit Hircio conuento. est profecto nescio quid. sed uelim quàm minimo. & tamen eũ nondum redisse miramur. sed hæc uidebimus. Tu Oppios Terétiæ dabis: iam enim Vrbis unũ periculum est. me tamen consilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc statim in nauem. cæterum, quoniam commoror, ego ad te statim habebo, quod scribam, simul ut uidero Curionem. De Tirone cura quæso, quod facis, ut sciã, quid is agat.

De tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi uisus sum, diligenter. de die nihil sanè potest scribi certi præter hoc, non ante lunam nouam. Curionis sermo postridie eandem habuit ferè summam, nisi q apertius significauit, se earum rerũ exitum non uidere. Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρχαδίαν: tamen nihil prætermittam: atque utinã tu: sed modestior non ero. epistolam ad Vestorium statim de Tullia: ac ualde requirere solebat. Cõmodius tecũ Vectenus est locutus, quàm ad me scripserat. sed mirari satis hominis negligentiam non queo: cum enim mihi Philotimus dixisset, HS L emere de Canuleio diuersorium illud posse, minoris etiam empturum, si Vectenũ rogassem; rogaui, ut, si quid posset, ex ea summa detraheret: promisit: ad me nup, se HS XXX emisse, ut scriberé cui uellẽ addici: diẽ pecuniæ Id. Nou. esse. rescripsi

ei

ei ſtomachoſius, cum ioco tamen familiari. nunc, quoniam agit liberaliter, nihil accuſo hominem, ſcripſiq; ad eum, me à te certiorem eſſe factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. ad XV. Cal. May. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC nihil præter tempeſtatem moratur. aſtute nihil ſum acturus. fiat in Hiſpania quidlibet: et tamen retice. meas cogitationes omneis explicaui tibi ſuperioribus literis. quocirca hæ ſunt breues: et tamē quia feſtinabam, eramq; occupatior de Quinto fratre, ita me quidem ſedulo; ſed noſti reliqua. quod dein me mones, et amice, & prudenter mones: ſed erunt omnia facilia, ſi ab uno illo cauero. magnum opus eſt. mirabilia multa. nihil ſimplex, nihil ſyncerum. uellem, ſuſcepiſſes iuuenem regendum: pater enim nimis indulgens, quidquid ego aſtrinxi, relaxat. ſi ſine illo poſſem, regerem; quod tu potes: ſed ignoſco. magnum inquam opus eſt. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficiſci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, uidebo. ego uero Apuliam, & Sipontum, & tergiuerſationem iſtam probo, nec tuam rationem eandē eſſe duco, quam meam: non quin in Rep. rectum idem ſit utrique noſtrum: ſed ea non agitur: regnandi cōtentio eſt, in qua pulſus eſt modeſtior Rex, & probior, et integrior, et is, qui niſi uincit, nomen populi R. deleatur neceſſe eſt: ſin autem uincit, Sullano more, exemploq; uincet. ergo hac in contentione neutrum tibi palàm ſentiendum, &

tempori seruiendum est. mea causa autem alia est, quòd beneficio uinctus, ingratus esse non possum, nec tamen in acie, sed Melitæ, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non uis? immo minus fortasse uoluisset. sed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tẽpore possimus, facit Adriatico mari Dolabella, freto Siciliensi Curio. iniecta autem mihi spes quædam est, uelle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum misi Philotimum cum literis. si uir esse uolet, præclara συνοδία: sin autem, erimus nos, qui solemus. Curio mecum uixit, iacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliæq; diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quintum puerum accepi uehementer. auaritiam uideo fuisse, & spem magni congiarij. magnum hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, spero nullum fuisse. hoc autem uitium puto te existimare nõ nostra indulgentia, sed à natura profectum. quem tamen nos disciplina regimus. De Oppijs Veliensibus quid placeat, cum Philotimo uidebis. Epeirum nostram putabimus: sed alios cursus uidebamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET RES ipsa monebat, & tu ostenderas, et ego uidebam, de ijs rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. sed cũ ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut, quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem uideri tibi,

idq; ipse etiam ex tuis literis intellexerim: non puto esse alienum, me ad te, quid de ea re sentiam, scribere. Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi uidetur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus: quod fieri dicitis oportere: necesse est enim aut, id quod maxime uelim, pelli istum ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, ut confidere uidetur, apprehendere Hispanias. si pelletur: quàm gratus, aut quàm honestus tum erit ad Pompeium noster aduentus, cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum: quid expectem, aut quãdiu? relinquitur, ut, si uincimur in Hispania, quiescamus. id ego contra puto: istum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus: nam cædem uideo, si uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum non modo Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas nostra? pati poterunt oculi me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleiũ, cæteros? sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios à me defensos nec uidere in curia sine dolore, nec uersari inter eos sine dedecore potero. quòd si ne id quidem est exploratum, fore, ut mihi liceat (scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satisfecisse, quòd in senatum non uenerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus esse? de-

inde hoc uide, non esse iudicium de tota contentione in Hispanijs: nisi forte his amissis arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne consilium Themistocleum est: existimat enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri. itaq; qui nunquam egit, ut Hispaniæ per se tenerentur, naualis apparatus ei semper antiquissima cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maximis classibus, & ad Italiam accedet: in qua nos sedentes quid erimus? nam medios esse iam non licebit. clas-
* sibus aduersabimur igitur? quod malum maius scilicet tantum? denique quid turpius? Annibal hic in absentis solus tuli scelus: eiusdem cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? quòd si iam misso officio periculi ratio habenda est: ab illis est periculum, si peccaro; ab hoc, si recte fecero: nec ullum in his malis consilium periculo uacuum inueniri potest: ut nõ sit dubium, quin cum periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum salute. non simul cum Pompeio mare transierimus: omnino non potuimus. extat ratio dierum. sed tamen (fateamur enim, quod est) ne condamus quidem, ut possumus: fefellit ea res, quæ fortasse non debuit, sed fefellit: pacem putaui fore: quæ si esset, iratum mihi Cæsarem esse, cum idem amicus esset Pompeio, nolui: senseram enim, quàm ijdem essent. hoc ueritus in hanc tarditatem incidi: sed assequar omnia, si propero; si cunctor, amitto. & tamen mi Attice auguria quoq; me incitant quadã spe nõ dubia, non hæc collegij nostri ab Appio, sed illa Platonis de tyrannis: nullo enim modo posse uideo stare istum diutius, quin ipse per se, etiam languentibus nobis, concidat, quippe qui

* florenteis, ac nouos, ut uti diebus ipsi illi egenti, ac perditæ multitudini in odium acerbissimum uenerit, qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. iam quibus utatur uel socijs, uel ministris, si ij prouincias, si Remp. regent, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? non sunt omnia colligenda: quæ tu acutissime prospicis. sed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnū uix semestre esse posse. quod si me fefellerit, feram, sicut multi præclarissimi homines in Rep. excellentes tulerunt: nisi forte me
* Sardanapali uice in suo lectulo mori malle censueris, q̄ exilio Themistocleo: qui cum fuisset, ut ait Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, tamen incidit in eos casus, quos uitasset, si eum nihil fefellisset. etsi is erat (ut ait idem) qui τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non uidit, nec quo modo Lacedæmoniorum, nec quo modo suorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. non fuisset & illa nox tam acerba Africano sapientissimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus callidissimo uiro C. Mario, si nihil utrunque eorum fefellisset. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quod diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iste, necesse est, aut per aduersarios, aut ipse per se, qui quidem sibi est aduersarius unus acerrimus. id spero uiuis nobis fore. quanquam tempus est nos de illa perpetua iam, non de hac exigua uita cogitare. sin quid acciderit maturius, haud sanè mea multum in-

terfuerit, utrum factum uideam, an futurum esse multo ante uiderim. quæ cum ita sint, non est committendum, ut iis pareã, quos cõtra me senatus, ne quid Resp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi sunt omnia commendata: quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidem reperio, quid scribam: sedeo enim πλουδοκῶν: etsi nihil unquam tam fuit scribendum, quàm nihil mihi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, quàm quòd meam Tulliam suauissime, diligentissimeq; coluisti. ualde eo ipsa delectata est, ego autem non minus. cuius quidem uirtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domesticas tricas? quãtus autem animus in discessu nostro? στοργῆς sit summa σύνθεξις: tamen nos recte facere, et bene audire uult. sed hac super re nimis, ne meam ipse συμπάθειαν euocem. tu, si quid de Hispaniis certius, et si quid aliud; dũ adsumus, scribes: et ego fortasse discedẽs dabo ad te aliquid, eo etiã magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tẽpore. cũ Antonio item est agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit esse, huic bello nolle interesse. eo uelim tam facili uti possem, et tam bono in me, quàm Curio. is ad Misenum VI. Non. uenturus dicebatur, id est hodie. sed præmisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

Antonius Trib. pl. Propr. Ciceroni Imp. S.

NISI te ualde amarem, et multo quidem plus, quàm putas, non extimuissem rumorem, qui de te prolatus est, cũ præsertim falsum esse existimarem: sed quia te nimio

plus diligo, nõ possum dissimulare, mihi famam quoq;, quamuis sit falsa, magni esse. te iturum trans mare, credere non possum, cum tanti facias Dolabellam, & Tulliã tuã, fœminã lectissimam, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudoq; tua penè carior est, quàm tibi ipsi. sed tamen nõ sum arbitratus esse amici, non commoueri etiam improborũ sermone. atq; eo feci studiosius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra, quæ magis à ζηλοτυπίᾳ mea, q̃ ab iniuria tua nata est: sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorem te, excepto Cæsare; meq; illud unà iudicare, Cæsarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficiũ daret, prius iniuriam fecit: cõtra, ne profugias, qui te, etsi non amabit (quod accidere nõ potest) tamen saluũ, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiarissimum meum misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. Ciceroni Imp. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter facturũ iudicaram: tamen permotus hominum fama, scribendũ ad te existimaui, et pro nostra beneuolẽtia petendũ, ne quò progredereris inclinata iam re, qua integra etiã progrediendũ tibi nõ existimasses: nãq; et amicitiæ grauiorẽ iniuriã feceris, et tibi minus cõmode cõsulueris, si nõ for-

tunæ obsecutus uidebere; omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse uidentur: nec causam secutus; eadem enim tum fuit, cum ab eorum consilijs abesse iudicasti: sed meum aliquod factum condemnasse: quo mihi grauius abs te nil accidere potest. quod ne facias, pro iure nostræ amicitiæ à te peto. postremo quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersijs? quod nonnulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. tu explorato & uitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neq; tutius, neq; honestius reperies quidquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. Cal. May, ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S.

ADVENTVS Philotimi (at cuius hominis, quàm insulsi, et quàm sæpe pro Pompeio mentientis) exanimauit omnes, qui mecum erant: nam ipse obdurui. dubitauit nostrum nemo, quin Cæsar itinera repressisset, (uolare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxisset. nihil affert eiusmodi. quid quæris? etiam illud erat persuasum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricum fecisse: id enim αὐθεντικῶς nuntiabatur. Melitam igitur opinor capessemus, dum, quod in Hispania: quod quidem propemodum uideor ex Cæsaris literis ipsius uoluntate facere posse, qui negat neq; honestius, neque tutius mihi quidquam esse, quàm ab omni cōtentione abesse. dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis literis? adest, & idem est: sed utinam

meo solum capite decernerem : lacrymæ meorũ me interdum molliunt, precantium, ut de Hispaniјs expectemus. M. Celiј quidem epistolam scriptã miserabiliter, quæ hoc idem obsecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiã, ne meos omneis tam temere proderem, non sine magno fletu legerunt pueri nostri. etsi meus quidem est fortior, eóq; ipso uehementius commouet, nec quidquam nisi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. tu tamen etiam nũc mihi aliquid literarum, & maxime si quid ab Afranio. ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actũ sit: ero tamen in credendo, ut mones, cautus. nam occultãdi ratio tum difficilis, tum etiam periculosa est. Seruium expecto ad Nonas, et adiјcit à Posthumia. sed & Seruiј filiј quartanam leuiorem esse gaudeo. misi ad te Celiј etiam literarum exemplum. Vale.

Celius M. Ciceroni Imp. S.

EXANIMATVS tuis literis, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti, neq;, id quod esset, perscripsisti, neq; non tamen, quale esset, quod cogitares, aperuisti; has ad te illico literas scripsi. per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, et obsecro, ne quid grauius de salute, & incolumitate tua consulas: nam Deos, hominesq́;, amicitiamq́; nostram testificor, me tibi prædixisse, neq; temere monuisse: sed postquam Cæsarem conuenerim, sententiamq́; eius, qualis futura esset parta uictoria, cognorim, te certiorem fecisse. si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimittẽdis ad=

*uerſarijs,et conditionibus ferẽdis,erras. nihil niſi atrox
& ſæuum cogitat, atq; etiam loquitur . iratus ſenatui
exijt. his interceſſionibus plane incitatus eſt. non meher
cule erit deprecationi locus. quare ſi tibi tu, ſi filius uni=
cus, ſi domus , ſi ſpes tuæ reliquæ tibi caræ ſunt ; ſi ali=
quid apud te nos, ſi uir optimus gener tuus ualet : eo=
rum fortunam non debes uelle cõturbare, ut eam cau=
ſam, in cuius uictoria ſalus noſtra eſt, odiſſe, aut relin=
quere cogamur, aut impiam cupiditatem cõtra ſalutem
tuam habeamus . deniq; illud cogita, quod offenſæ fue=
rit, in iſta cunctatione te ſubijſſe . nunc te contra uicto
rem facere , quem dubijs rebus lædere noluiſti , & ad
eos fugatos accedere , quos reſiſtenteis ſequi nolueris ,
ſummæ ſtultitiæ eſt. uide, ne, dum pudet te parum opti
matem eſſe, parum diligenter , quod optimum ſit , eli=
gas . quòd ſi totum tibi perſuadere non poſſum , ſal=
tem, dum, quid de Hiſpanijs agamus , ſcitur , expecta,
quas tibi nuntio aduentu Cæſaris fore noſtras . quam
iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpanijs, neſcio . quod porrò
tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, non mediuſ=
fidius reperio . hoc, quod tu non dicendo mihi ſignifica
ſti, Cæſar audierat : ac ſimul atq;, aue, mihi dixit, ſta=
tim, quid de te audiſſet, expoſuit. negaui me ſcire: tamẽ
ab eo petiui, ut ad te literas mitteret , q̃bus maxime ad
remanendum commoueri poſſes . me ſecum in Hiſpa=
niam ducit : nam, niſi ita faceret, ego prius , quàm ad
Vrbem accederem, ubicunq; eſſes, ad te percurriſſem, et
hoc à te præſens contendiſſem, atq; omni ui te retinuiſ=
ſem. etiam atq; etiã Cicero cogita, ne te , tuoſq; omneis
funditus euertas, nec te ſciens, prudẽſq; eò demittas, un=*

de exitum uides nullum esse. quòd si te aut uoces optimatium commouent, aut nõ nullorum hominum insolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas censeo aliquod oppidum uacuum à bello, dum hæc decernuntur, quæ iã erunt confecta. id si feceris, et ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc ante non uiderim. misi ad te epistolam Antonij. & cum ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse, si aliter sentirẽ, esse cum Pompeio, me autem, quia cũ lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec id ipsum certũ etiam nunc habere: uide, quàm ad hæc τυραννικῶς. Tuum consilium quàm uerum est: nam qui se medium esse uult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare uidetur. sed ego is non sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec ne. partes mihi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, si nihil tamen tibi remittere possum. ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cum præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturum esse pollicearis. habes σκυτάλην λακωνικήν. omnino excipiam hominem. erat autem V. Non. uenturus uesperi, id est hodie. cras igitur ad me fortasse ueniet. tentabo, audeam nihil properare. missurum ad Cæsarem clamabã. cum

paucissimis alicubi occultabor. certe hinc istis inuitissimis euolabo, atq; utinam ad Curionem. σὺν θεῷ τοι λέγω. magnus dolor accessit. efficietur aliquid dignum nobis. Δυσουρία tua mihi ualde molesta. medere amabo, dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ. quæso, ut sciam, quidquid audieris. Siciliam cuperem, si possem palàm; quod à Curione effeceram. hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore, et filio: & puto opus esse. hic tamen Cyteridem secum lectica aperta portat, altera uxorē. septem præterea coniunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. uide, quàm turpi leto pereamus. & dubita, si potes, quin ille, seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit. ego uero uel lintriculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorũ parricidio. sed plura scribam, cum illum cõuenero. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari planè intelligo. nihil ego uidi tam ἀνηθοποίητον, tam auersum à suis, tam nescio quid cogitás. uim incredibilem molestiarum. sed erit curæ, & est, ut regatur: mirum est enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola superiore, non placuit ei dare, cui constitueram, quòd erat alienus: itaq; eo die data non est. interim uenit Philotimus, et mihi à te literas reddidit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quò uelis, uno sermone possis perducere.

ne multa, omneis suos, etiam quibus irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso cariorem. quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehendo. de itinere, & de sorore, quæ scribis, molesta sunt, eóq; magis, quòd ea tempora nostra sunt, ut ego his mederi non possim: nam certe mederer: sed quibus in malis, & qua in desperatione rerum simus, uides. illa de ratione numaria non sunt eiusmodi (sæpe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. sed si mihi Q. Axius in hac mea fuga, HS XIII. non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excusatione temporis; si Lepta, si cæteri: soleo mirari de nescio queis HS XX. cũ audio ex illo se urgeri: uides enim profecto angustias: curari tamen ea tibi utiq; iubet. an existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictum? nemo est minus. de fratre satis. de eius filio, indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum, ferocem fortasse, & arrogantem, & infestum facit. itaq; habet hæc quoq;, quæ nascũtur ex indulgẽtia: sed ea sunt tolerabilia: (quid enim dicam, hac iuuẽtute?) ea uero, quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in queis sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro: nam suas radices habẽt: quas tamen euellerem profecto, si liceret. sed ea omnia mihi sunt patienda. ego meũ facile teneo: nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi: & quo ille me fortiorem uult esse; eo magis timeo, ne in eum existam crudelior. sed Antonius uenit heri uesperi. iã fortasse ad me ueniet,

aut ne id quidem, quoniam ſcripſit, quid fieri uellet. ſed ſcies continuo, quid actum ſit. nos iã nihil, niſi occulte. de pueris quid agam? paruo ne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando cenſes fore? recordor enim, æſtate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans quàm fuerim ſolicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore cenſes? ò rem undique miſeram. Trebatius erat mecum, uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monſtra, Dij immortales. etiam ne Balbus in ſenatum uenire cogitet? ſed ei ipſi cras ad te literas dabo. Vectenũ mihi amicum, ut ſcribis, ita puto eſſe. cum eo, quod ἀποτόμως ad me ſcripſerat de numis curandis, θυμικώτερον erat. id tu, ſi ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem aſcripſi, quòd ille ad me, Procóſuli. ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM mihi futurum eſt? aut quis me non ſolum infelicior, ſed iam etiam turpior? nominatim de me ſibi impetratum dicit Antonius: nec me tamen ipſe adhuc uiderat, ſed hoc Trebatio narrauit. quid agam nunc, cũ nihil procedit, caduntq; ea, quæ diligentiſſime ſunt cogitata, teterrime? ego enim Curionem nactus, omnia me conſecutum putaui. is de me ad Horteniſum ſcripſerat. Reginus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur cum hoc mare negotij fore. quò me nunc uertam? undiq; cuſtodior. ſed ſatis lacrymis. παραπλουτέον igitur, & occulte in aliquam onera-

riam corrependum: nō cōmittendum, ut etiam compa
cto prohibiti uideamur. Sicilia petenda: quam si eri=
mus nacti, maiora quædam consequemur. sit modo
recte in Hispanijs. quanquam de ipsa Sicilia utinam sit
uerum, sed adhuc nihil secundi. concursus Siculorum
ad Catonem dicitur factus; orasse, ut resisteret; omnia
pollicitus: commotum illum, delectum habere cœpis=
se. non credo, ut est luculentus auctor. potuisse cer=
te tenere illam prouinciam scio. ab Hispanijs autem
iam audietur. hic nos C. Marcellum habemus eadē de
re cogitantem, aut bene simulantem. quanquam ipsum
non uideram, sed ex familiarissimo eius audiebam. tu
quæso, si quid habebis noui. ego, si quid moliti erimus,
ad te statim scribam. Quintum filium seuerius adhi
bebo. utinam proficere possem. tu tamen eas epistolas,
quibus asperius de eo scripsi, aliquando concerpito, ne
quādo quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto,
nec ab eo quidquam ὑγιὲς. scies, quid erit. sine dubio
errasse nos, confitēdum est. at semel? at una in re? im
mo omnia, quo diligētius cogitata, eo facta sunt impru
dentius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοι
περ. in reliquis modo ne ruamus: iubes enim profectio=
nem meam prouidere. quid prouideam? ita patent
omnia, quæ accidere possunt, ut, ea si uitem, sedendū sit
cum dedecore, & dolore; si negligam, periculū est, ne
in manus incidam perditorum. sed uide, quantis in mi=
serijs simus. optandum interdum uidetur, ut aliquam
accipiamus ab istis quamuis acerbam iniuriam, ut ty=
ranno in odio fuisse uideamur. quòd si nobis is cur=
sus, quem speraram, pateret; effecissem aliquid profe=

cto, ut tu optas, et hortaris, dignũ nostra mora: sed mirificæ sunt custodiæ. & quidẽ ille ipse Curio suspectus. quare ui, aut clàm agendum est: & si ui, forte ne cum tempestate: clàm autem cũ istis. in quo si quod σφάλμα, uides quàm turpe est. trahimur, nec fugiendum, si quid uiolentius. De Celio sæpe mecũ agito, nec, si quid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium factũ cum ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispanijs: minus enim auderent, si aliter esset: & scirent: nam et iuncti, & diligentes sunt. Odium autem recte animaduertis significatum theatro. Legiones autẽ has, quas in Italia assumpsit, alienissimas esse uideo: sed tamẽ nihil inimicius, quàm sibi ipse. illud recte times, ne ruat. si desperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid est, fortuna uelim meliore, animo Celiano, sed primum quidq; ; quod, qualecunq; erit, continuo scies. Nos iuueni, ut rogas, suppeditabimus, et Peloponnesum ipsam sustinebimus: est enim indoles, modo aliquid hoc sit ἦθος AKIMOΔON: quod si adhuc nullum est, esse tamen potest, aut ἀρετὴ non est διδακτὸν, quod mihi persuaderi non potest. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua gratissima fuit meæ Tulliæ, et mehercule mihi. semper secum aliquid afferũt tuæ literæ. scribes igitur: ac si q̃d ad spem poteris, ne dimiseris. tu Antonij leones pertimescas caue. nihil est illo homine iucundius. attẽde πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit literis è mu-

nicipijs denos : et Quatuor uiri uenerũt ad uillam eius mane . primũ dormijt ad horas treis. deinde, cum esset nuntiatum uenisse Neapolitanos, & Cumanos (his enim est Cæsar iratus) postridie redire iussit, lauari se uelle, et περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι . hoc heri effecit . hodie autem in Aenariam transire constituit. exulibus reditum pollicetur. sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus.

Ab Axio accepi literas . de Tirone gratum. Vectenum diligo . Vestorio reddidi. Seruius prid. Non. Maij Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mãsurus apud C. Marcellum. cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumentum ad te epistolæ : iam enim nõ reperio, quid tibi scribam . illud admiror, quòd Antonius ad me ne nuntium quidem, cum præsertim me ualde obseruarit . uidelicet (aut aliquid atrocius de me imperatum est) coràm negare mihi non uult . quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. nos tamen aliquid excogitabimus . tu quæso, si quid in Hispanijs : iam enim poterit audiri. & omnes ita expectant, ut, si recte fuerit, nihil negotij futurum putet . ego autem nec, retentis his, confectam rem puto ; neque, amissis, desperatam . Siluium, & Ocellam, & cæteros credo retardatos . te quoque à Curtio impediri uideo . & si, ut opinor, habes Scytha ὄνον : uitam miseram, maiusq; malum, tandiu timere, quàm est illud ipsum, quod timetur . Seruius, ut antea scripsi, cum uenisset Non. Maij, postridie ad me uenit . ne diutius te teneam, nullius consilij exitum inuenimus . nunquam uidi hominem perturbatiorem metu . neque hercule quidquam timebat, quod non esset timendum : illum sibi iratum, hunc non

amicum: horribilem utriusque uictoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatē pecuniariam, qua frui nusquam, nisi ex priuatorum bonis, posset. atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miseria non exaruisse. mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacryma est, sed sæpius odiosa est propter uigilias. quā ob rem quidquid habes ad consolandum, collige, et illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris: nam id quidem domi est, sed nescio quo modo imbecillior est medicina, quàm morbus: hæc potius conquire de Hispanijs, de Massilia: quæ quidem satis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. hæc igitur si habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. sed redeo ad Seruium. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tardus ad exeundum: multo se in suo lectulo malle, quidquid foret. odiosus scrupulus de filij militia Brundusina. unum illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. nos autem ad hæc, & ipsum certo fore, &, quæ iam fiebant, non esse leuiora: multaque colligebamus. uerum ea non animum eius augebant, sed timorem, ut iam celandus magis de nostro consilio, quàm ad idem uideretur. quare in hoc non multum est. Nos à te admoniti de Celio cogitabimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS cum esset apud me, Cephalio cum tuis literis V I. Id. uenit, quæ nobis magnam spem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis sunt, labare dicũtur. eodem die Funisulanus à te attulit literas, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de suo negotio respondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nunc ait se daturum: cui expensum tulerit, morari: tabellariis, si apud te esset, quà satisfecisses, dares: quãtum sit, Eros Philotimi tibi dicet. sed ad maiora redeamus. Quod optas, Celianum illud maturescit. itaque torqueor, utrum uentum expectem. uexillo opus est: conuolabunt. Quod suades, ut palàm: prorsus assentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruij consilio nihil expeditur. omnes captiones in omni sententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorem, quem Consulem fuisse pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας, qui etiam Antonium confirmasse dicitur, ut me impediret, quo ipse credo honestius. Antonius autẽ V I. Id. Capuã profectus est. ad me misit, se pudore deterritũ ad me nõ uenisse, ꝙ me sibi succẽsere putaret. ibitur igitur, & ita quidem, ut censes, nisi cuius grauioris personæ suscipiẽdæ spes erit ante oblata. sed uix erit tã cito. Halienus autẽ Præt. putabat aliquẽ, si ego nõ, ex collegis suis. quiuis licet, dũ modo aliquis. De sorore laudo. De Quinto puero, datur opera: spe=

ro esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non mediocriter laborare de usura: sed adhuc nihil à L. Egnatio expressit. Axius de XII. millibus pudens: sæpe enim ascripsit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. quod si non scripsisset, possem ne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantum uoluit cito. me uero adiuuarent ijs in angustijs. sed tu istos. uerum aliàs. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Piliam. Ego, dum panes, & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno uelim gratias, quòd studiosus. si quēquam nactus fueris, qui perferat, literas des ante, quàm discedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit. cui quidem ego non modo placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset qua mente tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum nobiscum. quod quia plane, cum in Formianum uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. uelim, ut tibi ami-

cus ſit. hoc cum tibi opto, opto, ut beatus ſis: erit enim tandiu. Conſilium noſtrum ſpero uacuum periculo fore: nam & diſſimulauimus, &, ut opinor, acerrime obſeruabimus. nauigatio modo ſit, qualem opto. cætera, quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. tu, dum adſumus, non modo quæ ſcieris, audieris'ue, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent; Syracuſis profectus eſt ante diem VIII. Cal. Maij, ut ad me Curio ſcripſit. utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniã teneat: eſt enim rumor. ò, ſi id fuerit, turpem Catonẽ.

Ego, ut minuerem ſuſpicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianũ ad IIII. Id. ut ibi eſſem, dum, quæ ad nauigandum opus eſſent, pararentur. cum ad uillam ueniſſem, uentum eſt ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs ſunt, me uelle poſtridie, (hæc mecũ Ninnius noſter) uelle eos mihi ſe, & oppidum tradere. at ego tibi poſtridie à uilla ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent: quid enim erat in tribus cohortibus? quid ſi plures, quo apparatu? cogitaui eadẽ illa Celiana, quæ legi in epiſtola tua, quã accepi ſimul in Cumanum ueni eodem die. & ſimul fieri poterat, ut tentaremur. omnem igitur ſuſpicionem ſuſtuli. ſed cum redeo, Hortenſius uenerat, ad Terentiã ſalutatum diuerterat, ſermone erat uſus honorifico erga me. tamen eum, ut puto, uidebo: miſit enim puerum, ſe ad me uenire. hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius, cuius inter lictores lectica mima portatur. tu, quoniam quartana cares, & non modo

morbum remouisti, sed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia siste, & literarum aliquid interea.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortensius ad me uenit scripta epistola. uellem cætera eius. quàm in me incredibilem ἐκτένειαν: qua quidem cogito uti. deinde Serapion cum epistola tua. quam prius quàm aperuissem, dixi ei, te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. deinde epistola lecta, cumulatissime cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum, & probum existimo. quin etiam naui eius me, & ipso conuectore usurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam esse & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo. Ocellam uellem haberemus: uidentur enim esse hæc paulo faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit. utinam idem maneat Hortensius, si quidem adhuc erat. liberalius esse nihil potest. De diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitij insimularem: negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eo te habere censebam, & quia pueris diploma sumpseras. habes causam opinionis meæ. & tamen uelim scire, quid cogites, in primisq; si quid etiam nunc noui est. XVII. Cal. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Cal. Iun. puerum ἑπταμηνιαῖον. quòd εὐτόκησεν, gaudebam. quod quidem eſt natum, perimbecillum eſt. Me mirificæ tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm cuſtodiæ, quibus aſſeruor: nam illa Hortenſiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequiſſimus: à Saluio liberto deprauatus eſt. itaque poſthac non ſcribam ad te, quid facturus ſim, ſed quid fecerim: omnes enim Κωρυκαῖοι uidétur ſubauſcultare, quæ loquor. tu tamen, ſi quid de Hiſpanijs, ſiue quid aliud, perge quæſo ſcribere, nec meas literas expectaris, niſi cum, quò opto, peruenerimus, aut ſi quis ex curſu. ſed hoc quoque timide ſcribo: ita omnia adhuc tarda, & ſpiſſa, ut male poſuimus initia, ſic cætera ſequentur. furias nunc ſequimur. eædem nos fortaſſe furiæ perſequentur. ex Balbi autem ſermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hoſtium numero habeat? ſcripſi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia ſcripſiſſe, & de ſuſpicione. de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipſe conficior ueniſſe tempus, cū iam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere poſſim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S. 1

ACCEPI à te signatum libellum, quẽ Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque, ubi terrarum sit, scio. omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq; rerum in tua erga me mihi perspectissima beneuolentia: quam si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram. idq; ut facias, te obtestor, atque obsecro. ego in cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere. quã quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iam pridem minime credere: commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem: ob eamq; causam serius ad te scribo, quòd sero intellexi, quid timendum esset. te etiam, atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias, ut, si ij salui erunt, quibus cum sum, unà cum ijs possim incolumis esse, salutemq; meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

LITERAS tuas accepi prid. Non. Febr. eoq; ipso die ex testamento creui hæreditatẽ. ex multis meis, & mi serrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, & famã meam tueri potest: quã quidem te intelligo etiã sine hæreditate tuis opibus defensurũ fuisse.

De dote quod scribis, per omnes Deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miseram mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidem deesse omnia, quod scribis, obsecro te noli pati: in quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? iam illa HS L X, quæ scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta: nunquã enim essem passus. sed hæc minima est ex ijs iniurijs, quas accepi, de quibus ad te dolore, & lacrymis scribere prohibeor. ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, partem dimidiam ferè exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo: uellẽ posses aliquid afferre, quã ob rẽ id facere possem. sed si ad cæteras miserias accessit etiã id, quod mihi Chrysippus dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me miserior uno iam fuit? oro, obsecro, ignosce: nõ possum plura scribere. quãto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi cõmune cum cæteris esset, qui uidẽtur in eadẽ causa esse, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo etiam nũc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, &

iniuria. Tardius ad te remisi tabellarium, quòd pote stas mittendi non fuit. A' tuis & numorum accepi HS L X X, & uestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomine meo. nosti meos familiares. signum requirent, aut manum: dices ijs, me propter custodias ea uitasse. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

QVID hic agatur, scire poteris ex eo, qui literas attulit: quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neque nũc mittendi tamen ulla causa fuit, præter eam, de qua tibi rescribi uoluisti. Quod ad Cal. Quint. pertinet, quid uellẽ: utrũque graue est, & tam graui tẽpore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu ista, quam scribis, abruptio. quare ut alia, sic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolentiæq; permitto, & illius consilio, & uoluntati: cui miseræ consuluissem melius, si tecum olim coràm potius, quàm per literas de salute nostra, fortunisq; deliberauissem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, & si ista res nihil habet consolationis, tamen etiam præcipua multa sunt, quæ tu profecto uides grauissima esse, & me facillime uitare potuisse: ea tamẽ erũt minora, si, ut adhuc factum est, administratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium est. sit à me, ut est: neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnũ esse posse, ut scire iam possim, quid maxime opus sit. & si egeo rebus omnibus, quòd is quoque in angustijs est, qui cum sumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam,

opinantes nobis constitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea fecisti, uelim, si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura, ut ualeas. in primis id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idib. Iun. ex castris.

CICERO ATTICO S. 4

ACCEPI ab Isidoro literas, & postea datas binas. ex proximis cognoui, prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustentetur per te. de Frusinati, si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coràm tecum olim potius, quàm per epistolas. Hic tua, ut possum, tueor apud hos. cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptum esset. Quid sit gestum noui, quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non uidentur esse difficiliora. tu id uelim, quod scis me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis. qua leuata, ero unà cum eo, qui negotium gerit, estq; in spe magna. Brutus amicus in causa uersatur acriter. hactenus fuit, quod caute à me scribi posset. De pensione altera, oro te, omni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi ijs literis, quas Pollex tulit. Vale.

CICERO ATTICO. S. 5.

QVAE me causæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq; impetu magis quodã animi uti, quàm cogitatione, nõ possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerunt quidẽ tantæ, ut id, quod uides, effecerint. itaque nec quid ad te scribam de meis rebus, nec quid à te petã, reperio. rem, & summã negotij uides. equidem ex tuis literis intellexi, & ijs, quas cõmuniter cũ alijs scripsisti, & ijs, quas tuo nomine, quod etiã mea sponte uidebam, te subdebilitatũ nouas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut propius accedã, iterq; per oppida noctu faciam: non sanè uideo, quemadmodum id fieri possit: neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cõsumere: neque ad id, quod quæris, multum interest, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. sed tamẽ hoc ipsum, sicut alia, considerabo quemadmodum cõmodissime fieri posse uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam conficere plureis literas non potui: ijs tantum rescripsi, à quibus acceperam. tu uelim & Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conscribas, ut tibi uidebitur, meo nomine.

Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uoluntatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiusquã mihi præterea officiũ deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: eodem Corcyra filius uenit: inde profectos eos unà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

S OLICITVM esse te cum de tuis, cōmunibusq; for=
tunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, sentio. qui
quidē dolor meus non modo nō minuitur, cum socium
sibi adiūgit dolorem tuum, sed etiam augetur. omnino
• pro tua prudentia sentis qua cōsolatione leuari maxime
possim: probas enim meum consiliū, negasq; mihi quid=
quam tali tempore potius faciēdum fuisse. addis etiam
(quod & si mihi leuius est, q̃ tuum iudicium, tamen nō
est leue) cæteris quoque, id est qui pondus habeant, factū
nostrum probari. id si ita putarem, leuius dolerē. cre
de, inquis, mihi. credo equidē: sed scio, q̃ cupias minui
dolorem meum. Me discessisse ab armis nunquā pœ=
nituit. tāta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris
gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim
proscriptio esset informata; ut iam omnium iudicio con
stitutū esset, omnium uestrum bona prædam esse illius
uictoriæ, uestrum plane dico: nūquam enim de te ipso,
nisi crudelissime, cogitatū est. quare uolūtatis me meæ
nunquam pœnitebit: consilij pœnitet. in oppido aliquo
mallē resedisse, quoad accerserer: minus sermonis subijs
sem: minus accepissem doloris: ipsum hoc me non an=
geret. Brūdusij iacere, in omneis parteis est molestum.
propius accedere, ut suades, quo modo sine lictoribus,
quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi
nō possunt: quos ego modo paulisper cū bacillis in tur=
bā conieci ad oppidū accedēs, ne quis impetus militū fie=
* ret. recipio tēpore me domo. te nūc ad Oppiū, quoniā

ijs placeret modo, propius accedere, ut hac de re conside rarent. credo fore auctores: sic enim recipiunt, Cæsari nõ modo de conseruanda, sed etiam de augenda mea di gnitate curæ fore: meq; hortantur, ut magno animo sim, ut omnia summa sperẽ: ea spondẽt, confirmãt. quæ quidẽ mihi exploratiora essent, si remãsissem. sed inge ro præterita. uide quæso igitur ea, quæ restãt: & ex= plora cũ istis: et si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factũ nostrũ Cæsar probet, quasi de suorum sententia factum; adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alij, scribantq; ad Cæsarẽ, me, quidquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quã tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Põpeij exitu mi hi dubiũ nunquam fuit: tanta enim desperatio rerum eius omniũ Regum, & populorũ animos occuparat, ut, quocũque uenisset, hoc putarẽ futurũ. non possum eius casum nõ dolere: hominem enim integrũ, & castũ, & grauem cognoui. De Fãnio cõsoler te? perniciosa lo= quebatur de mansione tua. Lucius uero Lẽtulus Hortẽ sij domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despõderat. omnino hæc eodẽ modo ex hac parte fiũt: nisi illud erat infinitũ: omnes enim, qui in Italia remãserant, hostium numero habebantur. sed uelim hæc aliquãdo solutiore animo. Quintum fratrẽ audio profectũ in Asiã, ut deprecaretur. de filio nihil audiui. sed quære ex Dioca re Cæsaris liberto, quẽ ego nõ uidi, qui istas Alexãdrinas literas attulit. is dicitur uidisse an euntẽ, an iã in Asia? Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cu= res quãprimũ ad me perferẽdas. Vale. IIII. Cal. Dec.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ literæ ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. factũ igitur, ut ſcribis, iſtis placere, iiſdẽ iſtis lictoribus me uti, quod conceſſum Seſtio ſit: cui non puto ſuos eſſe cõceſſos, ſed ab ipſo datos: audio enim eum ea S. C. improbare, quæ poſt diſceſſum Tribunorum facta ſunt. quare poterit, ſi uolet ſibi cõſtare, noſtros lictores cõprobare. quãquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere ſim iuſſus? nam ad me miſit Antonius exemplũ Cæſaris ad ſe literarum, in quibus erat, ſe audiuiſſe, Catonem, & L. Metellum in Italiam ueniſſe, Romæ ut eſſent palàm: id ſibi non placere, ne qui motus ex eo fierent: prohiberiq; omneis Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet. deq; eo uehementius erat ſcriptum. itaque Antonius petebat à me per literas, ut ſibi ignoſcerem: facere ſe non poſſe, quin iis literis pareret. tum ad eum miſi L. Lamiam, qui demonſtraret illum Dolabellæ dixiſſe, ut ad me ſcriberet, ut in Italiam quamprimum uenirem: eius me literis ueniſſe. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim. quod ſanè nollem: poterat enim ſine nomine re ipſa excipi. ò multas, & graueis offenſiones: quas quidem, tu das operam, ut lenias: nec tamẽ nihil proficis: quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quòd, ut minuas, tam ualde laboras: idq; uelim ne grauere quamſæpiſſime facere. maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris, ut exiſtimem me bonorum iudicium non fundi-

tus perdidiſſe . quanquã quid tu in eo potes? nihil ſcilicet . ſed ſi quid res dabit tibi facultatis, id me maxime cõſolari poterit . quod nunc quidẽ uideo nõ eſſe . ſed ſi quid ex euentis : ut hoc nunc accidit . dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci . exitus illius minuit eius officij prætermiſſi reprehenſionem . ſed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, quàm quòd in Africam non ierim . iudicio hoc ſum uſus, nõ eſſe barbaris auxilijs fallaciſſimæ gentis Remp. defendẽdam, præſertim contra exercitum ſæpe uictorem. non probant fortaſſe : multos enim uiros bonos in Africam ueniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea . ualde hoc loco urgeor . hic quoque opus eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut, ſi poteſt, omnes, qui ſalutẽ anteponãt : nam ſi perſeuerant, & obtinent ; quid nobis futurum ſit, uides . dices, quid illis, ſi uicti erunt ? honeſtior eſt plaga . hæc me excruciant . Sulpitij autẽ conſilium , non ſcripſiſti , cur meo non anteponeres . quod & ſi non tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum eſt, et dolore. extremum eſt eorũ, qui in Achaia ſunt . ij tamen ipſi ſe hoc melius habẽt, quàm nos, quòd & multi ſunt uno in loco , & cum in Italiam uenerint, domum ſtatim uenerint. hæc tu perge, ut facis, mitigare, & probare quàplurimis. Quod te excuſas : ego uero & tuas cauſas noſco, et mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, uel ut cũ ijs, quibus oportebit , agas, quæ erunt agẽda de nobis, ut ea, quæ egiſti. in primiſq; hoc uelim animaduertas . multos eſſe arbitror, qui ad Cæſarẽ detulerint, delaturi'ue ſint, me aut pœnitere conſilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorum & ſi utrũque uerũ eſt, tamẽ ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, non quo ita perspexerint. sed totum ut hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorum crebris literis illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, quod scribis Terentiam flagitare. ò rem miseram. quid scribam? aut quid uelim? breue faciã: lacrymæ enim se subito profuderunt: tibi permitto: tu consule. tantum uide, ne hoc tẽporis Terentiæ obesse aliquid possit. ignosce, obsecro te: non possum præ fletu, et dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quòd literas, quibus putas opus esse, curas dandas, facis commode. Quintum filiũ, uidi, qui Sami uidisset, patrem Sicyone: quorum deprecatio est facilis. utinam illi, qui prius illum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quãtum ego illos uellem, si quid possem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, si qua sint in tuis literis, quæ me mordeant: ego uero in optimam, teq; rogo, ut aperte, quemadmodum facis, scribas ad me omnia, idq; facias quamsæpissime. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S. 9

QVANTIS curis afficiar, etsi profecto uides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quam tu prudẽtiã mihi uideri uis, neq; te deterreo, quo minus id disputes, scribasq; ad me q̃ sæpissime: nõ nihil enim me leuant tuæ literæ hoc tẽpore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq; apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me scribant quamdiligẽtissime:

oppugnamur enim, ut audio, & à præsentibus quibusdam, & per literas. ijs ita occurrẽdum, ut rei magnitudo postulat. Furnius est illic mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. dictitat, se à me apud Cæsarem oppugnari. quod refellit Cæsar ipse, omnesq; eius amici. neq; uero desistit, ubicunque est, omnia in me maledicta conferre. nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbũ. qui ex ipso audissent, cum Sicyone palàm multis audientibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me id est omne conuersum. sed augeo commemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus. ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XV. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S. 10

EGO uero & incaute, ut scribis, & celerius, quàm oportuit, feci, nec in ulla sum spe, quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ si nõ essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. quid autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum ueni, si ipsum, quòd ueni, nihil iuuat? iã quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam sim confectus, & oppressus? quotidie Balbi ad me literæ languidiores, multæq; multorum ad illum, fortasse cõtra me. meo uitio pereo. nihil mihi mali causa attulit: omnia culpa contracta sunt: ego enim, cum genus belli uide=

rem, imparata, & infirma omnia contra paratissimos, iueram (quid facerem?) ceperamq; consilium non tā forte, quàm mihi præter cæteros concedendum. cessimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nunquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: solui, si quid esset ad me literarū: nihil erat. epistola Vatinio, & Ligurio altera: iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore uenerunt, scelus hominis clamantes. epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim scire, summo illum in odio fuisse Cæsari; illum tamen nō modo fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa. hoc ego dolore accepto, uolui scire, quid scripsisset ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percrebruisset. cognoui. eiusdem generis literas ad te misi. quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nil me lædet. nam quod resignatæ sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cum usus esset, tanto me dolore affecit, ut postea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum, uel plane nullo modo possum. quibus in miserijs una est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim: alium enim, cui illam commēdem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me non

offendes, satis tamen habeto commendatã, patruumq; in ea, quantũ poteris, mitigato. hæc ad te die natali meo scripsi: quo utinã susceptus nõ essem, aut ne q̃d ex eadẽ matre postea natũ esset. plura scribere fletu prohibeor.

CICERO ATTICO S.

AD MEAS incredibileis ægritudines aliquid noui accedit ex ijs, quæ de Q. Q. ad me afferuntur. P. Terẽtius meus necessarius operas in portu, & scriptura Asiæ pro magistro dedit. is Quintum filiũ Ephesi uidit VI. Id. Dec. eumq; studiose propter amicitiam nostrã inuitauit. cumq; ex eo de me contaretur, eũ sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicissimum, uolumenq; sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem cõtra me esset habiturus: multa à se dicta contra eius amentiã: multa postea Patris consimili scelere secum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex ijs epistolis, quas ad te misi, perspicere potuisti. hæc tibi dolori esse certo scio: me quidem excruciant, et eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto. De Africanis rebus longe alia nobis, ac tu scripseras, nuntiãtur: nihil enim firmius esse dicunt, nihil paratius. accedit Hispania, & alienata Gallia, legionum nec uis eadem, nec uoluntas, urbanæ res perditæ. quid est, ubi acquiescam? nisi quandiu tuas literas lego. quæ essent profecto crebriores, si quid haberes, quo putares meam molestiam minui posse. sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me, quidquid erit; eosq;, qui mihi tã crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen, non ut aliquid proficias, sed ut tibi me carum esse sentiant. plu=

ra ad te ſcribam, ſi mihi ad eas literas, quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S. 12.

CONFECTVS iam cruciatu maximorum dolorũ, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt, quæ ſcribenda ſit, cum præſertim ne ſpes quidem ulla oſtendatur fore melius. ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod uelim. quare tu quidem ſcribito, cũ erit, cui des. ego tuis proximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo, quod reſcribam: longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma, quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere. P. Salluſtio curanda ſunt HS XXX, quæ accepi à Cn. Salluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. de ea re ſcripſi ad Terentiam. atque hoc ipſum iam propè cõſumptum eſt. quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali, quod non & ſuſtineam, & expectẽ. quarũ rerũ eo grauior eſt dolor, quo culpa maior. ille in Achaia nõ ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martij.

CICERO ATTICO S. 13.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII. Id. Martij ueſpere. eo autem die mane tabellarios mi=

ſeram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribendum eſſe, maxime, quòd oſtendis te pendere animi, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cũ ex Italia diſceſſerim. nihil opus eſt mihi noua ratione. ſæpe enim ad eũ ſcripſi, multisq; mandaui, non potuiſſe, cum cupiſſem, ſermones hominum ſuſtinere: multaq; in eam ſententiam: nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re nõ meo conſilio uſum eſſe. poſteaq; quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) qui nódum cognoſſet quæ de me Quintus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, & fecerat, tamen * L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi. de Quinto fratre meo nõ minus laboro, q̃ de me ipſo. ſed eum tibi cõmendare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat tamẽ audebo petere abs te, quod te oro, ne qd exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia conſtarẽt, minus'ue te diligerem, potiusq; illum ſemper auctorem noſtræ coniunctionis fuiſſe, meiq; itineris comitem, non ducem. quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quãtum humanitas tua, amicitiaq; ueſtra poſtulat: ego ei ne quid apud te obſim, id te uehementer etiam, atq; etiam rogo. Quare, ſi quis congreſſus fuerit mihi cũ Cæſare (etſi nõ dubito, quin is lenis in illũ futurus ſit, idq; iam declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed, ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam

ita esset. sed lõge aliter esse intelligo, teq; ipsum ita existimare arbitror, aliter autem scribere non fallendi, sed confirmandi mei causa, præsertim cum adiungatur ad Africam etiã Hispania. Quod me admones, ut scribã ad Antonium, et ad cæteros: si quid uidebitur tibi opus esse, uelim facias id, quod sæpe fecisti: nihil. n. uenit mihi in mẽtẽ, quod scribendũ putẽ. Quod me audis fractiorem esse animo: quid putas, cũ uideas accessisse ad superiores ægritudines præclaras generi actiones? tu tamẽ uelim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, scribere ad me, etiã si rem, de qua scribas, nõ habebis: semper. n. afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditatẽ creui: puto enim cretionem simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S. 14.

À MVRENAE liberto nihil adhuc accaperã literarum. P. Siser reddiderat eas, quibus rescribo. De Seruij patris literis quod scribis, item, Quintum in Syriam uenisse, quod ais esse qui nuntient: ne id quidem uerum est. Quod certiorem te uis fieri, quo quisque in me animo sit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi: sed quantum id mea intersit, existimare te posse certo scio. mihi cum omnia sunt intolerabilia ad dolorẽ, tum maxime, quòd in eam causam uenisse me uideo, ut sola utilia mihi esse uideãtur, quæ semper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi esse aiunt, Alexandriæ filium: Rhodoq; Alexandriam C. Cassium profectum esse constat. Quintus mihi per literas satisfacit, multo asperioribus uerbis, quàm cum

grauissime accusabat: ait enim se ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me asperius scripsit: itaq; se pœnitere, q animũ tuũ offenderit: sed se iure fecisse. deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. sed neq; hoc tẽpore, nec antea patefecisset odiũ suũ in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum uideret. atq; utinam uel nocturnis, quẽadmodũ tu scripseras, itineribus propius te accessissem. nũc nec ubi, nec quando te sim uisurus, possum suspicari. De cohæredibus Fufidianis nihil fuit, quod ad me scriberes: nam & æquum postulant, &, quidquid egisses, recte esse actum putarem. De fundo Frusinati redimendo iam pridem intellexisti uolũtatem meam. etsi tum meliore loco res erant nostræ, neq; tam mihi desperaturi uidebamur. tamen in eadẽ sum uoluntate. id quemadmodum fiat, tu uidebis. & uelim, quoad poteris, considerès, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarij. si quas habuimus facultates, eas Põpeio tum, cũ id uidebamur sapienter facere, detulimus. itaq; tum & à tuo uillico sumpsimus, & aliunde mutuati sumus, cũ Quintus quereretur per literas, sibi nos nihil dedisse, qui neq; ab illo rogati sumus, neq; ipsi eã pecuniam aspeximus. sed uelim uideas, quid sit, quod confici possit, quidq; mihi de omnibus des consilij: & causam nosti. plura ne scribã, dolore impedior. si quid erit, quod ad quos scribẽdũ meo nomine putes, uelim, ut soles, facias: quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

NON me offendit ueritas literarum tuarũ, q me tum

communibus, tum præcipuis malis oppressum ne incipis quidem, ut solebas, consolari, faterisq; id fieri iam non posse: nec enim ea sunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, et socios habere putabã: omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Asia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ socium: qui tamen hoc meliore in causa est, quòd iam est receptus. de me autem, non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium scripserit: à quibus, si quid esset lætius, certior factus essem, tecum etiam essent locuti: quibus cũ tu de hoc ipso colloquare uelim, & ad me, quid tibi responderint, scribas: non quòd ab isto salus data quidquam habitura sit firmitudinis: sed tamen aliquid consuli, & prospici poterit. etsi omnium conspectum horreo, præsertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio. Quintus pergit, ut ad me et Pansa scripsit, & Hircius: isq; item Africam petere cũ cæteris dicitur. Ad Minutium parentem scribam, & tuas literas mittam. ad te scribam, num quid egerit. HS XXX potuisse mirarer, nisi multa de Fufidianis prædijs. et id uideo tamẽ. te expecto: quẽ uidere, si ullo modo potes uenire, peruellẽ. iã extremũ concluditur. ibi * facile est, quod quale sit, grauius existimare. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

QVONIAM iustas causas affers, quòd te hoc tempore udere non possim: quæso, quid sit mihi faciendum: ille enim ita uidetur Alexãdriam tenere, ut eum scriberetiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam

affuturi uidentur. Achæi item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco cõmoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile esse consilium: sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neq; ab his ipsis quidquam ad spem ostendatur. sed tamẽ scire uelim, quid censeas: idq; erat cum alijs, cur te, si fieri posset, cuperem uidere. Minutium XII sola curasse, scripsi ad te antea. quod superest, uelim uideas, ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, sed acerbissime scripsit. filius uero mirifico odio. nihil fingi potest mali, quo non urgear. omnia tamen sunt faciliora, quàm peccati dolor, qui et maximus est, & æternus. cuius peccati si socios essem habiturus ego, quos putaui, tamen esset ea cõsolatio tenuis: sed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. alij capti, alij interclusi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus scilicet, cum se expedierint, & unà esse cœperint. ij autem ipsi, qui sua uoluntate ad Fusium uenerunt, nihil possunt, nisi timidi existimari. multi autem sunt, qui, quicunq; sunt, modo ad illos se recipere uolent, recipientur. quo minus debes mirari, nõ posse me tanto dolori resistere: solius enim meum peccatum corrigi non potest, & fortasse Lælij: sed quid me id leuat? nã Caiũ quidem Cassium aiunt consilium Alexandriã eundi mutauisse. hæc ad te scribo, non ut queas tu demere solicitudinem, sed ut cognoscam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiũt. ad quæ gener accedit, et cætera, quæ, fletu reprimor, ne scribam. quin etiam Æsopi F. me excruciat. prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. sed ad primum reuertor: quid putes facien=

dum, occulte ne aliquò propius ueniendum, an mare transeundũ: nam hic maneri diutius non potest. De Fufidianis quare nihil potuit confici? genus enim cõditionis eiusmodi fuit, in quo non solet esse controuersia, cum ea pars, quæ uidetur esse minor, licitatione expleri posset. hæc ego non sine causa quæro: suspicor enim cohæredes dubiam nostram causam putare, & eo rem in integro esse. Vale. prid. Id. Maij.

CICERO ATTICO S.

NON meo uitio fit hoc quidem tempore (ante enim est peccatum) ut me ista epistola nihil consoletur: nam & exigue scripta est, & suspiciones magnas habet, nõ esse ab illo; quas animaduertisse te existimo. De obuiam itione ita faciam, ut suades: neque enim ualde aduentus eius opinio est: neq;, si qui ex Asia ueniunt, quidquam auditum esse dicunt de pace: cuius ego spe in hanc fraudem incidi. nihil uideo, quod sperandum putem, nunc præsertim, cum ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in Cassiano negotio, in ipsa Alexãdria, in Vrbe, in Italia. ego uero, etiam si rediturus ille est, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditum eius negotium confectum iri puto. Quod autem scribis quandam lætitiam bonorum esse commotam, ut sit auditum de literis: tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid solatij esse: sed ego non adducor, quenquam bonum ullam salutem putare mihi tanti fuisse, ut eam peterem ab illo, & eo minus, ꝙ huius consilij iam ne socium quidem habeo quenquam. qui in Asia sunt, rerum exitum expectant. Ahaici etiã

Fusio spem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primo, qui meus, & constitutum. mora Alexandrina causam illorũ correxit, meam euertit. quam ob rem idem à te nunc peto, quod superioribus literis, ut, si quid in perditis rebus dispiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. si recipior ab his, quod uides nõ fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi sim, non reperio. sin iactor, eo minus. itaq; tuas literas expecto; easq; ut ad me sine dubitatione scribas, rogo. Quod suades, ut ad Quintum scribam de his literis: facerem, si me quidquã istæ literæ delectarent. etsi quidam scripsit ad me his uerbis. Ego, ut in his malis, Patris sum non inuitus: essem libentius, si frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellẽ. Quod ais illum ad te scribere, me sibi nullas literas remittere: semel ab ipso accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menses tempestatibus retentus est. Quintum filium ad me acerbissime scripsisse, iam ante ad te scripsi. Extremum est, quod te orem, si putas rectum esse, & à te suscipi posse, cum Camillo communices, ut Terentiam moneatis de testamento. tempora monent, ut uideat, ut satisfaciat, quibus debeat. auditum ex Philotimo est, eã scelerate quædam facere. credibile uix est. sed certe, si quid est, quod fieri possit, prouidendum est. de omnibus * rebus uelim ad me scribas, & maxime quid scribas de ea: in quo tuo consilio egeo, etiam si nihil excogitas: id enim mihi erit pro desperato. Vale. III. Non. Iun.

CICERO ATTICO S. 18

PROPERANTIBVS tabellarijs alienis hãc epi-

ſtolam dedi, eo breuiorem, quòd eram miſſurus meos.

Tullia mea uenit ad me prid. Id. Iun. deq; tua erga ſe obſeruantia, beneuolentiáq; mihi plurima expoſuit, literasq; reddidit trinas. ego autem ex ipſius uirtute, humanitate, pietate non modo eam uoluptatem non cepi, quam capere ex ſingulari filia debui, ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna uerſari, idq; accidere nullo ipſius delicto, ſumma culpa mea. itaq; à te neq; conſolationem iam, qua cupere te uti uideo, neque conſilium, quod capi nullum poteſt, expecto; teq; omnia cum ſuperioribus ſæpe literis, tum proximis tentaſſe intelligo.
Ego cum Salluſtio Ciceronem ad Cæſarem mittere cogitabam. Tulliam autem, nõ uidebam eſſe cauſam, cur diutius mecum tanto in communi mœrore retinerem. itaq; eram tibi eam, cum primum per ipſam liceret, remiſſurus. pro ea, quemadmodum conſolandis ſcripſiſti, * P. tanta eo me ſcripſiſſe, quæ tu ipſe intelligis reſpõderi potuiſſe. Quod Oppium tecum ſcribis locutum: non abhorret à mea ſuſpicione eius oratio: ſed non dubito, quin iſtis perſuaderi nullo modo poſſit, ea, quæ faciant, mihi probari poſſe, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quanquam, quid mea interſit, ut eorum odium ſubeam, non intelligo.

Te iuſta cauſa impediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq; mihi ualde moleſtum eſt. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe nemo nuntiat, cõſtatq; ne profectum quidem illò quenquam poſt Id. Mart. nec poſt Id. Dec. ab illo datas ullas literas. ex quo illud intelligis, illud de literis ad V. Id. Febr. datis (quod inane eſſet, etiam ſi

uerum esset) non uerum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstumq; uenisse. quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, scire uelim: dicitur enim per Nasidium emissus esse. id quale sit, uelim, si inueneris, ad me scribas. De HS X, ut scribis, faciam. Vale. XVIII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S. 19

DE ILLIVS ab Alexandria discessu nihil adhuc rumoris, contráq; opinio, ualde esse impeditum: itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias: quoduis enim supplicium leuius est hac permansione. hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium: siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hic esse me minime conuenit: quorum fortasse utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset. sed, ut eam flectas, te rogo. nihil omnino iam expecto, nisi miserum. sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. quare, cum Antonio loquare, uelim, & cum istis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Cal. Quint.

CICERO ATTICO S. 20

CVM tuis dare possem literas, non prætermisi: etsi, quid scriberem, non habebam. tu ad nos & rarius scribis,

quàm ſolebas, & breuius, credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire poſſe. ueruntamen uelim, quid erit, qualecunq; erit, ſcribas. eſt autem unum, quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poſſit: quod nulla equidem habeo in ſpe; ſed quia tu leuiter interdum ſignificas, cogis me ſperare, quod optãdum uix eſt. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. tu uelim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, aliquid caueam, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S. 21.

X VII. Cal. Sept. uenerat die XXVIII Seleucea Peria C. Trebonij, is, qui ſe Antiochiæ diceret apud Cæſarem uidiſſe Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto, quæ uoluiſſent, impetraſſe nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, ſi iſta nobis impetrata quidquam ad ſpem explorati haberent. ſed & alia timenda ſunt, ab alijsq;: & ab hoc ipſo quæ dantur ut à domino, rurſus in eiuſdem ſunt poteſtate. etiam Salluſtio ignouit. omnino dicitur nemini negare. quod ipſum eſt ſuſpectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Salluſtio reddidit. is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret, et protinus iturum Cæſarem Patris. quod ſi faciet, ego, quod ante mallem, aliquò propius accedam. tuas literas ad eas, quibus à te proxime conſilium petiui, uehementer expecto. Vale. XVI. Cal. Sept.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI VI. Cal. Sept. literas à te, datas XII. Cal.
doloremq́;, quē ex Quinti scelere iāpridē acceptū iā ab=
iecerā, lecta eius epistola grauissimū cepi. tu etsi nō po
tuisti ullo modo facere, ut mihi illā epistolā non mitte=
res, tamē mallē non esse missam. Ad ea autē, quæ scri
bis de testamento, uidebis, quid, et quo modo. De numis,
& illa sic scripsit, ut ego ad te antea, et nos, si q̄d opus
erit, utemur ex eo, de quo scribis. Ille ad Cal. Sept.
Athenis non uidetur fore. multa eū in Asia dicuntur
morari, maxime Pharnaces. Legio XII, ad quā primū
Sulla uenit, lapidibus egisse hominē dicitur. nullā pu
tant se cōmoturā. illū arbitrantur protinus Patris in
Siciliā. sed, si hoc ita est, huc ueniat necesse est. ac mal
lé illū: aliquo.n.modo hinc euasissem. nunc metuo, ne
sit expectandū: et cū reliquis etiā loci grauitas hic mi
serrime perferenda. Quod me mones, ut ea uideā, quæ
ad tēpus accōmodem: facerē, si res pateretur, et si ullo
modo fieri posset: sed in tātis nostris peccatis, tātisq́; no
strorū iniurijs, nihil ē, quod aut facere dignū nobis, aut
simulare possim. Sullana confers: in quibus omnia ge
nere ipso præclarissima fuerūt, moderatiōe paulo minus
tēperata: hæc autē eiusmodi sunt, ut obliuiscar, multoq́;
malim quod omnibus sit melius, quorū utilitati meā iū=
xi. tu ad me tamē uelim quāsæpissime scribas, eoq́; ma
gis, ꝙ præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamē ma
xime expectarē. Quod scribis, illū per me Quinto fore
placatiorē: scripsi ad te antea, eum statim Quinto fi=
lio omnia tribuisse, nostri nullam mentionem. Vale.

CICERO ATTICO S. 23.

DILIGENTER mihi fasciculũ reddidit Balbi tabellarius: accepi.n. à te literas, quibus uideris uereri, ut epistolas illas acceperim: quas quidẽ uellẽ mihi nũquam redditas: auxerũt.n. mihi dolorẽ: nec, si in aliquem incidissent, quidquã noui attulissent: quid.n.tã peruulgatũ, quàm illius in me odiũ, & genus hoc literarũ? quod ne Cæsar quidẽ ad istos uidetur misisse, quasi quo illius improbitate offenderetur, sed, credo, uti notiora nostra mala essent. nã quod te uereri scribis, ne illi obsint, eiq; rei mederi: ne rogari quidẽ se passus est de illo. quod quidẽ mihi molestum nõ est: illud molestius, istas impetrationes nostras nihil ualere. Sulla, ut opinor, cras erit hic cum Messala. currunt ad illũ pulsi à militibus, qui se negant usquam, nisi acceperint. ergo ille huc ueniet: quod non putabant: tarde quidem: itinera.n.ita facit, ut multos dies in oppidũ ponat. Pharnaces autem, quo modo agit, afferet morã. quid mihi igitur censes? iam.n.corpore uix sustineo grauitatẽ huius cœli, qui mihi laborẽ affert in dolore. an his illuc euntibus mandẽ, ut me excusent? ipse accedam propius? quæso attende, & me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti, consilio iuua. scio rem difficilem esse, sed ut in malis. etiã illud mea magni interest, te ut uideam. profecto aliquid profecero, si id acciderit. De testamento, ut scribis, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S. 24.

QVOD ad te scripserã, ut cum Camillo cõmunicares, de eo Camillus mihi scripsit, te cum eo locutũ. tuas

literas expectabam: nisi illud quidem mutari, si aliter est ut oportet, non uideo posse: sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas (etsi putabam te fortiorem factum non esse) modo ualeres: scripseras.n.te quodam ualetudinis genere tentari. Augusius quidam Rhodo uenerat VIII.Id.Quint. is nunciabat, Quintum F. ad Cæsarem profectum IIII. Cal.Iun. Philotimum iRhodum pridie eius diei uenisse, habere ad me literas. psum Augusium audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut celeriter eunti darem. quid sit in ijs literis, nescio: sed mihi ualde Quintus frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. te oro, ut de hac misera cogites, & illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid cõficiatur ad inopiam propulsandam, & etiam de ipso testamento. illud quoque uellem antea: sed omnia timuimus. melius quidem in pessimis nihil fuit dissidio. aliquid fecissemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum,
* uel Metellæ, uel omnium maiorum. nec res periisset, & uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & si quid uis præstitit. nunc quidem ipsa uidetur denunciare: audimus enim de statu reip. ò Dij, generum ne nostrum potissimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur & idem tibi, nuncium remitti. petet fortasse tertiam,
* pensionem. considera igitur tum, ne uim abuso nascetur, an prius. ego, si ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & si quid erit, quod intersit me scire, scribas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S. 25.

QVAE dudum ad me, & quæ etiam ad meã Tul
liã de me scripsisti, ea sentio esse uera. eo sum miserior,
(etsi nihil uidebatur addi posse) quòd mihi nõ modo ira
sci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidẽ im=
pune liceat. quare istud feramus: quod cum tulerimus,
tamen eadẽ erũt perpetienda, quæ tu, ne accidãt, ut ca=
ueamus, mones: ea. n. est à nobis cõtracta culpa, ut omni
statu, omniq; populo eundẽ exitũ habitura uideatur. sed
ad meã manũ rediero: etenim hæc occultius agenda. ui=
de quæso etiam nũc de testamento, quod tũ factum, cum
illa quærere cœperat. nõ credo, & cõmoti neque eum ro
* gari, ne me quidem. sed quasi ita sit, quoniã in sermonẽ
iam uenisti, poteris eam monere, ut alicui cõmittat, cuius
extra periculũ huius belli fortuna sit. equidẽ tibi potis=
simũ uelim, si idem illa uellet: quã quidem cœlo mise=
rã me hoc timere. de illo altero, scio equidẽ uenire nunc
nil posse: sed seponi, & occultari possunt, ut extra rui=
nã sint eam, quæ impendet. nã quod scribis nobis, nostra,
& tua Terentiæ fore parata: tua credo: nostra quæ
poterũt esse? de Terentia autẽ (mitto cætera, quæ sunt
innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut
HS XII. permutaret, tantũ esse reliquum de argento.
misit illa CCIↃↃ mihi, & ascripsit tantũ esse reli=
quum. cũ hoc tam paruũ de paruo detraxerit, perspicis
quid in maxima re fecerit? Philotimus nõ modo nullus
uenit, sed ne per literas quidẽ, aut per nũcium certiorẽ
facit me, quid egerit. Epheso qui ueniũt, ibi se eũ de suis
cõtrouersijs in ius adeũtem uidisse nũciant: quæ quidem

(ita.n.uériſimile eſt) in aduentũ Cæſaris fortaſſe reijciũ tur. ita aut nihil puto eũ habere, quod putet ad me ce= lerius perferendum, & eo me magis eſſe deſpectũ: aut, etiã ſi quid habet, id niſi omnibus ſuis negotijs confectis ad me referre nõ curet. ex quo magnũ equidẽ capio do= lorẽ, ſed non tantũ, quantũ uideor debere: nihil.n.mea minus intereſſe puto, quàm quid illinc afferatur. id quã ob rẽ, te intelligere certo ſcio. Quod mẽ mones de uultu, & oratione ad tempus accõmodanda, etſi difficile eſt, ta mẽ imperarẽ mihi, ſi mea quidquã intereſſe putarem. Quod ſcribis, literis, putare, Africanum negotium confici poſſe: uelim ſcriberes, cur ita putares. mihi quidem ni= hil in mentem uenit, quare id putẽ fieri poſſe. tu tamen uelim, ſi quid erit, quod cõſolationis aliquid habeat, ſcri bas ad me: ſin, ut perſpicio, nihil erit, ſcribas id ipſũ. ego ad te, ſi quid audiero citius, ſcribã. Vale. VIII. Id. Sext.

CICERO ATTICO S. 16.

FACILE aſſentior tuis literis, quibus exponis plu ribus uerbis, nullũ te habere conſiliũ, quo à te poſſim iu= uari. cõſolatio certe nulla eſt, quæ leuare poſſit dolorem meũ: nihil eſt.n.contractũ caſu: nã id eſſet ferendũ: ſed omnia fecimus ijs erroribus & miſerijs & animi, et cor poris, quibus proximi utinã mederi maluiſſent, quàm ob= eſſe. quoniã neque cõſilij tui, neque cõſolationis cuiuſquã ſpes ulla mihi oſtẽditur, nõ quærã hæc à te poſthac. tantũ uelim, ne priſtinũ hoc officiũ intermittas: ſcribas ad me quidquid ueniet tibi in mentẽ, cũ habebis, cui des, & dũ erit, ad quẽ des, quod longũ nõ erit. Illũ diſceſſiſſe Ale= xandria rumor eſt non firmus, ortus ex Sulpitij literis,

quas cuncti postea nuncij cõfirmarunt. quod uerũ, an falsum sit, quoniã mea nihil interest, utrũ malim nescio. Quod ad te iam pridem de testamẽto scripsi apud epistolas uelim ut possim aduersas ego huius miserũ ea facultate cõfectus conflictor. nihil unq̃ simile natũ puto. cui si qua re consulere aliquid possum, cupio à te admoneri. uideo eandẽ esse difficultatẽ, quã in cõsilio dato: attamẽ hoc me magis solicitat, q̃ omnia. In pensione secunda cæci fuimus. aliũ mallem. sed præterijt. te oro, ut in perditis rebus, si quid cogi, cõficiq; potest, quod sit in tuto, ex argẽto, neque satis multa ex supellectile, des operã: iam enim mihi uidetur adesse extremũ, nec ulla fore conditio pacis, eáq;, quæ sunt, etiã sine aduersario peritura. hæc etiã, si uidebitur, cũ Terẽtia loquere opportune. nõ queo omnia scribere. Vale. III. Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

VNDECIMO die postquam à te discesseram, hoc literularũ exaraui egrediens è uilla ante lucem: atque eo die cogitabã in Anagnino, postero autem in Tusculano, ibi unum diem, V. Cal. igitur ad constitutũ: atque utinam continuo ad cõplexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere. quod quidem ipsum scribe quæso ad me, ut, dum consi

ſto in Tuſculano, ſciã, quid garriat: ſin ruſticatur, quid ſcribat. eiq; interea aut ſcribes ſalutem, aut nunciabis, itemq; Piliæ: & tamen, etſi continuo congreſſuri ſumus, ſcribes ad me, ſi quid habebis. Cum complicarem hãc epiſtolam, noctuabundus ad me uenit cum epiſtola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula ſcilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabam, ex tuis literis cognoui omnia. ſed quod ſcribis, igniculum matutinum, γεροντικώτερον eſt memoriola uacillare: ego enim IIII. Cal. Axio dederam, tibi III. Quinto quo die ueniſſem, id eſt V. Cal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epiſtola? quid, cum coràm ſumus, & garrimus quidquid in buccam? eſt profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem.

Hic rumor eſt, T. Murcum periiſſe naufragio, Aſinium delatum uiuum in manus militum, L. naueis delatas Vticam reſlatu hoc, Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuiſſe, ut Patietus affirmat. ſed auctor nullius rei quiſquam. habes, quæ, dum tu abes, locuti ſunt. ludi interea Præneſte. ibi Hircius, & iſti omnes, & quidem ludi dies octo. quæ cœnæ? quæ deliciæ? res interea fortaſſe tranſacta eſt. ò miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει? uerum, ſi quæris, homini non recta, ſed uoluptaria quærẽti nõne βεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum eſt πρόβλημα, ſi quid acturus es. ſi quæris quid putem, ego fructũ puto. ſed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut ſpero, de uia rectà ad me: ſimul enim et diem Tyrannioni conſtituemus, & ſi quid aliud. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM te puto minus blandũ esse, quã me: aut, si uterq; nostrũ est aliquãdo aduersus aliquẽ, inter nos certe nunquã sumus. audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentem. ne uiuã mi Attice, si mihi nõ modo Tusculanũ, ubi cæteroqui sum libenter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies. quare obduretur hoc triduũ: ut te quoque ponã in eodẽ πάθει: quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctione, aut quo die uenias. ego me interea cũ libellis. ac moleste fero Vennonij historiã non habere. sed tamen, ne nihil de re, nomẽ illud, quod à Cæsare, treis habet conditiones, aut emptionem ab hasta, (perdere malo: etsi, præter ipsam turpitudinẽ, hoc ipsũ puto esse perdere) aut delegationẽ à mãcipe annua die (qs erit, cui credã? aut quãdo iste Metonis annus ueniet?) aut Vecteni cõditione, semisse. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iã auctionẽ nullã faciat, sed ludis factis * Clypo subsidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O' GRATAS tuas mihi, iucũdasq; literas. quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar. n. quòd Tiro ἐνερευθέστερον te sibi esse uisum dixerat. addã igitur, ut censes, unũ diem. Sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nõ assequor, ut scribã, quod tui conuiuæ non modo libenter, sed etiã æquo animo legere possint. quin etiam, si à sentẽtijs eius dictis, si ab omni uoluntate, consilijsq; quæ de Rep. habuit, recedam, ψιλῶςq; uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare: hoc ipsum tamẽ ijs

odioſum ἄκουσμα ſit. ſed uere laudari ille uir nõ poteſt, niſi hæc ornata ſint, ꝙ ille ea, quæ nunc ſunt, & futura uiderit, &, ne fierent, cõtenderit, et, facta ne uideret, uitã reliquerit. horũ quid eſt, quod Atedio probare poſſimus? ſed cura obſecro, ut ualeas, eãq;, quã ad omneis res adhibes, in primis ad cõualeſcendũ adhibe prudẽtiã.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS pater quartũ, uel potius milleſimum, nihil ſapit, qui lætetur luperco filio, & Statio, ut cernat duplici dedecore cumulatã domũ. addo etiam Philotimũ tertiũ. ò ſtultitiam, niſi mea maior eſſet ſingularẽ. (ꝙ autem oſim hanc rem, ἔρανον à te) fac, non ad διψῶσαν κρήνην ſed ad πειρήνην eũ uenisſe: ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην (ut ſcribis) haurire, in tãtis ſuis præſertim anguſtijs? ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψει? ſed ipſe uiderit. Cato me quidẽ delectat, ſed etiam Baſſum Luciliũ ſua. De Celio, tu quæres ut ſcribis. ego nihil noui. noſcẽda eſt natura, nõ facultas modo. de Hortẽſio, & Virginio tu, ſi quid dubitabis: etſi, quod magis placeat, ego quantũ aſpicio, non facile inueneris. cum Muſtela, quẽadmodum ſcribis, cum uenerit Criſpus. Ad Aulũ ſcripſi, ut ea, que bene noſſẽ de auro, Piſoni demonſtrarẽ: tibi.n.ſanè aſſentior, & iſtud nimiũ diu duci, et omnia nũc undiq; contrahẽda. te quidẽ nihil agere, nihil cogitare aliud, niſi quod ad me pertineat, facile perſpicio, meiſq; negotijs impediri cupiditatẽ tuam ad me ueniendi. ſed mecũ eſſe te puto, non ſolũ ꝙ meam rem agis, uerũ etiã ꝙ uidere uideor, quo modo agas: neq;.n. ulla hora tui mihi eſt operis ignota. Tubulũ Præt. ui=

deo L. Metello, Q. Maximo Coss. nũc uelim, P. Scæuola Põtifex maximus, quibus Coss. Tribunus pl. equidẽ puto Cepione, & Põpeio: Prætor enim P. Furio Sex. Attilio. dabis igitur Tribunatũ, & , si poteris, Tubulus quo cri mine. & uide quæso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Cen sorino, et Mãlio, an Quintio, Mãlio Coss. Trib. pl. fuerit: cõturbor .n. in Bruti epitoma Fãnianorũ, scripsi, quod erat in extremo : idq́; ego secutus, hũc Fanniũ, qui scri psit historiã, generũ esse scripserã Lælij. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autẽ nunc Brutus, et Fãnius. ego ta mẽ de bono auctore Hortẽsio sic acceperã, ut apud Bru tũ est. hũc igitur locũ expedies. Ego misi Tironẽ Do labellæ obuiã. is ad me Idibus reuertetur. te expecta bo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimũ esse ui deo : idq́; ita ut sit, te uehementer rogo. Ergo & in inte gro omnia : sic . n. scribis. mihi etsi Calẽdæ uitãdæ fue rũt, incessionumq́; ἀρχέτυπα fugiẽda, conficiẽdæq́; tabu læ : nihil tamẽ tanti, ut à te abessem, fuit. cum Romæ essem, & te iam iamq́; uisurũ me putarẽ quotidie; ta mẽ horæ, quibus expectabã, lõgæ uidebãtur. scis me mi nime esse blandũ. itaq; minus aliquãto dico, q̃ sentio.

CICERO ATTICO S.

DE CELIO uide quæso, ne quæ lacuna sit in au ro. ego ista nõ noui. sed certe in collybo est detrimẽti satis. huc aurũ si accedit: sed quid loquor? tu uidebis. Ha bes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyran nionẽ. ain tu? uerũ hoc fuit? sine me? at ego quoties, cum essem otiosus, sine te tamen nolui? quo modo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librũ miseris : quod ut facias,

etiam, atque etiã rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit, quàm tua admiratio delectauit: amo.n. πάντα φιλόδημον: teq; istã tã tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidem sunt eiusmodi omnia: scire.n. uis: quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος? sed longa oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio: & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, à te nitidum solem, unctumq; repetemus. sed ad prima redeo. librum, si me amas, mitte: tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

TANTVM ne ab re tua est otij tibi, ut etiã Oratorem legas? macte uirtute: mihi quidẽ gratũ et erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiã in aliorũ per librarios tuos Aristophanẽ reposueris pro Eupoli. Cæsar autẽ mihi irridere uisus est QVAESO illud tuũ, quod erat εὐπινὲς, et urbanũ. ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi qdẽ dubitationẽ omnẽ tolleret. Atticã doleo tãdiu: sed quoniã iã sine horrore est, spero esse, ut uolumus.

CICERO ATTICO S.

QVAE desideras, omnia scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi: breuiter, sed etiã plura, quã quæris: in ijs de Cicerone, cuius quidẽ cogitationis initiũ tu mihi attulisti. locutus sum cũ eo liberalissime: quod ex ipso uelim, si modo tibi erit cõmodum, sciscitere. sed quid differo? exposui, te ex me detulisse, ecquid uellet, ecquid requireret: uelle Hispaniam, requirere liberalitatem. e libera

litate, dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. de Hispania duo attuli, primum idẽ, quod tibi, me uereri uituperationẽ: nõ satis esse, si hæc arma reliquissemus? etiã cõtraria? deinde fore, ut angeretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm sua libertate: sed tamen permisi: tibi.n.intellexerã nõ nimis displicere. ego etiã, atque etiã cogitabo: teq;, ut idem facias, rogo. magna res: simplex est manere: illud anceps. uerũ uidebimus. De Balbo, & in codicillis scripseram, & ita cogito, simul ac redierit. sin ille tardius, ego tamẽ triduũ. &, quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Cicerone, multis res placet. comes est idoneus. sed de prima pensione ante uideamus: adest enim dies, et ille currit. scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis, utrum ipse in fœnicularium, an in campũ Martium cogitet. & sanè scire uelim, nunquid necesse sit comitijs esse Romæ: nam & Piliæ satisfaciendum est, et utique Atticæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NAE ego essem hic libenter, atque id quotidie magis, ni esset ea causa, quã tibi superioribus literis scripsi. nihil hac solitudine iucũdius, nisi paulũ interpellasset Amyntæ filius, ὁ ἀπεραντολογίαν ἀηδοῦς. cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla litore, prospectu maris, tum his rebus omnibus. sed neque hæc digna longioribus literis, nec erat, quod scriberem, & somnus urgebat.

CICERO ATTICO S.

MALE mehercule de Athamãte. tuus autẽ dolor humanus is quidẽ, ſed magnopere moderãdus. conſolatio nũ autẽ multæ uiæ, ſed illa rectiſſima. impetret ratio, quod dies impetratura eſt. Alexim uero curemus, imaginẽ Tironis. quẽ ægrũ Romã remiſi, et, ſi q̃d habet collis ἐπιδήμιον, ad me cũ teſtamẽto transferamus. tota domus
* ſuperior uacat, ut ſcis. hoc puto ualde ad rẽ pertinere.

CICERO ATTICO S.

MALE de Seio: ſed omnia humana tolerabilia ducẽda: ipſi enim quid ſumus? aut quãdiu hæc curaturi ſumus? ea uideamus, quæ ad nos magis pertinẽt, nec tamẽ multo, quid agamus de ſenatu. Et, ut ne quid prætermittã, Ceſonius ad me literas miſit, Poſthumiã Sulpitij domũ ad ſe ueniſſe. de Põpeij Magni filia, tibi reſcripſi, nihil me hoc tẽpore cogitare. alterã uero illam, quam tu ſcribis, puto noſti: nihil.n. uidi fœdius. ſed adſum. coràm igitur. Obſignata epiſtola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio: cõmotiunculis συμπάσχω.

CICERO ATTICO S.

DE dote, tãto magis perpurga. Balbi regia cõditio eſt delegandi. quouo modo cõfice. turpe eſt rem impeditam iacere. Inſula Arpinas habere poteſt germanam ἀποθέωσιν: habere uideatur: ἐκγόνιμος eſt: igitur animus in hortis: quod tamẽ inſpiciã, cum uenero. De Epicuro, ut uoles: etſi μεθαρμόζομαι in poſterum genus hoc perſonarũ. incredibile eſt, q̃ ea quidam requirant.

ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γὰρ. nihil habeo, ad te quod perſcribã: ſed tamen inſtitui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas, non quo aliquid ex his expectem, ſed neſcio quo modo tamen expecto. quare ſiue habes quid, ſiue nihil habes, ſcribe tamen aliquid, teq; cura. cõmouet me Attica. etſi aſſentior Cratero. Bruti literæ ſcriptæ & prudẽter & amice, multas mihi tamẽ lacry-mas attulerũt. me hæc ſolitudo minus ſtimulat, quàm iſta celebritas. te unũ deſidero. ſed literis non difficilius utor, quàm ſi domi eſſem. ardor tamẽ ille urget, et manet, nõ mehercule indulgẽte me, ſed tamẽ non repugnante. Quod ſcribis de Apuleio, nihil puto opus eſſe tua conten tione, nec Balbo, & Oppio; quibus quidẽ ille receperat, mihiq; etiã iuſſerat nunciari, ſe moleſtũ omnino nõ fu-turũ. ſed cura, ut excuſer morbi cauſa in dies ſingulos. Lænas hoc receperat. prẽde C. Septimium, L. Statilium. denique nemo negabit ſe iuraturũ, quẽ rogaris. quod ſi erit durius, ueniam, & ipſe perpetuũ morbum iurabo: cum enim mihi carendum ſit conuiuijs, malo id lege ui-deri facere, quàm dolore. Cocceium uelim appelles: quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE me excuſando apud Apuleiũ dederã ad te pri-die literas. nihil eſſe negotij arbitror. quẽcũque appella-ris, nemo negabit. ſed Septimiũ uide, & Lænatẽ, & Stati liũ: tribus. n. opus eſt. ſed mihi Lænas totum receperat. Quod ſcribis, à Iunio te appellatũ: omnino Cornificius lo cuplex eſt: ſed tamẽ ſcire uelim, quãdo dicar ſpopõdiſſe,

& pro patre, an ne pro filio: neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornificij, & Apuleiũ prædiatoré uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia: sed me mihi nõ defuisse tu testis es: nihil .n. de mœrore minuendo scriptum ab ullo est, quod ego non domi tuæ legerim. sed omnem consolationem uincit dolor. quin etiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas consolarer. quem librum ad te mittam, si descripserint librarij. affirmo tibi nullam consolationem esse talem. totos dies scribo, non quo proficiã quid, sed tantisper impedior, non equidem satis (uis enim urget) sed relaxor tamen, ad omniaq; nitor, non ad animum, sed ad uultum ipsum, si queã, reficiendum: idq; faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus esse, nisi faciam. solitudo aliquid adiuuat: sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quanquam ipsum doleo: non enim iam in me idem esse poteris. perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ: sed nihil, quod me adiuuarent. quod ad te scripsit, id uellem, ut ipse adesset: certe aliquid, quoniam me tam ualde amat, adiuuaret. quòd si quid scies, scribas ad me uelim, maxime autem, Pansa quando. De Attica doleo. credo tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRO omnibus apud Apuleiũ, quoniam in perpetuũ nõ placet, in dies ut excuser, uidebis. in hac solitudine careo omniũ colloquio: cumq; mane me in syluã ab=

strusi densam, & asperam, non exeo inde ante uesperũ. secundum te, nihil est mihi amicius solitudine. in hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad possum: sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE tuis negotijs relictis malo ad me uenire: ego.n. potius accedam, si diutius impediere: etsi ne decessissem quidem è conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd si esset aliquod leuamẽ, id esset in te uno: & cum primum ab aliquo poterit esse, à te erit. nunc tamen ipsum sine te esse non possum: sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram: nec, si propius essem uspiam, tecum tamen essem: idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine: quam uereor ne Philippus tollat: heri enim uesperi uenerat. me scriptio, & literæ non leniunt, sed obturbant. Vale.

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS ad me scripsit, me excusatum esse apud Apuleiũ à Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddendas literas cures, gratum mihi eos fecisse. Quod pro Cornificio me ab hinc amplius annis XXV. spopondisse dicit Flauius, etsi reus locuples est, & Apuleius prædiator libe=

ralis, tamen uelim des operam, ut inuestiges ex conspon=
sorum tabulis, sit ne ita: mihi enim ante Aedilitatem
meam nihil erat cum Cornificio. potest tamen uideri.
sed scire certum uelim, & appelles procuratores, si tibi
uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Pansæ
profectionem scribes, cum scies. Atticam saluere iube, &
eam cura obsecro diligenter. Filiæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVM recordationes fugio, quæ quasi morsu quodã
dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim
mihi ignoscas, eiusmodi est: etenim habeo nonnullos ex
ijs, quos nunc lectito, auctores, qui dicant fieri id oporte=
re, quod sæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo,
de fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, ue=
lim cogites. equidem neque de genere dubito; placet
enim mihi Cluatij: neque de re; statutum est enim:
de loco non nunquam. uelim igitur cogites. ego, quan=
tum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto
illam consecrabo omni genere monimentorum ab om=
nium ingenijs scriptorum & Græcorum, & Latinorũ.
quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum. sed iam
quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto: lon=
gumq; illud tempus, cum non ero, magis me mouet,
quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum
uidetur: habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in
quo acquiescam: nam, dum illud tractabam, de quo
antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos: nunc
omnia respuo, nec quidquam habeo tolerabilius, quàm
solitudinem

ſolitudinem: quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus: nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Romã pro fectus eſt. Epiſtolam, quã ad Brutum, ut tibi placue rat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendam. eius tamen miſi ad te exemplum, ut, ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quod ais ordine adminiſtrari, ſcribes, quæ ſunt ea: quædam enim expecto. Cocceius uide ne fruſtretur. nam Libo quod pollicetur, ut Eros ſcribit, non incertum puto. de ſorte mea Sulpitio con fido, & Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labo res? cum ſit excuſatio facilis. Tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne non ſit facile: eſt enim longũ iter, diſcedentemq; te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciendum, non ſine magno dolore dimittam. ſed omnia, ut uoles: ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiã mea cauſa factum putabo. Heri, cum ex aliorum literis cognouiſſem de Antonij aduentu, admiratus ſum nihil eſſe in tuis: ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neq; iſta quidem curo. ſed tamen opinor propter prædes ſuos accucurriſſe. Quod ſcribis Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primum tibi perſuade, me iſtæc non curare, neq; eſſe quidquam aut par uæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimile? illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent, quid eſſet: num id etiam mihi periculi fuit? ſed tamẽ faciat illa, quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit. intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nam quod nõ aduocaui ad obſignandum: primum mihi non uenit in mẽtem: deinde ea re nõ uenit, quia nihil attinuit. tute

ſcis,(ſi modo meminiſti) me tibi tum dixiſſe,ut de tuis aliquos adduceres : quid enim opus erat multis? equidem domeſticos iuſſeram . tum tibi placuit , ut mitteré ad Silium : inde eſt natũ, ut ad Publiũ . ſed neceſſe neutrum fuit . hoc tu tractabis,ut tibi uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EST hic quidẽ locus amœnus , & in mari ipſo , qui et Antio, & Circæis aſpici poſſit : ſed ineunda nobis ratio eſt , quemadmodum in omni mutatione dominorum , q innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate,(ſi modo hæc ſtabunt)illud,quaſi conſecratum , remanere poſſit . equidem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus eſſe poſſum. cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc cauſam maxime : nihil enim uideo,quod tã celebre eſſe poſſit : ſed quos , coràm uidebimus , ita tamen , ut hac æſtate fanum abſolutum ſit . tu tamen cum Apella Chio confice de columnis . De Cocceio , & Libone quæ ſcribis , approbo , maxime , quòd de iudicatu meo reſponſum ſit . ſi quid perſpexeris , & tamen quid procuratores Cornificij dicant , uelim ſcire , ita, ut in ea re te, cum tam occupatus ſis , non multum operæ uelim ponere. De Antonio quoque Balbus ad me cum Oppio conſcripſit , idq; tibi placuiſſe , ne perturbarer . illis egi gratias . te tamen,ut iam ante ad te ſcripſi,ſcire uolo , me neque iſto nuntio eſſe perturbatum , nec iam ullo perturbatum iri. Panſa ſi hodie, ut putabas , profectus eſt , poſthac iam incipito ſcribere ad me , de Bruti aduentu quid expectes , id eſt quos ad dies . id , ſi ſcies

ubi iam ſit, facile coniectura aſſequere. Quod ad Tironem de Terentia ſcribis, obſecro te mi Attice ſuſcipe totum negotium. uides & officium agi meum quodammodo, cui tu es conſcius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem. me quidem id multo magis mouet, quod mihi eſt & ſanctius, & antiquius; præſertim cum hoc alterum neq; ſincerum, neq; firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dum uideris perſpicere, quàm me nec Antonius cõmouerit, nec quidquã iã eiuſmodi poſſit cõmouere. De Terentia autẽ ſcripſi ad te iys literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris deſiderari ſcribis, ut diſſimulẽ me tã grauiter dolere: poſſum ne magis, ꝙ totos dies conſumo in literis? quod etſi nõ diſſimulationis, ſed potius leniendi, & ſanandi animi cauſa facio: tamen, ſi mihi minus proficio, ſimulationi certe facio ſatis. minus multa ad te ſcripſi, quòd expectabã tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam: expectabam autem maxime de fano, nõ nihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cepio Seruiliæ Claudij pater uiuo ne patre ſuo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilia uiuo ne C. Cotta filio ſuo mortua ſit, an mortuo. pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo ſcripſimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGI Bruti epiſtolam, eamq; tibi remiſi, ſanè non prudenter reſcriptam ad ea, quæ requiſieras. ſed ipſe uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.

Catonem primum sententiam putat de animaduersione dixisse, quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem. & cum ipsius Cæsaris tam seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; consulariũ putat leniores fuisse, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Atilij Glabrionis; Silani, Murenæ, designatorũ Consulũ. cur ergo in sententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autẽ hic laudat, ꝙ retulerim, non ꝙ patefecerim, ꝙ cohortatus sim, ꝙ deniq; ante, quàm consulerẽ, ipse iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlũ, perscribendaq; censuerat, iccirco in eius sententiã est facta discessio. hic autẽ se etiam tribuere multũ mihi putat, ꝙ scripserit, optimũ Consulẽ: quis.n. ieiunius dixit inimicus? ad cætera uero tibi quemadmodum rescripsit? tãtum rogat de S. C. ut corrigas. hoc quidem fecisset, etiam si Ranio admonitus esset. sed hæc iterum ipse uiderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. rationes meas nosti. si uero etiam à Faberio recedit, nihil negotij est. sed etiam sine eo posse uideor contendere. uenales certe sunt Drusi, fortasse & Lamiani, et Cassiani. sed coràm. De Terẽtia nõ possum commodius scribere, quàm tu scribis. officium sit nobis antiquissimum. si quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lolij curanda sunt HS C. negat Eros posse sine me; credo, ꝙ accipienda aliqua sit, & danda æstimatio. uellem tibi dixisset: si enim res est, ut mihi scribit, parata, nec in eo ipso mẽtitur, per te confici potuit. cognoscas, & conficias, ue-

lim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde etiá bonis meis rebus fugiebam : quid enim mihi cum foro ſine curia ? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non poſſum ? Quod autem homines à me poſtulare ſcribis, ut Romæ ſim, neq; mihi, ut abſim, cócedere, aut quatenus eos mihi concedere : iam pridem ſcito eſſe, cum unum te pluris, quàm omnes illos putem . ne me quidem contemno, meóq; iudicio multo ſtare malo, quàm omnium reliquorum : neque tamen progredior longius, quàm mihi doctiſſimi homines cócedunt: quorum ſcripta omnia, quæcunque ſunt in eam ſententiá, non legi ſolum, quod ipſum erat fortis ægroti, accipere medicinam ; ſed in mea etiam ſcripta tranſtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit . ab his me remedijs noli in iſtam turbam uocare, ne recidá. De Terentia quod mihi omne onus imponis, non cognoſco tuam in me indulgentiam : iſta enim ſunt ipſa uulnera, quæ non poſſum tractare ſine maximo gemitu . moderare igitur quæſo, ut potes : neque enim à te plus, quàm potes, poſtulo . potes autem, quid ueri ſit, perſpicere tu unus. De Rutilia, quoniam uideris dubitare, ſcribes ad me, cum ſcies ; ſed quamprimum, num Clodia D. Bruto conſulari filio ſuo mortuo uixerit . id de Marcello, aut certe de Poſthumia ſciri poteſt, illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis etiam, atque etiam rogo . omnibus meis, eorumq;, quos ſcio mihi non defuturos, facultatibus, ſed potero meis, enitendum mihi eſt . ſunt etiam, quæ uendere facile poſſim : ſed, ut non uendam, eiq; uſuram pendam, à quo emero, non plus

annum, possum assequi, quod uolo, si tu me adiuuas, paratissimi sunt Drusi: cupit enim uendere. proximos puto Lamiæ: sed abest. tu tamen, si quid potes, odorare. ne Silius quidem quidquam utitur, & ijs usuris facillime sustentabitur. habe tuum negotium, nec, quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTARAM te aliquid noui, q eiusmodi fuerat initiũ literarũ, quamuis non curarẽ, quid in Hispania fieret, tamen te scripturũ: sed uidelicet meis literis respondisti, ut de foro, & de curia. sed domus est, ut ais, forum. quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? occidimus, occidimus Attice, iã pridẽ nos quidẽ, sed nunc fatemur, posteaq̃ unũ, quo tenebamur, amisimus. itaq; solitudinem sequor. & tamen, si qua me res istò abduxerit, enitar, si quo modo potero (potero autẽ) ut præter me nemo dolorẽ meũ sentiat; si ullo modo poterit, ne tu quidẽ. atq; etiam illa causa est non ueniendi. meministi, quid ex te Atedius quæsierit. quin etiam nunc molesti sunt. quid existimas, si uenero? De Terentia ita cura, ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione nõ maxima libera. et, ut scias me ita dolere, ut non iaceã; quibus Consulibus Carneades, & ea legatio Romã uenerit, scriptũ est in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ causa fuerit: de Oropo opinor, sed certũ nescio: & si ita est, quæ controuersiæ: præterea, qui eo tẽpore nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiã Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres: quæ

etiam ex Apollodori puto posse inueniri. De Attica molestũ: sed quoniã leuiter, recte esse confido. De Magala dubiũ mihi non erat: unde enim tã felix Ligus pater? nã quid de me dicã? cui ut omnia cõtingant, quæ uolo; leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis, id ego quoq; audierã, & ut opinor, heri ad te scripserã: sed quanti quanti, bene emitur, quod necesse est. mihi, quoquo modo tu existimas (scio enim, ego ipse quid de me existimẽ) leuatio quædam est, si minus doloris, at officij debiti. Ad Sicam scripsi, quod utitur L. Cotta: si nihil conficeretur de Trãstyberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo loco, sed pusillum loci, ad hanc rem tamen plus etiam satis. id uelim cogites. nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueste opus est, nec quibusdam amœnis locis, hoc opus est. uideo etiam, à quibus adiuuari possim. sed loquere cum Silio: nihil enim est melius. mãdaui etiã Sicæ. rescripsit, constitutũ se cũ eo habere. scribat igitur ad me, quid egerit, et tu uidebis.

CICERO ATTICO S.

BENE fecit A. Silius, qui transegerit: neque enim ei deesse uolebam, et, quid possem, timebam. De Ouia cõfice, ut scribis. De Cicerone, tempus esse iam uidetur: sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutari ne possit, an ipsi ferendum sit: de totáq; re, quemadmodum, et quando placeat, uelim consideres. Publius iturus ne sit in Africam, et quando, ex Atedio scire poteris. quæras, & ad me scribas, uelim. &, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias, P. Crassus Vinu=

liæ filius uiuo ne P. Crasso consulari patre suo mortuus sit, ut ego meminisse uideor, an post. item quæro de Regillo Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Cuspiana explicabis, itemq; Pretiana. De Attica, optime: & ei salutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S.

S CRIPSIT *ad me diligẽter Sica de Silio, seq; ad te rem detulisse, quod tu idem scribis. mihi & res, & conditio placet, sed ita, ut numerato malim, quàm æstimatione: uoluptarias enim possessiones nolet Silius: uectigalibus autem ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic uix minoribus. unde ergo numerato? HS DC exprimes ab Hermogene, cum præsertim necesse erit. & domi uideo esse HS DC. reliquæ pecuniæ uel usuram Silio pendemus, dum à Faberio, uel ab aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. erit etiam aliquid alicunde. sed totam rem tu gubernabis. Drusianis uero hortis multo antepono: neq; sunt unquam comparati, mihi crede. una me causa mouet, in qua scio me τετυφῶσθαι: sed, ut facis, obsequere huic errori meo. nam quod scribis ἐγγήραμα: actũ iam de isto est, alia magis quæro. Vale.*

CICERO ATTICO S.

S ICA, *ut scribit, etiam si nihil confecerit cum A. Silio, tamen se scribit X. Cal. esse uenturum. cuius occupationibus ignosco: eæq; mihi sunt notæ. De uoluntate tua, ut simul simus, uel studio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod scribis: si ita me*

haberem, ut eius humanitate frui possem, in primis uellem illum mecum habere: sed mihi solitudo, & recessus prouincia est: quod quia facile ferebat Sica, eo magis illum desidero. præterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiem, consuetudinem uictus. cur ego illi molestus uelim, cum mihi ille iucundus esse non possit? uoluntas tamen eius mihi grata est. Vnã rem ad me scripsisti, de qua decreui nihil tibi rescribere: spero enim me à te impetrasse, ut priuares me ista molestia. Piliæ, & Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIANO negotio, etsi mihi non est ignota conditio, tamen hodie me ex Sica arbitror omnia cogniturum. Cottæ quidem negas te nosse: sed ultra Silianam uillam est, quam puto tibi notam esse, uillula sordida, & ualde pusilla: nihil agri: ad aliam rẽ loci satis, nihil ad eam, quã quæro. sequor celebritatẽ. sed, si perficitur de hortis Silij, hoc est si perficis (est enim totũ positum in te) nihil est scilicet, quod de Cotta cogitemus.

De Cicerone, ut scribis, ita faciam. ipsi permittam de tempore. numorum quãtum opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Aledio, quod scribis, si quid inueneris, scribes. & ego ex tuis animaduerto literis, et profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus. eadẽ quotidie. quæ iã, iamq; ipsa contrita sunt. tamẽ facere nõ possum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamẽ, si quid habebis: scire enim iã puto, ubi Pansam expectet: si, ut cõsuetudo est, in prima prouincia, circiter Calendas affuturus uidetur. uellẽ, tardius:

ualde enim Vrbem fugio multas ob causas. itaq; id ipsum dubito, an excusationem aliquam ad illum parem: quod quidem uideo facile esse. sed habemus satis tẽporis ad cogitandum. Piliæ, Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE SILIO nihilo plura cognoui ex præsente Sica, q̃ ex literis tuis: scripseras enim diligenter. si igitur tu illũ conueneris, scribes ad me, si quid uidebitur. de quo putas ad me missum esse, sit missum, nec ne, scio dictũ quidẽ mihi. certe nihil est. tu igitur, ut cœpisti: & si quid ita conficies, (quod equidẽ nõ arbitror fieri posse) ut illi probetur, Ciceronẽ, si tibi placebit, adhibebis. eius aliquid interest, uideri illius causa uoluisse; mea quidẽ nihil, nisi id, quod tu scis, quod ego æstimo. Quod me ad consuetudinem reuocas, fuit meum quidem iampridem Remp. regere, quod faciebam: sed interea erat, ubi acquiescerem. nũc plane nec ego uictum, nec uitam illam colere possum: nec in ea re, quid alijs uideatur, mihi puto curãdum. mea mihi cõscientia pluris est, quàm omniũ sermo. quod me ipse per literas cõsolatus sum, non pœnitet me quantum profecerim. mœrorem minui: dolorem nec potui, nec, si possem, uellem. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, nisi ut illi uolet. amo illum mortuum: tutor sum liberis: totam domũ diligo. De Castriciano negotio, si Castricius pro mancipijs pecuniam accipere uolet, eãq; ei solui, ut nunc soluitur; certe nihil est cõmodius. sin autem ita actum est, ut ipsa mãcipia abduceret; nõ mihi uidetur esse æquum: rogas enim me, ut tibi scribã,

quid mihi uideatur : nolo enim negotij Quintum fratrem quidquam habere : quod uideor mihi intellexisse, tibi uideri idem. Publius, si æquinoctium expectat, ut scribis Atedium dicere, nauigaturus uidetur . mihi autem dixerat, per Siciliam. utrum, & quando, uelim scire. & uelim aliquando, cum erit tuum cōmodum, Lentulum puerum uisas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas. Piliæ, Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, ut scribis, hodie. cras igitur, uel potius cum poteris, scribes, si quid erit, cum uideris. Nec ego Brutum uito, nec tamen ab eo leuationē ullam expecto : sed erāt causæ, cur hoc tempore istic esse nollem : quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum : &, ut nunc est, mansuræ uidentur. De hortis, quæso, explica. caput illud est, quod scis. sequitur, ut etiam mihi ipsi quiddam opus sit : nec enim esse in turba possum, nec à uobis abesse. huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius. & de hac re quid tui consilij sit, mihi persuasum est, et eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri ; me ab Oppio, et Balbo ualde diligi . cum ijs communices, quantopere, et quare uelim hortos ; sed ita posse, si expediatur illud
* Faberianum . sint igitur auctores futuri, si qua etiam iactura facienda sit in repræsentando (quod possum) adducito : tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum.. si quid erit, magnum est adiumentum : sin minus, quacunque ratione contendamus . uetus illud ἐγγήραμα quemadmodum scripsisti, uel ἐντάφιον pu-

tato. De illo Ostiensi nihil est cogitandum, si hoc non assequimur. à Lamia non puto posse. Damasippi experiendum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERO, quid ad te scribam: sed nihil est: eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, ualde gratum. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur. De Silij uoluntate uendendi, & de eo, quanti: tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sica aliter, sed tibi assentior. quare, ut ei placuit, scripsi ad Egnatium. quod Silius te cum Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, cõmodiusq; id est, quàm, quod ille à me petit, me ipsum scribere ad Clodiũ. De mãcipijs Castricianis, cõmodissimũ esse credo trãsigere Egnatium: quod scribis te ita futurum putare. Cum Ouia quæso quidem ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistola plura expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVM mutasse sententiam Sica mirabatur. equidem magis miror, quòd, cum in filium causam conferret, quæ mihi nõ iniusta uidetur (habet enim, qualem uult) ais te putare, si addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipso id fuerit, destinatum uenditurum. Quæris à me, quod summum pretium constituam; & quantum anteire istos hortos, Drusi: accessi nunquam; Coponianam uillam, & ueterem, et nõ magnam, noui, syluam nobilem, fructum autem neutrius: quod tamẽ puto nos scire oportere. sed mihi, utrius istorum, tẽpo=

re magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. possim autem assequi, nec ne, tu uelim cogites. si enim Faberianum uenderem, explicare uel repræsentatione non dubitarem: de Silianis, si modo adduceretur, ut uenderet: si uenales nõ haberet, transirem ad Drusum uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando. at concede mihi quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat. & tamen seruio ita cupiditati, & dolori meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi scripsit. is si quid tecum locutus erit (commodissime enim per eum agi potest) ad me scribes: & id agendum puto: nam cum Silio nõ uideo confici posse. Piliæ, & Atticæ salutem. hæc ad te mea manu. uide quæso, quid agendum sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVBLILIA ad me scripsit, matrem suam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturam, & se unà, si ego paterer. orat multis, & supplicibus uerbis, ut liceat, & ut sibi rescribam. res quàm molesta sit, uides. rescripsi, me etiam grauius esse affectum, quàm tum, cum illi dixissem, me solum esse uelle: quare nolle me hoc tempore eam ad me uenire. putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre uenturam: nunc non puto: apparebat enim illas literas nõ illius esse. illud autem, quod fore uideo, ipsum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant. & una est uitatio: & ego nollem: sed necesse est. te hoc nunc rogo, ut explores, ad quã diem hic ita possim esse, ut ne opprimar. ages, ut scri-

bis, temperate. Ciceroni uelim hoc proponas (ita tamen, si tibi non iniquum uidebitur) ut sumptus huius peregrinationis (quibus, si Romæ esset, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. & cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. præstabo, nec Bibulum, nec Accidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum conductores qui sint, & quanti: deinde ut sit, qui ad diem soluat, & quid uiatici, quid instrumenti satis sit. iumẽto certe Athenis nihil opus sit. quibus autem in uia utatur, domi sunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quẽ tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum uelim aggrediare. is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa pretia constitueret; quæ mihi nota non sunt. scribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me solicitat Atticæ nostræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa sit. sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, et tota domus in omni genere diligens me rursus id suspicari uetat. cura igitur: plura enim non possum. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic uel sine Sica (Tironi enim melius est) facillime possem esse, ut in malis: sed, cũ scribas uidendũ mihi esse, ne opprimar; ex quo intelligã, te certum illius profectionis diẽ non habere; putaui esse cõmodius, me istuc uenire; quod idẽ uideo tibi placere. cras igitur in Sicæ suburbano: inde, quẽadmodũ suades, puto me in Ficulẽsi fore. q̃bus de rebus ad me scripsisti, quoniã ipse uenio, corà m uidebimus. tuã q̃dẽ et in agẽdis nostris rebus, et in cõsilijs ineũdis, mihiq; dandis, in ipsis literis, q̃s mittis, beneuolẽtiã, diligẽtiã, prudẽtiã mirifice diligo.

CICERO ATTICO S.

TV tamen, si quid cũ Silio, uel illo ipso die, quo ad Sicam uenturus ero; certiorẽ me uelim facias, & maxime cuius loci detractionẽ fieri uelit: quod enim scribis, extremi; uide, ne is ipse locus sit, cuius causa de tota re (ut scis) est à nobis cogitatũ. Hircij epistolã tibi misi, et recentẽ, et beneuole scriptã. ante, quàm proxime discessi, nunq̃ mihi uenit in mentẽ, quo plus insumptũ in monimentũ esset, quàm nescio quid quod lege conceditur, tantũdẽ populo dandũ esse: quod nõ magnopere moueret, nisi nescio quo modo (ἀλόγως fortasse) nollẽ illud ullo nomine nisi fani appellari. quod si uolumus, uereor, ne assequi nõ possimus, nisi mutato loco. hoc quale sit, q̃so cõsidera: nã etsi minus urgeor, meq; ipse propemodũ collegi, tamẽ indigeo tui consilij. itaq; te uehemẽter etiã, atq; etiã rogo, magis q̃ à me uis, aut pateris te rogari, ut hanc cogitationẽ toto pectore amplectare. Vale.

CICERO ATTICO S.

FANVM fieri uolo, neq; hoc mihi erui potest. sepulcri similitudinem effugere non tam propter pœnam legis studeo, quàm ut maxime assequar ἀποθέωσιν: quod poteram, si in ipsa uilla facerem: sed, ut sæpe locuti sumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt: non habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter cõmunicem, quàm te. si tibi res, si locus, si institutum placet, lege quæso legem, mihiq́; eam mitte. si quid in mentem ueniet, quo modo eam effugere possimus; utemur. Ad Brutũ si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quã tibi dixi: cogitãti enim mihi, nihil tam uidetur potuisse facere rustice. et si tibi placebit sic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, & exacuas Cluatium: nam, etiam si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendum puto. tu ad uillam fortasse cras. Vale.

CICERO ATTICO S.

À TE heri duas epistolas accepi, alteram pridie datã Hilaro, alteram eodem die tabellario. accepiq́; ab Aegypta literas eodem die, Piliam, & Atticam plane belle se habere. tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti literas, gratum. ad me quoque misit. eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eã exemplum mearũ literarũ. De fano, si nihil mihi hortorũ

inuenis,

inuenis, qui quidem tibi inueniendi ſunt, ſi me tanti facis, quanti certe facis: ualde probo rationem tuam de Tuſculano. quãuis prudens ad cogitandum ſis, ſicut es: tamen, niſi magnæ curæ tibi eſſet, ut ego conſequerer id, quod magnopere uellẽ, nunquam ea res tibi tam belle in mentem uenire potuiſſet. ſed neſcio quo pacto celebritatem requiro. itaque hortos mihi cõficias, neceſſe eſt. maxima eſt in Scapulæ celebritas, propinquitas præterea ubi ſis, ne totũ diem in uilla. quare ante, quàm diſcedit, Othonem, ſi Romæ eſt, conuenias peruelim. ſi nihil erit, etſi tu meã ſtultitiam conſueſti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi ſtomachere. Druſus. n. certe uendere uult. ſi ergo aliud erit, non mea erit culpa, niſi emero? qua in re ne labar, quæſo prouide. prouidendi autem una ratio eſt, ſi quid de Scapulanis poſſumus. & uelim me certiorem facias, quandiu in ſuburbano ſis futurus. Apud Terentiã gratia opus eſt nobis, tuáq; auctoritate. ſed facies, ut uidebitur: ſcio enim, ſi quid mea interſit, tibi maiori curæ ſolere eſſe, quàm mihi. Hircius ad me ſcripſit, Sex. Põpeium Corduba exiſſe, & fugiſſe in Hiſpaniam citeriorem, Cneum fugiſſe neſcio quò, neque enim curo: nihil præterea noui. literas Narbone dedit XIIII. Cal. Maij. Tu mihi de Caninij naufragio quaſi dubia re miſiſti. ſcribas igitur, ſi quid erit certius. Quod me à mœſtitia auocas, multum proficies, ſi locum fano dederis. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem ueniunt: ſed loco ualde opus eſt. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito, quin occupatiſſimus fueris, qui ad

me nihil literarum. ſed homo nequam, qui tuum cõmodum non expectarit, cum ob eam unã cauſam miſſus eſſet. nunc quidem, niſi quid te tenuit, ſuſpicor eſſe in ſuburbano. at ego hic ſcribendo dies totos nihil equidem leuor, ſed tamen aberro. Aſinius Polio ad me ſcripſit de impuro noſtro cognato. quod Balbus minor ſuper ſatis plane, Dolabella obſcure, hic apertiſſime. ferrẽ grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. ſed tamen quid impurius? ò hominem cauendum. quanquam mihi quidem. ſed tenendus dolor eſt. tu, quoniam neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid, ſi uacabis. Quod putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiusq; quoſdam ſcribis de me loqui, quàm aut te ſcribere, aut Brutum: ſi, qui me fractum animo, & debilitatum putant, ſciant quid literarum, & cuius generis conficiam; credo (ſi modo homines ſint) exiſtiment me, ſiue ita leuatus ſim, ut animum uacuũ ad res difficiles ſcribendas afferam, reprehendendũ non eſſe; ſiue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberaliſſima, doctoq; homine digniſſima, laudari etiam oportere. ſed cũ ego faciam omnia, quæ facere poſſim ad me adiuuandum; tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. hoc mihi debere uideor, neque leuari poſſe niſi ſoluero, aut uidero me poſſe ſoluere, id eſt locũ, qualem uolo, inuenero. hæredes Scapulæ ſi iſtos hortos, ut ſcribis tibi Othonẽ dixiſſe, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil eſt ſcilicet emptori loci. ſin uenibunt: quid fieri poſſit, uidebimus. nam ille locus publicatus, qui eſt Treboniȷ, & Cuſiniȷ, erat ad me allatus. ſed ſcis aream eſſe. nullo pacto probo. Clodiæ ſanè placent, ſed non puto eſſe ue=

naleis. de Drusi hortis, quamuis ab iis abhorreas, ut scribis; tamen eò confugiam, nisi quid inueneris. ædificatio me non mouet: nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod etiã si illos nõ habuero. Κύριος mihi sic placuit, ut cætera Antisthenis, hominis acuti magis, quàm eruditi. Vale.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS cum ad me sine literis tuis uenisset, existimaui tibi eam causam nõ scribendi fuisse, quòd pridie scripsisses, ea ipsa, ad quæ rescripsi, epistola. expectaram tamen aliquid de literis Asinij Polionis. sed nimium ex meo otio tuum specto. quanquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris ualde otiosus. De tabellarijs facerẽ, quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ, ut erant olim, cum breuioribus diebus tamen quotidie respondebant tempori tabellarij: & erat aliquid, Silius, Drusus, alia quædam. nunc nisi Otho extitisset, quid scriberemus, nõ erat. id ipsum dilatum est: tamen alleuor, cum loquor tecum absens, multo etiam magis, cum tuas literas lego. sed quoniã & abes (sic enim arbitror) & scribendi necessitas nulla est, conquiescent literæ, nisi quid noui extiterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVALIS futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationẽ meã, perspexi ex eo libro, quẽ Hircius ad me misit, in quo colligit uitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. itaque misi librum ad Muscam, ut tuis librarijs daret. uolo enim eum diuulgari: quod quo facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν sæpe conor: ni-

hil reperio : & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον : ſed quid ſimile ? illi, quæ & ipſis honeſta eſſent, ſcribebant, & grata Alexandro. ecquid tu eiuſmodi reperis ? mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod ſcribis te uereri, ne & gratia, et auctoritas noſtra hoc meo mœrore minuatur : ego, quid homines aut reprehendant, aut poſtulent, neſcio: ne doleam? qui poteſt? ne iaceam? quis unquam minus? dum tua me domus leuabat, quis à me excluſus ? quis uenit, qui offenderetur ? Aſturam ſum à te profectus . legere iſti læti, qui me reprehendunt, tam multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi : quàm bene, nihil ad rem : ſed genus ſcribēdi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſſet. XXX dies in hortis fui. quis aut congreſſum meum, aut facilitatem ſermonis deſiderauit? nunc ipſum, ea lego, ea ſcribo, ut ij, qui mecum ſunt, difficilius otium ferant, quàm ego laborem. ſi quis requirit, cur Romæ non ſim; quia diſceſſus eſt : cur non ſim in his meis prædiolis, quæ ſunt huius temporis; quia frequentiam illam nō facile ferrem . ibi ſum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus conſumere ſolebat. cum Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. hilaritatem illam, qua hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. conſtantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc uidetur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, ut præconi ſubijciantur. id niſi fit, excludemur. ſin ad tabulam uenimus, uincemus facultates Othonis noſtra cupiditate . nam quod ad me de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modo res certa ſit, tuq; enitare, quod

facis : quod uolumus, consequemur. Quod quæris, quã diu hic : paucos dies : sed certũ nõ habeo: simul ac cõsti tuero, ad te scribã: et tu ad me, quãdiu in suburbano sis futurus. quo die ego ad te hæc misi, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadẽ, quæ scribis, et scribũtur, et nunciantur.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat, quod scriberem : scire tamen uolebã, ubi esses ; si abes, aut absuturus es, quando rediturus es ses. facias igitur me certiorem. & quod tu scire uolebas, ego quando ex hoc loco : postridie Iduum Lanuuij con stitui manere, inde postridie in Tusculano, aut Romæ. utrum sim facturus, eo ipso die scies. Scis, quàm sit φι= λαίτιον συμφορά, minime in te quidem: sed tamen aui= de sum affectus de fano ; quod nisi non dico effectum erit, sed fieri uidero, audebo, hoc dicere, et tu, ut soles, accipies, incursabit in te dolor meus, non iure ille quidẽ, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, ut omnia mea fers, ac tulisti. omneis tuas consolationes unam hanc in rem uelim conferas. si quæris, quid optem : primũ Sca pulæ, deinde Clodiæ, postea, si Silius nolet, Drusus aget iniuste, Cusinij, & Trebonij. puto Terentium esse domi nũ, Rebilum fuisse certo scio. sin autem tibi Tusculanũ placet, ut significasti quibusdam literis : tibi assentiar. hoc quidem utique perficies, si me leuari uis, quem iam etiam grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo : sed facis summo amore, & uictus fortasse uitio meo : sed tamen, si me leuari uis, hæc summa leuatio, uel, si uerum scire uis, una. Hircij epistolã si legeris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uituperationis, quã

Cæsar scripsit de Catone, facias me, quid tibi uisum sit, si tibi erit cómodum, certioré. Redeo ad fanũ: nisi hac æstate absolutum erit, quam uides integram restare; scelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVLLVM à te desideraui dié literarũ. uidebã. n. quæ scribis: & tamen suspicabar, uel potius intelligebã, nihil fuisse, quod scriberes. ad VI. Id. uero & abesse te putabam, & plane uidebam nihil te habere. ego tamen ad te ferè quotidie mittam: malo. n. frustra, q̃ te non habere, cui des, si quid forte sit, quod putes me scire oportere. itaque accepi VI. Id. literas tuas inanes: quid. n. habebas, quod scriberes? mihi tamé illud, quidquid erat, non molestum fuit, nihil aliud, scire me, noui te nihil habere. scripsisti tamé nescio quid de Clodia: ubi ergo ea est, aut quãdo uentura? placet mihi res sic, ut secundum Othoné nihil magis. sed neque hãc uenditurã puto; delectatur. n. & copiosa est: &, illud alterũ quã sit difficile, te nó fugit. sed obsecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanũ, aut domum, inde fortasse Arpinum. cum certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in menté monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres: putabam. n. cómodius te idem istud domi agere posse interpellatione sublata. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO postridie Iduũ, ut scripsi ad te ante, Lanuuij manere constitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies

* ante utrunque. Quod scies recte illã rem fore leuamento, bene facis, cũ id esset (mihi crede) perinde, ut existimare tu nõ posses. res indicat quantopere id cupiam, cũ tibi audeam confiteri, qué id non ita ualde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error, ferẽdus? immo uero etiã adiuuandus. De Othone, diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete, & hærede. proximum est, ut uelim Clodiæ. si ista minus confici possunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quisquam fuit ullius uoti, obstrictum puto. uidebis etiam Trebonianos: etsi absunt domini. sed, ut ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano; ne æstas effluat: quod certe non est committendum. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET Hirciũ aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse, facile patior; (fecit.n. humane) et te eius epistolã ad me non misisse, multo facilius: tu.n. etiam humanius. illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex istorum uituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominẽ ualde idoneũ, meiq; sanè studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autem aliud, nisi ut aditus sit emptori? quod per quemuis hæredem potest effici: sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγήραμα. nam illa Silij, & Drusi nõ satis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur: quid.n.

ſedere totos dies in uilla iſta? igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo confice, & te uacuum redde nobis. ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie Idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano: contudi.n. animum, & fortaſſe uici, ſi modo permanſero. ſcies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. ſed quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri, (qua de re literarũ ad Clodium Patauinum miſſarum exemplũ mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſe id factum arbitrari) bellumq; narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter: ſed tamen, ſi quid habes. uolo etiã ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO hic duo magna συντάγματα abſolui: nullo enim alio modo à miſeria quaſi aberrare poſsũ. tu mihi, etiã ſi nihil erit, quod ſcribas, quod fore ita uideo; tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, quod ſcriberes, dũ modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀκηδία tua me mouet. etſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eo cõmodius ero, ꝙ et crebrius tuas literas accipiam, & te ipſum non nunquam uidebo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etſi tamen, ubicunque ſum, illa ſunt mecũ. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu uero peruulga Hircium: id enim ipſum putaram, quod ſcribis; ut, cum ingeniũ amici noſtri probaretur,

ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

VINCAM, opinor, animum: Lanuuio pergã in Tusculanũ: aut enim mihi in perpetuũ fundo illo carendum est; (nam dolor idem manebit, tantũ mediocrius) aut nescio quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decẽ annos: neque enim ista maior admonitio, quàm quibus assidue conficior & dies, & noctes. quid ergo, inquies, nihil literæ? in hac quidem re, uereor, ne etiam contra: nam essem fortasse durior: exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV igitur, ut scripsisti, nec id incõmodo tuo: uel binæ.n. poterunt literæ. occurrã etiã, si necesse erit. ergo id quidem, ut poteris. De Mustela, ut scribis. etsi magnum opus est. eo magis delabor ad Clodiam. quanquã in utroque Faberianũ nomen explorandũ est. de quo, nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus, et quidem, ut res est, emere nos uelle, nec posse sine isto nomine, nec audere incerto. sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus specto: nõ quin illud malim: sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede. etsi de cupiditate nemini cõcedam: cæteris rebus infirmiores sumus. sed hæc coràm. Hirciĳ librũ, ut facis, diuulga. De Philotimo, idẽ & ego arbitrabar. Domũ tuam pluris uideo futuram uicino Cæsare. Tabellariũ meũ hodie expectamus. nos de Pilia, et Attica certiores faciet.

CICERO ATTICO S.

DOMI te libẽter esse, facile credo. sed uelim scire quid tibi restet, aut iã ne confeceris. ego te in Tusculano expecto, eóq; magis, ꝙ Tironi statim te uenturũ scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino, quantũ mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio. quam ob rem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

CICERO ATTICO S.

HERI non multo post, quàm tu à me discessisti, puto quidã urbani, ut uidebantur, ad me mãdata, et literas attulerunt à C. Mario C. F. eũ multis uerbis agere mecũ; per cognationẽ, quæ mihi secũ esset; per eũ Mariũ, quem scripsissem; per eloquẽtiã L. Crassi aui sui, ut se defenderẽ; causamq́; suã mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniã Cæsaris propinqui eius omnis potestas esset, uiri optimi, et hominis liberalissimi: me tamẽ ei fauturũ. O tẽpora: fore, cũ dubitet Curtius Consulatũ petere? sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est: sed iã sciã, quid agat: heri.n.misi, qui uideret: cui etiã ad te literas dedi. Epistolã ad Cæsarẽ tibi misi. Horti quã in diẽ proscripti sint, uelim ad me scribas.

CICERO ATTICO S.

VT me leuarat tuus aduentus, sic discessus afflixit. quare, cum poteris, id est cũ Sexti auctioni operam dederis, reuises nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicam gratus? ipse Romam uenirem, ut unà essemus, si satis

consilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TIRONEM habeo citius, q̃ uerebar. uenit etiã Nicias: & Valeriũ hodie audiebã esse uenturũ. quáuis multi sint, magis tamen ero solus, q̃ si unus esses. sed ex pecto te à Peduceo utique. tu autẽ significas aliquid, etiam ante. uerum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut scribis. hoc tamen uelim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarẽ mitti, uideo tibi placere. quid quæris? mihi quoque idem maxime placuit, & eo magis, quòd nihil est in ea nisi optimi ciuis, sed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiunt. sed scis nobis esse uisum, ut isti ante legerent. tu igitur id curabis. sed, nisi plane ijs intelliges placere, mittẽda nõ est. id autem utrum illi sentiant, an uero simulent, tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit. τοῦτο δὲ μηλώσῃ. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit: debere, non esse dignitatis meæ: perscriptionem tibi placere: hoc metuere, alterum in metu non ponere. sed & hæc, & multa alia coram. sustinenda tamen, si tibi uidebitur, solutio est nominis Cereliani, dum & de Metone, & de Faberio sciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

L. TVLLIVM Montanũ nosti, qui cũ Cicerone profectus est. ab eius sororis uiro literas accepi, Montanũ Planco debere, ꝙ præs pro Flaminio sit, HS XX: de ea re nescio quid te à Mõtano rogatũ. sanè uelim, siue Plancus est rogandus, siue qua re potes illum iuuare,

iuues. pertinet ad nostrum officiũ. si res tibi forte notior est, q̃ mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me uelim, ut, quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est. sed nescio quid uideris dubitare de Clodia, utrum, quando ueniat, an sint ne uenales? Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abundo. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, etsi nihil habeo, quod ad te scribã, scribo tamen, quia tecũ loqui uideor. hic nobiscũ sunt Nicias, et Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas. erunt fortasse alteræ pomeridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. misi ad te epistolas ad Martianum, & ad Montanum. eas in eundem fasciculum uelim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

AD Ciceronem ita scripsisti, ut neque seuerius, neq; temperatius scribi potuerit, nec magis, q̃ quemadmodum ego maxime uellem. prudẽtissime etiam ad Tullios. quare aut ista proficient, aut

aliud agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitam: & si efficis, à te hortos habebo. nec uero ullum genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ob eam causam, quæ suscepta est, cuius festinationem mihi tollis, quoniã de æstate polliceris, uel potius recipis. deinde etiam ad καταβίωσιν, mœstitiamq; minuendam nihil mihi reperiri potest aptius. cuius rei cupiditas impellit me interdũ, ut te hortari uelim. sed me ipse reuoco: nõ.n. dubito, quin, quod me ualde uelle putes, in eo tu me ipsum cupiditate uincas. itaque istuc iam pro facto habeo. Expecto, quid istis placeat de epistola ad Cæsarem. Nicias te, ut debet, amat, uehemẽterq; tua sui memoria delectatur. Ego uero Peduceũ nostrũ uehementer diligo: nã & quanti patrem feci, totũ in hunc: ipsum per se æque amo, atque illũ amaui; te uero plurimũ, qui hoc ab utroque nostrum fieri uelis. Si hortos inspexeris, etsi de epistola certiorem me feceris, dederis mihi quod ad te scribam: sin minus, scribam tamen aliquid: nunquam enim deerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATIOR mihi celeritas tua, quàm ipsa res: quid.n. indignius? sed iam ad ista obduruimus, & humanitatẽ omnẽ exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidẽ ut ex ijs noui: quid enim? ueruntamẽ. Oppio, & Balbo epistolas deferri iubebis, & tamẽ Pisonẽ sicubi de auro. Faberius si uenerit, uidebis, ut tãtum attribuatur, si modo attribuetur, quantũ debetur. accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam uenit. uult, opinor, regnum aliquod emere à Cæsare: nam, quo

modo nunc est, pedem ubi ponat in suo, non habet. omnino eũ Sestius noster parochijs publicis occupauit: quod quidem facile patior. uerũtamen, quòd mihi summo beneficio meo magna cũ fratribus illius necessitudo est, inuito eum per literas, ut apud me diuersetur. ad eã rem cũ mitterẽ Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducei: cum poteris ergo: etsi impediet fortasse Faberius: sed tamen, cum licebit. Dionysius noster grauiter queritur, & tamen iure, à discipulis abesse tandiu. multis uerbis scripsit ad me, credo item ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius absuturus. ac nollem: ualde enim hominem desidero. Vale.

CICERO ATTICO S.

A TE literas expectabam, non dum scilicet, nã has mane rescribebã. Ego uero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moueat, nisi quòd tu uideris dubitare. illud enim nõ accipio in bonã partẽ, quòd ad me refers. quid? ipse negotium meũ gererẽ, nisi consilio tuo? sed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua semper uteris, q̃ quòd dubites de nominibus istis: etenim Celium nõ probas: plura non uis. utrunque laudo: his igitur utendum est. praes aliquando factus esset, in his quidem tabulis. à me igitur omnia. quòd dies longiores: teneamus modo, quod uolumus: puto fore istam etiam à praecone diem, certe ab haeredibus. De Crispo, & Mustela uidebis: & uelim scire, quae sit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior: attulerat enim ab eo Aegypta libertus literas. misi ad te epistolam, quia commode scripta erat. Vale.

CICERO ATTICO S.

HABEO munus à te elaboratum decem legatorum, & quidem puto: nā filius anno post Quæstor fuit, quàm Consul Mumius. sed quoniam sæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoque tibi sæpius respōdeo, placere. Si quid poteris cum Pisone, conficies: Aulus.n. uidetur in officio futurus. Velim ante possis: si minus, utique simul, cum Brutus ueniet in Tusculanum. magni interest mea, unà nos esse. scies autem, qui dies is futurus sit, si puero negotium dederis, ut quærat. Spurium Mumium putaram in decem legatis fuisse, & uidelicet: etenim εὔλογον, fratri fuisse: fuit enim ad Corinthum.

CICERO ATTICO S.

MISI tibi Torquatū. colloquere tu quidē cū Silio, ut scribis, & urge. illā diē negabat esse mēse Maio: istam nō negabat. sed tu, ut omnia, istuc quoque ages diligēter. De Crispo, et Mustela scilicet, cū quid egeris. Quoniā ad Bruti aduentū fore te nobiscū polliceris, satis est, præsertim cū hi tibi dies in magno nostro negotio consumātur.

CICERO ATTICO S.

DE AQVAEDVCTV probe fecisti. columnariū, uide, ne nullū debeamus. quāquā mihi uideor audisse à Camillo, cōmutatam esse legem. Pisoni, quid est, quod honestius respōdere possimus, quàm solitudinē Catonis? nec cohæredibus solum Herennianis, sed etiam, ut scis, (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nā hoc quoque ad rē pertinet) in Achaia sumpse=

rat. sed agit liberaliter, quoniam negat se quidquam facturum contra nostram uoluntatem. coràm igitur, ut scribis, constituemus, quemadmodum rem explicemus. quòd reliquos cohæredes conuenisti, plane bene. Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo eius exemplum, sed tamen saluum est, & ait Tiro te habere oportere, &, ut recordor, unà cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum rescipseram, misi. Iudiciali molestia ut caream, uidebis. Tuditanum istum, proauum Hortensij, plane non noram; & filium, qui tum non potuerat esse legatus, fuisse putaram. Mumium fuisse ad Corinthum, pro certo habeo: sæpe enim hic * Spurius, qui nuper est epistolas mihi pronunciabat uersiculis facetis, ad familiareis missas à Corintho. sed non dubito, quin fratri fuerit legatus, non in decem. atque hoc etiam accepi, non solitos maiores nostros legare in decem, qui essent imperatorum necessarij, ut nos ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligentes potius M. Lucullum, & L. Murænam, & cæteros ad L. Lucullum misimus. illudq; εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPERAM tuam multam, qui & hæc cures, & mea expedias, & sis in tuis multo minus diligens, quàm in meis. Sestius apud me fuit, & Theopompus pridie: uenisse à Cæsare narrabat literas: hoc scribere, sibi certũ esse Romæ manere, causamq; eam ascribere, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges suæ negligerentur, sicut esset neglecta sumptuaria. est εὔλογον: idq; eram

suspicatus

ſuſpicatus. ſed iſtis mos gerendus eſt, niſi placet hanc ipſam ſententiã nos perſequi. & Lentulum cũ Metella feciſſe diuortium. hæc omnia tu melius. reſcribes igitur, quidquid uoles, dum modo quid: iam enim non reperio, quid te reſcripturum putem, niſi forte de Muſtela, aut ſi Silium uideris. Brutus heri uenit in Tuſculanum poſt horam decimam. hodie igitur me uidebit, ac uellem, cum tu adeſſes. miſi equidem ei nunciari, te, quoad potuiſſes, expectaſſe eius aduentũ, uenturũq́; , ſi audiſſes, meq́; , ut facio, continuo te certiorẽ eſſe facturũ. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE nihil erat, quod ad te ſcriberem: modo enim diſceſſeras, & paulo poſt triplices remiſeras. uelim cures faſciculum ad Veſtorium deferendũ: & alicui des negotium, qui quærat, Q. Faberij fundus nunquis in Pompeiano, Nolano uenalis ſit. Epitomen Bruti Celianorum uelim mihi mittas, & à Philoxeno Παναιτίου περὶ προνοίας. te Idibus uidebo cum tuis. Vale.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM diſceſſeras heri, cum Trebatius uenit, paulo poſt Curtius, hic ſalutãdi cauſa, ſed mãſit inuitatus. Trebatium nobiſcum habemus. hodie mane Dolabella. multus ſermo ad multum diem. nihil poſſum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. uentum eſt tamen ad Quintum. multa ἄφατα, ἀδιήγητα, ſed unum eiuſmodi, quod, niſi exercitus ſciret, non modo Tironi dictare, ſed ne ipſe quidem auderem ſcribere. ſed hactenus. εὐκαίρως ad me uenit, cum ha-

berem Dolabellam, Torquatus: humanissimeq; Dolabella, quibus uerbis secum egissem, exposuit: commodum enim egeram diligentissime. quæ diligentia grata est uisa Torquato. A' te expecto, si quid de Bruto. quanquam Nicias confectum putabat, sed diuortium non probari: quo etiam magis laboro idem, quod tu: si quid est enim offensionis, hæc res mederi potest. mihi Arpinum eundum est: nam & opus est constitui à nobis illa prædiola; & uereor, ne exeundi potestas non sit cum Cæsar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu coniecturã faciebas ex literis Messalæ. cum illuc uenero, intellexeroq; quid negotij sit, tũ, ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S.

MINIME miror, te & grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera: quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere posset? omnia igitur metuenda. sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν tu, præsertim me reliquum consularem. quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquã hoc nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem: quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi ne, an foris? quòd nisi hoc mihi uenisset in mentem, scribere ista nescio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliquid est: ualde enim desiderat. Brutus si quid, curabis ut sciam. cui quidem quamprimum agendum puto, præsertim

ſi ſtatuit: ſermunculum enim omnem aut reſtinxerit, aut ſedarit: ſunt enim, qui loquantur etiam mecum. ſed hæc ipſe optime, præſertim ſi etiam tecum loquetur. Mihi eſt in animo proficiſci XI. Cal. hic enim nihil habeo, quid agam, ne hercule illic quidem, nec uſquam, ſed tamen illic. hodie Spintherem expecto: miſit enim Brutus ad me: per literas purgat Cæſarem de interitu Marcelli: in quem ne, ſi inſidijs quidem ille interfectus eſſet, caderet ulla ſuſpicio. nunc uero, cum de Magio conſtet, non ne furor eius omnem cauſam ſuſtinet? plane, quid ſit, non intelligo. explanabis igitur. quãquã nihil habeo, quod dubitẽ, niſi, ipſi Magio quæ fuerit cauſa amentiæ: pro quo quidem etiam ſponſor factus eſt. nimirum id fuit: ſoluendo. n. non erat: credo enim petiſſe à Marcello aliquid, & illum, ut erat, conſtantius reſpondiſſe, οὐ γὰρ ὀνειδίως. Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDERAM eſſe facile: totũ eſt aliud, poſtea quàm ſum à te diiunctior. ſed fuit faciendum, ut & conſtituerem mercedulas prædiorum, & ne magnũ onus obſeruantiæ Bruto noſtro imponerem: poſthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tuſculano: hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire non poſſem, priuabatur omni delectatione Tuſculani. tu igitur, ſi Seruilia uenerit, ſi Brutus quid egerit, etiam ſi conſtituerit quando obuiam, quidquid denique erit, quod ſcire me oporteat, ſcribes. Piſonem, ſi poteris, conuenias. uides, quàm maturum ſit. ſed tamen, quod commodo tuo fiat. Vale.

CICERO ATTICO S.

VALDE me momorderunt epistolæ tuæ de Attica nostra: eædem tamen sanauerunt: quòd enim te ipse consolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmum ad leniendã ægritudinem. Ligarianã præclare uẽdidisti. posthac quidquid scripsero, tibi præconiũ deferã. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitũ scribere, ut Varronem nusquã possem intexere. postea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denũciauerat magnam sanè, & grauẽ πρόσφώνησιν. biennium præterijt, cum ille χαλλιππίδης assiduo cursu cubitum nullum processerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut ἀυτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώιον, si modo potuissem: nam hoc etiam Hesiodus ascribit αἴκε δύνηαι. nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν, sanè mihi probatam, Bruto, ut tibi placuit, despondimus, idq́; eum non nolle mihi scripsisti. ergo illam ἀκαδημαϊκὴν, in qua homines, nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus: etenim sunt Ἀντιόχεια, quæ iste ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, si tu hoc probas: deq́; eo mihi rescribas, uelim.

De Brinniana auctione accepi à Vestorio literas. ait, sine ulla controuersia rẽ ad me esse collatam (Romæ uidelicet, aut in Tusculano me fore putauerunt) ad VIII. Cal. Quint. dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni nostro, paulũ proferãt auctionẽ, me circiter Nonas in Tusculano fore. cũ Pisone Erotẽ habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adest.

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, trástuliq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores sunt omnino, quàm erant illi, sed tamen multa detracta. tu autem mihi peruelim scribas, qui intellexeris illum uelle. illud utique scire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, nisi forte Brutum. id hercle restabat. sed tamé scire peruelim. libri quidem ita exierunt (nisi forte me cómunis φιλαυτία decipit) ut in tali genere ne apud Græcos quidé simile quidquã. tu illã iacturã feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt. multo tamen hæc erunt splendidiora, breuiora, meliora. nunc auté ἀπορῶ, quò me uertã. uolo Dolabellæ ualde desideranti. non reperio, quid: & simul αἰδέομαι Τρῶας: neque, si aliquid, potero μέμψιν effugere. aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandũ. sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obsecro te, quid agit? quæ me ualde angit. sed crebro regusto tuas literas: in his acquiesco: tamen expecto nouas. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII libertus cohæres noster scripsit ad me, uelle, si mihi placet, cohæredes, & Sabinum Albium ad me uenire. id ego plane nolo. hæreditas tanti nó est. & tamen obire auctionis diem facile poterunt, (est enim III. Idus) si me in Tusculano postridie Nonas

mane conuenerint. quod si laxius uolent proferre dié, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur: nihil.n.interest. quare, nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto si quid erit, de Cæsare si quid scies præterea, scribes. Illud etiã atque etiã cõsideres uelim, placeat ne tibi mitti ad Varroné, quod scripsimus: etsi etiã ad te aliquid pertinet: nã scito te ei dialogo adiunctũ esse tertiũ. opinor igitur cõsideremus. etsi nomina iã facta sunt: sed uel induci, uel mutari possunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID agit, obsecro te, Attica nostra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirum: nemo enim uenerat: nec fortasse causa fuerat. itaque, ipse quid scriberem, nõ habebã. quo auté die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorũ: qui si uenisset, & à te quid attulisset, uidebã non defuturũ, quid scriberem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS cum flumina, & solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedé è uilla adhuc egressi non sumus: ita magnos, & assiduos imbres habebamus. illã Academicen σύνταξιν totã ad Varroné traduximus: modo fuit Catuli, Luculli, Hortensij: deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, sed in ijs rebus ἀτριψία; simul ac ueni ad uillam, eosdem illos sermones ad Catonem, Brutumq; transtuli. ecce tuæ literæ de Varrone. nemini uisa est aptior Αντιοχεία ratio. sed tamen uelim scribas ad me, primum

placeat ne tibi aliquid ad illum : deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, iam ne uenit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæsare quid auditur? ego ad Nonas, quẽadmodũ dixi. tu cũ Pisone, si quid poteris.

CICERO ATTICO S.

DE VI. expectabam Roma aliquid. non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadẽ illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, & quid à Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio. etsi tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent. tamen expecto recens aliquid. Vale

CICERO ATTICO S.

VIDES, propinquitas quid habet. nos uero conficiamus hortos. colloqui uidebamur, in Tusculano cum essem: tãta erat crebritas literarũ: sed id quidẽ iã erit. ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronẽ: sed tamen expecto, quid ad ea, quæ scripsi ad te: primum, qui intellexeris eum desiderare à me, cũ ipse homo πολυγραφώτατος nũquã me lacessisset: deinde, quem ζηλοτυπεῖν: multo Hortensium minus, aut eos, qui de Rep. loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: in primis, maneas ne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi; an nihil necesse putes. sed hæc coram.

CICERO ATTICO S.

COMMODVM discesserat Hilarus librarius IIII. Cal. cui dederã literas ad te, cũ uenit tabellarius cũ tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratis=

ſimum fuit, quòd Attica noſtra rogat te, ne triſtis ſis, quodq; tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit: ſcripſit enim ad me Balbus, ac Oppius, mirifice ſe probare, ob eamq; cauſam ad Cæſarem meam ſe oratiunculam miſiſſe. hoc igitur idem tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος: ſic enim conſtituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: ſed quia ſcribis & deſiderari à Varrone, & magni illum æſtimare, eos confeci, et abſolui, neſcio quàm bene, ſed ita accurate, ut nihil poſſet ſupra, Academicam omnem quæſtionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipſe reſpõdeo: tu es tertius in ſermone noſtro. ſi Cottam, & Varronem feciſſem inter ſe diſputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον eſſet. hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos ſex de Rep. libris fecimus. ſunt etiam de oratore noſtri tres, mihi uehementer probati. in eis quoque eæ perſonæ ſunt, ut mihi tacendum fuerit: Craſſus enim loquitur, Antonius, Catulus ſenex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpitius. puero me hic ſermo inducitur, ut nullæ eſſe poſſent partes meæ. quæ autem his temporibus ſcripſi, Ἀριστοτέλειον morem habent, in quo ſermo ita inducitur cæterorum, ut penes ipſum ſit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni περιπατητικὰ M. Piſoni daremus. ἀζηλότυπον id fore putaram, quòd omnes illi deceſſerant. hæc Academica, ut

ſcis, cum Catulo, Lucullo, Hortenſio contuleram. ſanè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα, quàm ut illi de ijs ſomniaſſe unquã uiderẽtur. itaque, ut legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, meaſq; parteis, ut non ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſa uideatur: ſunt enim uehementer πιθανὰ Antiochia: quæ diligenter à me expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum, ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam uidebis. mihi quædam occurrunt, ſed ea coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

A CAESARE literas accepi cõſolatorias, datas prid. Cal. Maij Hiſpali. De Vrbe augenda quid ſit promulgatũ, non intellexi. id ſanè ſcire uelim. Torquato noſtra officia grata eſſe facile patior: eaq; augere non deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neque poſſum iam abdere, (eſt. n. res peruulgata) neque Tuberonẽ uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. theatrum quidem ſanè bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaque, ut cõſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſcire igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſanè laboro. etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte, nihil melius: curandũ. n. non eſt: atq; hoc, in omni uita ſua quenque à recta conſcientia trãſuerſum unguẽ nõ oportere diſcedere. uiden, quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſtimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem, quod

nihil erat : redeo enim rurſus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, niſi ut ei ne deſim ? id ago ſcilicet, ut iudicia uidear tenere : μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domeſtica ferre poſſem quàm iſta contémnere. putas autem me uoluiſſe aliquid, quod perfectum non ſit ? nõ licet ſcilicet ſententiam ſuam : ſed tamen, quæ tum acta ſunt, non poſſum non probare : & tamen non curare pulchre poſſum, ſicuti facio. ſed nimiũ multa de nugis.

CICERO ATTICO S.

AD Hircium dederam epiſtolam ſanè grandẽ, quã ſcripſeram proxime in Tuſculano. huic, quam tu mihi miſiſti, reſcribã aliàs : nunc alijs malo. Quid poſſum de Torquato, niſi aliquid à Dolabella ? quod ſimul ac, continuo ſcietis : expectabam hodie aut ſummum cras ab eo tabellarios : qui ſimul ac uenerint, mittentur ad te. à Quinto expecto : proficiſcens. n. è Tuſculano VIII. Cal. ut ſcis, miſi ad eum tabellarios. nunc, ad rem ut redeam, INHIBERE illud tuum, quod ualde mihi arriſerat, uehementer diſplicet : eſt enim uerbum totum nauticum. quanq̃ id quidem ſciebam : ſed arbitrabar ſuſtineri remos, cũ inhiberi eſſent remiges iuſſi. id nõ eſſe eiuſmodi didici heri, cum ad uillam noſtram nauis appelleretur : nõ. n. ſuſtinẽt, ſed alio modo remigãt. id ab ἐποχῆς remotiſſimũ eſt. quare facies, ut ita ſit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem Varroni, ſi forte mutauit. nec eſt melius quidquam, quàm ut Lucullus ſuſtineat currum, ut bonus ſæpe agitator, equoſq;. ſemperq; Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ ſimilem facit ἐποχῇ. inhibitio au=

tem remigum motum habet, & uehementiorem qui=
dem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. ui=
des quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumo=
re, aut de Polione. De Pansa etiam, si quid certius: cre=
do enim palàm factum esse. De Critonio, si quid esset.
Certè ne de Metello, & Balbino? dic mihi, placet ne ti=
bi primum edere iniussu meo? hoc ne Hermodo=
rus quidem faciebat, is, qui Platonis libros solitus est di=
uulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? re=
ctum ne existimas cuiquam quidquam ante, quàm Bru
to? cui te auctore προσφωνῶ. scripsit enim Balbus ad
me, se à te quintum de finibus librum descripsisse: in
quo non sanè multa mutaui, sed tamen quædam. tu au
tem commode feceris, si reliquos continueris, ne &
ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. sed hæc
hactenus, ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etsi nunc
quidem maxima mihi sunt hæc: quid est enim a=
liud? Varroni quidem quæ scripsi te auctore, ita pro=
pero mittere, ut iam Romam miserim describenda. ea
si uoles, statim habebis: scripsi enim ad librarios, ut fie=
ret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero conti
nebis quoad ipse te uideam. quod diligētissime facere so=
les, cū à me tibi dictū sit. quo modo autē fugit me tibi
dicere? mirifice Cerelia, studio uidelicet philosophiæ fla
grans, describit à tuis. istos ipsos de finibus habet.
ego autem tibi confirmo (possum falli, ut humanus) à
me non habere: nunquam enim ab oculis meis abfue=
runt. tantum porrò aberat, ut binos scriberent: uix sin=
gulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum
arbitror, idemq; te uolo existimare: à me enim præter=

missum est, ut dicerem eos exire non dum uelle. hui quã diu de nugis: de re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior. cohæredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris aduentu, scripsit ad me Balbus, nõ ante Cal. Sext. De Attica optime, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert εὐκόλως. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui: ualde probo hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum non noui, sed audio laudabilia de Scrofa: etiã proxime accedit, si quid hoc ad rem. εὐγενέστερος est etiam, quàm pater. coràm igitur, & quidem propẽso animo ad probandum: accedit enim, quòd patrẽ (ut scire te puto) plus etiam, quàm non modo tu, sed quàm ipse scit, amo, idq; & merito, & iandiu. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE VARRONE, nõ sine causa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: sed ea coràm. te autem ἀσμενέστατα intexui, faciamq; id crebrius: proximis. n. tuis literis primũ, te id nõ-nolle, cognoui. De Marcello scripserat ad me Cassius antea, τὰ κατὰ μέρος Seruius. rem acerbam. ad prima redeo. scripta nostra nusquam malo esse, quàm apud te, sed ea tum foras dari, cum utrique nostrum uidebitur. ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram, Cereliam quædam habere, quæ nisi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse: tantum nolebam, aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, simul ac te uidero, si tibi uidebitur, mittam.

quid autem dubitarim, cum uidero te, scies. Attributos quòd appellas, ualde probe. Te de prædio auiæ exerceri, moleste fero. De Bruto nostro perodiosum: sed uita fert. mulieres autẽ uix satis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium scribam, nihil fuit, quòd appellares: nam tibi mandassem, si fuisset: nihil enim est apud eũ positum nomine uoti. sed est quiddam apud illum meum. id ego in hãc rem statui conferre. itaque & ego recte tibi dixi, ubi esset: & tibi ille recte negauit. hoc quoque ipsum cõtinuo adoriamur. locũ hominibus nõ sanè probo, quòd est desertior: sed habet εὐλογίαν. uerũ hoc quoque, ut censueris; quippe qui omnia. ego, ut constitui, adero, atque utinã tu quoque eodem die. sin quid, multa enim; utique postridie: etenim cohæredes: à queis sine te opprimi, malitia est. Alteris iam literis nihil ad me de Attica: sed id quidem mihi in optima spe pono. illud accuso, nõ te, sed illam, ne salutem quidẽ. at tu & illi, et Piliæ plurimã. nec me tamẽ irasci indicaris. Epistolã Cæsaris misi, si minus legisses. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri statim rescripsi: nũc respondebo uespertinis. Brutus mallem me accerseret: nã & æquius erat, cũ illi iter instaret & subitum, & longum: & mehercule nunc, cũ ita simus affecti, ut non possimus plane simul uiuere, (intelligis enim profecto, quo maxime posita sit συμβίωσις) facile patiebar nos potius Romæ unà esse, quàm in Tusculano. libri ad Varronem non morabantur: sunt enim defecti, ut uidisti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris ſcis me dubitaſſe : ſed tu uideris . item, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarij. Mea mandata, ut ſcribis, explica . quanquam iſta retentione omneis ait uti Trebatius : quid tu iſtos putas ? noſti domum, quam confice εὐλόγως. incredibile eſt, quàm ego iſta nõ curem. omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm delectationi poſſeſſiunculas meas: magis enim doleo, me non habere cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud Trebatius ſe tibi dixiſſe narrabat. tu autẽ ueritus es fortaſſe, ne ego inuitus audirem . fuit id quidem humanitatis: ſed, mihi crede, iam iſta nõ curo. quare da te in ſermonem, & perſeca, & confice, excita, compella, loquere, ut te cum illo Scæua loqui putes. ne exiſtimes eos, qui nõ debita conſectari ſoleant, quod debeatur, remiſſuros. de die tantum uideto, & id ipſum bono modo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID eſt, quod Hermogenes mihi Clodius Andromenẽ ſibi dixiſſe, ſe Ciceronẽ uidiſſe Corcyræ? egõ enim audita tibi putarã. nil igitur ne ei quidẽ literarũ? an nõ uidit ? facies ergo, ut ſciam. Quid tibi ego de Varrone reſcribam ? quatuor διφθέραι ſunt in tua poteſtate. quod egeris , id probabo . nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim ? ſed, ipſi quàm res illa probaretur, magis uerebar. ſed quoniam tu ſuſcipis, in alteram aurẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE RETENTIONE, reſcripſi ad tuas accurate literas ſcriptas. cõficies igitur, et quidẽ ſine ulla du=

bitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, ut scribis, ita putaram: scisses, enim, mihiq; dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam pridie Idus. ita uolui Bruto scribere: sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexisse, nolle eum me quasi prosequẽdi sui causa Romã nunc uenire. sed quoniam iam adest meu aduentus, fac quæso, ne quid eum Idus impediant, quo minus suo commodo in Tusculano sit: nec enim ad tabulam eum desideraturus eram: in tali enim negotio cur tu unus non satis es? sed ad testamentum uolebã: quod iam malo alio die, ne ob eam causam Romam uenisse uidear. scripsi igitur ad Brutum, iam illud, quod putassem, Idibus nihil opus esse. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid est tandem, quod perhorrescas, quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? etiam nunc, si dubitas, fac, ut sciamus: nihil est enim illis elegantius. uolo Varronem, præsertim cum ille desideret: sed est, ut scis, δεινὸς ἀνήρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. ita mihi sæpe occurrit uultus eius, querentis fortasse uel hoc, meas parteis in ijs libris copiosius defensas esse, quàm suas: quod mehercule intelliges non esse, si quando in Epeirum ueneris: nam nunc Alexionis epistolis cedimus: sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: & id, quoniam impensam fecimus in macrocola, facile patior teneri. sed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. quare, si addubitas, ad Brutum transeamus: est enim is quoque Antiochius. ὁ Acade=

miam uolaticam, & sui similem, modo huc, modo illuc. sed, quæso, epistola mea ad Varronem ualde ne tibi placuit? male mihi sit, si unquam quidquam tam enitar. at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet; sed Spinthero syllabatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Virgilij parte ualde probo. sic ages igitur. & quidem id erit primum, proximum Clodiæ. quòd si neutrum, metuo, ne turbē, & irruā in Drusum. intēperans sum in eius rei cupiditate, quam nosti. itaque reuoluor identidem in Tusculanū: quiduis enim potius, quàm ut non hac æstate absoluatur. Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, quàm Asturæ. sed quia qui mecum sunt, credo, quòd mœstitiam meam non ferunt, domum properant: etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus uidear. quò autem Lanuuio? conor equidē in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. tu literas conficies. equidem, credibile non est, quantum scribam die: quin etiam noctibus: nihil est enim somni. heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum scribi, si forte opus esse putares. ut quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere: sed id quidē, ut tibi uidebitur: mittā tamen ad te exemplum fortasse Lanuuio, nisi forte Romam: sed cras scies.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM ad Cæsarē, nobis uero semper rectissime placuit, ut isti ante legerent: aliter enim fuissemus &

ſemus & in hos inofficioſi, & in noſmet ipſos, ſi illum offenſuri fuimus, penè periculoſi. iſti autem ingenue, mihiq; gratum, ꝙ, quid ſentirent, non reticuerũt: illud uero uel optime, ꝙ ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro ſcribendi cauſa non ſit. quanq̃ de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illum uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ noſtræ, niſi κολακία fuit? an, ſi ea, quæ optima putaram, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? totis igitur literis nil opus eſt: ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit, quid opus eſt παρακινδυνεύειν? præſertim cum illud occurrat, illum, cum antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturũ, me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturum fuiſſe. atq; etiã uereor, ne putet me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe uoluiſſe. quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidem re quidquã magis ut uellem accidere potuit, q̃ quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. incidiſſemus etiã in illos, in eis in cognatum tuum. ſed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, niſi tuo magno cõmodo, nolo: nihil.n. urget. quidquid erit, operam Faberio ponamus. de die tamen auctionis, ſi quid ſcies. Eum, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticam nuntiabat, & literas ſe habere aiebat, ſtatim ad te miſi. Vale.

CICERO ATTICO S.

HORTOS quoniã hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarem: iurato mihi crede, nõ poſſum: nec me turpitudo deterret, etſi maxime debebat: quàm

enim turpis eſt aſſentatio, cũ uiuere ipſum turpe ſit nobis? ſed, ut cœpi, non me hoc turpe deterret: (ac uellem quidem: eſſem enim, qui eſſe debebam') ſed in mentem nihil uenit. nam quæ ſunt ad Alexandrum hominum eloquentium, & doctorum ſuaſiones, uides quibus in rebus uerſentur. adoleſcentem incenſum cupiditate uerisſimæ gloriæ, cupientem ſibi aliquid cõſilij dari, quod ad laudem ſempiternam ualeret, cohortantur ad decus. nõ deeſt oratio. ego quid poſſum? tamẽ neſcio quid è quercu exculpſeram, quod uideretur ſimile ſimulacri. in eo ꝙ non nulla erant paulo meliora, ꝗ̃ ea, quæ fiunt, et facta ſunt, reprehenduntur: quod me minime pœnitet: ſi enim perueniſſent iſtæ literæ; mihi crede, nos pœniteret. quid? tu non uides, ipſum illum, Ariſtotelis diſcipulum, ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaꝗ̃ Rex appellatus ſit, ſuperbum, crudelem, immoderatum fuiſſe? quid, tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his noſtris moderatis epiſtolis lætaturum putas? ille uero potius nõ ſcripta deſiderat, quàm ſcripta non probet. poſtremo, ut uolet. abijt illud, quod tum me ſtimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nũc opto caſum illum, quàm tum timebam, uel quẽlibet. Niſi quid te aliud impediet, mihi optato ueneris.

Nicias à Dolabella magno opere arceſſitus (legi enim literas) & ſi inuito me, tamen eodem me auctore profectus eſt. hoc manu mea. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM quaſi alias res quærerem de philologis è Nicia, incidimus in Talnam. ille de ingenio nihil nimis. mode=

ſtum, & frugi. ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire dicebat ab eo nuper petitam Cornificiam, Quinti filiam, uetulam ſanè, & multarum nuptiarum: non eſſe probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem DCCC. hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chryſippo. in uilla, cuius inſulſitatem bene noram, uideo nihil, aut pauca mutata. balnearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hiberna effici poſſe. tecta igitur ambulatiuncula addenda eſt: quam ut tantam faciamus, quantam in Tuſculano fecimus, propè dimidio minoris conſtabit iſto loco. ad id autem, quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quàm lucus: quem ego noram, ſed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. nihil eſt, quod ego malim. in hoc τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. reliquum eſt. ſi Faberius nobis nomen illud explicat: noli quærere, quanti: Othonem uincas uolo. nec tamen inſaniturum illum puto: noſſe.n. mihi hominẽ uideor. ita male autem audio ipſum eſſe tractatum, ut mihi ille emptor non eſſe uideatur: quid enim pateretur? ſed quid argumentor? ſi Faberianum explicas, emamus uel magno: ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiã igitur: à qua ipſa ob eam cauſam ſperare uideor, quòd & multo minoris ſunt, & Dolabellæ nomen iam expeditum uidetur, ut etiam repræſentatione concludã. de hortis ſatis. Cras aut te, aut cauſam: quam quidem futuram Faberianam: ſed ſi poteris. Vale.

CICERO ATTICO S.

CICERONIS epiſtolam tibi remiſi. ò te ferreũ, qui

illius periculis non moueris. me quoq; accusat. eam epi stolam tibi misissem. nam illam alterã de rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie misi tabella rium. ei dedi tuas ad Vestoriũ, quas Pharnaci dederas. cõmodum ad te miseram Demeã, cum Eros ad me ue= nit. sed in eius epistola nihil erat noui, nisi auctionẽ bi duum. ab ea igitur, ut scribis: & uelim, cõfecto nego tio Faberiano: quẽ quidem negat Eros hodie: cras ma ne putat. à te colẽdus est. istæ autem κολακίαι non lon ge absunt à scelere. te, ut spero, perendie. sicunde po= tes, erues qui decem legati Mumio fuerunt: Polybius nõ nominat. ego memini, Albinum Cõsularem, & Sp. Mu mium: uideor audisse ex Hortensio, Tuditanum: sed in Libonis annali, XIIII. annis post Prætor est factus Tuditanus, q̃ Consul Mumius. non sanè quadrat. uo= lo aliquem Olympiæ, aut ubiuisnã πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi familiaris tui. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem. sed, ut opinor, idem ego, qui expecto tuum aduẽtum, ẽmorabor te: non. n. puto tam expeditum Faberianum negotium futurum, etiam si est futurũ, ut non habeat aliquid mo ræ. cum poteris igitur: quoniam etiamdum abes. Di cæarchi quos scribis libros, sanè uelim mihi mittas: ad= das etiam καταβάσεως. De epistola ad Cæsarem, κεκριμένα. atq; id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus nõ iturum in Parthos; idem ego sua= debam in illa epistola; utrum liberet, facere posse, au=

ctore me. hoc.n.ille expectat uidelicet, neq; est facturus quidquam, nisi de meo consilio. obsecro, abijciamus ista, & semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacendo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut scribis. cõfice mi Attice istam rem: nihil.n.aliud reperio, ubi & in foro non sim, & tecum esse possim. quanti autem, hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus est uicinus. is ∞ iugerum de M. Pilio emit; ut mea memoria est, HS C X V. omnia scilicet nunc minoris: sed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non puto nos ullum aduersarium habituros: sed eum ipsum tu poteris mouere, facilius etiam, si Canum haberes. ò gulam insulsam. pudet me patris. rescribes, si quid uoles.

CICERO ATTICO S.

ALTERAM à te epistolam cum hodie accepissem, noluі te una mea contentum. Tu uero age, quod scribis, de Faberio: in eo.n.totum est positum id, quod cogitamus. quæ cogitatio si non incidisset (mihi crede istuc, ut cætera) non laborarem. quam ob rem, ut facis (istuc.n. addi nihil potest) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosq; uelim mittas, & καταβάσεως. τριπολιτικὸν non inuenio, & epistolam eius, quam ad Aristoxenum misit. treis eos libros maxime nunc uellem: apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est. iussi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullum, ut opinor, antea. his libris noua proœmia sũt addita, quibus eorũ uterq; laudatur. eas literas uolo habeas. & sunt quædam alia. et quod ad te de decem legatis scripsi, parum intellexti, credo, quia διὰ σημείων scripserã: de C. Tuditano enim

quærebam, quem ex Hortensio audieram fuisse in decē. eum uideo in Libonis Prætorem L. Popilio P. Rupilio Consulibus. annis XIIII ante, quàm Prætor factus est, legatus esse potuisset; nisi admodum sero Quæstor est factus: quod non arbitror: uideo. n. Curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Posthumium autem, cuius statuam in Isthmo meminisse te dicis, sciebam fuisse. is autem est, qui cum Lucullo fuit, quem tu mihi addidisti, sanè ad illum σύλλογον personam idoneam. uidebis igitur, si poteris, cæteros; ut possimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. Vale.

CICERO ATTICO S.

NEGLIGENTIAM miram. semel ne putas mihi dixisse Balbum, & Faberium, professionem relatam? quin etiam eorum iussu miseram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. professus est Philotimus libertus. nosti credo librariū: sed scribis, & quidem confectū. Ad Faberium, ut tibi placet, literas misi. cū Balbo autē puto te aliquid fecisse H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est δυσωπία: nec. n. eius causa sanè debeo: & si emero, quid erit, quod postulet? sed uidebis, ne is cū sit in Africa, ut Celius. De nomine tu uidebis cū Cuspio: sed, si Plancus destinat, tum haberes difficultatē. te ad me uenire uterq; nostrū cupit: sed ista res nullo modo relinquēda est. Othonē quòd speras posse uinci, sanè bene narras. de æstimatione, ut scribis, cum agere cœperimus: & si nihil scripsit, nisi de modo agri. Cū Pisone, si quid poterit. Dicæarchi librum accepi: καταβάσεως expecto. negotium dederis. reperies ex eo

libro, in quo sunt S. C. Cn. Cornelio, & L. Coss. de Tuditano autem, quod putas, εὔλογον est, tum illum, quoniam fuit ad Corinthum: non enim temere dixit Hortensius, aut Quæstorem, aut Tribunum mil. idq; potius fuisse credo. sed tu de Antiocho scire poteris. uide etiam, quo anno Quæstor, aut Tribunus mil. fuerit: si neutrum, eodem in præf. aut contuber. fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur: lupus in fabula: uenit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinẽdus esset: sed ego ita egi, ut non scinderem penulam: memini enim tui: & multi erant, nosq; imparati. quid refert? paulo post C. Capito cum T. Carrinate. horum ego uix attigi penulam: tamen remanserunt. cecidit belle. sed casu sermo à Capitone de Vrbe augenda, à ponte Muluio Tyberim duci secundum montes Vaticanos, campum Martium coædificari, illum autem campũ Vaticanum fieri quasi Martium campum. quid ais, inquam? at ego ad tabulam, ut si recte possem Scapulanos hortos. caue facias, inquit: nã ista lex perferetur: uult enim Cæsar. audire me, facile passus sum: fieri autem, moleste fero. sed tu quid ais? quanquam quid quæro? nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis: non concedit Camillo. facies igitur me certiorem de Idibus: ista enim me res adducebat: eò adiunxeram cæteras: quas consequi tamen biduo, aut triduo post facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quin etiam Dionysio ignosco. de Bruto quod scribis, feci ut ei liberum esset, quod ad me attineret: scripsi enim ad eum heri, Idibus Maij eius opera mihi nihil opus esse. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASTVRAM ueni VIII. Cal. Iul. uitandi enim calo ris cauſa Lanuuij treis horas acquieueram. tu uelim, ſi graue nō erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniē dum ſit. id potes per Egnatiū Maximum. Illud in pri= mis cū Publilio me pene abſente conficies. de quo quæ fama ſit, ſcribes. id populus curat ſcilicet. non meher= cule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula:. ſed complere paginam uolui. quid plura? ipſe enim adſum, niſi quid tu prorogas: ſcripſi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S.

O' REM indignam. gentilis tuus Vrbem auget: quam hoc biēnio primum uidit: et ei parum magna uiſa eſt, quæ etiam ipſum capere potuerit. hac de re igitur ex= pecto literas tuas. Varroni ſcribis, te, ſimul ac uenerit. dati igitur iam ſunt, nec tibi integrum eſt: (hui, ſi ſcias quanto periculo tuo) aut fortaſſe literæ meæ te retarda runt: ſed eas nondum legeras, cum has proximas ſcri= pſiſti. ſcire igitur aueo, quo modo res ſe habeat. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Bruti amore, ueſtráq; ambulatione, & ſi mihi nihil noui affers, ſed idem, quod ſæpe, tamen hoc audio libē tius, quo ſæpius; eóq; mihi iucundius eſt, quòd tu eo læ taris; certiusq; eo eſt, quòd à te dicitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

HAS alteras hodie literas. De Xenonis nomine, & de

Epeiroticis XL, nihil potest fieri nec cõmodius, nec aptius, q̃ ut scribis. id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil sanè, nisi Hircium cum Quinto acerrime pro me litigasse: omnibus eũ locis facere, maximeq; in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrem: nihil autem ab eo tam ἀξιοπίστως dici, q̃ alienissimos nos esse à Cæsare: fidem nobis habendam nõ esse, me uero etiã cauendum. φοβερὸν ἦν, nisi uiderẽ scire Regẽ, me animi nihil habere. Ciceronẽ uero meũ uexari, sed id quidẽ arbitratu suo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dedisse Leptæ tabellario, q̃ tuas acceperim literas. eam tu igitur, si me amas, curabis, si modo mittetur, isto modo mittẽdum Domitio, & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facies me quotidie certiorem. uelim, si tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium de auctione proscribenda. equidem locutus sum cũ Balbo. placebat (puto conscripta habere Offilium omnia: habet & Balbus) sed Balbo placebat, propinquũ diem, & Romæ: si Cæsar moraretur, posse in diem diem differri. sed is quidẽ adesse uidetur. totũ igitur considera: placet enim Vestorio. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodẽ oleo, & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. deinde cum somno repetito simul cum sole experrectus essem, datur mihi epistola à sororis tuæ filio, quã ipsam tibi misi, cuius est principiũ non sine maxima contumelia, sed fortasse οὐκ ἐπέστησεν. est autem sic. EGO enim nõ probo, quidquid non belle in te dici po-

test. posse uult in me multa dici non belle, sed ea se negat approbare. hoc quidquam pote esse impurius? iam cætera leges (misi enim ad te) iudicabisq;. Bruti no stri quotidianis, assiduisq; laudibus, quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renuntiauerunt, cõmotum istum
* aliquando scripsisti aliquid ad me; credo, & ad te: idq; ut sciã, facies. nam ad patrẽ de me quid scripserit, ne= scio: de matre quã pie? VOLVERAM, inquit, ut quãplurimum tecum essem, conduci mihi domum; & id ad te scripserã: neglexisti. ita minus multũ unà eri mus: nã ego istam domũ uidere non possum: qua de causa, scis. Hanc autẽ causam pater odium matris esse dicebat. nũc me iuua mi Attice consilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id est utrum aperte hominẽ asperner, ac respuã, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις: ut.n. Pindaro, sic δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν. omnino moribus meis illud ap= tius, sed hoc fortasse tẽporibus. tu autẽ, quod ipse tibi suaseris, idẽ mihi persuasum putato. equidẽ uereor ma xime, ne in Tusculano opprimar. in turba hæc essent faciliora. utrũ igitur Asturæ? quid? Cæsar subito. iu= ua me, quæso, cõsilio: utar eo, quod tu decreueris. Vale.

CICERO ATTICO S.

O INCREDIBILEM uanitatem: ad patrem, domo sibi carendum propter matrem, plenam pietatis. hic au tem iam languescit, & ait tibi illum iure iratum: sed utar tuo consilio: σκολιὰ enim tibi uideo placere. Ro= mam, ut censes, ueniam, sed inuitus. ualde.n. in scriben do hæreo. Brutũ, inquis, eadem. scilicet: sed nisi hoc es= set, res me ista non cogeret: nec enim inde uenit, unde

mallem : neq; diu abſuit : neq; ullã literam ad me. ſed tamẽ ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi, de quibus ad te antea ſcripſi, uelim mittas, * & maxime φαίδρου περὶ θεῶν & Γ Λ Λ Ι Δ Ο C. ita ne nũtiat Brutus, illũ ad bonos uiros εὐαγγέλια ? ſed ubi eos ? niſi forte ſe ſuſpendit . hic autẽ, ut fultum eſt. ubi igitur φιλοτέχνημα illud tuũ, quod uidi in Parthenone ? Alam, & Brutũ . ſed quid faciant ? illud optime, quòd ne is quidẽ, qui omnium flagitiorũ auctor, bene de noſtro . at ego uerebar, ne etiã Brutus eũ diligeret : ita.n. ſignificarat iis literis, quas ad meas . at uellẽ aliquid degustaſſe de fabulis . ſed coràm, ut ſcribis. & ſi quid mihi auctor es, aduolo ne, an maneo ? equidẽ & in libris hæreo, & illũ hic excipere nolo : ad quẽ, ut audio, pater hodie ad Saxa Acrimonia . mirum, q̃ inimicus ibat, ut ego obiurgarẽ. ſed ego ipſe κέπφομαι. itaq; poſthac. tu tamen uide , quid de aduentu meo cenſeas ; & τὰ ὅλα cras, ſi perſpici potuerint, mane ſtatim ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero Quinto epiſtolam ad ſororem miſi . cum ille quereretur filio cum matre bellum, & ſe ob eã cauſam domo ceſſurum filio diceret: dixi, illum cõmodas ad matrem literas, ad te nullas . ille alterum mirabatur: de te autem ſuam culpam, quòd ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illum iniuria . quod autem relanguiſſe ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore : tum enim mentio Canãi . omnino , ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe . ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis , & utriuſque noſtrum

idem consiliũ esse debet: & si in me grauiores iniuriæ, & certe notiores. si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. sed coràm: magna.n.res, & multæ cautionis. cras igitur, nisi quid à te cõmotus. Vale.

CICERO ATTICO S.

VENIT ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. & ego, σὺ δ᾽ ἔτι σύννους? rogas, inquit? ꝙ iter instet, & iter ad bellum, idq; tum periculosum, tum etiam turpe. quæ uis igitur, inquam? æs, inquit, alienum, & tamen ne uiaticum quidem. hoc loco ego sumpsi quiddam de tua eloquentia: nam tacui. at ille, sed me maxime angit auunculus. quidnam, inquam? ꝙ mihi, inquit, iratus est. cur pateris, inquam? malo.n.ita dicere, quàm cur cõmittis? nõ patiar, inquit: causam.n.tollam. & ego, rectissime quidem: sed, si graue non est, uelim scire, quid sit causæ. quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satisfaciebã matri, ita ne illi quidem. nunc nihil mihi tanti est. faciam, quod uolunt. feliciter uelim, inquam, teq; laudo. sed quando? nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. at ego, inquam, censeo prius, quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. faciam, inquit, ut censes. hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum scis esse III. Non. Ian. aderis igitur. scripserã iam: ecce tibi orat Lepidus, ut ueniam (opinor Augures nihil habere) ad templũ effandum Saturni ἀσπόνδου. uidebimus te igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO uero utar prorogatione diei: tuq; humanissime

fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tempore acciperem literas, quo non expectarem, tuq; ut ab ludis scriberes. sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo post. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVAVES tuas literas: & si acerba pompa: veruntamen scire omnia non acerbum est, uel de Cotta. populum uero præclarum, q propter malum uicinũ ne Victoriæ quidé plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæsarem. annuerá, sed pompam uideret. Tu tamen ausus es Varroni dare. expecto, quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. est quiddam, etiam animum leuari tum spectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nuntiauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum esse meum, sed, ut aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. sciebam, Curfidium pernecessariũ Ligariorum: sed eum uideo ante esse mortuũ. da igitur quæso negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

FVIT apud me Lamia post discessum tuum, epistolamq; ad me attulit missam sibi à Cæsare: quæ quanquá ante data erat, quàm ille Diocharinæ; tamen plane declarabat, illum ante ludos Romanos esse uéturum. in qua extrema scriptũ erat, ut ad ludos omnia pararet, né ue

cōmitteret, ut frustra ipse properasset. prorsus ex his literis non uidebatur esse dubiū, quin ante eam diem uenturus esset. idemq; Balbo, cū eam epistolam legisset, uideri Lamia dicebat. Dies feriarū mihi additos uideo; sed q̄ multos, fac, si me amas, sciam. de Babio poteris, & de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currentē tu quidem: sed cum Dolabella uiuendū esse istis diebus uides. quod nisi me Torquati causa teneret; satis erat dierū, ut Puteolos excurrere possem, & ad tēpus redire. Lamia quidem à Balbo, ut uidebatur, audiuerat, multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quāprimum diuidi: magnū pondus argenti: auctionem, præter prædia, primo quoq; tempore fieri oportere. scribas ad me uelim, quid tibi placeat. equidē, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorē, nec officiosiorem facile delegissem Vestorio: ad quē accuratissimas literas dedi: quod idem te fecisse arbitror. mihi quidē hoc satis uidetur. tu quid dicis? unum.n. pungit, ne negligentiores esse uideamur. expectabo igitur tuas literas. Vale.

CICERO ATTICO S.

POLLEX quidē, ut dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie Iduum præsto fuit, sed plane pollex, nō index. cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni: (Lepta enim de sua ui in curatione laborans, me ad eū perduxerat) in eo autem Lanuino, quod Lepido tradidit. ex eo hoc primū. paulo ante acceperā eas literas, in quibus magnopere cōfirmat, ante ludos Romanos. legi epistolam. multa de meo Catone: quem sæpissime legēdo,

se dicit copiosiorem factum; Bruti Catone lecto, se sibi uisum disertum. ex eo cognoui cretionem Cluuij, (ò Vestorium negligentem) liberam, testibus præsentibus sexaginta duobus. metuebam, ne ille arcessendus esset. nunc mittendũ est, ut meo iussu cernat. idẽ igitur Pollex. etiam de hortis Cluuianis egi cũ Balbo. liberalius: se enim statim ad Cæsarẽ scripturum. Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS L ↄ ↄ ↄ, et sepulcro, multisq; rebus, nihil à nobis. subaccusa quæso Vestorium. quid minus probandũ, quàm Plotium unguẽtarium per suos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidẽ? De Cosinio doleo. dilexi hominem. Quinto delegabo, si quid æri meo alieno superabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendũ puto. De domo Arpini nihil scio. Vestoriũ, nil est, quod accuses: iam.n. obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster uenit, & ab eo literas diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

P OSTEAQVAM abs te Agamemno, non ut uenirem (nam id quoque fecissem, nisi Torquatus esset) sed ut scriberem, tetigit, omisi ea, quæ in manibus habebam, abieci, quod iusseras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias: turpe est enim nobis, illum qualiscunque est, hoc primo anno egere: post moderabimur diligentius. Idẽ Pollex remittendus est, ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eũdum, cũ ob ea, quæ ad te scripsi, tum quòd Cæsar adest. Dolabella scribit, se ad me postridie Iduum. ò magistrum mole-

stum. Lepidus ad me heri uesperi literas misit Antio: nam ibi erat: habet.n.domum, quam nos uendidimus. rogat magnopere, ut sim Calendis in senatu, me et sibi, & Cæsari uehementer gratum esse facturũ. puto equidem nihil esse: dixisset.n.tibi fortasse aliquid Oppius, quoniam Balbus est æger. sed tamen malim uenire frustra, quàm desiderari, si opus esset: moleste ferrem postea, itaq; hodie Antij, cras ante meridiem domi. tu uelim, nisi te impediuisti, apud nos pridie Cal. cum Pilia.

Te spero cum Publilio confecisse. equidem Calẽdis in Tusculanum recurram: me.n.absente omnia cum illis transigi malo. Quinti fratris epistolam ad te misi, nõ satis humane illam quidẽ respondentem meis literis, sed tamen quod tibi satis sit, ut equidem existimo. tu uidebis. Heri nescio quid in strepitu uideor exaudisse, cum diceres te in Tusculanũ uenturũ: quod utinam, iterum utinam, tuo tamẽ cõmodo. Lepta me rogat, ut, si quid sibi opus sit, accurrã: mortuus.n.Babulius. Cæsar opinor ex uncia: & si nihil adhuc: sed Lepta ex triẽte. ueretur autẽ, ne nõ liceat tenere hæreditatem, ἀλόγως omnino, sed ueretur tamẽ. is igitur si accierit, accurrã: sin minus, haud ante, q̃ necesse erit. Tu Pollicẽ, cũ poteris.

CICERO ATTICO S.

LAVDATIONEM Porciæ tibi misi correctã: ac eo properaui, ut, si forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, si tibi erit commodum, magnopere cures uelim. & uelim M. Varronis, & Lollij mittas laudationem, Lollij utiq;: nam illam legi: uolo tamẽ regustare: quædã enim uix mihi credo legisse.

Atticæ primum ſalutem, quam quidem ruri eſſe arbitror. multam igitur ſalutem & Piliæ. De Tigellio, ſi quid noui. qui quidem, ut mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquiſſimam, me Phameæ defuiſſe, cum eius cauſam recepiſſem: quã quidem receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libenter: ſed Phameæ cauſa uolebam: erat enim, ſi meminiſti, in Conſulatus petitione per te mihi pollicitus, ſi quid opus eſſet: quod ego perinde tuebar, ac ſi uſus eſſem. is ad me uenit, dixitq; iudicem operã dare ſibi cõſtituiſſe eo die ipſo, quo de Seſtio noſtro lege Pompeia in conſilium iri neceſſe erat: ſcis enim dies illorum iudiciorum præſtitutos fuiſſe. reſpondi, non ignorare eum, quid ego deberẽ Seſtio, quẽ uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei nõ defuturum. ita tũ ille diſceſſit iratus. puto me tibi narraſſe. non laboraui ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autẽ narraui, cũ proxime Romæ fui, quid audiſſem, neq; nominaui Balbum minorem. habuit ſuũ negotium Gallus, ut ſcribit. ait illum, me animi cõſcientia, quòd Phameam deſtituiſſem, de ſe ſuſpicari. quare tibi hactenus mando, de illo noſtro, ſi quid poteris, exquiras: de me nequid labores. eſt bellũ aliquem libẽter odiſſe, & quemadmodũ nõ omnibus ſeruire. etſi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi iſti ſeruiunt, ſi obſeruare ſeruire eſt.

CICERO ATTICO S.

ADMONITVS quibuſdã tuis literis, ut ad Cæſarem uberiores literas mitterem, inſtituerã cũ mihi Balbus nuper in Lanuino dixiſſet, ſe, & Oppium ſcripſiſſe

ad Cæsarem, me legisse libros contra Catonem, et uehementer probasse: conscripsi de his ipsis libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolabellam: sed eius exēplū misi ad Oppiū, & Balbū, scripsiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolabellā iuberent meas literas, si ipsi exēplū probassent. ita mihi rescripserunt, nihil unquā se legisse melius: epistolamq; meā iusserunt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, ut iuberē mācipio dari seruo suo pro mea parte Heterejo cuidā fundum Brinnianū, ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. eū seruū, si tibi uidebitur, ad me mittes: opinor enim ad te etiam scripsisse Vestoriū. De aduentu Cæsaris idē, quod à te, mihi scriptū est ab Oppio, & Balbo. Miror te nihil dū cum Tigellio, uel ut hoc ipsum quantū acceperit. prorsus aueo scire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitem de obuiā itione: quid censes, nisi Alsiū? & quidem ad Murænam de hospitio scripserā: sed opinor cū Matio profectū. Salustius igitur urgebitur. Scripto iā superiore uersiculo, Eros mihi dixit, sibi Murænā liberalissime respōdisse. eo igitur utamur: nā Silius culcitras nō habet: Dida aūt, opinor, hospitibus totā uillā concessit.

CICERO ATTICO S.

AD Cæsarē quā misi epistolē, eius exēplā fugit me tū tibi mittere. nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὁμοῖόνq; scriberē: bene.n. existimo de illis libris, ut tibi corā. itaq; scripsi et ἀκολακεύτως, et tamē sic ut nihil eū existimē lecturū libētius. De Attica, nūc demum mihi est exploratū. itaq; ei deintegro gratulare.

Tigelliũ totũ mihi, et quidẽ q̃ primũ: nã pẽdeo animi. Narrabo tibi: Quintus cras, ſed ad me, an ad te, neſcio. mihi ſcripſit, Romã VIII. Cal. ſed miſi, qui inuitaret. etſi hercle iã Romã ueniẽdũ eſt, ne ille ante aduolet. Vale.

CICERO ATTICO S.

HOSPITEM mihi tã grauẽ ἀμεταμέλητον: fuit. n. periucũde. ſed cũ ſecũdis Saturnalibus ad Philippũ ueſperi ueniſſet, uilla ita cõpleta militibus eſt, ut uix triclinũ, ubi cœnaturus ipſe Cæſar eſſet, uacaret: quippe hominũ ∞∞. ſanè ſum cõmotus, quid futurũ eſſet poſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit: caſtra in agro: uilla defenſa eſt. ille tertijs Saturnalibus apud Philippũ ad horã VII. nec quenquã admiſit. rationes opinor cũ Balbo. inde ambulauit in litore. poſt horã VIII. in balneũ. tũ audiuit: de Mamurra nõ mutauit. unctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat: itaq; et edit, & bibit ἀδεῶς, et iucũde: opipare ſanè, et apparate: nec id ſolũ, ſed bene, cocto, cõdito, ſermone bono, &, ſi quæris, libẽter. præterea tribus triclinijs accepi οἱ περὶ αὐτὸν ualde copioſe. libertis minus lautis, ſeruiſq; nihil defuit: nã lautiores elegãter accepti. quid multa? homines uiſi ſumus: hoſpes tamẽ nõ is, cui diceres: amabo te, eodẽ ad me cũ reuertere. ſemel ſatis eſt σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone, φιλόλογα multa. quid q̃ris? delectatus eſt, et libenter fuit. Puteolis ſe aiebat unũ diẽ fore, alterũ ad Baias. habes hoſpitiũ, ſiue ἐπισταθμείαν: odioſam mihi duxi, nõ moleſtã. ego paulisper hic, deinde in Tuſculanũ. Dolabellæ uillã cũ præteriret, õnis armatorũ copia dextra ſiniſtra ad equũ, nec uſquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

DIVERTI ad illum, de quo tecũ mane. nihil perditius: explicari rẽ nõ poſſe: etenim, ſi ille tali ingenio exitũ nõ reperiebat, quis nunc reperiet? quid quæris? perijſſe omnĩa aiebat. quod haud ſcio an ita ſit. uerũ ille gaudens; affirmatq́; , minus diebus XX tumultum Gallicum: in ſermonem ſe poſt Idus Martij, præterquam Lepidi, ueniſſe nemini, ad ſummam, non poſſe iſtæc ſic abire. ò prudentem Oppium, qui nihilo minus illũ deſiderat, ſed loquitur nihil, quod quenquam bonũ offendat. ſed hæc hactenus.

Tu quæſo, quidquid noui (multa autem expecto) ſcribere ne pigrere, in his, de Sexto ſatis ne certũ, maxime autem de Bruto noſtro: de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæſarem ſolitum dicere: magni refert, hic quid uelit; ſed quidquid uult, ualde uult: idq́; eum animaduertiſſe, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit: ualde uehementer eum uiſum, & libere dicere. atque etiam (ut enim quidq; ſuccurrit, libet ſcribere) proxime, cum Seſtij rogatu apud eũ fuiſſem, expectaremq́; ſedẽs quoad uocarer, dixiſſe eum, ego dubitem quin ſummo in odio ſim, cum M. Cicero ſedeat, nec ſuo cõmodo me conuenire poſſit? atqui, ſi quiſquam eſt facilis, hic eſt: tamẽ nõ dubito, quin me male oderit. Hæc, & eiuſmodi multa.

ſed ad propoſitum. quidquid erit, nõ modo magnũ, ſed etiam paruũ, ſcribes. equidem nihil intermittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epiſtolas heri. ex priore theatrũ, Publiumq; cognoui, bona ſigna cõſentientis multitudi nis. plauſus uero L. Caſſio datus, etiã facetus mihi qui= dem uiſus eſt. altera epiſtola de Madaro ſcripta. apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas: proceſſi enim, ſed minus diutius ſermone enim ſum retentus, quod au= tem ad te ſcripſeram, obſcure fortaſſe, id eiuſmodi eſt. aiebat Cæſarem ſecum, quo tempore Seſtij rogatu ueni ad eum, cum expectarem ſedens, dixiſſe. ego nunc tam ſim ſtultus, ut hũc ipſum, facilem hominem, putẽ mihi eſſe amicum, cum tã diu ſedens meum cõmodum expe ctet? habes igitur φαλάκρωμα, inimiciſſimum otij, id eſt Bruti. In Tuſculanũ hodie, Lanuuij cras, inde Aſtu ræ cogitabã. Piliæ paratum eſt hoſpitium: ſed uellẽ At ticam. uerũ tibi ignoſco. quarũ utriq; ſalutẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidẽ tuæ literæ: ꝙ utinam diutius: nam Matius poſſe negabat. ecce autem ſtru= ctores noſtri ad frumentum profecti, cum inanes re= diſſent, rumorem afferunt magnum, Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari: πανικὸν cer= te: ſcripſiſſes enim. Corrumbus Balbi nullus adhuc: & mihi notum nomẽ: bellus enim eſſe dicitur architectus. Ad obſignandũ tu adhibitus non ſine cauſa uideris: uolunt enim nos ita putare: neſcio, cur nõ animo quoq;

ſentiant. ſed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quàm quidquam mali cogitare. tu, ſi quid πραγματικὸν habes, ſcribe: ſin minus, populi ἐπισημασίαν, & minorum dicta perſcribito. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quid putas me Lanuuij? at ego te iſtic quotidie aliquid noui ſuſpicor. tumẽt negotia: nã cum Matius, quid cenſes cæteros? equidẽ doleo, quod nũquã in ulla ciuitate accidit, non unà cum libertate Remp. recuperatam. horribile eſt, quæ loquuntur, quæ minitẽtur. ac uereor Gallica etiam bella, ipſe Sextus quò euadat. ſed omnia licet concurrant, Idus Martiæ conſolantur. noſtri autẽ ἥρωες, quod per ſe ipſos confici potuit, glorioſiſſime, & magnificentiſſime confecerũt. reliquæ res opes, et copias deſiderant: quas nullas habemus. hæc ego ad te, ut, ſi quid noui (nã quotidie aliqd expecto) confeſtim ad me: & ſi noui nihil, noſtro more tamẽ ne patiamur intermitti literulas: equidẽ nõ cõmittã. Vale.

CICERO ATTICO S.

SPERO tibi iã eſſe, ut uolumus, quoniã quidem ἐσίγησας ꝗ leuiter cõmotus eſſes: ſed tamẽ uelim ſcire, quid agas. Signa bella, ꝙ Caluena moleſte fert, ſe ſuſpectum eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cum ſignis legiones ueniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hiſpania? non'ne idẽ poſtulaturas? quid eas, quas Annius tranſportauit? Caninium uolui, ſed μνη=

μονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολύς. nam ista quidem Cæsaris libertorum coniuratio facile opprimeretur, si recta saperet Antonius. meam stultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deserere uiderer hunc rerum tumorem: cui certe si possem mederi, deesse nõ deberẽ: sed uides magistratus: si quidem illi magistratus: uides tamen tyranni satellites in imperijs: uides eiusdem exercitus: uides in latere ueteranos: quæ sunt εὐερίπιστα omnia: eos autem, qui orbis terræ custodijs non modo septi, uerum etiã magni esse debebant, tantummodo laudari, atq; amari, sed parietibus contineri. atq; illi quoquo modo beati, ciuitas misera. sed uelim scire, quid aduentus Octauij, num qui concursus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ suspicio. non puto equidem: sed tamen, quidquid est, scire cupio. hæc scripsi ad te proficiscens Astura III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnans primum igitur, melius esse: deinde, meliora te nuntiare. odiosa illa enim fuerant, legiones uenire. nam de Octauio susq;, deq;. expecto, quid de Mario: quem quidem ego sublatum rebar à Cæsare. Antonij colloquiũ cũ heroibus nostris pro re nata non incõmodũ: sed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Martij. nam quoniã Fundis sum cum Ligure nostro, discrucior Sestilij fundum à Verberone Curtilio possideri. quod cum dico, de toto genere dico: quid enim miserius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? etiam ne Consules, & Tribunos pl. in biẽnium, quos ille uoluit? nul=

lo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cœlo esse, tyranni facta defendi. sed uides Consules: uides reliquos magistratus, si isti magistratus: uides languorem bonorum. exultant lætitia in municipijs, dici enim nõ potest, quantopere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta: sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. hæc ad te scripsi apposita secunda mẽsa. plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quidq; agatur.

CICERO ATTICO S.

POSTRIDIE Iduũ Paulum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de Rep. alia quædam sanè pessima. à te scilicet nihil, nemo enim meorum. sed Brutum nostrũ audio uisum sub Lanuuio. ubi tandẽ est futurus? nam cum reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. ego è Formiano exiens XVII. Cal. ut inde altero die in Puteolanũ scripsi hæc. À Cicerone mihi literæ sanè πεπινωμέναι, & bene longæ. cætera autem uel fingi possunt: πίνος literarũ significat doctiorẽ. nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut uideas, ne quid ei desit. id cũ ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationẽ, & dignitatẽ, & quod idẽ intellexi tibi uideri omnino. si ergo est, uolo mense Quintili in Græciam. sunt omnia faciliora. sed cum sint ea tempora, ut certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operã, ut illum quam honestissime copiosissimeq; tueamur. hæc, & cætera, quæ ad nos pertinebunt, ut soles,

cogitabis, ad meq; , aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam uenerit, scribes. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV ME iam rebare, cum scribebas, in agris esse nostris: at ego accepi XVII. Cal. in diuersoriolo Sinuessano tuas literas. De Mario probè. etsi doleo L. Crassi nepo=potem. Optime, tam etiam Bruto nostro probari Antonium. nam quod Iuniã scribis moderate, & amice scri=ptas literas attulisse: mihi Paulus dedit ad se à fratre missas, quibus in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Reginæ fuga mihi non molesta: sed Clodia quid egerit, scribas ad me uelim. De Bizantijs curabis, ut cætera: & Pelopem ad te arcesse. ego, ut postulas, Baiana negotia, chorumq; illum, de quo scire uis, cum perspexero, tum scribam, ne quid ignores. quid Galli, quid Hispani, quid Sextus agat, uehemẽter expecto. ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseo=lam tibi tum causam otij dedisse facile patiebar: uide=bare enim mihi legenti tuas requiesse paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tuto uel solum tota Vrbe uagari posse: ueruntamen. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Rep. multa cognoui ex tuis literis: quas quidẽ multi iuges accepi uno tempore à Vestorij liberto. ad ea autem, quæ requiris, breui respondebo. primum ue=hemẽter me Cluuiana delectãt: sed quod quæris, quid

arcesserim Chrysippum: tabernæ mihi duæ corruerūt, reliquæ rimas agunt: itaque non solum inquilini, sed mures etiam migrauerunt. hanc cæteri calamitatem uocant, ego ne incommodum quidem. o Socrates, o Socratici uiri, nunquam uobis gratiam referam. Dij immortales, quàm mihi ista pro nihilo. sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem, & aucto=re Vestorio, ut hoc damnum quæstuosum sit. hic tur=ba magna est, eritq;, ut audio, maior: duo quidem quasi designati Consules. o Dij boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaq; quā seuere nos M. Curtius ac cusat, ut pudeat uiuere: neq; iniuria: nam mori mil lies præstitit, quā hæc pati, quæ mihi uidentur habitu=ra etiā uetustatem. & Balbus hic est, multumq; mecū: ad quē à Vetere literæ datæ pridie Cal. Ian. cum à se Cæcilius circunsideretur, & iam teneretur, uenisse cū maximis copijs Pacorum Parthum: ita sibi esse eū ere=ptum multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium. ita mihi uidetur bellum illud instare. sed Dolabella, & Nicias uiderint. idem Balbus meliora de Gallia XXI die literas habebat: Germanos, illasq; nationes re audi=ta de Cæsare, legatos misisse ad Aureliū, qui est proposi=tus ab Hircio, se, quod impatū eēt, esse facturos. qd quæ ris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

CICERO ATTICO S.

ITA'NE uero? hoc meus, et tuus Brutus egit, ut La nuuij esset? ut Trebonius itineribus deuijs proficiscere=tur in prouinciā? ut omnia facta, scripta, dicta, promis=

ſa, cogitata Cæſaris plus ualerent, quã ſi ipſe uiueret meminiſti ne clamare, illo ipſo primo Capitolino die ſe natum in Capitolium à Prætoribus uocari? Dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam ſat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accuſas. quid fieri tum potuit? iam pridem perieramus. meminiſti ne te clamare, cauſam perijſſe, ſi funere elatus eſſet? at ille etiã in foro cõbuſtus, laudatusq; miſerabiliter: ſeruiq;, et egentes in tecta noſtra cum facibus immiſſi. quæ deinde? ut audeant dicere, tu ne cõtra Cæſaris nutũ? hæc, & alia ferre non poſſum. itaq; γῆν πρὸ γῆς cogito. tua tamen ὑπηνέμιος nauſea iam ne plane abijt? mihi quidem ex tuis literis coniectanti ita uidebatur. redeo ad Thebaſſos, Scæuas, Frangones, hos tu exiſtimas confidere ſe illa habituros ſtantibus nobis? in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti ſunt. pacis iſti ſcilicet amatores, & non latrocinij aucto res. at ego cum tibi de Curtilio ſcripſi, Seſtilianoq; fundo, ſcripſi de Cenſorino, de Meſſala, de Plãco, de Poſthumio, de genere toto. melius fuit perijſſe illo interfecto, quod nunquã accidiſſet, quàm hæc uidere. Octauius Neapolim uenit XIIII. Cal. ibi eum Balbus mane poſtridie: eodemq; die mecum in Cumano: illũ hæreditatem aditurum. ſed, ut ſcribis, ῥιζόθεμιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res eſt, ut debet, eritq; curæ. Quod quæris, iam ne ad centena Cluuianum: aduentare uidetur: ſed primo anno LXXX deterſimus. Quintus pater ad me grauia de filio, maxime quod matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardenteis in eum literas ad me miſit.

ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me uelim, & hercule si quid aliud. uehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVS tertius dedi ad te epistolam lõgiorem. nunc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Asturæ Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis. an censebas aliter? equidem etiam maiore expecto. cum equidem concionem lego de tanto uiro, de clarissimo ciue, ferre non queo. etsi ista iam ad risum. sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum: ut nostri illi non heroes, sed Dij futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. uerum illis magna consolatio conscientia maximi, & clarissimi facti: nobis quæ? qui interfecto Rege liberi non sumus. sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ scribis, iucũda mihi sunt, uelim sint prospera. ꝙ uero curæ tibi est, ut ei suppeditetur ad usum, et cultum copiose, per mihi gratum est: idq; ut facias, te etiam rogo. De Buthrotijs, & tu recte cogitas, & ego non dimitto istam curam, suscipiam omnem etiã actionem, quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipsum diligẽtia uincis, res ad centena perducitur. ruina rem non fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorem. Hic mecum Balbus, Hircius, Pansa. modo uenit Octauius, & quidem in proximam uillam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane uadit. Vale.

CICERO ATTICO S.

O MI Attice, uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnam, ac doloris. quæ mihi istinc afferũtur? quæ hic uideo? ὢ πράξεως καλῆς μὲν ἀτελοῦς δέ. scis, quàm diligam Siculos, & q̃ illã clientelam honestam iudicẽ. multa illis Cæsar, neq; me inuito. etsi latinitas erat non ferenda: ueruntamẽ. ecce autem Antonius accepta grandi pecunia, fixit legẽ, à Dictatore comitijs latã, qua Siculi ciues Romani: cuius rei uiuo illo mẽtio nulla. quid? Deiotari nostri causa nõ similis? dignus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. sexcenta similia. uerum illuc refero. tam claram, tamq; testatam rem, tamq; iustam Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quo ista plura. Nobiscum hic perhonorifice, & amice Octauius: quem quidem sui Cæsarem salutabãt, Philippus non, itaq; ne nos quidem quem nego posse bonũ ciuẽ: ita multi circunstant, qui quidem nostris mortẽ minitantur. negat hæc ferri posse. quid cẽses, cũ Romã puer uenerit, ubi nostri liberatores tuto esse nõ possunt? qui quidem semper erunt clari, conscientia uero facti sui etiam beati: sed nos (nisi me fallit) iacebimus. itaq; exire aueo, ubi nec Pelopidarũ inquit. haud amo uel hos designatos, qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud aquas quidem acquiescere liceret. sed hoc meæ nimiæ facilitatis: nã id erat quõdã quasi necesse: nunc, quoquo modo se res habet, nõ est item, quàm dudum. nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamẽ, non ut delecter meis literis, sed ut eliciã tuas. tu, si quid erit

de cæteris, de Bruto utiq; quidquid erit. hæc conscripsi X. Cal. accubans apud Vestorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum. Septimo deniq; die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant à te XIII. Cal. datæ: quibus quæris, atq; etiam me ipsum ne scire arbitraris, utrū magis tumulis, prospectuq́;, an ambulatione ἁλιτενεῖ delecter. est mehercule, ut dicis, utriusq; loci tāta amœnitas, ut dubitē, utra āteponēda sit.

Ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσορόωντες
Δείδιμεν. ἐν δοιῇ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quamuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduentu ad suas legiones, in quo spem maximam uideo: tamen, si est bellum ciuile futurū, quod certe erit, si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse certo scio; quid nobis faciendum est, ignoro: neq; enim iam licebit, quod Cæsaris bello licuit, neq; huc, neq; illuc: quencūq; enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæsaris putabit (lætitiam autem apertissime tulimus omnes) hūc in hostiū numero habebit. quæ res ad cædem maximam spectat. restat, ut in castra Sexti, aut, si forte, Bruti nos conferamus. res odiosa, & aliena nostris ætatibus, & incerto exitu belli: & nescio quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

Τέκνον ἐμὸν οὔτοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

sed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quàm rō pōt. nos aūt id uideamus, quod in nobis ipsis esse debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & sapiēter feramus, & accidisse hominibus meminerimus, nosq́; cum

multum literæ, tum non minimũ Idus quoq; Martiæ consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua solicitor, ita multa ueniunt in mentẽ in utranque partem. proficiscor, ut constituerã, legatus in Græciam: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, ꝙ Reip. defuerim tam graui tempore. sin autem mansero, equidẽ uideo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim Reip. iã illa consilia priuata sunt, ꝙ sentio ualde esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum cõsilium cepi legari ab Cæsare. tota igitur hac de re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epistolam tuam: scribis enim esse rumores, me, ad lacum quod habeo, uenditurum, minusculã uero uillam utique Quinto traditurũ, uel impenso pretio, quó introducatur, ut tibi Quintus F. dixerit, dota Aquilia. ego uero de uẽditiõe nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore: satis enim torquetur debitione dotis, in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit. à ducenda autem uxore sic abhorret, ut quidquã libero lectulo neget esse iucũdius. sed hæc quoq; hactenus: redeo enim ad miseram, seu nullam potius Remp.

M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodij: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces: misi enim tibi exemplum: quàm dissolute, quàm turpiter, quamq́; perniciose, ut non nunquã Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis: quæ enim Cæsar nũquã neq; fecisset, neq; passus esset,

ea nunc ex falsis eius commentarijs proferuntur. ego autem Antonio facillimum me præbui: etenim ille, quoniam semel induxit animum, sibi licere quod uellet, fecisset nihilo minus me inuito. itaque mearum quoque literarum misi tibi exemplum. Vale.

Antonius Cos. S. D. Ciceroni.

OCCVPATIONIBVS est factum meis, & subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerem. quã ob causam uereor, ne absentia mea leuior sit apud te. quòd si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te; gaudebo. À Cæsare petij, ut Sex. Clodium restitueret, impetraui. erat mihi in animo ẽt tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd si duriorem te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos. patere, obsecro te, pro Rep. uideri gessisse simultatem cum patre eius: non contempseris hanc familiam: honestius enim, & libentius deponimus inimicitias Reip. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hanc opinionẽ iam nũc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, nõ esse tradendas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abesse certum habeo. tamen arbitror

malle te quietam ſenectutem,et honorificã potius age re,quàm ſolicitã.poſtremo,meo iure te hoc beneficiũ ro go:nihil.n.non tua cauſa feci.quòd ſi non impetro,per me Clodio daturus nõ ſum:ut intelligas,quãti apud me auctoritas tua ſit,atq; eo te placabiliorẽ præbeas. Vale.

Cicero Antonio Cos. S.

QVOD mecum per literas agis,unam ob cauſam mallẽ coràm egiſſes:non.n.ſolum ex oratione, ſed etiã ex uultu,& oculis,& fronte(ut aiunt) meum erga te amorem perſpicere potuiſſes: nam cum te ſemper ama ui,primum tuo ſtudio,poſt etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus reſpub.te mihi ita cõmendauit,ut cariorẽ habeam neminem. literæ uero tuæ tum aman tiſſime,tũ honorificentiſſime ſcriptæ ſic me affecerunt, ut non dare tibi beneficiũ uiderer,ſed accipere à te ita petente,ut inimicum meũ,neceſſarium tuum me inui to ſeruare nolles,cũ id nullo negotio facere poſſes. ego uero tibi iſtuc mi Antoni remitto, atq; ita,ut me à te, cũ his uerbis ſcripſeris,liberaliſſime,atq; honorificẽtiſſi me tractatum exiſtimem.idq́; cum totum,quoquo mo do ſe res haberet,tibi dandum putarẽ,tum do etiã hu- manitati,& naturæ meæ:nihil enim unquã non mo- do acerbum in me fuit,ſed ne paulo quidẽ triſtius,aut ſeuerius,quàm neceſſitas reipub.poſtulauit. accedit,ut ne in ipſum quidẽ Clodium meũ inſigne odium fuerit unquam:ſemperq́; ita ſtatui, non eſſe inſectandos ini- micorum amicos,præſertim humiliores,nec his præſidijs nõſmet ipſos eſſe ſpoliandos.nam de puero Clodio tuas parteis eſſe arbitror, ut eius animum tenerum,quẽad-

modũ ſcribis,his opinionibus imbuas,ut ne quas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur: cõtendi cũ P. Clodio,cum ego publicã cauſam,ille ſuã defenderet. noſtras cõtentiones reſp. dijudicauit. ſi uiueret,mihi cũ illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniã hoc à me ſic petis,ut,quæ tua poteſtas eſt, ea neges, teme inuito uſurum,puero quoq; hoc à me dabis,ſi tibi uidebitur:nõ quo aut ætas noſtra ab illius ætate quidquã debeat periculi ſuſpicari,aut dignitas mea ullã contentionẽ extimeſcat; ſed ut noſmet ipſi inter nos cõiũctiores ſimus,ꝗ adhuc fuimus, interpellantibus. n. his inimicitijs,animus tuus mihi magis patuit,quàm domus. ſed hæc hactẽus. illud extremũ. ego,quæ te uelle,quæq; ad te pertinere arbitrabor,ſẽper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciam. hoc uelim tibi penitus perſuadeas.

CICERO ATTICO S.

ITERA dum eadem iſta mihi. coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus ſolus ne? etſi addis Lamiam:quod demiror equidem:ſed ſcire cupio, qui fuerint alij,quãquã ſatis ſcio,niſi improbũ neminẽ. explanabis igitur hoc diligẽtius. ego autem caſu cũ dediſſem ad te literas VI. Cal. ſatis multis uerbis,tribus ferè horis poſt accepi tuas,et magni quidem ponderis. itaque loca tua plena facetiarum,de hæreſi Veſtoriana,& de Pherionum more Puteolano,riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere. Πολιτικώτερα illa uideamus. ita Brutos,Caſſiumq; defendis,quaſi eos ego reprehẽdã,quos ſatis laudare non poſſum. rerũ ego uitia collegi, non hominũ: ſublato enim tyranno, tyrannida manere uideo:nam

quæ ille facturus non fuit, ea fiũt, ut de Clodio: de quo mihi exploratum est, illum non modo non facturum, sed etiam ne passurum quidem fuisse. sequetur Rufio Vestorianus, Victor nũquã scriptus, cæteri, quis nõ? cui seruire ipsi nõ potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum non uenire? fac id potuisse aliquo modo: num, etiam cum uenissemus, libere potuimus sententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præsidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam sessionem Capitolinã mihi non placuisse, tu testis es. quid ergo? culpa ista Brutorum? minime illorum quidem, sed aliorum Brutorum, qui se cautos, ac sapienteis putant: quibus satis fuit lætari, non nullis etiã gratulari, nullis permanere. sed præterita omittamus: istos omni cura, præsidioq; tueamur; & quemadmodum tu præcipis, contenti Idibus Martijs simus: quæ quidem nostris amicis diuinis uiris aditum ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederunt. recordare tua. non ne meministi clamare te, omnia periisse, si ille funere elatus esset? sapienter id quidem: itaque ex eo quæ manarint, uides. Quæ scribis Calendis Iunij Antonium de prouincijs relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utriusq; dies prorogetur: licebit ne decerni libere? si licuerit, libertatẽ esse recuperatam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapines scribis ad Opis fieri, quas nos quoque tum uidebamus. ne nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi sumus. ita laus illorum est, culpa nostra. & hortaris me, ut historias scribam: ut col-

ligam tanta eorum ſcelera, à quibus etiam nunc obſide mur? potero ne eos ipſos non laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? nec mehercule me rauduſculum mo uet: ſed homines beneuolos, qualeſcũque ſunt, graue eſt inſequi cõtumelia. ſed de omnibus meis cõſilijs, ut ſcribis, existimo exploratius nos ad Cal. Iun. ſtatuere poſſe: ad quas adero, et omni ope, atque opera enitar, adiuuãte me ſcilicet auctoritate tua, et gratia, et ſumma æquitate cauſæ, ut de Buthrotijs S. C. quale ſcribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etſi tibi dederam ſuperiore epiſtola cogitandum. tu autem quaſi iam recuperata rep. uicinis tuis Maſſilienſibus ſua red dis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, reſti tui fortaſſe poſſunt, auctoritate non poſſunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA breuis, quæ poſtea à te ſcripta eſt, ſanè mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiuſdẽ ad te literis. poſſe uidentur eſſe meliora, quã adhuc fuerint: ſed nobis, ubi ſimus, & quò iam nos cõferamus, prouidẽdum eſt. ò mirificum Dolabellã meum: i. i. n. dico meũ, antea (crede mihi) ſubdubitabã. magnã ἀναθεώρησιν res habet: de ſaxo, in crucem, columnã tollere, locum illum ſternendum locare. quid quæris? heroica. ſuſtuliſſe mihi uidetur ſimulationem deſiderij, adhuc quæ ſerpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculoſa noſtris tyrãnoctonis eſſet. nũc prorſus aſſentior tuis literis, ſperóq; meliora. quanquam iſtos ferre non poſſum: qui dum ſe pacem uelle ſimulãt, acta nefaria defendunt. ſed non poſſunt omnia ſimul. incipit

res melius ire, quã putaram. nec uero discedam, nisi cũ tu id me honeste putabis facere posse. Bruto certe meo nullo loco deero: idq́; etiam si mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter eius singularẽ, incredibilemq́; uirtutem. Piliæ nostræ uillam totã, quæq́; in uilla sunt, trado, in Pompeianum ipse proficiscens Calendis Maij. quàm uelim Bruto persuadeas, ut Asturæ sit. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. conscendens ab hortis Cluuianis in phaselum epicopum has dedi literas, cum Piliæ nostræ uillã ad Lucrinũ, uillicosq́; procuratores tradidissem. ipse autem eo die in Pæti nostri tyrotarichũ imminebam, per paucis diebus in Pompeianũ, post in hæc Puteolana, & Cumana regna renauigare. o loca cæteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine pene fugiẽda. Sed ad rẽ ut ueniam, o Dolabellæ nostri magnam ἀριστείαν. quanta est ἀναθεώρησις. equidem laudare eum, & hortari non desisto. recte tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de uiro sentias. mihi quidem uidetur Brutus noster iam uel coronã auream per forum ferre posse: quis enim audeat uiolare, proposita cruce, uel saxo? præsertim tantis plausibus, tanta approbatione infirmorum? nunc mi Attice me fac ut expedias. cupio, cũ Bruto nostro affatim satisfecerim, excurrere in Græciã. magni interest Ciceronis, uel mea potius, uel mehercule utriusq́;, me interuenire discenti. nam epistola Leonidæ, quam ad me misisti, quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi satis laudari uidebitur, cũ ita laudabitur, QVO MO-

DO NVNC EST. non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis. Herodi autem mandaram, ut mihi κατὰ μίτον scriberet: à quo adhuc nulla litera est. uereor ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognossem, iucundum putaret fore. Quòd ad Xenonem scripsisti, ualde mihi gratum est: nihil enim deesse Ciceroni, tum ad officium, tum ad existimationẽ meã pertinet.

Flammã Flaminiũ audio Romæ esse. ad eũ scripsi, me tibi mãdasse per literas, ut de Montani negotio cũ eo loquerere. & uelim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam, & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ne pro se quodam modo dependatur. De Attica pergratũ mihi fecisti, quòd curasti, ante scirem recte esse, quàm non belle fuisse. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN Pompeianum ueni V. Cal. Maij, cum pridie, ut antea ad te scripsi, Piliam in Cumano collocauissem. ibi mihi cœnãti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto prid. Cal. in quibus multa sapienter, sed tamen talia, (quemadmodum tute scribebas) ut omne cõsilium in fortuna positũ uideretur. itaq; his de rebus ex tempore, & coràm. De Buthrotio negotio utinam quidem Antonium cõueniam: multum profecto proficiam. sed non arbitrantur eum à Capua declinaturũ. quò quidẽ metuo ne magno Reip. malo uenerit. quod idem L. Cæsari uidebatur, quem pridie Neapoli affectũ grauiter uideram. quã ob rem ista nobis ad Cal. Iun. tractanda, & perficienda sunt. sed hactenus. Quin-

tus filius ad patrē acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum uenissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercā non esse laturū. sed hoc tolerabile fortasse, illud uero? se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. ò perditū hominē. sed μελήσει. Ad Brutū nostrū, & Cassium, et ad Dolabellā epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, nō ut deliberarē reddendæ ne essent, (plane enim iudico esse reddendas) sed ꝙ non dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum uidebitur, meq; tibi hoc onus impo nere patiere. quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima.

Librum meum illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, perpoliui. ista uero, quæ tu contexi uis, aliud quoddam separatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo cōtra illas nefarias parteis uiuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidē mirabiliter: nunc quacunque nos commouimus, ad Cæsaris nō modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

Cicero Dolabellæ Cos. suo S.

ETSI contentus erā mi Dolabella tua gloria, satisq; ex ea magnā lætitiam, uoluptatemq; cupiebā: tamen nō possum nō cōfiteri cumulari me maximo gaudio, ꝙ uulgo hominū opinio sociū me ascribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis

causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs fre quentes necessarij mei) quin omnes, cum te summis lau dibus ad cœlũ extulerũt, mihi continuo maximas gra= tias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præ= ceptis, & consilijs obtemperans, præstantissimum te ci= uẽ, & singularem Consulẽ præbeas. quibus ego quan= quam uerissime possim respondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquã egere consi lio: tamen neq; plane assentior, ne imminuã tuam lau dem, si omnis à meis consilijs profecta uideatur: neque ualde nego: sum enim auidior, etiã quã satis est, gloriæ. & tamen nõ alienum est dignitate tua, quod ipsi Aga memnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem in consilijs capiendis Nestorem; mihi uero gloriosum te iuuenem Consulem florere laudibus, quasi alumnũ di= sciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenissem, quãquã erat oppressus totius cor poris doloribus, tamen ante, quã me plane salutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tãtũ uales apud Dolabellã, quãtũ si ego apud sororis filium ualerem, iã salui esse possemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem, post te Consulem, so= lum possum uere Consulem dicere. deinde multa de fa cto, ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præ clarius actum unquam, nihil Reip. salutarius. atque hæc una uox omnium est. à te autem peto, ut me hãc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudũ ue nire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim ioca= tus sum) libẽtius omneis meas, si modo sunt aliquæ meæ

laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem ex hauserim ex tuis: nam cũ te semper tantũ dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquã in amore fuerit ardentius: nihil est enim, mihi crede, uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. semper amaui, ut scis, M. Brutũ propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, singularẽ probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Martijs tantũ accessit ad amorẽ, ut mirarer locũ fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatũ etiã uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexisse. quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, et gloriæ seruias? proponã tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorẽ, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus gestis, nõ tui similem esse. quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa seueritas animaduersionis nõ modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset & cum bonis omnibus, tũ infimo cuiq; gratissima. hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed cõtingit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atq; consilij: legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim tũ accessus à te ad causam facti, tũ recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium cõcessu daret. liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu.

neque solum ad tempus maximam utilitatẽ attulisti, sed etiam ad exẽplum. quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibiq; non modo tuendos, sed etiã ornandos illos uiros, à quibus initiũ libertatis profectũ est. sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero. tu quoniam Remp. nosq; conseruas, fac, ut diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias. Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS me iã agitas, ꝙ rẽ gestã Dolabellæ nimis in cœlum uidear efferre. ego autem, quanquã sanè probo factum, tamẽ, ut tantopere laudarem, adductus sum tuis & unis, & alteris literis. sed totum se à te abalienauit Dolabella, ea de causa, qua me quoque sibi inimicissimum reddidit. ò hominem pudenté. Cal. Ian. debuit: adhuc nõ soluit, præsertim cum se maximo ære alieno Faberij manu liberarit, & opem ab eo petierit. licet. n. iocari, ne me ualde conturbatũ putes. atque ego ad eum VIII. Id. literas dederam bene mane. eodem autẽ die tuas literas uesperi acceperam in Pompeiano, sanè celeriter, tertio abs te die. sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad Dolabellã literas dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat. Albianũ te confecisse arbitror. De Petulciano nomine, ꝙ mihi suppeditatus es, gratissimũ est, et simile tuorũ omniũ. sed ego Erotẽ ad ista expediẽda factũ mihi uidebar reliquisse: cuius non sine magna culpa uacillarũt. sed cũ ipso uidero. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ. Seruius proficiscens ꝙ desperanter tecũ locutus est, minime miror, neque ei

quidquã in deſperatione concedo. Brutus noſter ſingu=
laris uir ſi in ſenatũ nõ eſt Cal. Iun. uẽturus, quid factu
rus ſit in foro, neſcio. ſed hoc ipſe melius. ego ex his,
quæ parari uideo, nõ multũ Idibus Martijs profectũ iu
dico: itaque de Græcia quotidie magis. et magis cogito:
nec. n. Bruto meo exiliũ, ut ſcribis ipſe, meditãti uideo
quid prodeſſe poſſim. Leonidæ me literæ non ſatis dele
ctarunt. De Herode tibi aſſentior. Saufeium legiſſe
uellem. Ego ex Pompeiano VI. Idus Maij cogitabam.

CICERO ATTICO S.

NONIS Maij, cũ eſſem Pompeiano, accepi binas
à te literas, alteras ſexto die, alteras quarto. ad ſuperio
res igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune ti=
bi Barnachum literas reddidiſſe. tu uero cũ Caſſio, ut
cætera. quàm cõmode autem, quòd id ipſum, quod me
mones, quatriduo ante ad eũ ſcripſeram, exemplumq;
mearum literarum ad te miſeram. ſed cũ Dolabellæ a=
uaritia, ſic enim tu ad me ſcripſeras, magna deſpera=
tione affectus eſſem, ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ.
ille exilium meditari. nos autem alium portũ propio=
rem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem
peruehi florente Bruto noſtro, conſtitutaq; Rep. ſed nũc
quidem, ut ſcribis, non utrum uis: aſſentiris enim mi=
hi, noſtram ætatem præſertim, à caſtris ciuilibus abhor
rere. M. Antonius ad me tantum de Clodio reſcri=
pſit, meam lenitatem, & clementiam & ſibi eſſe gra=
tam, & mihi uoluptati magnæ fore. ſed Panſa furere
uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro; et loquitur ſeue
re, ſi uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi qui=

dem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer improbat. De coronatis, cum sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia: postremo se libenter uituperationem subire, ꝙ amaret etiam mortuum Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter: ego etiam ad Sicam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Seruij oratione͞ cognosco: in qua plus timoris uideo, quàm consilij. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est: huc enim Cerelia missa ab istis est legata ad me: cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere. Antonium si uidero, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores literas. quãquam de Seruio iam rescripsi me facere magnam πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita uidetur, nõ potuisse maior tali re, taliq; te͞pore. sed tame͞ qdquid ei tribuo. tribuo ex tuis literis. tibi uero assentior maiore͞ πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ. Quod autem laudas me, quòd nihil ante de profectione constituam, quã, ista quò euasura sint, uidero: muto sententiã, neque quidquam tamen ante, quã te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam uillam, cellamq; tradidi, eamq; cogitabam V. Id. uidere. tu Atticæ salutem dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S.

È POMPEIANO naui aduectus sum in Luculli no

ſtri hoſpitium VI. Id. hora ferè tertia. egreſſus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, Nonis Maij datas: à Lucullo poſtridie eadē ferè hora, qua ueni, VII. Id. Lanuuio datas. audi igitur ad omneis. Primum quæ de re mea geſta & in ſolutione, & in Albiano negotio, grata. de tuo autē, cum in Pōpeiano eſſem, Miſſenum uenit Antonius: inde ante diſceſſit, quàm illū ueniſſe audiſſem: à quo in Samnium. uide, quid ſperes. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præclara. iā uel ſibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum: tam enim Caſſij ſunt iam, quàm Bruti ſerēdi. De Regina uelim, atq; etiā de Cæſare illo. perſolui primæ epiſtolæ. uenio ad ſecundam. De Quintis, Buthroto, cum uenero, ut ſcribis. Quòd Ciceroni ſuppeditas, gratū. Quòd errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto: ſic ſe res habet: aut nulla erit, aut ab iſto, iſtis'ue ſeruabitur. Quod me hortaris, ut ſcriptam concionem mittā: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earū rerum, in quibus ſatis exercitati ſumus. nemo unquā neque poeta, neque orator fuit, qui quēquā meliorem, quàm ſe arbitraretur. hoc etiā malis cōtigit: quid tu Bruto putas & ingenioſo, & erudito? de quo etiam experti ſumus nuper in edicto. ſcripſerā rogatu tuo. meū mihi placebat, illi ſuū. quin etiā cum ipſius precibus penè adductus, ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiā tibi ſcripſit, ſibi illud, quod mihi placeret, non probari. quare ſine quæſo ſibi quenque ſcribere: ſuā cuique ſpōſam, mihi meā. ſuum cuique amorem, mihi meum. nō

ſcire : hoc enim Attilius poeta duriſſimus. atque utinã liceat iſti concionari : cui ſi eſſe in Vrbe tuto licebit, uicimus : ducem enim noui belli ciuilis aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur, qui facile uincantur. uenio ad tertiam. Gratas fuiſſe meas literas Bruto, & Caſſio, gaudeo. itaque ijs reſcripſi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, ſed uiuit, habitatq; cum Balbo: qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolabellam ualde placere tibi uideo : mihi quidem egregie. Cum Panſa uixi in Pompeiano. is planè mihi probabat ſe bene ſentire, & cupere pacem. Cauſam armorum quæri planè uideo. Edictum Bruti, & Caſsij probo. Quæris, ut ſuſcipiam cogitationem quidnam iſtis agendum putem : conſilia temporum ſunt, quæ in horas commutari uides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profeciſſe permultum uidetur. prorſus ibat res. nunc autem uidemur habituri ducem : quod unum municipia, boniq; deſiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti noſtri uulticulus ab iſta oratione deterret? Quintus filius, ut ſcribis, eſt dextella. per eum igitur, quod uolemus, facile auferemus.

Expecto, ſi, ut putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc ſcripſi : ſtatim enim Caſsij tabellarius. erat continuo Piliam ſalutaturus : deinde ad epulas Veſtorij, nauicula. Atticæ plurimam ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulo ante dedissem ad te Cassij tabellario literas, V. Id. uenit noster tabellarius, & quidem portẽti simile, sine tuis literis. sed cito cõieci, Lanuuij te fuisse. Eros aũt festinauit, ut ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea (non dum enim meas acceperat) rescripsit ad eas, quarum exẽplum tibi miseram, sanè luculente. ad me autem, cum Cassij tabellarium dimisissem, statim Balbus. ò Dij boni, quàm facile perspiceres timere otium. & nosti uirum, quàm tectus: sed tamen Antonij consilia narrabat, illũ circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirẽt, idq; se facturos esse iurarent: ut rata omnes haberent, eaq; Duumuiri omnibus mẽsibus inspicerent. quæstus est etiam de sua inuidia. eaq; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil sinceri. mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra: acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni hæredem relictum? quid autem absurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiã hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni possideri. legendus mihi sæpius est Cato maior ad te missus: amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia: sed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui apposita secunda mensa, apud Vestorium. postridie apud Hircium cogitabam. & quidẽ πεντέλοιπον, sic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo est istorum, qui otium non ti-

meat. quare talaria uideamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam uelim dicas. Expecto Octauij concionem, & si quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. primũ igitur scire te uolui, me hinc Arpinum XVI. Cal. Iun. eò igitur mittes, si quid erit posthac: (quanquã ipse iã iamq; adero) cupio enim ante, quã Romã uenio, odorari diligentius, quid futurum sit: quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliantur. meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quẽ Brutus noster sauciauit: &, si quæris, (perspexi enim plane) timent otiũ: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamq; præ se ferunt, uirum clarissimum interfectum, totã remp. illius interitu perturbatã: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiã illi malo fuisse: qua si usus non fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi aũt uenit in mẽtem, si Pompeius cũ exercitu firmo ueniat, quod est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me species, cogitatioq; perturbat: neque enim iã, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit: nam aperte lætati sumus. deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tũ & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. itaq; me Idus Martiæ non tam consolantur, quàm antea: magnum

enim mendū continent. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν δ᾽ ἀποθοῦνται ψόγον. sed si tu melius quippiam speras, quòd & plura audis, & interes consilijs, scribas ad me uelim, simulq; cogites, quid agendum nobis sit super legatione uotiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in senatu Calendis: dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in senatu fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O' FACTVM male de Alexione. incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec mehercule ex ea parte maxime, quòd plerique mecū: ad quē igitur medicū te conferes? quid mihi iam medico? aut, si opus est, tanta inopia est? amorem erga me, humanitatem, suauitatemq; desidero. etiam illud, quid est, quod non pertimescendum sit, cum hominem temperantem, summum medicum tantus improuiso morbus oppresserit? sed ad hæc omnia una consolatio est, quòd ea conditione nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio, iam antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentum: uenit enim Missenum, cum ego essem in Pompeiano: inde ante profectus est, quàm ego eum uenisse cognoui. sed casu, cum legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei

legi; & egi primũ, quod attinet: nihil mihi concedebat. deinde ad summum, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius Consulatus sui. cum Antonio autem sic agemus, ut perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonam spem te significas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perspexi, cum à me XVII. Cal. de Puteolano Neapolim Pansæ conueniendi causa proficisceretur Hircius, omnem eius sensum: seduxi enim, & ad pacem sum cohortatus. non poterat scilicet negare se uelle pacem, sed non minus se nostrorum arma timere, quàm Antonij, & tamen utrosque non sine causa præsidiũ habere, se autem utraque arma metuere. quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi assentior. patri quidem gratissimæ, & bellæ tuæ literæ fuerunt. Cereliæ uero facile satisfeci. nec ualde laborare mihi uisa est: & si illa, ego certe non laborarem. istã uero, quam tibi molestam scribis esse, auditam à te esse omnino demiror. nã quòd eã collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, & filia: τοῦτο δ' εὔλογον. quid est hoc? quid est autem, cur ego personatus ambulem? parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas: ad me quoque scripsit: & fortasse faciam: sed plane, quid uelit, nescio: quid enim illi afferre consilij possum, cum ipse egeam consilio? & cum ille suæ immortalitati melius, quàm nostro otio consuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flamma, obsecro te, si quid potes. Here dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum. ibi penè ualentem uideram

Piliam. quin etiam paulo clàm ijs eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. mansi igitur eo die in Sinuessano, atque inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaraui. erat autem nihil noui, quod aut scriberem, aut ex te quærerem: nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in concione Capitolina, petiuitq; à me, ut eam ne ambitiose corrigerem ante, quàm ederet. est autem oratio scripta elegantissime sententijs, uerbis, ut nihil possit ultra. ego tamen, si illam causam habuissem, scripsissem ardẽtius. ὑπόθεσις, uides, quæ sit, persona dicentis. itaque eam corrigere non potui: quo enim in genere Brutus noster esse uult, & quod iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita consecutus est ea oratione, ut elegantius nihil esse possit. sed ego solus alius sum, siue hoc recte, siue non recte. tu tamen uelim orationem legas, nisi forte iam legisti, certioremq; me facias, quid iudices ipse. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges posse & ἀττικώτατα grauissime dici. sed hæc coràm. nunc nec sine epistola, nec cum inani epistola uolui ad te Metrodorũ uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

XV. Cal. è Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas: in quibus nimis multa de Buthroto: nõ.n. tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, quàm mihi: sic.n. decet, te mea curare, tua me. quã ob rem id qui-

dem sic susceptum est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum esse, cognoui tuis literis & aliis, sordide: sed id quale fuerit, nescio: nihil enim scripsisti. De Menedemo, probe. Quintus certe ea dictitat, quæ scribis. Consilium meum à te probari, quòd ea non scribã, quæ tu à me postularis, facile patior: multóq; magis id probabis, si orationem eam, de qua hodie ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, ea uera sunt. sed non satis hoc mihi uideris tibi persuasisse, quid de Buthrotiis nostris per senatum speres cõfici posse. quod puto (tantũ enim uideo) non uidemur esse uicturi. sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem sentio, quod tu: ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Posthumus mihi procuratores nõ placent. Saserna collega dignus. sed isti omnes, quemadmodũ sentis, nõ minus otium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: sed ne ipse quidem id fieri posse confidit, itaque alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te confirmat, sanè gaudeo: neque. n. ullũ est perfugiũ aut melius, aut paratius. Flãma quòd bene loquitur, non moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua laboras, quæ sit, ignoro. hos tamen πεντέλοιπον mouere ista uidentur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: sed quoniam inciderat in tam graué morbũ, bene actũ cũ illo arbitror. quos tamen secundos hæredes, scire uellem, & diem testamenti. Vale.

CICERO ATTICO S.

XI. Cal. accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respõdisti. una erat XV. Cal. altera XII. data. ad

ſuperiorem igitur. Prius accurres in Tuſculanum, ut ſcribis: quò me VI. Cal. uenturum arbitrabar. Quod ſcribis parendum uictoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora. nam illa, quæ recordaris Lentulo, et Marcello Coss. acta in æde Apollinis; nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tempus, præſertim cum Marcellum ſcribas, alioſq; diſcedere. erit igitur nobis coràm odorandum, & conſtituendum, tuto ne Romæ eſſe poſſimus. noui conuentus habitatores ſanè mouēt: in magnis enim uerſamur anguſtijs. ſed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui, hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratum. De Mario ſcripſi iam pridē ad Dolabellam accuratiſſime, modo literæ redditæ ſint. eius cauſa & cupio, & debeo. Venio ad propiorē. Cognoui de Alexione, quæ deſiderabam. Hircius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, uolo peius eſſe. De Quinto filio, ut ſcribis, ἅλις. de patre coràm agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiuncula idem te, quod me, ſentire uideo: ſed parum intelligo, quid me uelis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cū ille ediderit. qui tandē conuenit? an ſicut in tyrānū iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribentur à nobis? ſed alio modo, & tempore. De ſella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiā XIIII. ordines. Brutū apud me fuiſſe gaudeo, modo & libenter fuerit, & ſat diu.

CICERO ATTICO S.

X. Cal. VIII. ferè à Q. Fuſio uenit tabellarius, neſcio quid ab eo literularum, ut me ſibi reſtituerē, ſanè

insulse, ut solet: nisi forte, quem non ames, omnia ui dentur insulse fieri. scripsi ita, ut te probaturum existi mem. mihi duas à te epistolas reddidit, unam XI. al teram X. Cal. ad recentiorem prius. & leuiorē laudo: si uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antonij
* consilia narras turbulenta: atque utinam potius per populum agat, quàm per senatum: quod quidem ita credo. sed mihi totum eius consilium ad bellum specta re uidetur, si quidem D. Bruto prouincia eripitur. quo modo ego de illius neruis existimo, non uidetur fie ri posse sine bello. sed non cupio, quoniam cauetur Bu throtijs. rides? ast condoleo non mea potius assiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciundum sit: iam pridem me illa ἀπορία solicitat: itaque stulta iam Iduum Martiarum est con solatio: animis enim usi sumus uirilibus, consilijs, mihi crede, puerilibus: excisa enim est arbor, non euul sa: itaque, quàm fruticetur, uides. redeamus igitur, quoniam sæpe usurpas, ad Tusculanas disputationes. Saufeium pete. celemus: ego nunquam indicabo.

Quod te à Bruto scribis, ut certior fieret, quo die in Tusculanū essem futurus: ut ad te ante scripsi, VI. Cal. & quidem ibi te quamprimum peruidere uelim: puto enim nobis Lanuuium eundum, & quidem non sine multo sermone. sed μελήσει. Redeo ad superio rem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotijs: quæ mihi sunt inclusa medullis: sit modo, tu scribis, locus agendi. De oratione Bruti, prorsus contendis committere, tam multis uerbis agis. ego ne ut eam causam, quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo?

nulla παρεγχείρησις fieri potest contumeliosior. at, inquis, ἡρακλείδιον aliquod. non recuso id quidem, sed & componendum argumentum est, & scribendi expectandum tempus maturius. licet enim de me, ut libet, existimes: uelim quidem quamoptime: si hæc ita manant, ut uidentur, (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant: ille.n.nunquã reuertisset, nos timor cõfirmare eius acta non coegisset: aut (ut in Sauseianam, reliquasq; Tusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium hortaris) ita gratiosi eramus apud illum, quem Dij mortuum perdant, ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. rubeo, mihi crede: sed iam scripseram, delere nolui. De Menedemo, uellem uerum fuisset. De Regina, uelim uerum sit. cætera coràm, & maxime quid nostris faciendum sit, quid etiam nobis, si Antonius militibus obsessurus est senatũ. hanc epistolam si illius tabellario dedissem, ueritus sum, ne solueret: itaque misi dedita opera: erat enim rescribendum tuis. Quàm uellem, Bruto studium tuum nauare potuisses. ego igitur ad eum literas. Ad Dolabellam Tironem misi cũ mandatis, & literis. eum ad te uocabis, &, si quid habebis, quod placeat, scribes. ecce autem de transuerso L. Cæsar, ut ueniã ad se, rogat, in nemus; aut scribam, quò se uenire uelim: Bruto enim placere, se à me conueniri. ò rem odiosam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde Romam, nisi quid mutaro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim à Balbo. tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum. Vale.

CICERO ATTICO S.

A'BRVTO tabellarius rediit: attulit & ab eo, & Cassio. consilium meum magnopere exquirunt, Brutus quidē utrum de duobus. ò rem miserā. plane non habeo, quid scribam: itaque silentio puto me usurum, nisi quid aliud tibi uidetur. sin tibi quid uenit in mentē, scribe quæso. Cassius uero uehementer orat, ac petit, ut Hircium quamoptimum faciam. sanum putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες. epistolam tibi misi. ut tu de prouincia Bruti, & Cassij per S. C. ita scribit et Balbus, et Hircius quidem se acturum: etenim iam in Tusculano est: mihiq́;, ut absim, uehementer auctor est: ille quidē, periculi causa; quod sibi etiam fuisse dicit: ego autem, etiam ut nullum periculum sit; tantum abest, ut Antonij suspicionem fugere non curem, ne uidear eius secundis rebus non delectari, ut mihi causa sit, cur Romā uenire nolim, ne illū uideā. Varro autē noster ad me epistolam misit, sibi à nescio quo missam, (nomen enim delerat) in qua scriptum erat, ueteranos eos, qui reijciantur, (nā partem esse dimissam) improbissime loqui; ut magno periculo Romæ sint futuri, qui ab eorū partibus dissentire uideantur. quis porrò noster itus, reditus, uultus, incessus inter istos? quòd si, ut scribis, L. Antonius in Decimum, reliqui in nostros: ego quid faciā? aut quo me pacto geram? mihi uero deliberatum est, ut nunc quidem est, abesse ex ea urbe, in qua non modo florui cum summa, uerum etiam seruiui cum aliqua dignitate: nec tam statui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm istuc non uenire.

CICERO ATTICO S.

CVM ad me Brutus noster scripsisset, & Cassius, ut Hircium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem, (Antonio est enim fortasse iratior, causæ uero amicissimus) tamen ad eum scripsi, eiq; dignitatem Bruti, & Cassij commendaui. ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui, si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nunc uereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

Hircius Ciceroni suo S.

RVRE an redierim, quæris: an ego, cum omnes caleant, ignauiter aliquid faciã. etiam ex Vrbe sum profectus: utilius.n. statui abesse. has tibi literas exiens in Tusculanũ scripsi. noli autem me tam strenuũ putare, ut ad Nonas recurrã: nihil enim iã uideo opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus, & Cassius utinã quàm facile à te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, ne quod callidius intrare possunt, ita per te exorentur, ne quod callidius ineant consilium: cedenteis enim hæc ais scripsisse: quò? aut quare? retine, obsecro te, Cicero illos: noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantũ, si quid timet, caueãt, nihil præterea moliantur. non mediusfidius acerrimis consilijs plus, quàm etiam inertissimis, dum modo diligentibus, consequentur: hæc.n. quæ fluunt, per se diuturna non sunt, in contentione præsenteis ad nocendum habent uireis. quid speres de illis, in Tusculanum ad

me ſcribe. Habes Hircij epiſtolam: cui reſcripſi, nil illos callidius cogitare, idq́; confirmaui. hoc, qualecũque eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliã rediiſſe, confirmare non diſceſſuros. nũc expecto à te literas.

CICERO ATTICO S.

GRATVM, quòd mihi epiſtolas: quæ quidẽ me delectarunt, in primis Sexti noſtri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoque eſſe cauſæ: ſed tamen etiam ante, q̃ ad eũ locũ ueni, ualde mihi placebat cũ ſenſus eius de Rep. tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificator cũ librariolo ſuo uidetur obiiſſe legationẽ, et omneis captiunculas pertimeſcere. debuerat autem non ex iure manu cõſertũ, ſed quæ ſequũtur. tu quoque ſcribes.

CICERO ATTICO S.

POST tuũ diſceſſum binas à Balbo; nihil noui: itemq́; ab Hircio, qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis. expectat animus, quidnã agant de Cal. Martijs. miſi igitur Tironem, & cum Tirone plureis, quibus ſingulis, ut quid accidiſſet, dares literas. atque etiã ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellam ſolum ſcripſiſſem, iracũdus homo commoueretur. quòd autem aditus ad eum difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas redderet, legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraque. de te quæſo etiam atque etiam uide. uelim poſſis coràm: ſi minus, literis idem conſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſſium ſibi ſcri=

pſiſſe, homines comparari, qui armati in Tuſculanum mitterentur. id quidem mihi non uidebatur, ſed cauendum tamen (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid craſtinus dies ad cogitandum nobis dare. Vale.

CICERO ATTICO S.

III. Non. ueſperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis ſenatũ, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia frumentum emẽdum, & ad Vrbem mittendum curarent. ò rem miſeram, primum ullam ab iſtis, dein, ſi aliquã, hanc legatariam prouinciam: atque haud ſcio, an melius ſit, quàm ad Eurotam ſedere. ſed hæc caſus gubernabit. ait autem, eodem tempore decretum iri, ut & ijs, & reliquis prætorijs prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Perſice porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium exiſtimaris. rides, inquies, in talibus rebus? quid faciam? plorando feſſus ſum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. quid autem iſte in domo tua caſus armorum? ſed hunc quidem nimbum cito tranſiſſe lætor. tu quid egeris tua cum triſti, tum etiam difficili ad conſiliandum legatione, uehementer expecto: eſt enim inexplicabilis: ita circunſidemur copijs omnibus. me quidem Bruti literæ, quas oſtendis à te lectas, ita perturbarunt, ut, quanquam ante egebam conſilio, tamen animi dolore ſim tardior. ſed plura, cum iſta cognoro. hoc autem tempore, quod ſcriberẽ, nihil erat, eoq; minus, quòd dubitabam, tu has ipſas literas eſſes ne accepturus: erat enim incertũ, uiſurus ne te eſſet tabellarius. ego tuas literas uehementer expecto.

CICERO ATTICO S.

O' Bruti amanter ſcriptas. ò iniquũ tuum tempus, qui ad eum ire non poſſis. ego autem quid ſcribam? ut beneficio iſtorũ utantur? quid turpius? ut moliantur aliquid? nec audent, nec iam poſſunt. age, quieſcant auctoribus nobis? quis incolumitatem præſtat? ſi uero aliquid de Decimo gratius: quæ noſtris uita, etiam ſi nemo moleſtus ſit? ludos uero non facere quid fœdius? frumentum imponere, quæ eſt alia Dionis legatio? aut quod munus in Rep. ſordidius? prorſus quidem conſilia tali in re ne ijs quidé tuta ſunt, qui dant: ſed poſſim id negligere proficiens: fruſtra uero quid ingrediar? matris conſilio cum utatur, uel etiam precibus, quid me interponam? ſed tamen cogitabo, quo genere utar literarum: nam ſilere non poſſum. ſtatim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTIVM ueni ante VI. Cal. Bruto iucundus noſter aduentus. deinde, multis audiétibus, Seruilia, Tertulla, Porcia, quærere, quid placeret. aderat etiã Fauonius. ego, quod erã meditatus in uia, ſuadere, ut uteretur Aſiatica curatione fruméti; nihil eſſe iam reliqui, quod ageremus, niſi ut ſaluos eſſe; in eo etiam ipſi Reip. eſſe præſidium. quam orationé cum ingreſſus eſſem, Caſſius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco fortibus ſanè oculis Caſſius, Marté (ſpirare diceres) ſe in Siciliam non iturum. ego ne ut beneficium accepiſſe in cõtumeliã? quid ergo agis, inquam? at ille, in Achaiam ſe itu

rum. quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi uidetur. mihi uero minime: tuto enim non eris. quid, si possem esse? placeret'ne? atque ut omnino neque nũc, neque ex Prætura in prouinciã ires: sed auctor non sum, ut te Vrbi cõmittas. dicebã ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non esset tuto futurus. multo inde sermone querebantur; atque id quidem Cassius maxime, amissas occasiones; Decimum'q; grauiter accusabat. ea negabam oportere, præterita: assentiebar tamen. cum'q; ingressus essem dicere, quid oportuisset; nec uero quidquam noui, sed ea, quæ quotidie omnes; nec tamen illum locum attingere, quenquam præterea oportuisse tangi, sed senatum uocari, populum ardentem studio uehementius incitari, totam suscipere rempub. exclamat tua familiaris; Hoc uero neminem unquam audiui. ego repressi. sed & Cassius mihi uidebatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturam, ut illa frumenti curatio de S.C. tolleretur) & noster cito deiectus est de illo inani sermone: uelle enim se dixerat. constituit igitur, ut ludi absente se fierent suo nomine. proficisci autem mihi in Asiam uidebatur ab Antio uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter conscientiam delectauit: non enim fuit committendum, ut ille ex Italia prius, quàm à me conuentus esset, discederet. hoc dempto munere amoris, atque officij, sequebatur, ut mecum ipse: ἡ δεῦρ᾽ ὁδὸς σοὶ τί δύναται νῦν θεοπρόπει? prorsus dissolutum offendi nauigium, uel potius dissipatum. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. itaque etsi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus, euolare hinc, id'q; quamprimum, ubi nec Pelopidarũ facta, neque

famam audiam. sed heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legauit ad IIII. Non. Apr. id mihi heri uesperi nunciatum est. uotiua ne tibi quidem placebat: etenim erat absurdum, quæ, si stetisset resp. uouissem, ea me, euersa illa, uota dissoluere. & habent, opinor, liberæ legationes definitum tempus lege Iulia, nec facile addi potest: id'q; adeo genus legationis, ut, cum uelis, introire, exire liceat. quod nunc mihi additum est. bella est autem huius iuris quinquennij licentia. quanquam quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotium uidetur. sed βλάσφημα mittamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

BENE mehercule de Buthroto. at ego Tironē ad Dolabellā cum literis, quia iusseras, miseram. quid nocet? De nostris autem Antiatibus satis uidebar plane scripsisse, ut non dubitares, essent quin otiosi futuri, usuri'q; beneficio Antonij contumelioso. Cassius frumentariam rem aspernabatur. eam Seruilia sublaturam ex S. C. se esse dicebat. noster uero, καὶ μάλα σεμνός, in Asiam; postea quàm mihi est assensus, tuto se Romæ esse nō posse: ludos enim absens facere malebat: statim autem se iturum, simul ac ludorum apparatum ijs, qui curaturi essent, tradidisset. nauigia colligebat. erat animus in cursu. interea in eisdem locis erant futuri: Brutus quidem se aiebat Asturæ. L. quidem Antonius liberaliter literis sine cura me esse iubet. habeo unum beneficium, alterū forte, si in Tusculanū uenerit. ὢ negotia non ferenda, quæ ferūtur tamen. τὰν δ᾽ αἰτίαν τῶν βρουτῶν τίς ἔχει; Octauiano, ut perspexi, satis ingenij, satis animi:

uidebaturq́; erga noſtros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. ſed quid ætati credendum ſit, quid nomini, quid hæreditati, quid κατηχήσει, magni conſilij eſt: uitricus quidem nihil cenſebat: quem Aſturæ uidimus. ſed tamen alendus eſt, & ut nihil aliud, ab Antonio ſeiungendus. Marcellus præclare, ſi præcipit noſtro, noſtri: cui quidem ille deditus mihi uidebatur: Panſæ autem, & Hircio non nimis credebat. bona indoles, ἐὰν διαμένῃ.

CICERO ATTICO S.

VIII. Cal. duas à te accepi epiſtolas. reſpondebo igitur priori prius. Aſſentior tibi, ut nec duces ſimus, nec agmẽ cogamus, faueamus tamẽ. Orationẽ tibi miſi. eius cuſtodiẽdæ, & proferendæ arbitriũ tuũ. ſed quãdo illũ diẽ, cũ tu edẽdã putes? Inducias, quas ſcribis, nõ intelligo fieri poſſe. melior eſt ἀναντιφωνησία: qua me uſurum arbitror. Quod ſcribis legiones duas Brũduſium ueniſſe: uos omnia prius: ſcribes igitur, quidquid audieris. Varronis διάλογον expecto. Iam probo Ἡρακλείδειον, præſertim cũ tu tãtopere delectere. ſed quale uelis, uelim ſcire. Quòd ad te antea, atque adeo prius ſcripſi, (ſic. n. mauis

* ad ſcribẽdũ tibi uere dicere) feciſti me acriorẽ. ad tuũ iudicium, quod mihi erat notũ, addidiſti Peducei auctoritatẽ, magnã quidẽ apud me, & in primis grauẽ. enitar igitur, ne deſideres aut induſtriã meã, aut diligentiã. Vectenũ, ut ſcribis, & Faberiũ foueo. Clodiũ nihil arbitror malitioſe: quãquã, ſi quid egerit de libertate retinenda,

* qua certe nihil eſt dulcius, tibi aſſentior. ita ne? Gallo animo hominẽ nequã? quid. n. dicã aliud? cautũ Marcellũ, me ſic, ſed nõ tamẽ cautiſſimũ. Lõgiori epiſtolæ, ſu=

perioriq́; respondi. nunc breuiori, propioriq́; quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam? Res Hispanienses ualde bonæ. modo Balbilium incolumem uideam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano item, quòd me ualde obseruat Visellia. sed hæc quidem humana.

De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia, uenisse M. Scaptium, eumq́; non qua pompa, ad se tamen clàm uenturum, sciturumq́; me omnia: quæ ego statim. interea narrat eadem, Bassi seruum uenisse, qui nunciaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. quid quæris? uidetur Resp. ius suum recuperatura. sed ne quid ante. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella uir optimus, etsi, cum scribebam secunda mensa apposita, uenisse eum ad Baias audiebam; tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas, cum è balineo exijssem, accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vectenum accusat. tricatur scilicet, ut homo talis: sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse, optimum quidem illum uirum, nostriq́; amantissimum: quæro autem, quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod non quiuis nostrum? sed, si quid præter spem erit, facies, ut sciam. sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen, neque ista res commouebit. Nos hic φιλοσοφούμενα (quid enim aliud?) & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnifice explicamus, προσφωνοῦμενq́; Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras uenturum putabant. ego autem in Pompeianum properabã, non quo hoc loco quidquam pulchrius,

sed

ſed interpellatores illic minus moleſti. ſed perſcribe quæſo, quæ cauſa ſit Myrtilo. pœnas quidẽ illum pependiſſe audiui. & ſatis ne putet, unde corruptus. hæc cum ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatã. hui, quàm timeo, quid exiſtimes. etſi quid ad me? quæ non ſit foras proditura, niſi rep. recuperata. de quo quid ſperem, non audeo ſcribere. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Cal. accepi à Dolabella literas, quarũ exẽplum tibi miſi: in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu uelles. ſtatim ei reſcripſi, & multis uerbis gratias egi: ſed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerẽ; hoc cauſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coràm antea nihil potuiſſem cognoſcere. ſed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

Cicero Dolabellæ Cos. ſuo S.

ANTEA cũ per literas Attici noſtri de tua ſumma liberalitate, ſũmoq; erga ſe beneficio certior factus eſſem; cumq; tu ipſe etiã ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea, quæ nos uoluiſſemus: egi tibi gratias per literas ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuiſſe. poſtea uero q̃ ipſe Atticus ad me uenit in Tuſculanum huius unius rei cauſa, tibi ut apud me gratias ageret, eximiam quandã, & admirabilem in cauſa Buthrotia uoluntatem, & ſingularem erga ſe amorem perſpexiſſet: teneri nõ potui, quin tibi apertius illud idẽ his literis declararẽ: ex õnibus.n. mi Dolabella ſtudijs in me, et officijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi & ampliſſimũ uideri, et gratiſſimũ eẽ, ꝙ perfeceris, ut Atticus intelli-

geret quantum ego te, quantum tu me amares. quod reliquum est, Buthrotiam & causam, & ciuitatem, quanquam à te constituta est (beneficia autem nostra tueri solemus) tamẽ uelim receptam in fidem tuam. à meq; etiam tibi commendatam, auctoritate, et auxilio tuo tectam uelis esse. satis erit in perpetuum Buthrotijs præsidij, magnaq; cura, & sollicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis, ut eos semper à te defensos uelis. quod ut facias, te uehementer etiam, atque etiam rogo.

His literis scriptis, me ad συντάξεις dedi: quæ quidẽ, ue reor, ne miniata cærula tua pluribus locis notãdæ sint: ita sum μετέωρος, et magnis cogitationibus impeditus.

CICERO ATTICO S.

L. ANTONIO male sit, si quidem Buthrotijs molestus est. Ego testimoniũ composui: quod, cũ uales, obsignabo. tu numos Arpinatũ, si L. Fadius Aedilis petet, uel omneis reddito, ego ad te alia epistola scripsi de HS CX quæ Statio curarẽtur. si ergo petet Fadius, ei uolo reddi: præter Fadiũ, nemini. apud me itẽ puto depositũ. id scripsi ad Erotẽ, ut redderet. Reginã odi. me iure facere scit. sponsor promissorum eius Ammonius: quæ quidẽ erant φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione diceret auderẽ. Sarã autẽ præterquam ꝙ nefariũ hominẽ cognoui, præterea in me cõtumacẽ. semel eũ omnino domi meæ uidi. cũ φιλοφρόνως ex eo quærerẽ, quid opus esset: Atticũ se dixit quærere. superbiã autẽ ipsius Reginæ, cũ esset trans Tyberim in hortis, cõmemorare sine magno dolore nõ possum. nihil igitur cũ istis, nec

tam animū me, q̄ stomachū non habere arbitrantur.

Profectionem meam, ut uideo, Erotis dispensatio impedit: nam cum ex reliquis, quæ Nonis Apr. fecit, abūdare debeam; cogor mutuari; quodq; ex istis fructuosis rebus receptū est, id ego ad illud fanū sepositū putabā. sed hæc Tiboni mādaui, quē ob eā cām Romā misi. te nolui impeditū impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis cōmouet: ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quē nimirū potissimū debuit: scripsit hoc autem ad Tironem, sibi post Cal. Apr. (sic.n. annuum tempus confici) nihil datū esse, tibi pro tua natura semper placuisse, teq; existimasse id etiam ad dignitatem meā pertinere, eum non modo liberaliter à nobis, sed etiā ornate, cumulateq; tractari. quare uelim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permutetur Athenas, quod sit in annuum sumptū. & sci licet Eros numerabit: eius rei causa Tironē misi. curabis igitur, et ad me, si quid tibi de eo uidebitur, scribes.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: et mehercule literæ πεπινωμένως scriptæ, q̄d ipsum προκοπὴν aliquā significaret. itemq; cæteri præclara scribunt. Leonides tamen retinet suum illud ADHVC. summis uero laudibus Herodes. quid quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq; libenter præbeo credulū. tu uelim, si quid tibi est à tuis scriptū, quod pertineat ad me, certiorē me facias. Narro tibi: hæc loca uenusta sunt, abdita certe, et, si quid scribere uelis, ab arbitris libera: sed nescio quo modo οἶκο φίλο: itaq; me referūt pe=

des in Tusculanum: & tamen hæc ζωπωγραφία ripulæ uidetur habitura celerem satietatem. equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra uera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. tu, quæso, fac sciam, ubi Brutum nostrum, & quo die uidere possim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS accepi postridie Idus, alterum eo die datã, alteram Idibus. prius igitur superiori. De Bruto, cum scies. De Consulum ficto timore cognoueram: Sica.n. φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiã illam suspicionem pertulit. quid tu autem, τὰ μὲν διδόμενα? nullũ.n. uerbum à Siregio. non placet. De Pletorio uicino tuo, permoleste tuli, quenquã prius audisse, quàm me. De Siro prudenter. L. Antoniũ per Marcum fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis auctoritate, uel ui: sed non dum acceperas literas: nec cuiquã, nisi L. Fadio Aedili: aliter enim nec caute, nec iure fieri potest. Quod scribis tibi deesse HS C, quæ Ciceroni curata sint: uelim ab Erote quæras, ubi merces insularũ. Arabioni de Sicio nihil irascor. ego de itinere, nisi explicato A, nihil cogito. quod idem tibi uideri puto. habes ad superiorem: nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, ꝙ Seruiliæ non dees, id est Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certe etiã tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, et uocaui ipsum. Gratissimum, ꝙ polliceris Ciceroni nihil defuturum. de quo mirabilia Messalla, qui Lanuuio rediens ab illis uenit ad me. et mehercule ipsius literæ sic et φιλοστόργως, & πινῶς scriptæ, ut eas uel in acroasi audeam legere:

quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. tu uero, quidquid erit, quod me scire par sit, statim. Vale.

CICERO BRVTO S.

XVII. Cal. etsi satis uidebar scripsisse ad te, quid mihi opus sit; & quid te facere uellem, si tibi cōmodum esset: tamen cum profectus essem, et in lacu nauigarē, Tironem statui ad te esse mittendū, ut ijs negotijs, quæ agerentur, interesset. atq; etiam scripsi ad Dolabellam, me, si ei uideretur, uelle proficisci: petijq; ab eo de mulis uecturæ itineris. ut in eis, cū intelligo te distentissimū esse quà de Buthrotijs, quà de Bruto, cuius etiā ludorum suorum curam, etiam administrationē suspicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiusmodi re, tribues nobis paulū operæ: nec.n. multū opus est. mihi res ad cædē, & eam quidem propinquā spectare ui detur. uides homines. uides arma. prorsus non mihi uideor esse tutus. si tu aliter sentis, uelim ad me scribas: domi.n. manere, si recte possum, multo malo. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVIDNAM est, quod audendū amplius de Buthrotijs? stetisse.n. te frustra scribis. quid autem se refert Brutus? doleo mehercule te tā esse detentū. quod decem hominibus referendum est acceptū, est illud quidem ἐργῶδες, sed ἀνεκτὸν, mihiq; gratissimum. De armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur: &, ut ais, coràm. Theophanes quid uelit, nescio: scripserat enim

ad me. cui rescripsi, ut potui. mihi autem scribit, uenire ad me se uelle, ut & de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerét. tuas literas expecto. uide quæso, ne quid temere fiat. Statius scripsit ad me, locutum secum esse Q. Ciceronem ualde asseueranter, se hæc ferre nó posse, certum sibi esse ad Brutum, & Cassium transire. hoc enimuero nunc discere aueo. hoc, ego, quid sit, interpretari non possum. potest aliquid iratus Antonio: potest gloriam nouam quærere: potest totum esse σχεδίασμα: & nimirũ ita est. sed tamen & ego uereor, et pater conturbatus est: scit enim, quæ ille de hoc. mecũ quidem ἄφατα. nolim. plane, quid uelit, nescio. A Dolabella mandata habebo, quæ mihi uidebũtur, id est nihil. Dic mihi, C. Antonius uoluit ne fieri Septemuir? fuit certe dignus. De Menedemo est, ut scribis. facies omnia mihi nota. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGI gratias Vecteno: nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mandata sint quælibet, modo aliqd, uel quod Niciæ nunciem: quis enim hæc, ut scribis ante? nę nunc dubitare quẽquã prudentẽ, quin meus discessus desperationis sit, nó legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de Rep. loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrãnum in concione clarissimũ uirũ appellari, subdiffidere cœpi: postea uero quàm tecũ Lanuuij uidi nostros tantũ spei habere ad uiuendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. itaq; mi Attice fortiter hoc uelim accipias, ut ego scribo. genus illud interitus, quo casurus es, fœdũ du=

ces, & quaſi denunciatū nobis ab Antonio. ex hac naſſa exire conſtitui, nō ad fugam, ſed ad ſpem mortis melioris. hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Cartheiæ receptum ſcribis. iam igitur contra hunc exercitum. utra ergo caſtra? media enim tollit Antonius. illa infirma, hæc nefaria. properemus igitur. ſed iuua me conſilio, Brunduſio ne, an Puteolis. Brutus quidem ſubito: ſed ſapienter. πάσχω τι: quando enim illum? ſed humana ferenda. tu ipſe eum uidere non potes. Dij illi mortuo, qui unquam Buthrotum. ſed acta miſſa. uideamus, quæ agēda ſint. rationes Erotis, & ſi ipſum nō dum uidi, tamen & ex literis eius, & ex eo, quod Tiro cognouit, propemodum cognitas habeo. uerſurā ſcribis eſſe faciendam menſium quinque, id eſt ad Cal. Nou. HS C C: in eam diem cadere numos, qui à Quinto debentur. uelim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei cauſa Romam uenire; ſi te ea res nihil offendet, uideas, unde numi ſint, mihi feras expenſum. hoc uideo in præſentia opus eſſe. reliqua diligentius ex hoc ipſo exquiram, in his, de mercedibus dotalium prædiorum: quæ ſi fideliter Ciceroni curabuntur, quāquā uolo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. equidem uideo mihi quoq; opus eſſe uiaticum: ſed id ex prædijs, ut cadet, ita ſoluetur: mihi autem opus eſt uniuerſo quidē. & ſi mihi uidetur iſte, qui umbras timet, ad cædem ſpectare: tamen, niſi explicata ſolutione, non ſum diſceſſurus. ſit ne autem excitata, nec ne, tecum cognoſcam. hanc putaui mea manu ſcribendam: itaque feci. De Fadio, ut ſcribis: utique alij nemini. reſcribas uelim hodie. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi: Quintus pater exultat lætitia: scripsit.n. filius, se idcirco profugere ad Brutum uoluisse, q, cum sibi negotiũ daret Antonius, ut eum Dictatorẽ efficeret, præsidium occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animum offenderet: ex eo sibi illũ hostem. tum me, inquit, collegi, uerens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret: itaque eum placaui. & quidem CCCC certa, reliqua in spe. scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. hoc uero mirum: & id gaudet. quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν uestram de re Cani deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis: ἀκεραίως restitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm: expectabo. tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus. Quòd Xenonem, probe. Quod scribo, cum absoluero. Quinto scripsisti, te ad eum literas. nemo attulerat. Tiro negat iá tibi placere Brundusium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam destinaram Hydruntem quidem. mouebant me tuæ quinq; horæ. hic autẽ quãtus πλοῦς sed uidebimus. Nullas à te XI. Cal. quippe: quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Sextus: quem aduentare aiunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

GRATVLOR nobis Quintũ filiũ exijsse: molestus non erit. Pansam bene loqui credo; semper enim coniunctum esse cum Hircio scio: amicissimum Bruto, & Cassio puto, si expediet: sed quando illos uidebit?

inimicum Antonio, quãdo, aut cur? quousq; ludemur? Ego autem scripsi Sextum aduentare, non quo iam ad esset, sed quia certe id agere, ab armisq; nullus discederet. certe, si pergit, bellum paratum est. hic autem noster Cyterius, nisi uictorem, neminem uicturum. quid ad hæc Pansa? utro erit, si bellum erit; quod uidetur fore? sed & hæc, & alia coràm, hodie quidem, ut scribis, aut cras. Vale.

CICERO BRVTO S.

MIRIFICE torqueor, sine dolore tamen: sed per multa mihi de nostro itinere in utrãq; partẽ occurrũt. quousque, inquies? quoad erit integrum: erit autẽ usq; dum ad nauem. Pansa si rescripserit, & meã tibi, & illius epistolã mittam. Siliũ expectabã: cui ὑπόμνημα cõpositum, si quid noui. ego literas misi ad Brutũ: cuius de itinere etiã ex te uelim, si quid scies, cognoscere.

CICERO ATTICO S.

TABELLARIVS, quem ad Brutum miserã, ex itinere rediit VII. Cal. ei Seruilia dixit, eo die Brutum Puteolis profectũ. sanè dolui meas redditas non esse. Silius ad me non uenerat. causam composui. eum libellum tibi misi. te quo die expectem, uelim scire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere uariæ sententiæ: multi enim ad me. sed tu incumbe quæso in eam curã. magna res est. an probas, si ad Cal. Ian. cogitamus? meus animus est

* æquus, sic tamen, ut si nihil offensionis sit, & tu etiam

* scribe, quo die Olympia cum mysteria scilicet, ut tu sci res. casus consilium nostri itineris iudicabit. dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio odiosa, eoq; ex te quæsieram mysteriorum diem. Brutum, ut scribis, uisum iri à me puto. ego hinc uolo prid. Cal. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Quinti negotio uideo à te omnia facta. ille tamẽ dolet, dubitãs utrũ morem gerat Leptæ, an fidẽ infirmet Silio mandibili. L. Pisonẽ uellem exire legatum. ψευδογεγραφω. S. C. uelim scire, quid sit Tabellarius ille, quem tibi dixerã à me ad Brutũ esse missum in Anagninũ, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante Cal. fuit, literasq; ad me attulit, in quibus unũ alienũ summa sua prudentia, ut spectem ludos suos. rescripsi scilicet, primũ me iam profectum, ut nõ integrum sit: dein ἀτοπώτατον esse, me, qui Romam omnino post hæc arma non accesserim, neq; id tam periculi mei causa fecerim, quã dignitatis, subito ad ludos uenire: tali. n. tẽpore ludos facere illi honestum est, cui nõ necesse est spectare: mihi ut nõ est necesse, sic nec honestum est. equidem illos celebrari, & esse quamgratissimos mirabiliter cupio: idq; ita futurum esse confido: & tecũ ago, ut iam ab ipsa commissione ad me, quemadmodũ accipiantur, deinde omnino reliquorum dies singulos persequare. sed de ludis hactenus. Reliqua pars epistolæ: illa nanq; in utranque. sed tamen non nullos interdũ iacit igniculos uirileis. quod, quale uideretur, ut posses interpretari, misi ad te exemplum epistolæ. quãquã mihi tabellarius noster dixerat, tibi quoque se attulisse *

literas à Bruto, easq; à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, ut Non. Quint. Puteolis essem: ualde enim festino, ita tamen, ut, quantũ homo possit, quamcautissime nauigem. M. Aelium cura libera. ei sine paucos specus in extrmo fundo, & eos quidem subterraneos, seruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neq; mihi quidquam esse tanti. sed, ut mihi dicebas, quãlenissime, potius ut cura liberetur, quàm ut me succensere aliquid suspicetur. Item de illo Tulliano, cupide libero: cum Caselio loquare. parua res est: sed tu bene attẽdisti nimis callide agebatur. ego autẽ, si mihi imposuisset aliquid, quod penè fecit, nisi tua malitia affuisset; animo iniquo tulissem. itaque, ut erit, rem impediri malo. octauam partem Tullij lumi- * narium in ædium ad strane memineris. cui Cerelia uideris mancipio dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima. id opinor esse CCCLXXX. noui si quid erit, atq; etiam si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quamsæpissime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatem literarum mearum. Mundus istum. M. Ennius quid egerit de testamento, curiosius facias me uelim certiorem. Ex Arpinati, VI. Non. Vale.

CICERO ATTICO. S.

GAVDEO id te mihi suadere, quod ego mea sponte pridie fecerã: nam cum ad te VI. Non. darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sestiũ scriptas πάνυ φιλοςόϱγως.

Ille autem, ꝙ Puteolos prosequitur, humane: quòd queritur, iniuste: non enim ego tam illum expecta-

re,cum de Coſſano rediret, debui, quàm ille aut nõ ire ante,quàm me uidiſſet,aut citius reuerti: ſciebat etiam me celeriter uelle proficiſci,ſeſeq; ad me in Tuſculanũ ſcripſerat eſſe uenturum. Te,ut à me diſceſſeris,lacrymaſſe,moleſte ferebam. quod ſi me præſente feciſſes,cõſilium totius itineris fortaſſe mutaſſem. ſed illud præclare, ꝙ te conſolata eſt ſpes breui tempore congrediendi : quæ quidem expectatio me maxime ſuſtẽtat. meæ tibi literæ nõ deerunt. De Bruto ſcribam ad te omnia. Librum tibi celeriter mittam de gloria . excudam aliquid ἡρακλείδιον, quod lateat in theſauris tuis. De Planco, memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi,de ſtatuarũ coronis certiorem feciſti,ualde gratum: nec quidquam poſthac non modo tantum, ſed ne tantulum quidem præterieris. Et de Herode,& Metio meminero,& de omnibus,quæ te uelle ſuſpicor. modo turpem ſororis tuæ filium , cum hæc ſcriberem . aduentabat autem βουλύσει cœnantibus nobis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, ut ad te pridie ſcripſerã, Nonis conſtituerã uenire in Tuſculanũ.ibi igitur quotidie tuas literas expectabo,et maxime de ludis:de quibus etiã ad Brutum tibi ſcribẽdũ eſt:cuius epiſtolæ,quã interpretari ipſe uix poterã,exẽplũ pridie tibi miſerã. Atticæ meæ uelim me ita excuſes,ut omnẽ culpã in te trãſferas,et ei tamẽ cõfirmes, me minime totũ amorẽ eò mecum abſtuliſſe.

CICERO ATTICO S.

BRVTI ad te epiſtolã miſi.Dij boni,quãta ἀμηχα=

νία.cognoſces,cum legeris. De celebratione ludorum, tibi aſſentior. Ad M.Aelium nullus tu quidem domũ, ſed ſicubi inciderit. de Tulliano ſemiſſe, M.Axianũ adhibebis,ut ſcribis. Quod cum Coſiano egiſti optime. Quòd nõ ſolum mea,uerum etiam tua expedis,gratũ.

Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, Dij faxint: quid enim mihi,meis iucundius? ſed iſtam, quam tu excipis,metuo. Brutum cum conuenero, perſcribam omnia. De Planco, & Decimo, ſanè uelim Sextum ſcutum abijcere. De Mundo, ſi quid ſcies. reſcripſi ad omnia. nunc noſtra accipe. Quintus filius uſque Puteolos: mirus ciuis,ut tu Fauonium, Aſinium dicas: & quidem duas ob cauſas, & ut mecũ, et πράσσωθαι uult cum Bruto, & Caſſio. ſed tu quid ais? ſcio enim te familiarem eſſe Othonum. ait hic ſibi Iuliam ferre: conſtitutum enim eſſe diſſidium. quæſiuit ex me pater, qualis eſſet fama. dixi, ſanè nihil me audiſſe, (neſciebam enim cur quæreret) niſi de ore, et patre. ſed cur tu, inquam? at ille, filium uelle. tum ego, etſi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa eſſe uera: σκοπὸς hoc eſt enim huic noſtro, nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τοῦτο. ego tamen ſuſpicor hunc, ut ſolet, hallucinari. ſed uelim quæras, (facile autem potes) & me certiorem. Obſecro te, quid eſt hoc? ſignata iam epiſtola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancũ ſe diebant, hunc Buthrotium, pridie, quàm hoc ſcribebã, id eſt III. Nonarum, uidiſſe demiſſum, ſine phaleris; ſeruulos autẽ dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotijs. macte. ſed, amabo te, perſcribe mihi totum negotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S.

Nonis Quint. ueni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neside hæc scripsi. sed eo die, quo ueneram cœnanti Eros tuas literas. Ita ne? Nonis Iulijs? mehercule istis. sed stomachari totũ diẽ licet: quidquã ne turpius, quàm Bruto Iulijs? redeo ad
* meũ igitur, ἔλθωμεν. nihil uidi. sed quid est quæso, quod agripetas Buthroti concisos audio? quid autem Plancus tam cursim? ita enim meditabar diem, & noctẽ. sanè cupio scire, quid sit. Meam profectionem laudari gaudeo, Dymæeos agro pulsos, mare infestũ habere, nil mirum. uidendum est, ut mansio laudetur. ἐν ὁμοπλοΐᾳ Bruti uidetur aliquid præsidij eẽ: sed opinor minuta nauigia. sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto pro certo habebatur, ad arma quod si uerum est, sine bello ciuili uideo seruiendum. quid ergo? Calendis Ianuarij in Pansa spes. λῆρος πολύς, in uino & in somno istorum. De C C X, optime. Ciceronis
* rationes explicentur. Obuius. n. recessis multa, quæ uellem: in his, ne hoc quidem malũ, in mandatis sat abunde: HS L X X I I satis esse, affatim prorsus, sed Xenonem perexigue, et γλίσχρως præbere, id est minutatim. quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum, id ille annus habeat, in quẽ itineris sumptus accessit. hinc ex Cal. Apr. Ad HS L X X X accõmodetur, nunc enim

insulæ tantum: uidendũ enim est, quid, cũ Romæ erit: non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro Decumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur se Catonem. egit autem & pater, & filius, ut tibi sponderẽ, sed ita, ut tum crederes, cum ipse cognosses. huic ego literas ipsius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit: commune enim gaudiũ: sed ego nihil dico amplius. is hinc VII. Idus: ait enim attributionem in Idus, se autem urgeri acriter. tu ex meis literis, quomodo respondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eamq; amo plurimum: cui, & Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. Idus duas epistolas accepi, unã à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: sed cum alijs multis hoc ferendum. Erotẽ remisi citius, quàm constituerã, ut esset cũ Hortẽsio, & quia equitibus quidẽ ait se Idibus cõstituisse. Hortẽsius uero impudenter: nihil. n. debetur ei, nisi ex tertia pensione quæ est Cal. Sext. ex qua pensione ipsa minor pars est ei soluta aliquando ante diem. sed hæc Eros uidebit. De Publilio autem, q̃ perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. sed cũ uideas, quantũ de iure nostro decesserimus, qui de residuis CCCC HS CC præsentia soluerimus, reliqua perscribamus; loqui cum eo, si tibi uidebitur, poteris, eum commodum no-

ſtrum expectare debere, cum tanta ſit à nobis iactura facta iuris. ſed amabo te mi Attice (uides'ne quàm blã de?) omnia noſtra, quoad eris Romæ, ita gerito, rogito, gubernato, ut nihil à me expectes: quanquã enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendum; tamen fit ſæpe, ut ijs, qui debent, non reſpõdeant ad tẽpus. ſi quid eiuſmodi acciderit, ne quid tibi ſit fama mea potius. nõ modo uerſura, uerum etiam uenditione, ſi ita res coget, nos uindicabis. Bruto tuæ literæ gratæ erant: fui.n. apud illum multas horas in Neſide, cũ paulo ante tuas literas accepiſſem. delectari mihi Tereo uidebatur, & habere maiorem Accio, quàm Antonio gratiam. mihi autẽ quo lætiora ſunt, eo plus ſtomachi, & moleſtiæ eſt, populum R. manus ſuas non in defendenda Rep. ſed in plaudendo coſumere. mihi quidem uidentur iſtorum animi incendi etiam ad repræſentandã improbitatem ſuã. ſed tamen, dũ modo doleant aliquid, doleãt quidlibet. Conſilium meum ꝙ ais quotidie magis laudari, nõ moleſte fero, expectabamq́; , ſi quid de eo ad me ſcriberes: ego enim in uarios ſermones incidebam: quin etiã idcirco trahebam, ut quãdiutiſſime integrũ eſſet. ſed quoniã euro uilla extrudimur, Brunduſium cogito: facilior.n. & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarũ, qui apparere dicuntur. Seſtius VI. Id. expectabatur, ſed non uenerat, quod ſciam. Caſſius cum claſſicula ſua uenerat. ego, cum eum uidiſſem V. Calendas, in Põpeianum cogitabã, inde Aculanum. noſti reliqua. De Tutia ita putaram. De C. Metio non credo, nec tamen curo plus, quàm tu. Planco, & Oppio ſcripſi equidem, quoniam rogaras: ſed, ſi tibi uidebitur, ne neceſſe

habueris

habueris reddere: cum enim tua cauſa fecerint omnia, uereor, ne meas literas ſuperuacaneas arbitrentur. Oppio quidem utique: quem tibi amiciſſimum cognoui: uerum, ut uoles tu. Quoniam ſcribis hiematurum te in Epeiro, feceris mihi gratum, ſi ante eò ueneris, quàm mihi in Italiam te auctore ueniendum eſt. literas ad me quamſæpiſſime, ſed de rebus minus neceſſarijs aliquẽ nactus: ſin autem erit quid maius, domo mittito. Ἡρακλείδιον, ſi Brunduſium ſalui, adoriemur. de gloria miſi tibi: cuſtodies igitur, ut ſoles: ſed notentur eclogarij: quos Saluius, bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi ualde placent: mallem tibi. Etiam atque etiam uale.

CICERO ATTICO S.

TV VERO ſapienter: nunc demum enim reſcribo ijs literis, quas mihi miſiſti conuento Antonio Tiburi: ſapienter igitur, quòd manus dediſti, quodq́; etiam ultro gratias egiſti: certe enim, ut ſcribis, deſeremur ocyus à rep. quàm à re familiari. quòd uero ſcribis te magis delectari O' TITE, SIQVID EGO: addis mihi ſcribendi alacritatem. Quòd Erotem non ſine munuſculo expectare dicis, gaudeo non feſelliſſe eam rem opinionem tuam. ſed tamen idem σύνταγμα miſi ad te retractatius, et quidem ἀρχέτυπον ipſum, crebris locis inculcatum, & refectum. hunc tu tralatum in macrocolũ lege arcano conuiuis tuis, ſed, ſi me amas, hilaris, & bene acceptis, ne in me ſtomachum erumpant, cum ſint tibi irati. De Cicerone, uelim ita ſit, ut audiuimus. De Xenone, coràm cognoſcam: quanquã nihil ab eo ar-

bitror neque indiligenter, neque illiberaliter. De Herode faciam, ut mandas, & ea, quæ scribis, ex Saufeio, & è Xenone cognoscam. De Quinto filio, gaudeo tibi meas literas prius à tabellario meo, quàm ab ipso redditas. quanquam te nihil fefellisset. ueruntamen. sed expecto, quid ille tecum, quid tu uicissim: nec dubito, quin suo more uterque. sed eas literas Curium mihi spero redditurum: qui quidem & si per se est amabilis, à meq; diligitur, tamen accedet magnus cumulus commendationis tuæ. Literis tuis satis responsum est. nunc audi, quod, etsi intelligo scribi necesse non esse, scribo tamen.

Multa me mouent in discessu, in primis mehercule, quòd disiungor à te. mouet etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate solum nostra, uerum etiam à dignitate; tempusq; discessus subabsurdum: relinquimus enim pacem, ut ad bellum reuertamur; quodq; temporis in prædiolis nostris & belle ædificatis, & satis amœnis consumi potuit, in peregrinatione consumimus. consolantur hæc: aut proderimus aliquid Ciceroni: aut, quantum profici possit, iudicabimus. deinde tu iam, ut spero, & ut promittis, aderis. quod quidem si acciderit, omnia nobis erunt meliora. maxime autem me angit ratio reliquorũ meorum. quæ quanquam explicata sunt, tamen, quòd & Dolabellæ nomen in ijs est, & attributio est mihi nominũ ignota, cõturbor, nec ulla res magis angit ex omnibus. itaque non mihi uideor errasse, quòd ad Balbũ scripsi apertius, ut, si quid tale accidisset, ut non concurrerent nomina, subueniret: meq; tibi etiam mandasse, ut, si quid eiusmodi accidisset, cum eo cõmunicares. quod facies, si tibi uidebitur, eoq; magis, si proficisceris in Epei=

rum. Hæc ego conscendens è Pompeiano tribus actuariolis decemscalmis. Brutus erat in Neside etiam nunc, Neapoli Cassius. Ecquid amas Deiotarum? & non amas Eram? qui, ut Blesamius uenit ad me, cum ei præscriptũ esset, ne quid sine Sestij nostri sententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam nostrum retulit. Atticam nostram cupio suauiari: ita mihi dulcis salus uisa est per te missa ab illa. referes igitur ei plurimam, itemq́; Piliæ dicas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITA ut heri tibi narraui, uel fortasse hodie, Quintus enim altero die se aiebat. in Nesida VIII. Idus. ibi Brutus. quàm ille doluit de Nonis Iulijs: mirifice est cõturbatus: itaque sese scripturũ aiebat, ut uenationẽ etiã, quæ postridie ludos Apollinares futura est, proscriberent, III. Idus Quintileis. Libo interuenit. is Philonem Põpeij libertũ, & Hilarũ suum uenisse à Sexto cum literis ad Consules, siue quo alio nomine sunt. earum exemplum nobis legit, si quid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: cæteroqui & satis grauiter, & non contumaciter. tantum addi placuit, quod erat, COSS. solũ, ut esset, PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI; ne illi non proferrent eas, quæ ad ipsos missæ essent. Sextum autem nunciauit cum una solum legione fuisse Carthagine, eiq́; eo ipso die, quo oppidum Boream cepisset, nunciatum esse de Cæsare: capto oppido, miram lætitiam, commutationemq́; animorum, concursumq́; undique, sed illum ad sex legiones, quas in ulteriore reliquisset, reuertisse. ad ipsum autem Libonem scripsit, nihil esse, nisi ad

larem suum liceret. summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittãtur, qui ubique sint. hæc ferè de Sexto.

De Buthrotijs undique quærens nihil reperiebã. alij, concisos agripetas: alij, Plancum, acceptis numis, relictis illis, aufugisse. itaque non uideo sciturum me, quid eius sit, ni statim aliquid literarum. Iter illud Brundusium, de quo dubitabam, sublatum uidetur: legiones enim aduentare dicuntur: hæc autem nauigatio habet quasdam suspiciones periculi: itaque constituebam uti ὁμόπλοια. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebã: nam & ipse Domitius bona plane habet dicrota, suntq; nauigia præterea luculenta Sestij, Buciliani, cæterorum: nã Cassij classem, quæ plane bella est, non numero, ultra fretum. illud est mihi submolestum, quòd parum Brutus properare uidetur. primum confectorum ludorum nuntios expectat: deinde, quantum intelligo, tarde est nauigaturus, consistens in locis pluribus. tamen arbitror esse commodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare. etsi, cum processerimus exploratiora uidebuntur, & testis utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. ille Brutum putabat. sed tamen rumoris nescio quid afflauerat, cõmissione Græcorum frequentiam non fuisse: quæ quidem me minime fefellit: scis enim, quid ego de Græcis ludis existimem. nunc audi quod pluris est, quàm omnia. Quintus fuit mecum dies cõplures: &, si ego cuperem, ille uel plures fuisset: sed, quantum fuit, incredibile est, quàm me in omni genere delectarit, in eoq; maxime, in quo minime satisfaciebat: sic enim commutatus est totus & scriptis meis quibus=

dam, quæ in manibus habebam, & assiduitate orationis, & præceptis, ut tali animo in Rep. quali nos uolumus, futurus sit. hoc cum mihi non modo confirmasset, sed etiam persuasisset; egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut sponderem, se dignum et te, & nobis futurum; neque se postulare, ut statim crederes, sed, cũ ipse perspexisses, tum ut se amares. quòd nisi fidem mihi fecisset, iudicassemq́; hoc, quod dico, firmũ fore, non fecissem id, quod dicturus sum: duxi enim mecum adolescenté ad Brutũ: sic ei probatum est quod ad te scribo, ut ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eũq́; laudans amicissime mentionem tui fecerit, complexus, osculatusq́; dimiserit. quam ob rem etsi magis est, quod gratuler tibi, quàm quod te rogem, tamen etiam rogo, ut, si quæ minus antea propter infirmitatem ætatis constã ter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illum abiecisse, mihiq́; credas, multum allaturam, uel plurimum potius ad illius iudicium confirmandum auctoritatem tuam.

Bruto cum sæpe iniecissem de ὁμοπλοία, non perinde, atque ego putaram, arripere uisus est. existimabam μετεωρότερον esse: & hercule erat, & maxime de ludis. at mihi, cum ad uillam redissem, Cn. Luceius, qui multum utitur Bruto, narrauit, illum ualde morari, nõ tergiuersantem, sed expectantem, si qui forte casus. itaque dubito, an Venusiam tendam, & ibi expectem de legionibus: si aberunt, (ut quidam arbitrantur) Hydrũtem: si neutrum erit ἀσφαλὲς, eodem reuertar. iocari me putas? moriar, si quisquam me tenet præter te: etenim circunspice: sed ante erubesco. ò dies in auspicijs Lepidi descriptos, & aptos ad consilium reditus nostri. ma-

gna ἑορτὴ ad proficiſcendum tuis literis. atque utinam te illic: ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet. & ais μετ᾽ ἀμύμονα. tu uera ἀμύμων. ille quidem ἄμβροτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγή. ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. & quidem ſunt à te quædã ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam. tum denique edentur.

CICERO ATTICO S.

EGO adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicã) magis cõmode, quã ſtrenue nauigaui: remis enim magnã partem. prodromi nulli. illud ſatis opportune. duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, & Vibonenſis: utrunque pedibus equis tranſmiſimus. ueni igitur ad Sicam octauo die è Pompeiano, cum unum diem Veliæ conſtitiſſem, ubi quidem fui ſanè libenter apud Talnam noſtrum, nec potui accipi, illo abſente præſertim, liberalius. IX. Cal. igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet, itaque obduxi poſterum diem. ſed putabam, cum Regium ueniſſem, fore, ut illic, δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbita ne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: & ſi oneraria, ſtatim ne freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Regio. mehercule mi Attice ſæpe mecum, ἦ δ᾽ οὖν ῥόδος σοι τὶ δύναται; cur ego tecũ non ſum; cur ocellos Italiæ, uillulas meas nõ uideo? ſed id ſatis, ſuperq; tecum me non eſſe fugientem periculum. nec id nunc quidem (niſi fallor) ullum eſt: ad

ipsum enim reuocat me auctoritas tua : scribis enim, in cœlum ferri profectionem meam, sed ita, si ante Cal. Ian. redeam : quod quidem certe enitar : malo enim uel cum timore domi esse, quàm sine timore Athenis tuis. sed tamen prospice, quò ista uergant, mihiq; aut scribe, aut, quod multo malim, affer ipse. hac hactenus. illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ sciam esse, quàm ipsi mihi. nomina mea per Deos expedi, exolue bella reliqui. sed opus est diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Cal. Sext. persolutum ut sit cum Publilio quo modo agendum sit, uidebis. non debet urgere quoniam iure non utimur : sed tamen ei quoque satisfieri plane uolo. Terentiæ uero quid ego dicam? etiam ante diem, si potes. quin, si, ut spero, celeriter in Epeirum; hoc, quod satisdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planéq; expedias, & solutum relinquas. sed de his satis, metuóq;, ne tu nimium putes. nunc negligentiam meam cognosce. De gloria librum ad te misi : & in eo proœmium id est, quod in Academico tertio. id euenit ob eã rem, quod habeo uolumen proœmiorum : ex eo eligere soleo, cum aliquid σύγγραμμα institui. itaque iã in Tusculano, qui non meminissem me abusum isto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi misi. cum autem in naui legerem Academicos, agnoui erratum meum : itaque statim nouum proœmium exaraui, & tibi misi. tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ salutem dices, & Atticæ, delicijs, atque amoribus meis.

Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. id. Sext. cũ à Leucopetra profectus (inde enim tramittebã) stadia circiter CCC processissẽ, reiectus sum austro uehementi ad eandem Leucopetram. ibi cũ uentum expectarem (erat enim uilla Valerij nostri, ut familiariter essem, & libenter) Regini quidam illustres homines eò uenerunt, Roma sanè recentes, in ijs Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. hæc afferebant, edictum Bruti, & Cassij, & fore frequentem senatum Calendis: à Bruto, Cassio literas missas ad consulares, & prætorios: ut adessent, rogare. summam spem nunciabant, fore, ut Antonius cederet, res conueniret, nostri Romam redirent. addebant etiam, me desiderari, subaccusari. quæ cum audissem, sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidem delectabar. lectis uero tuis literis admiratus equidem sum, te tam uehementer sententiam commutasse, sed non sine causa, arbitrabar. etsi, quamuis non fueris suasor, & impulsor profectionis meæ, approbator certe fuisti, dummodo Cal. Ian. Romæ essem. ita fiebat, ut dum minus periculi uideretur, abessem, in flãmam ipsam uenirem. sed hæc etiam si non prudenter, tamen ἀνεμέσητα sunt; primum, quòd de mea sententia acta sunt: deinde, etiam si te auctore, quid debet, qui consilium dat, præstare præter fidem? illud admirari satis non potui, quod scripsisti his uerbis. BENE igitur tu, qui εὐθανασίαν, bene relinquis patriam? An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar, tu id non modo nõ prohibebas, uerum etiam approbabas?

grauiora, quæ restant. VELIM σχόλιον aliquod eli=
mes ad me, oportuisse te istuc facere. ita'ne mi At=
tice defensione eget meum factum, præsertim apud te,
qui id mirabiliter approbasti? ego uero istum ἀπολογι=
σμὸν συντάξομαι, sed ad eorum aliquem, quibus inuitis,
& dissuadentibus profectus sum. etsi quid iam opus
est σχολίῳ: si perseuerassem, opus fuisset. at hoc ipsum
non constanter. nemo doctus unquam (multa autẽ de
hoc genere scripta sunt) mutationem consilij, inconstan=
tiam dixit esse. deinceps igitur hæc. NAM si à Phæ
dro nostro, expedita excusatio esset. nunc quid respon=
demus? ergo id erat meum factum, quod Catoni pro
bare nõ possim, flagitij scilicet plenũ, et dedecoris. uti=
nam à primo ita tibi esset uisum. tu mihi, sicut esse so=
les fuisses Cato. Extremum illud uel molestissimum.
NAM Brutus noster silet: hoc est, non audet hominẽ
id ætatis monere. aliud nihil habeo, quod ex ijs à te uer
bis significari putem. & hercule ita est. nam XVI.
Cal. Sept. cum uenissem Veliam, Brutus audiuit: erat
enim cum suis nauibus apud Heletem fluuium citra Ve
liam millia passuum III. pedibus ad me statim. Dij
immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuersio=
ne mea lætatus: effudit illa omnia, quæ tacuerat: ut re
cordarer illud tuum. NAM Brutus noster silet.
maxime autem dolebat, me Cal. Sext. in senatu nõ fuis
se: Pisonem ferebat in cælum: se autem lætari, quod
effugissem duas maximas uituperationes, unam, quam
itinere faciendo me intelligebam suscipere, desperationis,
ac relictionis Reip. (flentes mecum uulgo querebãtur,
quibus de meo celeri reditu non probabam) alterã, de

qua Brutus, & qui unà erant (multi autem erant) læta bantur, quòd eam uituperationem effugissem, me existimari ad Olympia. hoc uero nihil turpius quouis Reip. tempore: sed hoc ἀναπολόγητον. ego uero austro gratias miras, qui me à tanta infamia auerterit. reuersionis has speciosas causas habes, iustas illas quidem, & magnas, sed nulla iustior, quàm quòd tu idem alijs literis. PROVIDE, SI CVI QVOD DEBETVR, VT SIT VNDE PAR PARI RESPONDEATVR: MIRIFICA ENIM ΔΥΣΧΡΗΣΤΙ'Α EST PROPTER METVM ARMORVM. in freto medio hanc epistolam legi, ut, quid possem prouidere, in mentẽ non ueniret mihi, nisi ꝙ præsens me ipse defenderẽ. sed hæc hactenus. reliqua coram. Antonij edictũ legi à Bruto, et horũ cõtra, scriptũ præclare. sed quid ista edicta ualeant, aut quò spectent, plane nõ uideo. nec ego nũc, ut Brutus cẽsebat, istuc ad Rẽp. capessendã uenio: qd .n. fieri põt? nũ quis Pisoni est assensus? nũ redijt ipse postri die? sed abesse hanc ætatẽ lõge à sepulcro negãt oportere. sed, obsecro te, qd est quod audiui de Bruto? Piliã πειράζεσθαι παραλύσει, te scripsisse aiebat. ualde sum cõmotus. etsi idẽ, te scribere, sperare melius. ita plane uelim: ei dicas plurimã salutẽ, et suauissimæ Atticæ. hæc scripsi nauigans, cũ Põpeianũ accederẽ, XIIII. Cal.

CICERO ATTICO S.

CVM sciã, quo die uẽturus sim, faciã, ut scias. impedimẽta expectãda sunt, quæ Anagnia ueniũt: & familia ægra est. Cal. uesperi literæ mihi ab Octauiano redditæ

ſunt. magna molitur . ueteranos, quiqui Caſſilini, et Calatiæ ſunt perduxit ad ſuā ſentētiā: nec mirū: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire . plane hoc ſpectat, ut ſe duce bellū geratur cū Antonio . itaque uideo paucis diebus nos in armis fore. quē aūt ſequamur uide nomē : uide ætatē. atq; à me poſtulat, primū ut clā colloquatur, uel Capuæ: puerile hoc qdē, ſi id putat clā fieri poſſe . docui literis, id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. miſit ad me Cæcinā quēdā Volateranū familiarē ſuū, qui hoc pertulit , Antoniū cū legione Alaudarū ad Vrbē pergere, pecunias municipijs imperare, legionē ſub ſignis ducere. cōſultabat, utrū Romā cū ∞∞∞ ueteranorū proficiſceretur, an Capuā teneret, et Antonium uenietē excluderet, an iret ad treis legiones Macedonicas, q̄ iter ſecūdū mare ſuperū faciunt , quas ſperat ſuas eſſe . hæ cōgiariū ab Antonio accipere noluerūt , ut hic quidē narrat, et ei cōuitiū grāde fecerūt cōcionātēq; reliquerūt. quid quæris? ducē ſe profitetur, nec nos ſibi putat deeſſe oportere. equidē ſuaſi, ut Romā pergeret : uidetur. n. mihi & plebeculā urbanā, et, ſi fidē fecerit, etiā bonos uiros ſecū habiturus: ò Brute ubi es ? quātā εὐκαιρίαν amittis . non equidē hoc diuinaui , ſed aliquid tale putaui fore. nūc tuū conſiliū exquiro. Romam'ne uenio, an hic maneo, an Arpinū? ἀσφαλείαν habet is locus . fugiā Romā, ne deſideremur, ſi quid actū uidebitur. hoc igitur explica. nunquam in maiore . ἀπορίᾳ fui. Vale.

CICERO ATTICO S.

BINAE mihi uno die literæ ab Octauio. nūc quidē, ut Romā ſtatim ueniā; uelle ſe rem agere per ſenatum.

cui ego, non posse senatum ante Cal. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit consilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem σκέπτομαι: non cōfido ætati: ignoro, quo animo: nil sine Pansa tuo uolo: uereor, ne ualeat Antonius; nec à mari discedere libet: & me tuo, ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi non. firmas copias habet: Brutum habere potest, & rem gerit palàm, centuriat Capuæ, dinumerat. iam, iamq; uideo bellum. ad hæc rescribe. tabellarium meum Calendis Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpinum ueni, ad IIII in Sinuessanum. eodem die uulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Casilini: itaque mutaui consilium: statueram enim rectà appia Romam. facile me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana uti celeritate. uerti igitur me à Minturnis Arpinum uersus. constitueram, ut pridie Idus aut Aquini manerem, aut in Arcano. nunc mi Attice tota mente incumbe in hanc curā: magna enim res est. tria sunt autem, maneam ne Arpini, an propius accedam, an ueniam Romam. quod censueris, faciam: sed quamprimum auide expecto tuas literas. VI. Idus mane, in Sinuessano. Vale.

CICERO ATTICO S.

NONIS accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alteram pridie. igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. ex quo ante ipse posuisti, quæ mihi florentiora sunt uisa tuo iudicio: cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sica ita est, ut scribis. ast ægre me tenui. itaque perstrin

gam sine ulla contumelia Sicæ, & Septimiæ: tantum, * ut sciant παῖδες παίδων sine uallo Luciliano, eum ex C. Fadij filia liberos habuisse. atque utinam eum diem uideam, cum ista oratio ita libere uagetur, ut etiam in Sicæ domum introeat. sed illo tempore opus est, quod fuit illis Triumuiris. moriar, nisi facete. tu uero leges Sexto, eiusq; iudicium mihi perscribes. εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni interuentum, et Caluenæ cauebis. quod uereris, ne ἀδολεσχῶ: mihi tu? quis minus? cui, ut Aristophani iambus, sic epistola longissima quæque optima uidetur.

Quod me admones, tu uero etiam si reprehenderes, non modo facile paterer, sed etiam lætarer, quippe cum in reprehensione est prudentia cum εὐμενείᾳ. ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduersa sunt, eodem iure, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: et de laudibus Dolabellæ deruam cumulum. attamen est isto loco bella, ut mihi uidetur, εἰρωνεία, quòd eum contra ciueis in acie. illud etiam malo, indignius esse hunc uiuere, quàm quod indignius. Πεπλογραφίαν Varronis tibi probari non moleste fero: à quo adhuc ἡρακλείδιον illud non abstuli. Quòd me hortaris ad scribendum, amice tu quidem, sed me scito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi molesta est. quæso adhibe, quam soles, diligentiam. Ὦ ΤΙΤΕ, tibi prodesse lætor. Anagnini sunt Mustela ταξιάρχης, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam.

Hæc ad posteriorem. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panætius, absolui duobus: illius tres sunt. sed cũ initio diuisisset ita, tria genera exquirendi officij esse; unum, cum deliberamus, honestũ, an turpe sit; alterum,

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter ſe pugnare ui=
deantur, quo modo iudicandum ſit, qualis cauſa Regu=
li, redire honeſtum, manere utile: de duobus primis præ=
clare diſſeruit : de tertio pollicetur ſe deinceps ſcriptu=
rum, ſed nihil ſcripſit . eum locum Poſidonius perſecu=
tus. ego autem & eius librum accerſiui, & ad Atheno
dorum Caluum ſcripſi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret:
quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut quã=
primum : in eo eſt περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκον=
τος. quod de inſcriptione quæris : non dubito, quin τὸ
καθῆκον officium ſit, niſi quid tu aliud : ſed inſcriptio
plenior, de officijs. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. ui=
ſum eſt non ἀνοικεῖον. De Myrtilo dilucide. ὃ qualis
tu ſemper iſtos. ita'ne in D. Brutum de iſtis? ego me,
ut ſcripſeram, in Pompeianum non abdidi, primo tem=
peſtatibus, quibus nihil tetrius : deinde ab Octauio quo=
tidie literæ, ut negotium ſuſciperem, Capuam uenirem,
iterum remp. ſeruarem, Romam utique ſtatim : αἴδε=
σθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. is tamen egit
ſanè ſtrenue, & agit, Romã ueniet cum manu magna.
ſed eſt plane puer. putat ſenatum ſtatim. quis ueniet?
ſi uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Calen=
dis Ian. erit fortaſſe præſidio, aut quidem ante depugna
bitur. puero municipia mire fauent : iter enim faciens
in Samnium uenit Cales, manſit Theani. mirifica ἀπάν=
τησις, & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius
Romam, quàm conſtituerã. ſimul ac conſtituero, ſcribã.
etſi nondum ſtipulationes legeram : nec enim Eros ue=
nerat : tamen rem pridie Idus uelim conficias. Epiſto=
las Catinã, Tauromeniũ, Syracuſas cõmodius mittere po

tero, si Valerius interpres ad me nomina gratiosorũ scripserit: aliĳ.n. sunt aliàs, nostriq; familiares ferè demortui. publice tamen scripsi, si uti uellet eis Valerius; aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsque ad III. Cal. expectabo tuas literas: meq; Tor
* quati negociolo siturum puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, quàm ualde eum amaret, quem dolet à te minus amari. Atticæ, quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis uerbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. De Ocella, dũ tu muginaris, nec mihi quidquã rescribis, cepi consilium domesticũ: itaque me prid. Idus arbitror Romæ futurum. commodius est uisum, frustra me istic esse, cum id non necesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul, ne intercluderer, metuebam: ille enim iam aduentare potest: etsi uariĳ rumores, multiq;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid est, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te absim, & de te, & de me. sed quid dicam? bonum animum. De ἡρακλειδέῳ Varronis, negotia salsa: me quidem nihil unquam sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

O' CASVM mirificũ. V. Idus cũ ante lucẽ de Sinuessano surrexissem, uenissemq; diluculo ad Põtem Tiretiũ, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obuiã mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον

ὁρμαίνοντα. ego ſtatim, cedo, inquam, ſi quid ab Attico. nondum legere poteramus : nam & lumina dimiſeramus, nec ſatis lucebat . cum autem luceret, ante ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt . illa omnium quidem elegantiſſima . ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo , ac ſentio. nihil legi humanius. itaque ueniam , quò uocas, modo adiutore te. ſed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur , quàm ad eas literas , quibus ego à te conſilium petieram , te mihi iſta reſcribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, νήσον ἐπὶ ψυρίης, Appiam ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα : itaque eo die manſi Aquini. longulum ſanè iter, & uia inepta . inde poſtridie mane proficiſcens, has literas dedi . & quidem, ut à me dimitterem inuitiſſimus , fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum ſit, uidebis: præterea , poſſim ne propius accedere (malo enim eſſe in Tuſculano, aut uſpiam in ſuburbano) an etiam longius diſcedendum putas . crebro ad me uelim ſcribas . erit autem quotidie, cui des. Quod præterea conſulis, quid tibi cenſeam faciundum : difficile eſt, cum abſim: ueruntamen, ſi pares æque inter ſe; quieſcendum : ſin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum conſilium expecto. timeo, ne abſim, cum ad eſſe me ſit honeſtius : uenire non audeo. de Antonij itineribus neſcio quid aliter audio, atque ut ad te ſcribebã. omnia igitur uelim explices, & ad me certa mittas.

De reliquo quid ego tibi dicam ? ardeo ſtudio hiſtoriæ : Incredibiliter enim me commouet tua cohortatio . quæ quidem nec inſtitui , nec effici poteſt ſine tua ope. coràm igitur hoc quidem conferemus . in præſentia mihi uelim

ſcribas, quibus Coss. C. Fannius M. F. Trib. pl. fuerit: ui
deor mihi audiſſe, P. Africano, L. Mummio. id igitur
quæro. tu mihi de ijs rebus, quæ nouantur, omnia certa,
clara. III. Id. ex Arpinati. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat plane, quod ſcriberẽ. nam, cũ Puteolis
eſſem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiam
falſa de Antonio. ad ea autẽ, quæ ſcripſiſti (tres. n. accepe
rã III. Idus à te epiſtolas) ualde tibi aſſentior, ſi multũ
poſſit Octauianus, multo firmius acta tyrãni cõprobatũ
iri, quàm in Telluris, atque id cõtra Brutũ fore. ſin autẽ
uincitur, uides intolerabilem Antoniũ: ut, quẽ uelis, ne=
ſcias. O' Seſtij tabellariũ hominẽ nequã. poſtridie Puteo=
lis Romæ ſe dixit fore. Quòd me mones, ut pedetentim:
aſſentior: & ſi aliter cogitabam. nec me Philipppus, aut
Marcellus mouet: alia. n. eorum ratio: & ſi nõ eſt, tamẽ
uidetur. ſed in iſto iuuene, quãquã animi ſatis, auctori=
tatis parũ eſt. tamẽ uide, ſi forte in Tuſculano recte eſſe
poſſim, ne id melius ſit: ero libẽtius: nihil. n. ignorabo: an
hoc, cũ Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi nõ eſt
dubiũ, quin, quod Græci καθῆκον, nos officium. id autem,
quid dubitas, quin etiam in remp. præclare caderet? non
ne dicimus, Cõſulũ officiũ, ſenatus officiũ? præclare cõ=
uenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ual=
de mehercule moueor, & moleſte fero. neſcierã omnino
eſſe iſtũ puerũ. Caniniũ perdidi, hominẽ, quod ad me
attinet, nõ ingratũ. Athenodorũ, nihil eſt, quod hortere:
miſit enim ſatis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæſo o=
mni ratione ſubueni. Quintuis tui patris nepos ſcribit

ad patris mei nepotem, si ex Nonis iis, quibus nõ magna gessimus, ædem Opis explicaturum, idq; ad populum. uidebis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu scribam: sed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. & tamen in tuis quoque epistolis Alexim uideor agnoscere. sed ad rem uenio. Ego, si me non improbissime Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, uerum remissior essem, an summo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipsi sentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatum: idq; præ me feram, & quidem me mea facere, & reipub. causa, cur illum oderim, quòd, cum eam me auctore defendere cœpisset, non modo deseruit emptus pecunia, sed etiam, quantum in ipso fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cum dies uenerit: primum uelim eiusmodi sit, ut non alienum sit, me Romæ esse; de quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris: de summa autem, agi prorsus uehementer, & seuere uolo. & si, sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν. tamen, hoc quale sit, consideres uelim. possumus enim, ut sponsores appellentur, procuratorem introducere: neque enim illi litem contestabuntur: quo facto, non sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror, eo nomine, quod satisdato debeat, procuratores eius non dissoluere: & nostræ grauitatis, ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. de hoc quid placeat, rescribas uelim: & non dubito, quin

hoc totum lenius adminiſtraturus ſis. Redeo ad remp. multa mehercule à te ſæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: ſed his literis nihil prudentius: QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. at quæ concio? nam eſt miſſa mihi. iurat, ita ſibi parentis honores conſequi liceat: & ſimul dextram intendit ad ſtatuam. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο. ſed, ut ſcribis, certiſſimum eſſe uideo diſcrimen Caſcæ noſtri Tribunatum: de quo quidem ipſo dixi Oppio, cum me hortaretur, ut adoleſcenté, totamq; cauſam, manumq; ueteranorum complecterer, me nullo modo facere poſſe, ni mihi exploratum eſſet, eum non modo non inimicum tyrānoctonis, uerum etiam amicum fore. cum ille diceret, ita futurum: quid igitur feſtinamus, inquam? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus eſt: nos autem eius uoluntatem ante Idus Dec. perſpiciemus in Caſca. mihi ualde aſſenſus eſt. quam ob rem hæc quidem hactenus. Quod reliquum eſt, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam, quid ſcribas, quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi miſi: ex quo mihi uidetur ϛρατηλὰξ ille deiectus de gradu. ſed tu, cum legeris, exiſtimabis.

Obſignata iam epiſtola, literas à te, & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & prudenter, & amice ſuades, ut in his locis potiſſimum ſim, quoad audiamus, hæc, quæ cõmota ſunt, quorſum euadant. ſed me, mi Attice, non ſanè hoc quidem tempore mouet.

resp. non quo ea sit mihi quidquam carius, aut esse debeat, sed desperatis etiam Hippocrates uetat adhibere medicinam. quare ista ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero existimatio: cum enim tanta reliqua sint, ne Terentiæ quidem adhuc quod soluam expeditum est: Terentiam dico? scis nos pridem iam constituisse Montani nomine HS XXI dissoluere. pudentissime hoc Cicero petierat, uti de suo. liberalissime, ut tibi quoque placuerat, promiseram; Erotiq; dixeram, ut sepositum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore uersuram facere Aurelius coactus est. nam de Terétiæ nomine Tiro ad me scripsit, te dicere, numos à Dolabella fore. male eum credo intellexisse, si quisquã male intelligit; potius nihil intellexisse: tu enim ad me scripsisti Cocceij responsum, & ijsdem penè uerbis Eros. ueniendum est igitur uel in ipsam flammam: turpius est enim priuatim cadere, quàm publice. itaque cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, ut consueueram, rescribere. consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem: sed certo constituere nihil possum, prius quàm te uidero. qui minus autem ego istic recte esse possim, quàm est Marcellus? sed non id agitur: neque id maxime curo: quid curem, uides. adsum igitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS tuas legi literas. ad Plancũ scripsi. habes exemplum. cum Tirone quid sit lo=

cutus, cognoſcam ex ipſo. Cum ſorore ages attentius, ſi te occupatione iſta relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco Præt. Des. S.

ATTICI noſtri te ualde ſtudioſum eſſe cognoui, mei uero ita cupidum, ut mehercule paucos æque obſeruanteis, atque amanteis me habere exiſtimem: ad paternas enim magnas, & ueteres, & iuſtas neceſſitudines magnam attulit acceſſioné tua uoluntas erga me, meáq; erga te par, atque mutua. Buthrotia tibi cauſa ignota non eſt: egi enim ſæpe, tibiq; totam rem demonſtraui: quæ eſt acta hoc modo. ut primum Buthrotium agrum proſcriptum uidimus, commotus Atticus libellum compoſuit, eum mihi dedit, ut darem Cæſari: eram enim cœnaturus apud eum illo die. cum libellum Cæſari dedi, probauit cauſam, reſcripſit Attico, æqua eum poſtulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquã Buthrotij ad diem ſoluerent. Atticus, qui ciuitatem cõſeruatam cuperet, pecuniam numerauit de ſuo. quod cũ eſſet factum, adiuimus ad Cæſarem, uerba fecimus pro Buthrotijs, liberaliſſimum decretum abſtulimus: quod eſt obſignatum ab ampliſſimis uiris. quæ cum eſſent acta, mirari quidem ſolebam pati Cæſarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium concupiſſent, neque ſolum pati, ſed etiam ei negotio te præficere. itaque & ego cum illo locutus ſum, & ſæpius quidem, ut etiã accuſarer ab eo, quòd parum conſtantiæ ſuæ confiderem: & M. Meſſalæ, & ipſi Attico dixit, ut ſine cura eſſent: aperteq; oſtendebat, ſe præſentium animos (erat enim

popularis, ut noras) offendere nolle: cum mare transissent, curaturum se, ut in alium agrum deducerétur. hæc illo uiuo. post interitum uero Cæsaris, ut primnm ex S. C. causas Consules cognoscere instituerunt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt. probauerunt causas sine ulla dubitatione, séq; ad te literas daturos esse dixerunt. ego autem mi Plance, etsi non dubitabam, quin & S. C. & lex, & Consulum decretum, ac literæ apud te plurimum auctoritatis haberét, téq; ipsius Attici causa uelle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia nostra mihi sumpsi, ut id à te peteré, quod tua singularis humanitas, suauissimiq; mores à te essent impetraturi. id autem est, ut hoc, quod te tua spóte facturum esse certo scio, honoris nostri causa libenter, prolixe, celeriter facias. mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec carior Attico: cuius antea res solum familiaris agebatur, eáq; magna, nũc accessit etiam existimatio, ut, quod consecutus est magna & industria, & gratia, & uiuo Cæsare, & mortuo, id te adiuuante obtineat. quod si à te erit impetratum, sic uelim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo summo beneficio me affectum iudicem. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, studiose, diligenterq; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IAM antea petiui abs te per literas, ut, cum causa Buthrotiorũ probata à Consulibus esset, quibus & lege, & S. C. permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares, At-

ticumq; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui non minus laboro, molestia liberares: omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quamprimum facere possimus. quanquam intelligimus ea te esse prudétia, ut uideas, si ea decreta Consulum, quæ de Cæsaris actis interposita sunt, non seruentur, magnā perturbationem rerum fore. equidem, cum multa, quod necesse erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæsar statuerit; tamen otij, pacisq; causa acerrime illa soleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendū censeo: quanquam hæc epistola non suasoris est, sed rogatoris. igitur mi Plance rogo te, & etiam oro, sic medius fidius, ut maiore studio, magisq; ex animo agere non possim, ut totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod sine ulla dubitatione apud Consules obtinuimus propter summam bonitatem, & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate esse erga Atticum, sæpe præsens & illi ostendisti, & uero etiā mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctum semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni suo S.

NVNQVAM putaui fore, ut supplex ad te uenirē: sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, scis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiscere mea causa illū aliquan-

do suo familiari aduersario tuo uoluisse consultum, cũ illius existimatio ageretur. hoc primũ ignoscere, est humanitatis tuæ: suos enim quisque debet tueri. deinde, si me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: qué quãti facias, præ te soles ferre. totum hoc, ut, quod semper existimaui, nunc plane intelligam, me à te multũ amari. Buthrotios cum Cæsar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis uiris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se, cum agrarij mare transissent, literas missurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut subito ille interiret. deinde, quemadmodũ tu scis (inter fuisti enim, cum Consules oporteret ex. S. C. de actis Cæsaris cognoscere) res ab ijs in Cal. Iun. dilata. accessit ad S. C. lex, quæ lata est ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæsar statuisset, decreuisset, egisset, Consulibus cognitionem dedit. causa Buthrotiorum delata est ad Consules. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Consules de consilij sententia decreuerunt secundum Buthrotios, Plancũ dederunt. nunc mi Capito (scio enim quantum semper apud eos, quibuscum sis, posse soleas, eo plus apud hominem facillimum, atque humanissimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimum esse, sit etiam melior opera tua. omnino res huiusmodi uidetur esse, ut sine cuiusquam gratia Plancus ipse pro ingenio, & prudentia sua non sit dubitaturus, quin decretum Consulũ, quorũ & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet, præsertim cum, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo ij, quorum interest, sed etiam ij, qui illa non probant, otij causa confirmare uelint. quod cum ita sit, tamen interest nostra, Plancum hoc animo libenti, prolixoq; facere. quod certe faciet, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatemq; qua nemo tibi par est, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S.

PATREM tuum plurimi feci, meq; ille mirifice & coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubiũ fuit quin à te diligerer. ego quidem id facere nõ destiti. quam ob rem peto à te in maiorem modum, ut ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Consulum, quod ij secundum Buthrotios fecerunt, cum & lege, & S. C. statuendi potestatem haberent, des operã, ut Plancus noster quamprimum confirmet, & probet. hoc te uehementer mi Cupienni etiam atque etiã rogo. Vale.

Cicero Planco Præt. Des. S.

IGNOSCE mihi, quòd, cum antea accuratissime de Buthrotijs ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. nõ mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cũ tanta res agatur Attici nostri, nũc uero etiam existimatio, ut id, quod probauit Cæsar, nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfuerãs, uideatur obtinere potuisse, præsertim cum tota potestas eius rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreuerunt

ſecundum Cæſaris decreta, & reſponſa non dicam comprobes, ſed ſtudioſe, libenterq; comprobes. id mihi ſic erit gratum, ut nulla res gratior eſſe poſſit. etſi iam ſperabam, cum has literas accepiſſes, fore, ut ea, quæ ſuperioribus literis à te petiſſemus, impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nũciatum erit, te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus: deinde enim confido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq; pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. quod ſi acciderit, uelim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticũ, cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

Cicero Capitoni S.

NON dubito, quin mirere, atque etiam ſtomachere, quòd tecum de eadẽ re agã ſæpius. hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus coniunctiſſimi permagna res agitur Attici. cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multũ potes nos apud Plancum iuuare. noui humanitatem tuam: ſcio, quàm ſis amicis iucundus. nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt, quã tu. & res iſta eſt firma; ut debet eſſe, quam Conſules de conſilij ſententia decreuerunt, cum & lege, & S. C. cognoſcerent. tamen omnia poſita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officij tui & Reip. cauſa decretum Conſulum cõprobaturum, tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum. adiuuabis igitur mi Capito: quod ut facias, uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

P OMPONIVS Atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatem. patre usus est diligente, indulgente, et, ut tũ erant tempora, diti, in primisq; studioso literarum. hic, prout ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, summa suauitas oris, & uocis, ut non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. qua ex re pueritia nobis inter æquales ferebatur, clariusq; exsplendescebat, quàm generosi condiscipuli animo æquo ferre possent. itaque incitabat omneis studio suo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marij filius, M. Cicero: quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. pater mature decessit. ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpitij, qui Trib. pl. interfectus est, non expers fuit illius periculi: nanque * Anitia Pomponij consobrina nupserat M. Seruio fratri Sulpitij. itaque interfecto Sulpitio, posteaq̃ uidit Cinnano tumultu ciuitatem esse perturbatã, neque sibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus; idoneum tempus ratus studijs obsequendi suis, Athenas se contulit:

neque eo secius adolescentem Marium hostem iudicatũ iuuit opibus suis: cuius fugam pecunia subleuauit. ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit suarum. hic ita uixit, ut uniuersis Atheniensibus merito esset carissimus: nam præter gratiam, quæ iam in adolescentulo magna erat, sæpe suis opibus inopiam publicam leuauit: cum enim usuram facere publice necesse esset, neque eius conditionem æquam haberent, semper se interposuit, atque ita, ut neque usuram unquam ab ijs acceperit, neque longius, quàm dictum esset, debere passus sit. quod utrũque erat ijs salutare: nam neque indulgendo inueterascere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis usuris crescere. auxit hoc officium alia quoque liberalitate: nam uniuersos frumẽto donauit, ita, ut singulis VII. modij tritici darentur, qui modius mensuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem sic se gerebat, ut cõmunis infimis, par principibus uideretur. quo factum est, ut huic omneis honores, quos possent, publice haberent, ciuemq; facere studerent. quo beneficio ille uti noluit. quod non nulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanã alia ascita. quandiu affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit: absens prohibere non potuit. itaque aliquot ipsi, et Phidiæ locis sanctissimis posuerunt: hunc enim in omni procuratione Reip. actorẽ, auctorẽq; habebant. igitur primũ illud munus fortunæ, quòd in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperij, ut eandem & patriam haberet, & domum: hoc specimen prudentiæ, quòd, cum in eam se ciuitatem

contulisset, quæ antiquitate, humanitate, doctrinaq; præstaret omneis, ei unus ante alios fuerit carissimus. huc ex Asia Sulla decedens cum uenisset; quandiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis & humanitate, & doctrina: sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur: tanta autem erat suauitas sermonis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem esse, non ascitum. idem poemata pronunciabat & græce, & latine sic, ut supra nihil posset. quibus rebus factum est, ut Sulla nunquam à se dimitteret, cuperetq; secum deducere. qui cum persuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius, aduersum eos me uelle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. at Sulla adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri. hic complures annos moratus, cum & rei familiari tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniensium reipub. tribueret, nihilo minus amicis urbana officia præstitit: nam & ad comitia eorum uentitauit, &, si qua res maior acta est, non defuit, sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidem præbuit, cui ex patria fugienti HS C C & quinquaginta millia donauit. tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam, ut opinor, L. Cotta, & L. Torquato Coss. quem diem sic uniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrymis desiderij futuri dolorem indicaret. habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanum, familiarem L. Luculli, diuitem, difficillima natura: cuius sic asperitatem ueritus est, ut, quem nemo fere

re posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit beneuolentiam. quo facto, tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriens testamento adoptauit eũ, hæredemq́; fecit ex dodrante. ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easq́; nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo à condiscipulatu uiuebat coniunctissime, multo etiam familiarius, quàm cum Quinto: ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinem morum, quàm affinitatem. utebatur autem intime Q. Hortensio, qui ijs temporibus principatum eloquentiæ tenebat, ut intelligi non posset, uter eum plus diligeret, Cicero, an Hortensius: & id, quod erat difficillimũ, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, essetq́; talium uirorum copula. In rep. ita est uersatus, ut semper optimarum partium & esset, & existimaretur, neque tamen se ciuilibus fluctibus committeret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quàm qui maritimis iactarentur. honores non petijt, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem; quòd neque peti more maiorum, neque capi possent conseruatis legibus in tam effusis ambitus largitionibus, neque reipub. sine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad hastam publicam nunquam accessit. nullius rei neque præs, neque manceps factus est. neminem suo nomine, neque subscribens accusauit. in ius de sua re nunquam ijt. iudicium nullum habuit. multorum Consulum, Prætorumq́; præfecturas delatas sic accepit, ut neminem in prouinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fru-

ctum, qui ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset: non enim docere se arbitrabatur, cum Præturam gerere noluisset, asseclam esse Prætoris. qua in re non solum dignitatis seruiebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset, carior, cum eam officio, non timori, neque spei tribui uiderent. Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. usus est ætatis uacatione, neque quoquam se mouit ex Vrbe. quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. ipsum Pompeium coniunctum non offendit. nullum ab eo habebat ornamentnm, ut cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, ut uictor cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij castris concesserit. sic uetere instituto uitæ effugit noua pericula. secutum est illud occiso Cæsare, cum respub. penes Brutum uideretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum conuertisse uideretur. sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiarius, quàm hoc sene, neque solum eum principem consilij haberet, sed etiam in conuictu. excogitatum est à quibusdam, ut priuatum ærarium Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur. id facile effici posse arbitrati sunt, si & principes

illius ordinis pecunias contulissent. itaque appellatus est à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps esse uellet. at ille, qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, semperq; à talibus se consilijs remouisset; respondit, si quid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantum ex paterentur; sed neque cũ quoquam de ea re collocuturum, neque coiturum. sic ille consensionis globus huius unius dissensione disiectus est. neq; multo post superior esse cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Cassius prouinciarum, quæ ijs necis causæ datæ erant à Consulibus, desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum cæteris cõferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto, Italiaq; cedenti HS C M muneri misit: eidem in Epeiro absens C C C iussit dari: neque eo magis potenti adulatus est Antonio, neque desperatos reliquit. secutum est bellum gestum apud Mutinam: in quo si tantum eum prudentem dicam, minus, quàm debeam, prædicem, cum ille potius diuinus fuerit, si diuinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus agitur, neque minuitur. hostis Antonius iudicatus Italia cesserat. spes restituendi nulla erat. non solum inimici, qui tamen erant potentissimi, & plurimi, sed etiam qui aduersarijs eius se dabant, & in eo lædendo aliquam consecuturos sperabant cõmoditatem, Antonij familiareis sequebantur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil ijs indulsit ad Antoniũ uiolãdum, sed è contrario familiareis eius ex Vrbe profugientes

gientes

gientes,quantum potuit, texit; quibus rebus indigue-
runt,adiuuit: P. uero Volumnio ea tribuit,ut plura à
parente proficisci nó potuerint: ipsi autem Fuluiæ, cum
litibus distineretur, magnisq; terroribus uexaretur,tan
ta diligentia officium suum præstitit, ut nullum illa
præstiterit uadimonium sine Attico, sponsor omnium
rerum fuerit. quin etiam, cum illa fundum secun-
da fortuna emisset in diem, neque post calamitatem
uersuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuni-
amq; sine fœnore, sineq; ulla stipulatione credidit,
maximum existimans quæstum, memorem, gratumq;
cognosci, simulq; aperire, se non fortunæ, sed homini-
bus solere esse amicum. quæ cum faciebat, nemo eum
temporis causa facere poterat existimare: nemini enim
in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum.
sed sensus eius à non nullis optimatibus reprehendeba-
tur, quòd parum odisse malos ciues uideretur. ille au
tem sui iudicij, potius, quid se facere par esset, intue-
batur, quàm quid alij laudaturi forent. conuersa for-
tuna est. ut Antonius redijt in Italiam,nemo non ma-
gno in periculo Atticum putarat propter intimam fa-
miliaritatem Ciceronis,& Bruti: itaque ad aduentum
imperatorum de foro decesserat timens proscriptionem:
latebatq; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus
paulo ante,opem tulerat (tanta uarietas his temporibus
fuit fortunæ,ut modo hi,modo illi in summo essent aut
fastigio,aut periculo) habebatq; secum Q. Gellium Ca-
nium æqualem,simillimumq; sui. hoc quoq; sit Attici
bonitatis exemplum,quòd cum eo,quem puerum in lu-
do cognorat,adeo cóiuncte uixit,ut ad extremam æta-

tem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, & si tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiam omnibus suis amicis esset inimicus, eosq́; uellet proscribere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officij, & ei, cum requisisset ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimq́; ad se ueniret, se eum, & Gellium Canium de proscriptorum numero exemisse: ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. sic Atticus in summo timore non solũ sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, præsidio fuit: neq; enim suæ solum à quoquam auxilium petijt salutis, sed coniunctim, ut appareret nullam seiunctã sibi ab eo uelle fortunam. quòd si gubernator præcipua laude fertur, qui nauẽ ex hyeme, mariq́; scopuloso seruat: cur nõ singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot, tantisq́; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? quibus ex malis ut se emerserat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. cum proscriptos præmijs imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirum uenit, cui res ulla defuerit: nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiam post prælium Philippense, interitumq́; C. Cassij, & M. Bruti L. Iulium Mocillam prætoriũ, & filium eius, Aulumq́; Torquatum, cæterosq́; pari fortuna perculsos institerit tueri, atque ex Epeiro ijs omnia Samothraciam supportari iusserit: difficile enim est omnia persequi, & non necessaria. illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuisse. id ex ipsis rebus, ac temporibus iudicari potest, quòd non florentibus se uenditauit, sed

afflictis semper succurrit, qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, quàm florentem coluerit. sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, quòd neque lædebat quenquam, neque, si quam iniuriam acceperat, nõ malebat obliuisci, quàm ulcisci. idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipse tribuerat, tandiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. itaque hic fecit, ut uere dictum uideatur: sui cuique mores fingunt fortunam. neque tamẽ prius ille fortunã, q̃ se ipse finxit, qui cauit, ne qua in re plecteretur. his igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa intima familiaritate coniunctus adolescẽti Cæsari, cum propter suam gratiam, & Cæsaris potentiam nullius conditionis non haberet potestatem, potissimũ eius deligeret affinitatem, præoptaretq; equitis Romani filiam generosarũ nuptijs. atq; harũ nuptiarũ cõciliator fuit (non enim est celandũ) M. Antonius Triũuir Reip. cuius gratia cũ augere possessiones posset suas, tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incommodis. quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit: nam cũ L. Saufeij equitis Romani æqualis sui, qui cũ plureis ãnos studio ductus philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessiones, Triũuiri bona uendidissent consuetudine ea, qua tum res gerebantur; Attici labore, atq; industria factũ est, ut eodem nũtio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse. idem L. Iul. Calidium, quem post Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatẽ uere uideor posse cõtendere, neq;

minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditum, post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrum Antonij absentem relatum, expediuit. quod in præsenti utrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare; quòd, in eorum periculis nō secus absentes, quàm præsentes amicos Attico esse curæ, cognitum est. neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus est, quàm ciuis: nam cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus usus est: nam domū habuit in colle Quirinali Cæcilianam, ab auunculo hæreditate relictā, cuius amœnitas non ædificio, sed sylua constabat: ipsum enim tectum antiquitus constitutū, plus salis, quàm sumptus habebat: in quo nihil cómutauit, nisi siquidē uetustate coactus est. usus est familia, si utilitate iudicandum est, optima; si forma, uix mediocri: nanq; in ea erant pueri literatissimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrunq; horum pulchre facere posset: pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni: neq; tamen horum quenquam, nisi domi natum, domiq; factum, habuit: quod est signum non solū continentiæ, sed etiam diligentiæ: nam &, non intemperanter concupiscere, quod à pluribus uideas, continentis debet duci; & potius diligentia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. elegans, non magnificus: splendidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiā non affluentem affectabat. supellex modica, nō multa,

ut in neutram partem conspici posset. nec præteribo, quanquam nõ nullis leue uisum iri putem. cum primis lautus esset eques Romanus, & non parum liberaliter in domum suam omnium ordinum homines inuitaret; scimus, non amplius, quàm terna millia æris, peræque in singulos menses ex ephemeride eum expensum sumptui ferre solitum: atque hoc non auditum, sed cognitum prædicamus: sæpe enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuimus. nemo in conuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnosten: quod nos quidem iucundissimum arbitramur. neq; unquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est; ut nõ minus animo, q̃ uentre conuiuæ delectarentur: nanq; eos uocabat, quorum mores à suis non abhorrerent. cum tanta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ consuetudine: tantáq; usus est moderatione, ut neque in HS uicies, quod à patre acceperat, parũ se splendide gesserit, neque in HS centies affluentius uixerit, quàm instituerat, paríq; fastigio steterit in utraq; fortuna, nullos habuerit hortos, nullam suburbanã, aut maritimam sumptuosam uillam, neque in Italia, præter Ardeatinum, & Nomentanum, rusticum prædium. omnisq; eius pecuniæ redditus constabat in Epiroticis, et urbanis possessionibus. ex quo cognosci potest, eum usum pecuniæ non magnitudine, sed ratione metiri solitum. mendacium neque dicebat, neque pati poterat. itaque eius comitas non sine seueritate erat, neque grauitas sine facilitate: ut difficile esset intellectu, utrum eũ amici magis uererentur, an amarent. quidquid rogabatur, religiose promittebat, quòd non liberalis, sed leuis arbi=

trabatur, polliceri quod præstare non posset. idem in ni tendo quod semel admisisset, tanta erat cura, ut nõ mãdatam, sed suam rem uideretur agere. nusquam suscepti negotij eum pertesum est: suam enim existimationem in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius. * quo fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marciq; Hortensij, A. Torquati, multorum præterea equitũ Romanorum negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, sed iudicio fugisse Reip. procurationem. humanitatis uero nullum afferre maius testimoniũ possum, quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fuerit iucundissimus, senex adolescenti M. Bruto, cũ æqualibus autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic uixerit, ut iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus. quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit, aut familiarior. ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus sunt editi, sexdecim uolumina epistolarum ab Consulatu eius usque ad extremum tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, non multũ desideret historiam contextam eorum temporum: sic enim omnia de studijs principum, uitijs ducum, æmulationibus Reip. perscripta sunt, ut nihil in his non appareat, & facile existimari possit, prudentiam quodam modo esse diuinationem: non enim Cicero ea solũ, quæ uiuo se acciderunt, futura prædixit, sed etiam, quæ nunc usu ueniunt, cecinit, ut uates. De pietate autem Attici quid plura commemorem? cũ hoc ipsum uere gloriantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, cum esset septem, & sexaginta, se

nunquam cum matre in gratiam rediisse, nunquam cũ sorore fuisse in simultate, quam propè ætate æqualem ha bebat: quod est signum, aut nullam unquam inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos in dulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duce= ret: neque id fecit natura solum (quanquam omnes ei paremus) sed etiam doctrina: nam & principum phi= losophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendam, non ad ostentationem uteretur. moris etiam maiorum summus imitator fuit, antiquitatisq; amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eã totam in eo uolumine exposuerit, quo magistratus orna uit: nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris est populo R. quæ non in eo suo tempore sit no= tata. et, quod difficillimum fuit, sic familiarum origi= nem subtexuit, ut ex eo clarorũ uirorũ propagines pos simus cognoscere. fecit hoc idem separatim in aliis li= bris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à stirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoq; ortus, quos honores, quibusq; temporibus cepisset. pari modo Marcelli Claudij de Marcellorum, Scipionis Cor= nelij, & Fabij Maximi Fabiorum, & Aemiliorũ. qui= bus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupi= ditatẽ habent notitiæ clarorum uirorum. attigit quo= que poeticen, credimus, ne eius expers esset suauita= tis: nanque uersibus, qui honore, rerumq; gestarum amplitudine cæteros Ro. populi præstiterunt, exposuit, ita, ut sub singulorum imaginibus facta, magistra= tusq; eorum non amplius quaternis, quinisq; uersibus de scripserit: quod uix credendum sit, tantas res tam bre=

uiter potuisse declarari. est etiam unus liber græce cõfectus de Consulatu Ciceronis. hactenus Attico uiuo edita à nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse uoluit, reliqua persequemur, &, quantũ potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significauimus, suos cuique mores plerunque conciliare fortunam: nanque hic cõtentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit imperatoris diui Iulij filij, cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re, quàm elegantia uitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores: tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit cõsequi. nata autem est Attico neptis ex Agrippa, cui uirginem filiam collocauit. hanc Cæsar uix anniculam T. Claudio Neroni, Drusilla nato, priuigno suo, despondit. quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequẽtiorem. quamuis ante hæc sponsalia, non solum cum ab Vrbe abesset, nunquam ad suorum quẽquam literas misit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quam diu esset moraturus: sed & cum esset in Vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm uellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quæstionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius uerbosiores eliceret epistolas. ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrij in Capitolio ab Romulo constituta, uetustate, atque incuria detecta

prolaberetur, ut Attici admonitu Cæsar eam reficiendã curaret. neque uero à M. Antonio minus absens literis colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorem faceret Atticũ. hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit quantæ sit sapientiæ, eorum retinere usum, beneuolentiamq;, inter quos maximarum rerum non solum æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit intercedere necesse inter Cæsarem, atque Antonium, cũ se uterque principem non solum urbis Romanæ, sed orbis terrarum esse cuperet. tali modo cum septem, & septuaginta annos complesset, atque ad extremam senectutem nõ minus dignitate, quàm gratia, fortunáq; creuisset (multas enim hæreditates nulla alia re, quàm bonitate consecutus) tantáq; prosperitate usus esset ualetudinis, ut annis XXX medicina nõ indiguisset: nactus est morbum, quem initio & ipse, & medici contempserunt: nam putarunt esse tenasmon, cui remedia celeria, faciliáq; proponebantur. in hoc cum treis menses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta uis morbi in unum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistula putris eruperit. atque antea quidem morbi diuturnitatem moleste ferebat, prius quàm hoc ei accideret: postquam uero in dies dolores accrescere, febresq; accessisse sensit; Agrippam generum ad se accersiri iussit, & cũ eo L. Cornelium Balbum, Sextumq; Peduceum. hos ut uenisse uidit, in cubitum nixus, quantam, inquit, curam, diligentiamq; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos testes habeam, nihil opus est plu=

ribus uerbis commemorare . quibus quoniam , ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret : reliquum est, ut egomet mihi consulam. id uos ignorare nolui : nam mihi stat, alere morbũ desinere : nanque his diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores sine spe salutis . quare à uobis peto, primum ut consilium probetis meum, deinde ne frustra dehortando conemini . hac oratione habita tanta constantia uocis , atque uultus , ut non ex uita , sed ex domo in domum uideretur migrare : cum quidem Agrippa eum flens, atque osculans oraret, atque obsecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque sibi accelerararet, &, quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi, suisq; reseruaret ; preces eius taciturna sua obstinatione depressit . sic cum biduum cibo se abstinuisset, subito febris decessit, leuiorq; morbus esse cœpit : tamẽ propositum nihilo secius peregit . itaque die quinto postquam id consilium inierat, prid. Cal. Apr. Cn. Domitio, C. Sosio Coss. decessit . elatus est in lecticula, ut ipse præscripserat, sine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis , maxima uulgi frequentia . sepultus est iuxta uiam Appiam ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilij auunculi sui .

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

CLODIVS Trib. pl. designatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicam, ualde me amat. quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illum quoque iudices à me amari: nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non respondere in amore ijs, à quibus prouocere. is mihi uisus est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid à suis, uel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quo tuus animus à se esset alienior. non soleo mi Brute (quod tibi notum esse arbitror) temere affirmare de altero: est enim periculosum propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq; naturas. Clodij animum perspectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, sed ad scribendum non necessaria: uolo enim hoc testimonium tibi uideri potius, quàm epistolam. auctus Antonij beneficio est. eius ipsius beneficij magna pars à te est. itaque eum saluis nobis uellet saluum. in eum autem locum rem adductã intelligit (est enim, ut scis, minime stultus) ut utrique salui esse non possint: itaque nos mauult. de te uero amicissime et loquitur, et sentit. quare, si quis secus ad te de eo scripsit, aut si coràm locutus est, peto à te etiã atq; etiã, mihi ut potius credas, qui & facilius iudicare possum,

quàm ille nescio quis, et te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuemq; talem, qualis & prudentissimus, & fortuna optima esse debet. Vale.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA, & obsignata iá epistola, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum nouarum, maximeq; mirabiles, Dolabellam quinque cohortes misisse in Cherrhonessum. adeo'ne copijs abundat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? quinque autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cum tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens. & tuum consilium uehementer laudo, quòd nõ prius tuum exercitum Apollonia, Dyrrhachioq; mouisti, quàm de Antonij fuga audisti, Bruti eruptione, populi R. uictoria. itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Cherrhonessum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperiũ populi R. facis ex tua dignitate, & è Rep.

Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antonijs: quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum seueritas, quàm tua. Te beneuolentiam exercitus, equitumq; expertum esse, uehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: et id ualde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis me maximo

odio egisse, ut insectarer Antonios, idq; laudas: credo ita uideri tibi: sed illam distinctionē tuam nullo pacto probo: scribis enim, acrius prohibenda bella ciuilia esse, quàm in superatos iracundiam exercendam. uehementer à te Brute dissentio: neque clementiæ tuæ concedo: sed salutaris seueritas uincit inanem speciem clemētiæ. quòd si clementes esse uoluerimus, nūquam deerunt bella ciuilia. sed de hoc tu uideris. de me possum idem, quod Plautinus pater in Trinumo: Mihi quidem ætas acta fermè est, tua istuc refert maxime. opprimemini, mihi crede Brute, nisi prouideritis: neque enim populum semper eundem habebitis, neque senatum, neque senatus ducem. hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta: nihil potest esse uerius. XIIII. Cal. Maij.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE res meliori loco uidebantur: scripta enim ad te certo scio, quæ gesta sunt. quales tibi sæpe scripsi, Consules tales extiterunt. Cæsaris uero pueri mirifica indoles uirtutis. utinam tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, quàm facile adhuc tenuimus. est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus: persuasum est enim adolescenti, & maxime per me, eius opera nos esse saluos. & certe, nisi is Antoniū ab Vrbe auertisset, perijssent omnia. triduo uero, aut quatriduo ante hāc rem pulcherrimā, timore quodam perculsa ciuitas tota ad te se cum coniugibus, et liberis effundebat: eadem recreata ad XII. Cal. Maij, te huc uenire, quàm se ad te ire malebat. quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumq;

uigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida, ueráq; gloria: nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus. ea cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore, atq; plausu in rostris collocatus sum. nihil est in me inane: neque enim debet. sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, gratulatióq; me cōmouet, propterea quòd popularem me esse in populi salute præclarum est. sed hæc te malo ab alijs audire. Me uelim de tuis rebus, consilijsq; facias diligentissime certiorem: illudq; consideres, ne tua liberalitas dissolutior uideatur. sic sentit senatus, sic populus Rom. nullos unquam hosteis digniores omni supplicio fuisse, quā eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt. quos quidem ego omnibus sententijs ulciscor, & persequor omnibus bonis approbantibus. tu quid de hac re sentias, tui iudicij est. ego sic sentio, trium fratrum unam, & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hircius quidem in ipsa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante uicisset. nam Pansa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonij sectam secuti sunt. itaque id S. C. plerique interpretantur etiam ad tuos siue captiuos, siue deditítios pertinere. equidem nihil disserui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita statueram, à te cognoscere causam eius senatum oportere. X. Cal. Maij.

BRVTVS CICERONI S.

QVANTA ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri, & Conſulum, facilius eſt tibi exiſtimare, quàm mihi ſcribere. cum alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tum quòd Bruti eruptio nõ ſolum ipſi ſalutaris fuit, ſed etiã maximo ad uictoriam adiumento. Quod ſcribis, triũ Antoniorum unam atque eandem cauſam eſſe; quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, ſenatus aut populi Ro. iudicium eſſe de ijs ciuibus, qui pugnantes non interierint. at hoc ipſum, inquies, inique facis, qui hoſtilis animi in Remp. homines ciueis appelles: immo iuſtiſſime: quod enim non ſenatus cenſuit, nec populus R. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. illud quidem non muto, quòd ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neq; diſſolute quidquam remiſi, habuiq; in mea poteſtate, quoad bellum fuit. multo quidem honeſtius iudico, magiſq; quod concedere poſſit Reſp. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. qua in re Cicero uir optime, ac fortiſſime, mihiq; merito & meo nomine, & Reip. cariſſime, nimis credere uideris ſpei tuæ, ſtatimq;, ut quiſque aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere, quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen, quod tibi uiſum fuerit: etiam ego, cum me docueris. nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne

frustra oppressum esse Antonium gauisi simus, neu sem per primi cuiusque mali excidendi causa sit, ut aliud re nascatur illo peius. nihil iam neque opinantibus, aut pa tientibus nobis aduersi euenire potest, in quo non cũ om nium culpa, tum præcipue tua futura sit, cuius tantam auctoritatem senatus, ac populus R. non solum esse pa= titur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuita= te unius esse potest, quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. prudentia porrò, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tri= buendis honoribus. alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ uir= tutes. unum hoc grato animo, liberaliq; profectũ, cau= tiorem, ac moderatiorem liberalitatem desiderat: ni= hil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogi= tantibus exemplo, aut præsidio sit. itaque timeo, de Cõ sulatu, ne Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quàm inde, si consul factus sit, descensurũ. quòd si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occa sionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, si quis auctore non tyranno interfecto, sed ipso senatu pu tat se imperia qualibet concupiscere posse? quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore cõtentum. alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorsus alienæ, si pro= uideri potuit, ne existeret. quòd utinã inspectare pos= sis timorem de illo meum. His literis scriptis, te Con sulem factum audiuimus. tum uero incipiam propo= nere mihi Remp. iustam, & iam suis nitentem uiribus,

si istud

si istuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idibus Maiis, ex castris.

CICERO BRVTO S.

AD V. Cal. Maij, cũ de ijs, qui hostes iudicati sunt, bello persequendis sententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Ventidio, & ut Cassius persequeretur Dolabellã. cui cũ essem assensus, decreui hoc amplius, ut tu, si arbitrarere utile fore, eq; rep. esse, persequerere Dolabellam bello: si minus id cõmodo reip. facere posses, siue nõ existimares è rep. esse, ut in iisdem locis exercitum contineres. nihil honorificentius potuit facere senatus, quàm ut tuum esset iudicium, quid tibi maxime conducere reip. uideretur. equidem sic sentio, si manum habet, si castra, si ubi consistat uspiam, Dolabella; ad fidem, & ad dignitatem tuã pertinere, eũ persequi. De Cassij nostri copijs nihil sciebamus: neque enim ab ipso ullæ literæ: neque nunciabatur quidquã, quod pro certo haberemus. quantopere autem intersit opprimi Dolabellam, profecto intelligis, tum ut sceleris pœnas persoluat, tum ne sit, quò se latronum duces ex Mutinensi fuga conferant. atque hoc mihi iam ante placuisse, potes ex superioribus meis literis recordari. quanquam tum & fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium salutis in tuo exercitu. quo magis nunc liberati, ut spero, periculis, in Dolabella opprimendo occupati esse debemus. sed hæc cogitabis diligentius, statues sapienter: facies nos, quod constitueris, & quid agas, si tibi uidebitur, certiores. Ciceronem nostrum in uestrum collegium cooptari uolo. existimo omnino absentium rationem sacerdotum comitijs posse

haberi: nã etiam factum est antea: Caius enim. Marius, cũ in Cappadocia esset, lege Domitia factus est Augur: nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. est etiam in lege Iulia, quæ lex est de sacerdotijs proxima, his uerbis, QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. aperte indicat posse rationẽ haberi etiam nõ præsentis. hac de re scripsi ad eũ, ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus. tibi autem statuendũ est de Domitio, & de Catone nostro. sed quamuis liceat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt præsentibus faciliora. quòd si statueris in Asiam tibi eundũ, nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas. omnino Pansa uiuo celeriora omnia putabamus: statim enim collegam sibi surrogasset: deinde ante prætoria, sacerdotum comitia fuissent. nunc per auspicia lõgam morã uideo: dum. n. unus erit patritius magistratus, auspicia ad patres redire non possunt. magna sanè perturbatio. tu tota de re quid sentias, uelim me facias certiorẽ. III. Non. Maij.

BRVTVS CICERONI S.

NOLI expectare, dũ tibi gratias agam. iampridẽ hoc ex nostra necessitudine, quæ ad summã beneuolentiã peruenit, sublatum esse debet. Filius tuus à me abest: in Macedonia congrediemur: iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam: & scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. cum eum uidero (quoniam nobis permittis) communiter constituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad commendationem honoris. Tibi Glycona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo.

audimus, eum ueniſſe in ſuſpicionem Torquato de morte Panſæ, cuſtodiriq́; ut parricidam. nihil minus credendum eſt: quis enim maiorem calamitatem morte Panſæ accepit? præterea eſt modeſtus homo, & frugi, quem ne utilitas quidé uideatur impulſura fuiſſe ad facinus. rogo te, & quidem ualde rogo, (nam Achilleus noſter non minus, quàm æquum eſt, laborat) eripias eum ex custodia, conſeruesq́;. hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te ſcriberem literas, ab Satrio legato C. Treboniȷ reddita eſt mihi epiſtola, à Tullio, & Deiotaro Dolabellam cæſum, fugatumq́; eſſe. græcam epiſtolam tibi miſi Cycherei cuiuſdam ad Satrium miſſam. Flauius noſter de controuerſia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, ſumpſit te iudicem. rogo te Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non eſt dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, ſed ſibi donatum æs alienum à Cæſare dicunt. noli pati, à neceſſariȷs tuis neceſſario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex caſtris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi eſſe debeat, nemo melius iudicare poteſt, quàm tu, cuius tátæ pro rep. cótentiones, ſolicitudinesq́; fuerút. itaque uel ipſius uirtus, uel noſtra neceſſitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi ſcribenda eſſe arbitror: uoluntas enim te mouere debet noſtra, ſi modo iuſta eſt, aut pro officio neceſſario ſuſcipitur. in Panſæ locum petere conſtituit. eam

nominationem à te petimus. neque coniunctiori dare beneficiũ, quàm nos tibi sumus, neque digniorem nomina re potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Apuleio quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apuleium uero tu tua auctoritate sustinere debes. sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo, tantum iam uirum, ex quanto, crede mihi, potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus.

CICERO BRVTO S.

MVLTOS tibi commendo, & commendem necesse est: optimus enim quisque uir, & ciuis sequitur iudicium tuum; tibiq; omnes fortes uiri nauare operam, & studiũ uolunt; nec quisquam est, quin ita existimet, meã apud te & gratiam, & auctoritatem ualere plurimũ: sed C. Nasennium municipem Suessanum tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretensi bello Metello imperatore octauum principem duxit. postea in re familiari occupatus fuit. hoc tempore cum reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, uellet per te aliquid auctoritatis assumere. fortem uirum Brute tibi cõmendo, frugi hominem, &, si quid ad rem pertinet, etiam locupletem. pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.

CICERO BRVTO S.

FVNGERER officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; per literas cõsolarer, nisi sciré ijs remedijs, quibus meũ dolorem tu leuasses, te in tuo nõ egere. ac uelim

facilius, quàm tunc mihi, nũc tibi tute medeare: est enim alienũ tanto uiro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipsum facere non posse. me quidẽ cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit: cum enim mollius tibi ferre uiderer, quàm deceret uirũ, præsertim eũ, qui alios consolari soleret, accusasti me per literas grauioribus uerbis, q̃ tua cõsuetudo ferebat. itaque iudicium tuum magni æstimans, idq; ueritus, me ipse collegi, & ea, quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tũ Brute officio solũ erat & naturæ, tibi nunc populo & scænæ, ut dicitur, seruiendum est: nam cum in te non solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gẽtium coniecti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores cæteri sumus, eum ipsum animo debilitatũ uideri. quã ob rem accepisti tu quidẽ dolorem, (id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit) & est dolẽdum in tam graui uulnere, ne id ipsum, carere omni sensu doloris, sit miserius, q̃ dolere: sed, ut modice, cæteris utile est, tibi necesse est. scriberem plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuumq; exercitum expectamus: sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, uix satis liberi uidemur fore. De tota Rep. plura scribã, & fortasse iã certiora ijs literis, quas Veteri nostro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus, ne famã quidẽ quæ declararet, te, cognita senatus auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod ut faceres, idq; maturares, magnopere desiderabat Resp. ingrauescit enim

in dies intestinũ malũ, nec externis hostibus magis, quàm domesticis laboramus: qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebantur. erectior senatus erat, non sententijs solũ nostris, sed etiam cohortationibus excitatus. erat in senatu satis uehemens, & acer Pansa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in socerũ: cui Consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinã gerebatur, nihil ut in Cæsare reprehenderes, nõnulla in Hircio. huius belli fortuna, ut in secundis, fluxa; ut in aduersis, bona. erat uictrix respub. cæsis Antonij copijs, ipso expulso à Bruto. deinde ita multa peccata, ut quodam modo uictoria excideret è manibus. perterritos, inermos, saucios non sunt nostri duces persecuti: datumq; Lepido tempus est, in quo leuitaté eius, sæpe perspectam, maioribus in malis experiremur. sunt exercitus boni, sed rudes, Bruti, & Planci. sunt fidelissima, & maxima auxilia Gallorũ. sed Cæsarem meis cõsilijs adhuc gubernatum, præclara ipsum indole, admirabiliq; constantia, improbissimis literis quidam, fallacibusq; interpretibus, ac nũcijs impulerunt in spem certissimam Consulatus. quod simul atque sensi, neque ego illũ absentem literis monere destiti, nec accusare præsentes eius necessarios, qui eius cupiditati suffragari uidebãtur: nec in senatu sceleratissimorũ consiliorum fontes aperire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut senatũ meliore, aut magistratus: nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentissimi potius (quando quidem potentia iam in ui posita est, & armis) accidit, ut nemo Tribunus pl. nemo alio magistratu, nemo priuatus auctor existeret. sed in hac constãtia, atque uirtu-

te, erat tamen ſolicita ciuitas: illudimur enim Brute cum militum delicijs, tum imperatoris inſolentia. tantum quiſque in rep. poſſe poſtulat, quantũ habet uirium. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non exiſtimatio ciuium, nõ poſteritatis uerecundia. hæc ego multo ante proſpiciens, fugiebam ex Italia, tum, cum me ueſtrorum edictorum fama reuocauit. incitaſti uero tu me Brute Veliæ. quãquam .n. dolebam in eam me Vrbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberauiſſes, quod mihi quoque quondam acciderat periculo ſimili, caſu triſtiore: perrexi tamen, Romamq́; perueni; nulloq́; præſidio quatefeci Antonium; contraq́; eius arma nefanda, præſidia, quæ oblata ſunt, Cæſaris cõſilio, & auctoritate firmaui. qui ſi ſteterit idem, mihiq́; paruerit, ſatis uidemur habituri præſidij. ſin autem impiorum conſilia plus ualuerint, quàm noſtra; aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerum ſuſtinere: ſpes omnis eſt in te. quamobrem aduola obſecro, atque eam remp. quam uirtute, atque animi magnitudine magis, quàm euentis rerum, liberaſti, exitu libera. omnis omniũ concurſus ad te futurus eſt. hortare idem per literas Caſſium. ſpes libertatis nuſquam, niſi in ueſtrorum caſtrorum præſidijs, eſt. firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. hoc adoleſcentis præſidium equidem adhuc firmum eſſe cõfido, ſed ita multi labefactant, ut, ne moueatur, interdum extimeſcam. habes totũ reip. ſtatum, qui quidem tum erat, cum has literas dabam. uelim deinceps meliora: ſin aliter fuerit, (quod Dij omen auertant) reip. uicem dolebo, quæ immortalis eſſe debeat. mihi quidem quantulum reliqui eſt?

BRVTO CICERONI S.

VETERIS Antistij talis animus est in Remp. ut non dubitē, quin in Cæsare, et Antonio se præstiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, si occasioni potuisset occurrere: nam qui in Achaia congressus, P. Dolabella milites, atque equites habēte quoduis adire periculum ex insidijs paratissimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus esse pecuniam dare, aut libenter dedisse homini nequissimo, atque improbissimo, is nobis ultro pollicitus est, & dedit XX HS ex sua pecunia, &, quod multo carius est, se ipsum obtulit, & coniunxit. huic persuadere cœpimus, ut imperator in castris remaneret, remq́; publicam defenderet. statuit eundum sibi, quoniam exercitum dimisisset: statim uero rediturum ad nos confirmauit legatione suscepta, nisi Prætorum comitia habituri essent Consules: nam illi ita sentienti de Rep. magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicarint hunc exercitum esse Reip. tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriaq́; libertatem nostram defendis, & dignitatem, si contigerit nostris consilijs exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi Cicero proprie, familiariterq́; te rogo, ut Veterem ames uelisq́; esse quam amplissimum. qui etsi nulla re deterreri à proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq́; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum: & mihi gratissimum erit.

CICERO BRVTO S.

ETSI daturus erã Messalæ Coruino continuo literas, tamen Veterẽ nostrũ ad te sine literis meis uenire nolui. Maximo in discrimine Resp. Brute uersatur, uictoresq; rursus decertare cogimur. id accidit M. Lepidi scelere, & amentia. quo tempore cum multa propter eam curam, quam pro Rep. suscepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non posse matris tuæ precibus cedere, non sororis. nã tibi, quod mihi plurimi est, facile me satisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio, omniumq; iudicio etiam durior erat, quòd, cũ honoribus amplissimis à senatu esset Lepidus ornatus, tum etiã paucis ante diebus præclaras literas ad senatũ misisset, repente nõ solũ recepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra, mariq; gerit: cuius exitus qui futurus sit, incertum est. itaque cum rogamur, ut misericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorum uicerit, subeunda nobis sint. nec uero me fugit, q̃ sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui: sed hoc præclare legibus comparatum est, ut caritas liberorum amiciores parẽtes Reip. redderet. itaq; Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem iudicat. atque ille, si armis positis de ui dãnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis. quanquam, quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris, id ipsum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes

denunciant. itaque maximam ſpem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo. cum ad reip. ſummam, tũ ad gloriã, & dignitatem tuã uehementer pertinet, te in Italiam, ut ante ſcripſi, uenire quamprimum: eget enim uehementer tum uiribus tuis, tum etiam conſilio reſp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, ſingulariq́; officio libenter ex tuis literis complexus ſum, eumq́; cũ tui, tum reipub. ſtudioſiſſimum, amantiſſimumq́; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut ſpero, uidebo: tecum. n. illum, & te in Italiam celeriter eſſe uenturum confido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido uereri me cogit reliquorum timor. qui ſi eripuerit ſe nobis, quod uelim temere, atque iniurioſe de illo ſuſpicati ſint homines: oro, atque obſecro te Cicero, neceſſitudinẽ noſtrã, tuamq́; in me beneuolentiã obteſtans, ſororis meæ liberos obliuiſcaris eſſe Lepidi filios, meq́; his in patris locum ſucceſſiſſe exiſtimes. hoc ſi à te impetro, nihil profecto dubitabis pro his ſuſcipere. aliter alij cum ſuis uiuunt: nihil ego poſſum in ſororis meæ liberos facere, quo poſſit expleri uoluntas mea, aut officium. quid uero aut mihi tribuere boni poſſunt, (ſi modo digni ſumus, quibus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac ſorori, puerisq́; illis præſtaturus ſum, ſi nihil ualuerit apud te, reliquumq́; ſenatum contra patrem Lepidum Brutus auunculus? ſcribere multa ad te neque poſſum præ ſolicitudine, ac ſtomacho, neque debeo: nam, ſi in tanta re, tamq́; neceſſaria uerbis mihi opus eſt ad te excitandum, & confirmãdum; nulla ſpes eſt, facturum te, quod uolo, & quod oportet. quare noli expectare lon

gas preces: intuere me ipsum, qui hoc à te uel à Cicerone coniunctissimo homine priuatim, uel à consulari tali uiro remota necessitudine priuata impetrare debeo. quid sis facturus, uelim mihi quamprimum rescribas. Cal. Quint. ex castris.

CICERO BRVTO S.

BREVES tuæ literæ: breues, dico? immo nullæ. tribus'ne uersiculis his temporibus Brutus ad me? nihil scripsissem potius. & requiris meas. quis unquam ad te tuorum sine meis uenit? quæ autem epistola nō pondus habuit? quæ si ad te perlatæ nō sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te longiorem daturum epistolam. recte id quidē: sed hæc quoque debuit esse plenior. ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios, literasq́; ad Ciceronem, ut, etiam si in Italiam uenisset, ad te rediret: nihil enim mihi iucundius, nihil illi honestius. quanquam aliquoties ei scripseram, sacerdotum comitia mea summa contentione in alterum annum esse reiecta. quod ego cum Ciceronis causa elaboraui, tum Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam scripseram. sed uidelicet, cum illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, non dum erat tibi id notum. quare omni studio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq́; adducas: quod ipsum, si remp. cui susceptus es, respicis, tibi iam iamq́; faciendum est: renatum enim bellum est, idq́; non paruo scelere Lepidi. exercitus autem Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed etiam cogit exercitum tuum

flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. etsi Brutum præclare cum Planco coniun=ctum habemus. sed non ignoras, quàm sint incerti a=nimi hominũ, & infecti partibus, & exitus præliorum. quin etiam si, ut spero, uicerimus, tamen magnã gu=bernationem tui consilij, tuæq; auctoritatis res deside rabit. subueni igitur per Deos, idq; quãprimũ. tibi per=suade, non te Idibus Martijs, quibus seruitutẽ à tuis ciui bus repulisti, plus profuisse patriæ, quàm, si mature ue neris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO S.

MESSALAM habes. quibus igitur literis tam accura te scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quæ ge=rantur, quæq; sint in Rep. quàm tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantissime expedire, et defer=re ad te potest? caue enim existimes Brute, (quanquam non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt, scribere: sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio præterire) caue putes, probitate, constãtia, cura, studio Reip. quidquam illi esse simile: ut eloquen tia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudan dum habere uideatur: quanquam in hac ipsa sapientia plus apparet: ita graui iudicio, multaq; arte se exer=cuit in uerissimo genere dicendi. tanta autem industria est, tantumq; euigilat in studio, ut nõ maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. sed prouehor amore: non enim id propositum est huic epi=stolæ, Messalam ut laudem, præsertim ad Brutum, cui

& uirtus illius non minus, quàm mihi, nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquã ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. sed hæc hactenus.

Venio nunc, longo sanè interuallo, ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis essem nimius, & tanquã prodigus. tu hoc: alius fortasse, quòd in animaduersione, pœnáq; durior: nisi fortasse utrunque tu. quod si ita est, utriusque rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neque solum ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septem, & legum scriptor solus ex septem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio, & pœna. est scilicet utriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. quid ego autem secutus hoc bello sim in sententijs dicendis, alienum non puto aperire. post interitum Cæsaris, & uestras memorabiles Idus Martias Brute quid ego prætermissum à uobis, quantamq; impendere Reip. tempestatem dixerim, non es oblitus. magna pestis erat depulsa per uos, magna populi R. macula deleta, uobis uero parta diuina gloria; sed instrumentum regni delatum ad Lepidum, & Antonium: quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. his ardentibus perturbandæ Reip. cupiditate quod opponi posset præsidium, non habebamus: erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. nos tum nimis acres. uos fortasse sapientius excef=

ſiſtis urbe ea, quam liberaratis: Italiæ ſua uobis ſtu-
dia profitenti remiſiſtis. itaque cum teneri Vrbem à par
ricidis uiderem, nec te in ea, nec Caſſium tuto eſſe poſ-
ſe, eamq; armis oppreſſam ab Antonio: mihi quoque
ipſi eſſe excedendum putaui: tetrum enim ſpectaculum,
oppreſſa ab impijs ciuitas, opitulandi poteſtate præci-
ſa. ſed animus idem, qui ſemper, infixus in patriæ ca-
ritate, diſceſſum ab eius periculis ferre nõ potuit. itaque
in medio Achaico curſu, cum Eteſiarum diebus auſter
me in Italiam, quaſi diſſuaſor mei conſilij, retuliſſet,
te uidi Veliæ, doluiq; uehementer: cedebas enim Bru-
te, cedebas; quoniam Stoici ueſtri negant fugere ſa-
pientis. Romam ut ueni, ſtatim me obtuli Antonij ſce-
leri, atque dementiæ. quem cum in me incitauiſſem, con-
ſilia inire cœpi, Brutina plane, (ueſtri enim hæc ſunt
propria ſanguinis) reipub. liberandæ. longa ſunt, quæ
reſtant, prætereunda: ſunt enim de me. tantum di-
co, Cæſarem hunc adoleſcentem, per quem adhuc ſu-
mus, ſi uerum fateri uolumus, fluxiſſe ex fonte conſi-
liorum meorum. huic habiti à me honores, nulli qui-
dem Brute, niſi debiti, nulli, niſi neceſſarij: ut enim
primum libertatem reuocare cœpimus, cum ſe non dum
ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita commouiſſet,
ut iam id ſcire poſſemus, atque omne præſidium eſſet in
puero, qui à ceruicibus noſtris auertiſſet Antonium;
quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi
tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam: de-
creui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi
ætati honorificum, tamen erat excercitum habenti neceſ-
ſarium: quid enim eſt ſine imperio exercitus? ſtatuam

Philippus decreuit, celeritatem petitionis primo Seruius, post maiorem etiam Seruilius. nihil tum nimium uidebatur. sed nescio quo modo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur: ego enim, D. Druto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idemq́; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diem Bruti nomen ascriberetur: in eoq́; sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Larentiæ tribuerunt, cuius uos Põtifices ad arã in Velabro facere soletis. quod ego cũ dabam Bruto, notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternã memoriã uolebã. atque illo die cognoui paulo plures in senatu maleuolos esse, quàm gratos. eos per ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hirtium, & Pansam, Aquilã etiam: quod quis reprehendit, nisi qui, deposito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriam gratam ratio illa, quæ etiam posteris posset esse salutaris: extare enim uolebam in crudelissimos hostes monimenta odij publici sempiterna. Suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus, optimis illis quidem uiris, sed in repub. rudibus, non probatur, quòd, ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent) nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudentius. cur autem ita sit, aperiendum non est, ne magis uidear prouidus fuisse, quàm gratus. hoc ipsum nimium: quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Planco. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: sed senatus etiam sapiens, qui, qua quenque re putat, modo honesta, ad rempub. iuuandam posse ad-

duci, hac utitur. At in Lepido reprehendimur: cui cum statuam in Rostris statuissemus, ijdem illam euertimus. nos illum honore studuimus à furore reuocare: uicit amentia leuissimi hominis nostram prudentiam. nec tamen tantum in statuenda Lepidi statua factum est mali, quantum in euertẽda boni. satis multa de honoribus.

Nunc de pœna pauca sunt dicenda: intellexi enim ex tuis sæpe literis, te in ijs, quos bello deuicisti, clementiam tuam uelle laudari. existimo equidem, nil à te nisi sapienter: sed sceleris pœnam prætermittere (id enim est, quod uocatur ignoscere) etiam si in cæteris rebus tolerabile est, in hoc bello perniciosum puto: nullum enim bellum ciuile fuit in nostra repub. omniũ, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracunque pars uicisset, tamen aliqua forma esset futura reip. hoc bello uictores quam remp. simus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquam erit. dixi igitur sententias in Antonium, dixi in Lepidum seueras, neque tam ulciscendi causa, quàm ut & in præsens sceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in posterum documentum statuerem, ne quis talem amẽtiam uellet imitari. quanquam hæc quidem sententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur illud esse crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. sed id & antiquum est, & omnium ciuitatum: siquidem etiam Themistoclis liberi eguerunt. & si iudicio damnatos eadem pœna sequitur ciueis, qui potuimus leniores esse in hosteis? quid autem queri potest quisquam de me, qui, si uicisset, acerbiorem se in me futurum fuisse confiteatur, necesse est? habes rationem mearum sententiarum

tentiarum

tentiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ: nam de cæteris rebus quid senserim, quidq; censuerim, audisse arbitror. sed hæc quidem non ita necessaria: illud ualde necessarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quamprimum. summa est expectatio tui: qui si Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium: siue enim uicerimus, qui quidem pulcherrime uiceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis concupiuisset; tua nobis auctoritate opus est ad collocandum aliquem ciuitatis statum: siue etiam nunc certamen reliquum est; maxima spes est cum in auctoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. sed propera per Deos: scis enim, quantum sit in temporibus, quãtum in celeritate.

Sororis tuæ filijs quàm diligenter consulam, spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum. qua in causa maiorem habeo rationem tuæ uoluntatis, quæ mihi carissima est, quàm, ut quibusdam uideor, constantiæ meæ. sed ego nulla in re malo, quàm te amando constans & esse, & uideri.

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM literarum tuarũ, quas misisti Octauio, legi, missam ab Attico mihi. studium tuum, curáq; de salute mea nulla me noua uoluptate affecit: nõ solum enim usitatum, sed etiam quotidianum est, aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. at dolore, quãtũ animo maximũ capere possum, eadem illa pars epistolæ scriptæ ad Octauium de nobis affecit: sic enim illi gratias agis de republica, tam suppliciter, ac demisse, (quid scribã? pu

det conditionis, ac fortunæ: ſed tamen ſcribendum eſt: cõmendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non per niciosior?) ut prorſus præ te feras non ſublatam dominationem, ſed dominũ cõmutatum eſſe. uerba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus Regẽ iſtas eſſe preces. unum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur, & expectetur, ut eos ciueis, de quibus uiri boni, populuſq; R. bene exiſtimet, ſaluos uelit. quid, ſi nolit? non erimus? atqui non eſſe, quàm eſſe per illum, præſtat. ego mediuſfidius non exiſtimo tã omneis Deos auerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orandus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum: iuuat enim magnifice loqui, & certe decet aduerſus ignoranteis, quid pro quoque timendum, aut à quoque petẽdum ſit. hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es; aut, ſi me carũ habes, uis Romæ uideri, cum, ut ibi eſſe poſſem, cõmendandus puero illi fuerim? cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patiatur, rogandum putas? an hoc pro beneficio eſt habendum, quòd ſe, quàm Antonium, eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent? uindici quidem alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de rep. liceat eſſe ſaluis? iſta uero imbecillitas, & deſperatio, cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in omnibus alijs, & Cæſarem in cupiditatem regni impulit; & Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut interfecti locum occupare conaretur; & nũc puerum iſtum extulit, ut tu iudicares precibus eſſe impetrandam ſalutem talibus uiris, miſericordiáq; unius uix etiam nunc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. quòd ſi Roma-

nos nos esse meminissemus; non audacius dominari cuperent postremi homines, quàm id nos prohiberemus, neque magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernicies, qui potes intueri, quæ gesseris, simul & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? quod autem tibi cum Antonio priuatum odium? nempe, quia postulabat hæc, salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à quibus ipse libertatem accepisset, esse arbitrium suum de repub. quærenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipij resp? nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusatum est à nobis. atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficijs, atque honoribus ut participes frui quantis uellemus: quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum suæ dominationis præsidium esse? sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. hic ipse puer, quem Cæsaris nomen incitare uidetur in Cæsaris interfectores, quanti æstimet, si sit commercio locus, posse nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit, quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici consulares uolumus? cæterum nequidquam perierit ille: cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus serituri eramus? nulla cura adhibetur. sed mihi prius

omnia Dij, Deæq; eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo hæredi eius, quem occidi, non concesserim quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo, si reuiuiscat, ut patiente me plus legibus, ac senatu possit. an hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit? qui porrò id, quod petis, fieri potest, ut impetres? rogas enim, uelit nos saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam, si prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui possumus accipere? an tu, Romæ habitare, id putas incolumem esse? res, non locus, oportet præstet istuc mihi. neque incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud consciui facinus: neque usquam exul esse possum, dum, seruire, & pati contumelias, peius odero malis omnibus alijs. non ne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyranni nomen asciuit sibi, (cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppressis illis, eodem supplicio afficiantur) petitur, ut uindices, atq; oppressores dominationis salui sint? hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atque inculcatam libertatem recipere possit, plusq; timeat in puero nomen sublati Regis, quàm confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute sublatum uideat? me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo, ne te quidem ipsum, si me audies. ualde care æstimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. deinde, quod pulcherrime fecisti, ac facis in Antonium, uide, ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis: nam si Octauius tibi placet,

à quo de nostra salute petendum sit, non dominum fu=
gisse, sed amiciorem dominum quæsisse uideberis. quem
quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probo: sunt
enim laudanda, si modo contra alienam potentiam, nó
pro sua suscepit eas actiones. cum uero iudicas tantum
illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuendum esse
ut rogandus sit, ne nolit esse nos saluos; nimium ma=
gnam mercedem statuis: id enim ipsum illi largiris,
quod per illum habere uidebatur respub. neque hoc tibi
in mentem uenit, si Octauius ullis dignus sit honoribus,
quia cum Antonio bellum gerat, ijs, qui illud malum ex=
ciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil, quo expleri possit
eorum meritum, tributurum unquam populum R. si o=
mnia simul congesserit. at uide, quanto diligentius homi
nes metuant, quàm meminerint, quia Antonius uiuat,
atque in armis sit. de Cæsare uero quod fieri potuit, ac
debuit, transactum est, neque iam reuocari in integrum
potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit,
expectet populus R? nos ij sumus, de quorum salute
unus homo rogandus uideatur? ego uero (ut istuc re=
uertar) is sum, qui non modo non supplicem, sed etiam
coerceam postulanteis, ut sibi supplicetur: aut longe à
seruientibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubi=
cunque liberum esse licebit; ac uestri miserebor, quibus
nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedi=
nem uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus
esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit
hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ:
quid enim est melius, quàm memoria recte factorum,
& libertate contentum negligere humana? sed certe

non succumbam succumbentibus, nec uincar ab ijs, qui se uinci uolunt, experiarq;, & tentabo omnia, neque desistam abstrahere à seruitio ciuitatem nostram. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamen gaudebo: quibus enim potius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quàm ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas; semper in præsentibus malis prohibendis, futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. fortem, & liberum animum, quo & Consul, & nunc consularis rép. uindicasti, sine constantia, & æquabilitate nullum esse putaris: fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, quàm incognitæ. benefacta pro debitis exigimus: quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehendimus. itaque resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est: tamen, quia ille Cósul hunc consularem merito præstare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, si flexerit aduersus alios iudicium suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam præterita euanescere coget: (nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicij ratio extat) quia neminem magis decet, quàm te, remp. amare, libertatisq; defensorem esse, uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atque efflagitatione omnium. quare non Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse: magis tu te exuscita, ut eam ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberam, atque honestam fore putes, si modo sint populo duces ad resistendum improborum consilijs.

BRVTVS ATTICO S.

SCRIBIS mihi, mirari Ciceronem, quòd nihil significem unquam de suis actis. quoniam efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio. Omnia fecisse Ciceronem optimo animo, scio: quid.n.mihi exploratius esse potest, quàm illius animus in remp? sed quædam mihi uidetur, quid dicam, imperite uir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualentissimũ Antonium suscipere pro rep. non dubitauit inimicum? nescio quid scribam tibi, nisi unum, pueri & cupiditatem, & licẽtiam potius esse irritatam, quàm repressam à Cicerone; tantumq́; eum tribuere huic indulgentiæ, ut se maledictis non abstineat, ijs quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, quòd & plureis occidit uno, seq́; prius oportet fateatur sicarium, quàm obijciat Cascæ, quod obijcit; & imitatur in Casca Bestiam. an, quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atque ille Nonas Decembreis suas in ore habet, eo meliore conditione Cicero pulcherrimum factum uituperabit, quàm Bestia, & Clodius reprehendere illius Consulatum soliti sunt? sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonij togatus Cicero noster. quid hoc mihi prodest, si merces Antonij oppressi poscitur in Antonij locum successio? & si uindex illius mali auctor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, si patiamur? ut iam ista, quæ facit, non dominationem, non, sed dominum Antonium timentis sint. ego autem gratiam non habeo, si quis, dum ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. immo triumphum, & stipendium decernitur, & omni=

bus decretis ornatur. pudeat conspicere fortunam, cuius nomen susceperit. consularis hoc, an Ciceronis est? quoniam tacere non licuit, leges, quæ tibi necesse est molesta esse: etenim ipse sentio, quanto cum dolore hæc ad te perscripserim: nec ignoro, quid sentias in repub. & quàm desperatam quoque sanari puto posse. nec mehercle te Attice reprehendo: ætas enim, mores, liberi segnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio nostro perspexi. sed redeo ad Ciceronem. quid inter Saluidenum, & eum interest? quid autem amplius ille decerneret? timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis. quisquam ergo ita timeat profligatum, ut neque potentiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neque temeritatem pueri putet extimescendam esse? an hoc ipsum a re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia iam, ultroq; deferenda putat? ò magnam stultitiam timoris, id ipsum, quod uerearis, ita cauere, ut, cum uitare fortasse potueris, ultro accersas, & attrahas. nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. hæc mihi uidentur Ciceroni ultima esse in malis: &, dum habeat, à quibus impetret, quæ uelit, & à quibus colatur, ac laudetur, seruitutem, honorificam modo, non aspernatur; si quidquam in extrema, ac miserrima contumelia potest honorificum esse. licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat: tamen illud apparebit, uerba rebus esse contraria: quid enim tam alienum ab humanis sensibus est, quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero sit? atqui eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut sit illi Octauius pro=

pitius. ego uero iam ijs artibus nihil tribuo, quibus ſcio Ciceronem inſtructiſſimum eſſe: quid enim illi proſunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate ſcripſit copioſiſſime? quanto autem magis illa callere uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, quàm Cicero, qui alieno tribuat. deſinat igitur gloriando etiam inſectari dolores noſtros: quid enim noſtra, uictum eſſe Antonium, ſi uictus eſt, ut alij uacaret, quod ille obtinuit? tametſi tuæ literæ dubia etiam nunc ſignificant. uiuat hercule Cicero, qui poteſt, ſupplex, & obnoxius, ſi neque ætatis, neque honorũ, neque rerum geſtarum pudet. ego certe, qui cum ipſa re bellum geram, hoc eſt cum regno, & imperijs extraordinarijs, & dominatione, & potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe uelit, nulla erit tam bona conditio ſeruiendi, qua non deterrear, quamuis ſit uir bonus, ut ſcribis, Antonius: quod ego nunquam exiſtimaui. ſed dominum ne parentem quidem maiores noſtri uoluerunt eſſe. Te niſi tantum amarem, quantum Ciceroni perſuaſum eſt diligi ab Octauio, hæc ad te non ſcripſiſſem. dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis, amantiſſimus tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. ſed perſuade tibi, de uoluntate propria mea nihil eſſe remiſſum, de indicio largiter: neque enim impetrari poteſt, quin, quale quidq; uideatur ei, talem quiſque de illo opinionẽ habeat. uellem mihi ſcripſiſſes, quæ conditiones eſſent Atticæ noſtræ: potuiſſem tibi aliquid de meo ſenſu perſcribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ eſſe non miror. Denique, quod petis, faciam libenter: nam etiam ſorores me rogant: & hominem noro, & quid ſibi uoluerit.

M. CICERO MARCO BRVTO S.

CVM sæpe te literis hortatus essem, ut quàprimum reip. subuenires, in Italiamq; exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos necessarios; rogatus sum à prudentissima, & diligentissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te consumuntur, ut uenirem ad se ad VIII. Cal. Sext. quod ego, ut debui, sine mora feci. cum autẽ uenissem, Casca aderat, & Labeo, & Scaptius. at illa retulit, quæsiuitq;, quidnam mihi uideretur, accerseremus ne te, atque tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius esset. respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & existimationi tuæ maxime conducere, te primo quoque tempore ferre præsidium labenti, & inclinatæ reip. quid enim abesse censes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hostem persequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus amplissimis fortunisq; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum reipub. indixerit? quid dicam, in tanto senatus populiq; consensu, cum tantum resideat intra muros mali? maximo autem, cum hæc scribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adolescentulo, ac penè puero resp. accepisset uadem, uix uidebar, quod promiseram, præstare posse. est autem grauior, & difficilior animi, & sententiæ, maximis præsertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim solui potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis: reip. quod spoponderis, quemadmadum soluas, nisi is dependi facile patitur, pro quo spoponderis? quanquam & hunc, ut ste=

ro, tenebo multis repugnantibus: uidetur enim in eo esse indoles, sed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandum parati, qui splendore falsi honoris obiecto, aciem boni ingenij perstringi posse confidūt. itaque ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, ut omneis adhibeam machinas ad tenendum adolescentem, ne famam subeam temeritatis. quanquam quæ temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, quàm me obligaui. nec uero pœnitere potest remp. me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. maximus autem, nisi me forte fallit, in republ. nodus est inopia rei pecuniariæ: obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi; quod ex centesima collatum impudenti censu locupletum, in duarum legionum præmijs omne consumitur. impendent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. sed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De sororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum scriberes. omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi causam reseruant. sed ego à principio, cum diuinare de belli diuturnitate non possem, ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. nec uero ulla res erit unquam, in qua ego non uel uitæ periculo ea dicam, eaq; faciam, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Cal. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ETSI non dubitabam, quin hãc epistolã multi nuncij, fama denique esset ipsa sua celeritate superatura, tuq́; ante ab alijs auditurus esses, annũ tertium accessisse desiderio nostro, & labori tuo: tamen existimaui à me quoque tibi huius molestiæ nuncium perferri oportere. nam superioribus literis, non unis sed pluribus, cum iam ab alijs desperata res esset, tamen ego tibi spem maturæ decessionis afferebam, non solum ut quamdiutissime te iucũda opinione oblectarẽ, sed etiam quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rem posse confici non diffiderem. nunc, quoniam ita accidit, ut neque Prætores suis opibus, neque nos nostro studio quidquam proficere possemus; est omnino difficile non grauiter id ferre; sed tamen nostros animos, maximis in rebus gerendis, & sustinendis exercitatos, frangi, & debilitari molestia nõ oportet. & quoniam ferre ea molestissime homines debent, quæ ipsorum culpa cõtracta sunt: est quiddam in hac re mihi molestius ferendũ, quàm tibi: factum est enim mea culpa, cõtra quàm tu mecum & proficiscens, & per literas egeras, ut priore anno non succederetur. quod ego, dum sociorum saluti consulo, dum impudentiæ nonnullorũ negociatorum resisto, dum nostram gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non sapienter, præsertim cũ id com-

miſerim, ut ille alter annus etiam tertiũ poſſet adducere. quod quoniam peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapientiæ, atque humanitatis tuæ, curare, & perficere, ut hoc minus ſapienter à me prouiſum, diligentia tua corrigatur. ac ſi te ipſe uehementius ad omneis parteis bene audiendi excitaris, non ut cum alijs, ſed ut tecum iam ipſe certes; ſi omnem tuam mentem, curam, cogitationem, et excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorum annorũ lætitiam nobis, gloriã uero etiam poſteris noſtris afferet. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne'ue te obrui, tanquam fluctu, ſic magnitudine negotij ſinas, contrà'q; erigas, ac reſiſtas, ſiue etiam ultro occurras negotijs: neque enim eiuſmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, ſed in qua plurimum ratio poſſit, & diligentia. quòd ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtranti prorogatum imperium uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore eſſe intelligerem etiam fortunæ poteſtatem in nos prorogatam. nunc uero ea pars tibi reip. commiſſa eſt, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi poſita eſſe uideatur. nullas, ut opinor, inſidias hoſtium, nullam prælij dimicationem, nullam defectionem ſociorum, nullam inopiam ſtipendij, aut rei frumentariæ, nullam ſeditionem exercitus pertimeſcimus: quæ perſæpe ſapientiſſimis uiris acciderunt, ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum ſuperare non poſſent. tibi data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas,

ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uigilantem etiam delectare poſſit: conſtat enim ea prouincia primum ex eo genere ſociorum, quod eſt ex hominum omni genere humaniſſimum; deinde ex eo genere ciuium, qui aut, quòd publicani ſunt, nos ſumma neceſſitudine attingunt, aut, quòd ita negotiantur, ut locupletes ſint, noſtri Conſulatus beneficio ſe incolumes fortunas habere arbitrantur. at enim inter hos ipſos exiſtunt graues controuerſiæ, multæ naſcuntur iniuriæ, magnæ contentiones conſequuntur. quaſi uero ego id putem, non te aliquantum negotij ſuſtinere. intelligo permagnum eſſe negotium, & maximi conſilij. ſed memento, conſilij me hoc negotium eſſe magis aliquanto, quàm fortunæ, putare: quid eſt enim negotij, continere eos, quibus præſis, ſi te ipſe contineas? id autem ſit magnum, & difficile cæteris, ſicut eſt difficillimum: tibi & fuit hoc ſemper facillimum, & uere eſſe debuit, cuius natura talis eſt, ut etiam ſine doctrina uideatur moderata eſſe potuiſſe; ea autem adhibita doctrina eſt, quæ uel uitioſiſſimam naturam excolere poſſit. tu cum pecuniæ, cum uoluptati, cum omnium rerum cupiditati reſiſtes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum negotiatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non poſſis. nam Græci quidem ſic te ita uiuenté intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominem eſſe in prouinciam delapſum putent. atque hæc nunc, non ut facias, ſed ut te facere, & feciſſe gaudeas, ſcribo: præclarum eſt.n. ſummo cum imperio fuiſſe in Aſia triennium, ſic, ut nullum te ſignum, nulla pictura, nullum uas, nulla ue=

stis, nullum mancipium, nulla forma cuiusquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat ista prouincia, ab summa integritate, continentiaq; deduxerit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quàm istam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque esse abditam, sed in luce Asiæ, in oculis clarissimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum esse positam; non itineribus tuis perterreri homines, non sumptu exhauriri, non aduentu commoueri; esse, quocunque ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam, cum urbs custodem, non tyrannum, domus hospitem, non expilatorem recepisse uideatur? his autem in rebus iam te usus ipse profecto erudiuit, nequaquam satis esse, ipsum hasce habere uirtutes, sed esse circunspiciendum diligenter, ut in hac custodia prouinciæ non te unum, sed omnes ministros imperij tui socijs, & ciuibus, & reipub. præstare uideare. quanquam legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tubero: quem ego arbitror, præsertim cum scribat historiam, multos ex suis annalibus posse deligere, quos uelit, & possit imitari. Alienus autem, noster cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi. nam quid ego de Gratidio dicam? quem certo scio ita laborare de existimatione sua, ut propter amorem in nos fraternum etiam de nostra laboret. Quæstorem habes non tuo iudicio delectum, sed eum, quem sors dedit. hunc oportet & sua sponte esse moderatum, & tuis institutis, & præ-

ceptis obtemperare. quorum si quis forte esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, non ut ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstũ abuteretur: neque enim mihi sanè placet, præsertim cum hi mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, scrutari te omneis sordeis, excutere unumquenque eorum, sed, quanta sit in quoque fides, tantum cuique committere. atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negotiorum publicorum dedit ipsa resp. duntaxat finibus ijs præstabis, quos ante præscripsi. quos uero aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte Prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta omnia præstanda nobis sunt. sed habes eos tecum, quos possis recte facienteis facile diligere, minus consulenteis existimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberalitas decipi: nam ut quisque est uir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus causa insusurretur. sit annulus tuus non ut uas aliquod, sed tanquam ipse tu; non minister alienæ uoluntatis, sed testis tuæ. accensus sit eo etiam numero, quo eum maiores nostri esse uoluerũt, qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris, ac muneris non temere, nisi libertis suis, deferebant; quibus illi quidem non multo secus, ac seruis, imperabant. sit lictor

non suæ

nō suæ, sed tuæ lenitatis apparitor, maioraq́; præferāt fasces illi, ac secures dignitatis insignia, quàm potestatis. toti denique sit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas. denique hæc opinio sit, non modo ijs, qui aliquid acceperint, sed ijs etiam, qui dederint, te inimicū, si id cognoueris, futurum. neque uero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulāt se apud te multum posse, abs te solere impetrari. nec tamen est hæc oratio mea huiusmodi, ut te in tuos aut durum esse nimium, aut suspiciosum uelim. nā si quis est eorum, qui tibi biennij spatio nunquam in suspicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæsium, & Chærippum, & Labeonem audio, &, quia cognoui, existimo. nihil est, quod non & ijs, & si quis est alius eiusmodi, & cōmitti, & credi rectissime putem. sed si quis est, in quo iam offenderis, de quo aliquid senseris: huic nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ commiseris. in prouincia uero ipsa si quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum sit, uide: non quin possint multi esse prouinciales uiri boni: sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est: multis enim simulationum inuolucris tegitur, & quasi uelis quibusdā obtenditur uniuscuiusq; natura: frons, oculi, uultus persæpe mentiuntur, oratio uero sæpissime. quam ob rē qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulsi esse non possumus; te autem alienum hominem ament ex animo, ac non sui commodi causa

simulent? mihi quidem permagnum uidetur, præsertim si ijdem homines priuatum non ferè quenquam, Prætores semper omneis amant. quo ex genere si quem forte tui cognouisti amantiorem (fieri enim potuit) quàm temporis: hunc ad tuum numerum libenter ascribito. sin autem id non perspicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quòd & omneis uias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ causa faciunt, &, quicum uicturi nõ sunt, eius existimationi consulere non curant. atque etiam è Grecis ipsis diligenter cauendæ sunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, si qui sunt uetere Græcia digni. sic uero fallaces sunt permulti, & leues, & diuturna seruitute ad nimiam assentationẽ eruditi. quos ego uniuersos adhiberi liberaliter, optimum quenque hospitio, amicitiaq́; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles sunt (non enim audent aduersari nostris uoluntatibus) & inuidẽt nõ nostris solum, uerum etiam suis. iam qui in eiusmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior sim, cautus esse uelim, ac diligens: quo me animo in seruos esse censes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. quo de genere multa præcipi possunt: sed hoc & breuissimum est, & facillime teneri potest: ut ita se gerant in istis Asiaticis itineribus, ut si iter Appia uia faceres; néue interesse quidquã putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. ac si quis est ex seruis egregie fidelis, sit in domesticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de ijs

rebus ne quid attingat: multa enim, quæ recte com= mitti seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uitu perationis uitandæ causa committenda non sunt. sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio nõ fuisset: quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere, intelligam prudentia nõ esse inferiorem, quàm me, usu uero etiam superiorem? sed tamen, si ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipsi illa pu= taui fore iucundiora. quare sint hæc fundamenta di= gnitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, delectus in fa miliaritatibus & prouincialium hominum, & Græ= corum percautus, & diligens, familiæ grauis, & con= stans disciplina. quæ cum honesta sint in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus: in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diui= na uideantur, necesse est. hæc institutio, atque discipli= na potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatẽ, qua tu in ijs rebus usus es, ex quib. non nullas simultates cum magna mea lætitia susceptas ha bemus: nisi forte me Paconij nescio cuius, hominis ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygij potius, querelis moueri putas, aut Tuscenij hominis furiosi, ac sordi= di uocibus, cuius tu ex impurissimis faucibus inhone= stissimam cupiditatẽ eripuisti summa cum æquitate. hæc, & cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista prouincia, non facile sine summa integritate sustinebi mus. quare sit summa in iure dicendo seueritas, dum modo ea ne uarietur gratia, sed conseruetur æquabi=

lis. ſed tamen parui refert, abs te ipſo ius dici æqualiter, & diligenter, niſi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris. ac mihi quidem uidetur non ſanè magna uarietas eſſe negotiorum in adminiſtranda Aſia, ſed ea tota iuriſdictione maxime ſuſtineri. in qua ſcientiæ, præſertim prouincialis, ratio ipſa expedita eſt: conſtantia eſt adhibenda, & grauitas, quæ reſiſtat non ſolum gratiæ, uerum etiam ſuſpicioni. adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in diſcernendo, in ſatisfaciendo, ac diſputando diligentia. his rebus nuper Cn. Octauius iucundiſſimus fuit: apud quem primus lictor qui fuit, tacuit accenſus: quoties quiſque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis uideretur, niſi hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. cogebantur Syllani homines, quæ per uim, & metum abſtulerant, reddere. qui in magiſtratibus iniurioſe decreuerant, eodem ipſis priuatis erat iure parendum. hæc illius ſeueritas acerba uideretur, niſi multis condimentis humanitatis mitigaretur. quòd ſi hæc lenitas grata Romæ eſt, ubi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magiſtratus, tot auxilia, tanta uis, tanta ſenatus auctoritas: quàm iucunda tandem Prætoris comitas in Aſia poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tanta ſociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium eſt, nulla cõqueſtio, nullus ſenatus, nulla concio. quare permagni hominis eſt, & cum ipſa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium ſtudijs eruditi, ſic

ſe adhibere in tanta poteſtate, ut nulla alia poteſtas ab
ijs, quibus præſit, deſideretur. Cyrus ille à Xenophonte
non ad hiſtoriæ fidem ſcriptus, ſed ad effigiem iuſti im
perij: cuius ſumma grauitas ab illo philoſopho cum ſin
gulari comitate coniungitur: quos quidem libros non
ſine cauſa noſter ille Africanus de manibus ponere nõ
ſolebat: nullum eſt enim prætermiſſum in ijs officium
diligentis, & moderati imperij. eaque ſi ſic coluit il-
le, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam mo
do retinenda ſunt ijs, quibus imperium ita datum
eſt, ut redderent, & ab ijs legibus datum eſt, ad
quas reuertendum eſt? ac mihi quidem uidentur huc
omnia eſſe referenda ab ijs, qui præſunt alijs, ut ij, qui
eorum in imperio erunt, ſint quam beatiſſimi: quod ti
bi & eſſe antiquiſſimum, & ab initio fuiſſe, ut pri-
mum Aſiam attigiſti, conſtante fama, atque omniũ ſer
mone celebratum eſt. eſt autem non modo eius, qui
ſocijs, & ciuibus, ſed etiam eius, qui ſeruis, qui mutis
pecudibus præſit, eorum, quibus præſit, commodis, utili
tatiq; ſeruire. cuius quidem generis, conſtare inter om
neis uideo, abs te ſummam adhiberi diligentiam, nul
lum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere
autem magno, & graui multas abs te eſſe liberatas ur
bes: complureis dirutas, ac penè deſertas, in quibus unã
Ioniæ nobiliſſimam, alteram Cariæ, Samum, & Hali
carnaſum, per te eſſe recreatas: nullas eſſe in oppi-
dis ſeditiones, nullas diſcordias: prouideri abs te, ut ciui
tates optimatum conſilijs adminiſtrentur: ſublata My
ſiæ latrocinia, cædes multis locis repreſſas, pacem tota
prouincia conſtitutam, neque ſolum illa itinerum, atq;

agrorum,sed multo etiam plura,& maiora oppidorũ & furta,& latrocinia esse depulsa : remotam à fama et à fortunis,ab otio locupletum illam acerbissimam ministrã Prætorum auaritiæ calumniam : sumptus,& tributa ciuitatum ab omnibus,qui earum ciuitatũ fineis incolant,tolerari æquabiliter : facillimos esse aditus ad te:patere aures tuas querelis omniũ: nullius inopiam,ac solitudinem non modo illo populari accessu,ac tribunali,sed ne domo quidem tua, & cubiculo esse exclusam:tuo toto deniq; in imperio nihil acerbum esse,nihil crudele,atque omnia plena clemẽtiæ,mansuetudinis,humanitatis.quantum uero illud est beneficium tuum,ꝙ iniquo,et graui uectigali ædilitiorũ,magnis nostris simultatibus, Asiam liberasti ? enimuero,si unus homo nobilis queritur palàm , te, ꝙ edixeris,ne ad ludos pecuniæ decernerentur,HS CC sibi eripuisse:quanta tandem pecunia penderetur,si omnium nomine,quicunq; Romæ ludos facerent , quod erat iam institutũ,erogaretur ? quanquã has querelas hominũ nostrorũ illo consilio oppressimus, quod in Asia nescio quonam modo,Romæ quidẽ mediocri cum admiratione laudatur,ꝙ cum ad templum, monimentumq; nostrum ciuitates pecunias decreuissent ; cũq; id & pro magnis meis meritis , & pro tuis maximis beneficijs summa sua uoluntate fecissent ; nominatimq; lex exciperet,ut ad templum , monimentumq; capere liceret;cumq; id,quod dabatur,non esset interiturum, sed in ornamentis templi futurum, ut non mihi potius,quàm populo R. ac Dijs immortalibus datum uideretur; tamẽ id,in quo erat dignitas,erat lex,

erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui tum alijs de causis, tum etiam ut animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. qua propter incumbe toto animo, & studio omni in eam rationem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei, potestatiq; senatus, populusq; R. cōmisit, & credidit, diligas, et omni ratione tueare, ut esse quambeatissimos uelis. q si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis præfecisset, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen esset humanitatis tuæ, consulere eorum commodis, & utilitati, salutiq; seruire. cum uero ei generi hominum præsimus, nō modo in quo ipsa sit, sed etiam à quo ad alios peruenisse putetur humanitas: certe ijs eam potissimū tribuere debemus, à quibus accepimus: non enim me hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea uita, atque ijs rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ, aut leuitatis ulla suspicio, nos ea, quæ consecuti sumus, ijs studijs, & artibus esse adeptos, quæ sint nobis Græciæ monimentis disciplinisq; traditæ. quare, præter cōmunem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipue debere uidemur, ut, quorum præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab ijs didicerimus, uelimus expromere. atque ille quidem princeps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fore beatas Resp. putauit, si aut docti, & sapiētes homines eas regere cœpissent, aut, qui regerent, omne suum studiū in doctrina, ac sapientia collocassent. hanc coniunctionem uidelicet potestatis, & sapientiæ, saluti censuit ciuitatibus esse posse: quod fortasse aliquando uniuersæ Reipub. nostræ, nunc quidem profecto isti pro=

uinciæ contigit, ut is in ea summam potestatem habe-
ret, cui in doctrina, cui in uirtute, atque humanitate
percipienda plurimum à pueritia studij fuisset, & té-
poris. quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum
accessit, idem ad salutem Asiæ prorogatus esse uidea
tur: quoniam in te retinendo fuit Asia felicior, quàm
nos in deducendo; perfice, ut lætitia prouinciæ deside
rium nostrum leniatur: etenim, si in promerendo ut
tibi tanti honores haberentur, quanti haud scio an
nemini, fuisti omnium diligentissimus, multo maiorē
in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes.
& quidem, de isto genere honorum quid sentirem, scri
psi ad te ante. semper eos putaui, si uulgares essent,
uileis; si temporis causa constituerentur, leueis; si ue-
ro, id quod ita factum est, meritis tuis tribuerētur, exi
stimabam multam tibi in ijs tuendis operam esse po-
nendam. quare, quoniam in istis urbibus cum summo
imperio, & potestate uersaris, in quibus tuas uirtu-
tes consecratas, & in Deorum numero collocatas ui-
des: in omnibus rebus, quas statues, quas decernes,
quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis
de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. id au
tem erit eiusmodi, ut consulas omnibus, ut medeare
incommodis hominum, prouideas saluti, ut te paren-
tem Asiæ & dici, & haberi uelis. atque huic tuæ uo
luntati, ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt
publicani: quibus si aduersamur, ordinem de nobis
optime meritum, & per nos cum Rep. coniunctum,
& à nobis, & à Rep. disiungemus: sin autem omni
bus in rebus obsequimur, funditus eos perire patie-

mur, quorum non modo saluti, sed etiam commodis consulere debemus. hæc est una, si uere cogitare uolumus, in toto imperio tuo difficultas. nam esse abstinentem, continere omneis cupiditates, suos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoscendis, in hominibus audiendis, admittendisq; præbere, præclarum magis est, quàm difficile: non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atque uoluntate. illa causa publicanorum quantam acerbitatem afferat socijs, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ tollendis non tam de portorio, quàm de nonnullis iniurijs portitorum querebantur. quare non ignoro, quid socijs accidat in ultimis terris, cum audiuerim in Italia querelas ciuium. hic te ita uersari, ut & publicanis satisfacias, præsertim publicis male redemptis, & socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam uirtutis esse uidetur, id est tuæ. ac primum Græcis id, quod acerbissimum est, quòd sint uectigales, non ita acerbum uideri debet: propterea quòd sine imperio populi R. suis institutis per se ipsi ita fuerunt: nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi uectigal sine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter Sylla descripserat. non esse autem leniores in exigendis uectigalibus Græcos, quàm nostros publicanos, hinc intelligi potest, quod Caunij nuper omnes ex insulis, quæ erãt ab Sylla Rhodijs attributæ, confugerunt ad senatum, nobis ut potius uectigal, quàm Rhodijs penderent. quare nomen publicani neque ij debent horrere, qui semper uectigales fuerunt; neque ij aspernari, qui per se pendere uecti-

gal non potuerunt; neque ij recuſare, qui poſtulaue=
runt. ſimul & illud Aſia cogitet, nullam à ſe neque
belli externi, neque diſcordiarum domeſticarum cala=
mitatem abfuturã fuiſſe, ſi hoc imperio nõ teneretur.
id autem imperiũ cum retineri ſine uectigalibus nul=
lo modo poſſit, æquo animo parte aliqua ſuorum fru=
ctuum pacem ſibi ſempiternam redimat, atq; otium.
quòd ſi genus ipſum, & nomen publicani nõ iniquo
animo ſuſtinebunt, poterunt ijs cõſilio, et prudẽtia tua
reliqua uideri mitiora. poſſunt in pactionibus facien=
dis non legẽ ſpectare cenſoriam, ſed potius commodita
tem conficiendi negotij, & liberationem moleſtiæ. po=
tes etiam tu id facere, quod & feciſti egregie, & facis,
ut cõmemores quanta ſit in publicanis dignitas, quan
tũ nos illi ordini debeamus, ut, remoto imperio, ac ui
poteſtatis, & faſcium, publicanos cum Græcis gratia,
atq; auctoritate cõiungas. ſed & ab ijs, de quibus op=
time tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc pe=
tas, ut facilitate ſua nos eã neceſſitudinem, quæ eſt no
bis cũ publicanis, obtinere, & cõſeruare patiantur. ſed
quid ego te hæc hortor, quæ tu nõ modo facere potes
tua ſpõte ſine cuiuſquam præceptis, ſed ẽt magna iam
ex parte perfeciſti? non. n. deſiſtunt nobis agere quoti
die gratias honeſtiſſimæ, & maximæ ſocietates: quod
quidem mihi iccirco iucũdius eſt, ꝙ idem faciunt Græ
ci. difficile eſt autẽ, ea, quæ commodis, utilitate, & pro
pè natura diuerſa ſunt, uoluntate cõiungere. at eo qui
dem, quæ ſupra ſcripta ſunt, non, ut te inſtituerẽ ſcri=
pſi (neq; enim prudentia tua cuiuſquam præcepta de
ſiderat) ſed me in ſcribendo commemoratio tuæ uir=

tutis delectauit. quanquam in his literis longior fui, quàm aut uellẽ, aut me putaui fore. unũ est, quod tibi ego præcipere non desinam, neq; te patiar, quantũ in me erit, cum exceptiõe laudari: omnes. n. qui istinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unã iracundiam. quod uitium cum in hac priuata, quotidianaq; uita leuis esse animi, atq; infirmi uidetur. tũ uero nihil est tam deforme, quàm ad summum imperiũ etiam acerbitatem naturæ adiungere. quare illud non suscipiam, ut, quæ de iracũdia dici solent à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum et nimis longus esse nolim, & ex multorũ scriptis ea facile possis cognoscere. illud, quod est epistolæ proprium, ut is, ad quẽ scribitur, de ijs rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittẽdum esse non puto. sic ad nos omnes ferè deferunt, nihil, cum absit iracundia, te fieri posse iucũdius: sed, cum te alicuius improbitas, peruersitasq; cõmouerit, sic te animo incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. quare, quoniam in eam rationem uitæ nos nõ tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipsa, ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere, & consequi possumus, ne quod in nobis insigne uitium fuisse dicatur. neq; ego hoc nunc cõtendo, quod fortasse cum in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, &, si quid est penitus insitũ morib. id subito euellere: sed te illud admoneo, ut, si hoc plene uitare non potes, quòd ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne

occuparetur; te ante cõpares, quotidieq; meditere resistendum esse iracundiæ; cumq; ea maxime animum moueat, tum tibi esse diligentissime linguam continẽdam: quæ quidem mihi uirtus nõ interdum minor uidetur, quàm omnino non irasci: nam illud non solum est grauitatis, sed nonnunquam etiam lenitudinis: moderari uero & animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam tacere, et tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, etsi non est perfectæ sapientiæ, tamen est non mediocris ingenij. atq; in hoc genere multo te esse iam cõmodiorem, mitioremq; nuntiant. nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhorrent à literis, ab humanitate, tum uero contraria sunt imperio, & dignitati: nam si implacabiles sunt iracundiæ, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda est. sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd insolentia præter opiniõem accidebat, & intolerabilis uidebatur; secundus autem multo lenior, quòd & consuetudo, et ratio, &, ut ego arbitror, meæ quoque literæ te patientiorem, lenioremq; fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quisquã possit ullam reprehendere. ac iam hoc loco non hortatione, neq; præceptis, sed precibus tecum fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq; tuam ponas in omnium laude undiq; colligenda. quòd si in mediocri statu sermonis, ac prædicationis nostræ res essent, ni

hil abs te eximium, nihil præter aliorum cõsuetudinẽ postularetur. nunc uero propter earum rerum, in quibus uersati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudem ex ista prouincia assequimur, uix uidemur summã uituperationẽ posse uitare. ea nostra ratio est, ut omnes boni tum faueant, tum etiam à nobis omnem diligentiam, uirtutemq; & postulent, & expectent; omnes autẽ improbi, quòd cum ijs bellum suscepimus sempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti esse uideantur. quare quoniam eiusmodi theatrum est totius Asiæ, celebritate refertissimum, magnitudine amplissimum, iudicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usq; Romam significationes, uocesq; referantur: contende quæso, atq; elabora, non modo ut his rebus dignus fuisse, sed etiã ut illa omnia tuis artibus superasse uideare. & quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem Reip. tibi prouincialẽ dedit, & si mea pars nemini cedit; fac, ut tua cæteros uincat. simul & illud cogita, nõ de reliqua, & sperata gloria iam laborare, sed de parta dimicare: quæ quidem non tã expetẽda fuit, quàm tuenda nobis est. ac si mihi quidquam esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iam partus est: nunc uero res sic sese habet, ut, nisi omnia tua facta, atque dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisq; periculis, quorũ tu omnium particeps fuisti, nihil consecutũ putem. ꝙ si, ut amplissimum nomen consequeremur, unus præter cæteros adiuuisti: certe idem, ut id retineamus, præter cæteros elaborabis. non est tibi his solis utẽ

dum exiſtimationibus, ac iudicijs, qui nunc ſunt, homi
num, ſed ijs etiam, qui futuri ſunt. quanquam illorum
erit uerius iudicium, obtrectatione, & maleuolentia li
beratum. deniq; illud etiam debes cogitare, non te tibi
ſoli gloriam quærere: quod ſi eſſet, tamen non neglige=
res, præſertim cum ampliſſimis monimentis conſecra=
re uoluiſſes memoriam nominis tui. ſed ea tibi eſt com
municanda mecum, prodenda liberis noſtris. in qua
cauendum eſt, ne, ſi negligentior fueris, non ſolum tibi
parum cõſuluiſſe, ſed tuis etiam inuidiſſe uidearis. at=
que hæc nõ eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem
excitaſſe, ſed potius ut currentem incitaſſe uideatur.
(facies. n. perpetuo, quæ feciſti, ut omnes æquitatẽ tuã,
temperantiam, ſeueritatem, integritatemq; laudẽt) ſed
me quædam tenet, propter ſingularem amorem, infi=
nita in te auiditas gloriæ. quanquam illud exiſtimo,
cum iam tibi Aſia, ſicut unicuique ſua domus, nota eſ=
ſe debeat, cum ad tuam ſummam prudentiam tantus
uſus acceſſerit, nihil eſſe, quod ad laudem attineat,
quod tu non optime perſpicias, & tibi non, ſine cu=
iuſquam hortatione, in mentem ueniat quotidie. ſed
ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te
ſcribo, tecum loqui uideor, ideo & tua lõgiſſima quaq;
epiſtola maxime delector, & ipſe in ſcribendo ſæpe
ſum longior. illud te ad extremum & oro, & hortor,
ut, tanquam poetæ boni, & actores induſtrij ſolent, ſic
tu in extrema parte, & concluſione muneris, ac ne=
gotij tui diligentiſſimus ſis, ut hic tertius annus impe
rij tui tanquam tertius actus perfectiſſimus, atque or
natiſſimus fuiſſe uideatur. id facillime facies, ſi me,

cui ſemper uni magis, quàm uniuerſis, placare uoluiſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus ijs rebus, quas dices, ac facies, intereſſe. Reliquum eſt, ut teorem, ut ualetudini tuæ, ſi me, & omneis tuos ualere uis, diligentiſſime ſeruias.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS ad me uenit ad VIII. Cal. Nou. eius aduentus, ꝙ ita ſcripſiſti, direptum iri te à tuis, dũ is abeſſet, moleſtus mihi fuit. quòd autem expectationem tui, concurſumq; eum, qui erat futurus, ſi unà tecum decederet: neq; antea uiſus eſſet, ſuſtulit, id mihi non incõmode uiſum eſt accidiſſe: exhauſtus.n. eſt ſermo hominum, & multæ emiſſæ iã eiuſmodi uoces, ἀλλὰ αἰεί τινα φῶτα μέγαν: quæ te abſente confecta eſſe lætor. quod aũt iccirco à te miſſus eſt, mihi ut ſe purgaret, id neceſſe minime fuit: primum n. nunquam ille mihi fuit ſuſpectus: neq; ego, quæ ad te de illo ſcripſi, ſcripſi meo iudicio: ſed cum ratio, ſaluſq; omnium noſtrum, qui ad Remp. accedimus, non ueritate ſolũ, ſed etiam fama niteretur, ſermones ad te aliorũ ſemper, nõ mea iudicia, perſcripſi. qui quidẽ ꝗ frequentes eẽnt, & quàm graues, aduẽtu ſuo Statius ipſe cognouit: etenim interuenit nonnullorum querelis, quæ apud me de illo ipſo habebantur, et ſentire potuit ſermones iniquorũ in ſuum potiſſimũ nomen erumpere. quod aũt me maxime mouere ſolebat, cũ audiebã illũ plus apud te poſſe, quàm grauitas illius ætatis, et imperij prudentia poſtularet (quàm multos.n. mecum egiſſe putas, ut ſe Statio cõmendarẽ? quàm multa autem ipſum ἀφε=

λῶς mecum in ſermone ita protuliſſe?) id mihi non placuit, monui, ſuaſi, deterrui. quib. in rebus etiam ſi fidelitas ſumma eſt, quod prorſus credo, quoniã tu ita iudicas: tamen ſpecies ipſa tã gratioſi liberti, aut ſerui dignitatem habere nullam poteſt. atque hoc ſic habeto (nihil. n. nec temere dicere, nec aſtute reticere debeo) materiam omnem ſermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dediſſe: & antea tantum intelligi potuiſſe, iratos tuæ ſeueritati eſſe nonnullos; hoc manumiſſo, iratis, quod loquerentur, non defuiſſe. Nunc reſpondebo ad eas epiſtolas, quas mihi reddidit L. Cæſius: cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarũ altera eſt de Blaudenio Zeuxide: quem ſcribis certiſſimum matricidã tibi à me intime cõmendari. qua de re, et de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce. Ego, cum Græcorum querelas nimiũ ualere ſentirẽ propter hominum ingenia ad fallendum parata: quoſcunq; de te queri audiui, quacunq; potui ratione placaui. primũ Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui, quorum principem Hermippum non ſolũ ſermone meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. ego Apamenſem Ephæſtum, ego leuiſſimũ hominem Megariſtũ Antandrium, ego Niciam Smyrnæũ, ego nugas maximas omni mea comitate ſum complexus, Nymphontem ẽt Colophonium. quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret: pertæſum eſt n. leuitatis, aſſentationis, animorum non officij, ſed temporibus ſeruientium. ſed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Caſelij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſa

loqueretur,

loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominem in familia ritatem recepi. tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, nescio, quòd scribis, cupijsse te, quoniam Smyrnæ duos Mysos insuisses in culeum, simile in superiore parte pro uinciæ edere exemplum seueritatis tuæ, et idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluisse: quem adductum in iudicium, fortasse dimitti non oportuerit: conquiri uero, & elici blanditijs, ut tu scribis, ad iudicium necesse non fuit, eum præsertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognosco nobiliorem esse propè, quàm ciuitatem suam. at enim Græcis solis indulgeo. quid L. Cæcilium? non ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique præter Tuscenium, cuius causa sanari non potest, non mitigaui? ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri censu, Catienus. etiam is lenietur. cuius tu in patrem quòd fuisti asperior, non reprehendo: certo enim scio, te fecisse cum causa. sed quid opus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsum misisti? illum crucem sibi ipsi constituere, ex qua tu eum ante detraxisses: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. quid uero ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoque epistolam T. Catienus circungestat) renunciari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo Miluino tributa exigere. deinde rogas Fabium, ut et patrem, & filium uiuos comburat, si possit: sin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. hæ literæ abs te per iocum missæ ad C. Fabium, si modo sunt tuæ, cum leguntur, inuidiosam atrocitatem uerborum habent. ac si omnium mearum literarum præcepta re=

petes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatem, & iracundiam, &, si forte, raro literarum missarum indiligentiam reprehensam. quibus quidem in rebus si apud te plus auctoritas mea, quàm tua siue natura paulo acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæq; ualuissent: nihil sanè esset, quod nos pœniteret. & mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua sit existimatione Virgilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? nam si te interioribus uicinis tuis, Cilicensi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. atque is dolor est, quòd, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint, quorum Regum summo in imperio nemo unquam uerbum ullum asperius audiuit. sed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere uideris, relinque quæso quamiucundissimam memoriam tui. successorem habes perblandum. cætera ualde illius aduentu tua requirentur. in literis mittendis, ut sæpe ad te scripsi, nimium te inexorabilem præbuisti. tolle omneis, si potes, iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit scriptas ad te solere afferri, ab se legi, &, si iniquæ sint, fieri te certiorem: ante quàm uero ipse ad te uenisset, nullum delectum literarum fuisse: ex eo esse uolumina selectarum epistolarum, quæ reprehendi solerent. hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: sero est enim: ac scire potes, multa me uarie, diligenterq; monuisse. illud tamen, quod Theopompo mandaui, cum essem admo-

nitus ab ipso, uide per homines amanteis tui, quod est facile, ut hæc genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde, & inusitate scriptarum, postremo in aliquem contumeliosarum. atque hæc tam esse, quàm audio, non puto: & si sunt, occupationibus tuis minus animaduersa; nunc perspice, & purga. legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla nomenclator dictus est, non probandam. legi non nullas iracundas. sed tempore ipso de epistolis: nam, cum hanc paginam tenerem, L. Flauius Prætor designatus ad me uenit, homo mihi ualde familiaris: is mihi, te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi uisæ sunt iniquissimæ, ne quid de bonis, quæ L. Octauij Nasonis fuissent, cui L. Flauius hæres est, diminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam soluissent: itemq; misisse ad Apollonidenses, ne de bonis, quæ Octauij fuissent, diminui paterentur prius, quàm Fundanio debitum solutum esset. hæc mihi uerisimilia non uidentur: sunt enim à prudentia tua remotissima. ne diminuat hæres? quid, si inficiatur? quid, si omnino non debetur? quid? Prætor solet iudicare, deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis: sed uia iuris eiusmodi est quibusdam in rebus, ut nihil sit loci gratiæ. atque ita, mihi dicebat Flauius, scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda laturum. quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabatq; ut ad te quamdiligentissime scriberem: quod facio, & te prorsus uehementer etiam

atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de diminuendo, & Apollonidensibus ne quid praescribas, quod contra Flauium sit; amplius, & Flauij causa, & scilicet Pompeij facias omnia. nolo medius fidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. sed & te oro, ut tu ipse auctoritatem, & monimentum aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquas, quod sit ad Flauij rem, & ad causam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei obseruantissimus, & sui iuris, dignitatisq; retinens, se apud te neque amicitia, neque iure ualuisse. &, ut opinor, Flauij aliquando rem & Pompeius, & Cæsar tibi commendarunt, & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certe. quare, si ulla res est, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea sit. si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, & mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore studio rogare non possim. Quod ad me de Hermia scribis, mihi mehercule ualde molestum fuit. Literas ad te parum fraterne conscripseram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus, de pactione statim quod audieram, iracundius scripseram, & reuocare cupiebam. huic tu epistolæ non fraterne scriptæ fraterne debes ignoscere. De Censorino, Antonio, Cassio, Scæuola, te ab ijs diligi, ut scribis, uehementer gaudeo. cætera fuerunt in eadem epistola grauiora, quàm uellem. ὀρθὰν τὴν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. maiora ista erũt.

Meæ obiurgationes fuerunt amoris plenissimæ, quæ sunt non nullæ, sed tamen mediocres, & paruæ potius. ego te nũquam ulla in re dignum minima reprehensione putassem, cum te sanctissime gereres, nisi inimicos

multos haberemus. quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione scripsi, scripsi propter diligentiam cautionis meæ: in qua & maneo, & manebo, &, idem ut tu facias, non desistam rogare. Attalus Iphimenus mecum egit, ut se ne impedires, quo minus, quod ad Q. Publicени statuam decretum est, erogaretur. quod ego te rogo; & admoneo, ne talis uiri, tamq; nostri necessarij honorem minui per te, aut impediri uelis. Præterea Aesopi tragœdi, nostri familiaris, Licinius seruus tibi notus aufugit: is Athenis apud Patronem Epicureum pro libero fuit: inde in Asiam uenit: postea Plato quidam Sardianus Epicureus, qui Athenis solet esse multum, & qui tum Athenis fuerat, cum Licinius eò uenisset; cum eum fugitiuum postea esse ex Aesopi literis cognosset, hominem comprehendit, & in custodiam Ephesi tradidit, sed in publicam, uel in pistrinum, non satis ex literis eius intelligere potuimus. tu quoquo modo, quoniam Ephesi est, hominem inuestiges uelim, summaq; diligentia uel tecum deducas. noli spectare, quanti homo sit: parui enim pretij est, qui iam nihili sit: sed tanto dolore Aesopus est affectus propter serui scelus, & audaciã, ut nihil ei gratius facere possis, quàm si illum per te recuperarit. Nunc ea cognosce, quæ maxime exoptas. Remp. funditus amisimus, adeo, ut Cato adolescens, nullius consilij, sed tamen ciuis Romanus, & Cato, uix uiuus effugeret, quòd, cum Gabinium de ambitu uellet postulare, neque Prætores diebus aliquot adiri possent, uel potestatem sui facerent, in concionem ascendit, & Pompeium priuatus Dictatorem appellauit. propius nihil est factum, quàm ut occideretur. ex hoc, qui sit sta-

tus totius Reip. uidere potes. nostræ tamen causæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt se, pollicentur. & quidem cum spe sum maxima, tum maiore etiam animo. spero superiores fore nos: confido animo, ut in hac Rep. ne casum quidem ullum pertimescam. sed tamen res sic se habet. si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria discedamus. sin autem ui agere conabitur, spero fore studijs non solum amicorum, sed etiam alienorum, ut ui resistamus. omnes & se, & suos liberos, amicos, clientes, libertos, seruos, pecunias denique suas pollicentur. nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore. si qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc horum odio se cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæsar: quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione diminuam. Tribuni pl. Dess. sunt nobis amici. Consules se optime ostendunt. Prætores habemus amicissimos, & acerrimos ciueis, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum, bonos etiam alios, sed hos singulareis. quare magnum fac animum habeas, & spem bonam. de singulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

MI FRATER, mi frater, mi frater, tu'ne id ueritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiã, ne te uidere noluerim? ego tibi irascerer? tibi ego possem irasci? scilicet tu me afflixisti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te mi=

ſere perdidi . meus ille laudatus Conſulatus,mihi te,libe ros,patriam , fortunas,tibi uelim ne quid eripuerit præ= ter unum me . ſed certe à te mihi omnia ſemper hone= ſta,& iucunda ceciderunt : à me tibi luctus meæ cala= mitatis,metus tuæ,deſiderium, mœror , ſolitudo . ego te uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui: non enim uidiſſes fratrem tuum ; non eum , quem relique= ras; non eum,quem noras; non eum,quem flens flenté, proſequentem proficiſcens dimiſeras , ne ueſtigium qui= dem eius,nec ſimulacrum , ſed quandam effigiem ſpi= rantis mortui . atque utinam me mortuum prius uidiſ= ſes,aut audiſſes . utinam te non ſolum uitæ , ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem . ſed teſtor om= nes Deos,me hac una uoce à morte eſſe reuocatū, quòd omnes in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitam eſſe dicebant . quare peccaui , ſcelerate'q; feci : nam, ſi cecidiſſem , mors ipſa meam pietatem , amorem'q; in te facile defenderet . nunc commiſi , ut uiuo me careres , uiuo me alijs indigeres , mea uox in domeſticis pericu= lis potiſſimum occideret , quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. nam quòd ad te pueri ſine literis uenerunt,quo= niam uides non fuiſſe iracundiæ cauſa , certe pigritia fuit , & quædam infinita uis lacrymarum , & dolo= rum.hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe ? eodem,quo te legere certo ſcio.an ego poſſum aut non cogitare ali= quando de te,aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum enim te deſidero , fratrem ſolum deſidero . ego uero ſuauitate propè fratrem propè æqualem, obſequio filiū, conſilio parentem . quid mihi ſine te unquam , aut tibi ſine me iucundum fuit ? quid,quòd eodem tempo=

re desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio, effigiem oris, sermonis, animi mei? quid filium uenustissimum, mihiq; dulcissimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo, sapientiorem puerum, quàm uellem: sentiebat enim miser iam, quid ageretur. quid uero tuum filium? quid? imaginem meã, quem meus Cicero & amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quod mulierem miserrimam, fidelissimam coniugem me prosequi non sum passus, ut esset quæ reliquias communis calamitatis communes liberos tueretur? sed tamen, quoquo modo potui, scripsi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, quas credo tibi postea redditas esse: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nunciarunt, ut Romam protinus pergas, & properes: primum enim te præsidio esse uolui, si qui essent inimici, quorum crudelitas non dum esset nostra calamitate satiata: deinde congressus nostri lamentationem pertimui, digressum uero non tulissem: atque etiam id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi non posses. his de causis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil amantissimis, & coniũctissimis fratribus acerbius, ac miserius uidetur accidere potuisse, minus acerbum, minus miserum fuit, quàm fuisset tum congressio, tum uero digressio nostra. nunc, si potes, id quod ego, qui fortis tibi semper uidebar, non possum, erige te, & confirma, si qua subeunda dimicatio erit. spero, si quid mea spes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiã misericordiã nostri, præsidij laturam. sin eris ab isto periculo uacuus,

ages ſcilicet, ſi quid agi poſſe de nobis putabis. de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare de monſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio, cum inimici plurimum ualeant, amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. ſed, iſta qualia ſint, tu uelim perſpicias, mihiq; declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, ſi quid periculi ſubeundum uidebis, uiuam. diutius in hac uita eſſe non poſſum: neque enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem poſſit ſuſtinere. ſcio fuiſſe & honeſtius moriendi tempus, & utilius: ſed non hoc ſolum, multa alia prætermiſi: quæ ſi queri uelim præterita, nihil agam, niſi ut augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiam meam. illud quidem nec faciendum eſt, nec fieri poteſt, me diutius, quàm aut tuum tempus, aut firma ſpes poſtulabit, in tam miſera, tamq; turpi uita commorari, ut, qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus; dignitate, auctoritate, exiſtimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt ampliſſimi; is nunc in tam afflicta, perditaq; fortuna neque me, neque meos lugere diutius poſſim. quare quid ad me ſcripſiſti de permutatione? quaſi uero nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. qua in re ipſe uideo miſer, & ſentio, quid ſceleris admiſerim, cum de uiſceribus tuis, & filij tui ſatisfacturus ſis quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniã tuo nomine fruſtra diſſiparim. ſed tamen & M. Antonio quantum tu ſcripſeras, Cepioni tantundem ſolutum eſt. mihi ad id, quod cogito, hoc

quod habeo, ſatis eſt: ſiue enim reſtituimur, ſiue deſperamur, nihil amplius opus eſt. tu, ſi forte quid erit moleſtiæ, te ad Craſſum, & ad Calidium conferas cenſeo. quantum Hortenſio credendum ſit, neſcio: me ſumma ſimulatione amoris, ſummaq́; aſſiduitate quotidiana ſceleratiſſime, inſidioſiſſimeq́; tractauit, adiuncto quoque Arrio: quorum ego conſilijs, promiſſis, præceptis deſtitutus in hanc calamitatem incidi. ſed hæc occultabis, ne quid obſint. illud caueto, & eo puto per Pomponium fouendum tibi eſſe ipſum Hortenſium, ne ille uerſus, qui in te erat collatus, cum Aedilitatem petebas, de lege Aurelia falſo teſtimonio, confirmetur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum miſericordiæ nobis tuæ preces, & tua ſalus allatura ſit, oppugnent te uehementius. Meſſalam tui ſtudioſum eſſe arbitror: Pompeium etiam ſimulatorem puto. ſed hæc utinam non experiare: quod precarer Deos, niſi meas preces audire deſijſſent: ueruntamen precor, ut his infinitis noſtris malis contenti ſint: in quibus non modo tamen nullius ineſt peccati infamia, ſed omnis dolor eſt, quòd optime factis pœna eſt maxima conſtituta. Filiam meam, & tuam, Ciceronemq́; noſtrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mœreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas affert, quàm mihi. ſed te incolumi orbi non erunt. reliqua, ita mihi ſalus aliqua detur, poteſtasq́; in patria moriendi, ut me lacrymæ non ſinunt ſcribere. etiam Terentiam uelim tueare, mihiq́; de omnibus rebus reſcribas. ſis fortis, quoad rei natura patietur. Idibus Iun. Theſſalonicæ. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AMABO te mi frater, ne, si uno meo facto & tu, & omnes mei corruistis, improbitati, et sceleri meo potius, quàm imprudentiæ, misericordiæq; assignes. nullum est meum peccatum, nisi quòd ijs credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiã quibus ne id expedire quidem arbitrabar. intimus, proximus, familiarissimus quisque aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil misero, præter fidem amicorum. cautum meum consilium fuit. quòd si te satis innocentia tua, et misericordia hominum uindicat hoc tempore à molestia; perspicis profecto, ecquænam nobis salutis spes relinquatur. nam me Pomponius, & Sestius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinuerunt, cum longius discedere propter nescio quos motus uetarent. uerum ego magis exitum illorum literis, quàm spe certa expectabam: nam quid sperem, potentissimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? Denocius autem Trib. pl. est ille quidem in me officiosissimus, Sestius, & , spero, Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, sed ualde aduersante Clodio: qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. hæc mihi proficiscenti non proponebantur; sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. quid tu igitur, inquies? quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meam, subita defectio Pompeij, alienatio Consulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma, lacrymæ meorum me ad mortem ire pro=

hibuerunt: quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabileis dolores fuit aptissimum. sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaetonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si releuare potes communem casum misericordia hominum, scilicet incredibile quiddam assequeris. sin plane occidimus; me miserum, ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non eram. sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rem, & pertenta, & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, uere perscribe. ego uitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse, retinebo. tu nobis amicissimum Sestium cognosces, credo tua causa uel Lentulum, qui erit Consul. quanquam sunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus sit, & quid sit, uidebis omnino. si tuam solitudinem, communemq; calamitatem nemo despexerit: aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. sin te quoque inimici uexare cœperint: ne cessaris: non enim gladijs tecum, sed litibus agetur. uerum hæc absint uelim. te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius, aut consilij putes minus esse, quàm antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM, *quam legiſti, mane dederam. ſed fecit humaniter* Licinius, *quòd ad me, miſſo ſenatu, ueſperi uenit, ut, ſi quid eſſet actum, ad te, ſi mihi uideretur, perſcriberem.* Senatus *fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe menſe* De*cembri ſub dies feſtos. conſulares nos fuimus, et duo* Con*ſules deſignati,* P. Seruilius, M. Lucullus, Lepidus, Volcatius, Glabrio, Prætores. *ſanè frequẽtes fuimus, omnino ad ducentos. commorat expectationem* Lupus. *egit cauſam agri* Campani *ſanè accurate: auditus eſt magno ſilentio. materiam rei non ignoras. nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. fuerunt non nulli aculei in* C. Cæſarem, *contumeliæ in* Gellium, *expoſtulationes cum abſente* Pompeio. *cauſa ſero perorata, ſententias ſe rogaturum negauit, ne quod onus ſimultatis nobis imponeret: ex ſuperiorum temporum conuitijs, & ex præſenti ſilentio, quid ſenatus ſentiret, ſe intelligere dixit.* Milo *cœpit dimittere. tum* Marcellinus, *noli, inquit, ex taciturnitate noſtra* Lupe, *quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. ego, quod ad me attinet, idemq́; arbitror cæteros, idcirco taceo, quòd non exiſtimo, cum* Pompeius *abſit, cauſam agri* Campani *agi conuenire. tum ille ſe ſenatum negauit tene=*

re. Racilius surrexit, & de iudicijs referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibus questus esset, sententiam dixit, ut ipse iudices per Prætorem urbanum sortiretur: iudicum sortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuisset, eum contra Remp. esse facturum. approbata ualde sententia, C. Cato contra dixit, & Cassius, maxima acclamatione senatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus assensit Lentulo. postea Racilius de priuatis me primum sententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrocinioq; P. Clodij: eum tanquam reum accusaui multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus. orationem meam collaudauit satis multis uerbis, non mehercule indiserte, Seuerus Antistius, isq; iudiciorum causam suscepit, antiquissimamq; se habiturum dixit. ibatur in eam sententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio se contumaciter, urbaneq; uexatum. deinde eius operæ repente à Græcostasi, & gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sestilium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente magna querimonia omnium discessimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in mensem Ianuarium reijcientur. De Tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antistius amicus nobis fore. nam Plautius noster totus est. Fac, si me amas, ut considerate, diligenterq; nauige' de mense Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON occupatione, qua eram sanè impeditus, sed paruula lippitudine adductus sum, ut dictarem hãc epistolam, & non, ut soleo, ad te ipse scriberem. & primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso: me enim adhuc nemo rogauit, num quid in Sardiniam uellem: te puto sæpe habere, etsi nõ semper, qui, num quid Romam uelis, quærant. Quod ad me de Lentuli, & Sexti nomine scripsisti; locutus sum cum Cincio. quo modo res se habet, non est facillima. sed habet profecto quoddam Sardinia appositum ad recordationem præteritæ memoriæ: nam, ut ille Gracchus Augur, posteaquam in istam prouinciam uenit, recordatus est, quid sibi in cãpo Martio comitia Consulũ habenti cõtra auspicia accidisset; sic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitasse. sed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta est. Tusculano emptor nemo fuit. si conditio ualde bona fuerit, fortasse non omittam. De ædificatione tua, Cyrum urgere non cesso: spero eum in officio fore: sed omnia sunt tardiora propter furiosæ Aedilitatis expectationem: nam comitia sine mora futura uidentur: edicta sunt ad XI. Cal. Febr. te tamen solicitum esse nolo: omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino, factum est S. C. cũ multitudine reduci, periculosum Reip. uideri. reliqua cum esset in senatu contentio, Lentulusne, an Pompeius reduceret, obtinere causam Lẽtulus uidebatur. in ea re nos et officio erga Lentulum mirifice, et uoluntati Pompeij præclare satisfecimus. sed per

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. conse-cuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. quid futurum sit latrocinio Tribunorum, non diuino: sed tamen suspicor per uim rogationem Caninium parlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non dispicio: familiares eius quid cupiant, omnes uident. creditores uero Regis aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. sine dubio res à Lẽtulo remota uidetur esse, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, si fas esset, iure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit, uelim quamprimum bona, & certa tempestate conscẽdas, ad meq́; uenias: innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostriq́; ualent. Vale. XIIII. Cal. Febr.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SCRIPSI ad te antea superiora. nũc cognosce, postea quæ sint acta. A' Cal. Febr. legationes in Id. Febr. reijciebantur. eo die res confecta non est. ad IIII. Non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit. dixit Marcellus à me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in VIII. Id. interim reiectis legationibus in Idus, referebatur de prouincijs Quæstorum, & de ornandis Prætoribus. sed res multis querelis de Rep. interponendis nulla transacta est. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. uestitum filius mutauit. ad VIII. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, siue uoluit: nam, ut surrexit, operæ Clodianæ clamorem sustulerunt; idq́; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut conuitio, & maledictis impedi-

retur.

retur. qui ut perorauit (nam in eo ſanè fortis fuit, non deterritus, dixit omnia, atque interdum etiã ſilentio, cum auctoritate peregerat) ſed ut perorauit, ſurrexit Clodius: ei tantus clamor à noſtris, (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. ea res acta eſt, cum hora VI. uix Pompeius peroraſſet, uſque ad horam VIII. cum omnia maledicta, uerſus etiam obſcœniſſimi in Clodium. & Clodiam dicerentur. ille furens, & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem fame necaret? reſpondebant operæ, Pompeius: quis Alexandriam ire cuperet? reſpondebant, Pompeius: quem ire uellent? reſpondebant, Craſſum. is aderat tum, Miloni animo non amico. hora ferè IX, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. exarſit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. eiectus de roſtris Clodius: ac nos quoque tum fugimus. ne quid in turba. ſenatus uocatus in curiam. Pompeius domum. neque ego tamen in ſenatum, ne aut de tãtis rebus tacerem, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem. res in poſterum dilata eſt. Clodius in Quirinalia produxit diem. ad VII. Id. ſenatus ad Apollinis fuit, ut Pompeius adeſſet. acta res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum eſt. ad VI. Id. ad Apollinis S. C. factum eſt, ea, quæ facta eſſent ad VIII. Idus, contra Remp. eſſe facta. eo die Cato eſt uehementer in Pompeium inuectus, & eum oratione perpetua tanquam reũ accuſauit: de me mul

ta, me inuito, cum mea ſumma laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus eſt magno ſilentio maleuolorum. reſpondit ei uehementer Pompeius, Craſſumq; deſcripſit, dixitq; aperte, ſe munitiorem ad cuſtodiendam uitam ſuam fore, quàm Africanus fuiſſet, quem C. Carbo interemiſſet. itaque magnæ mihi res iam moueri uidebantur: nam Pompeius hæc intelligit, nobiſcũq; cõmunicat, inſidias uitæ ſuæ fieri, Catonem à Craſſo ſuſtentari, Clodio pecuniam ſuppeditari, utrunq; & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæteriſq; ſuis obtrectatoribus confirmari; uehementer eſſe prouidendũ, ne opprimatur, concionario illo populo à ſe prope alienato, nobilitate inimica, nõ æquo ſenatu, iuuẽtute improba. itaque ſe comparat, homines ex agris accerſit. operas autem ſuas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo ſumus ſuperiores ipſius copijs. ſed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiã Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo reſiſtamus. Ad IIII. Id. Seſtius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu eſt poſtulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eum ſtatim uenimus, eiq; nos totos tradidimus, idq; fecimus præter hominũ opinionẽ, qui nos ei iure ſuccenſere putabant; ut humaniſſimi, gratiſſimiq; et ipſi, & omnibus uideremur: itaq; faciemus. ſed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciã, & C. Cornelium. eodem die S. C. factum eſt, ut ſodalitates, decuriatiq; diſcederẽt, lexq; de ijs ferretur, ut qui non diſceſſiſſent, ea pœna, quæ eſt de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Beſtia de ambitu apud Prætorem

Cn. Domitium in foro medio, maximo conuentu: incidiq; in eam locum in dicendo, cum Sestius multis in tẽplo Castoris uulneribus acceptis, subsidio Bestiæ senatus esset. hic προῳκονομησάμην quidam εὐκαίρως de ijs, quæ in Sestiũ apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit uehementer grata. quæ tibi eo scribo, ꝙ me de retinenda Sestij gratia literis monuisti. Pridie Id. hæc scripsi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs erã cœnatum. cætera sunt in rebus nostris, cuiusmodi tu mihi ferè diffidenti prædicabas, plena dignitatis, et gratiæ: quæ quidẽ tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, suauitate etiã, tibi, mihiq; sunt restituta. Domus tibi ad Lucum Pisonis Liciniana conducta est. sed, ut spero, paucis mensibus post Calẽdas Quint. in tuã commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. À te post illam Olbiensem epistolam nullas literas accepi. quid agas, & ut te oblectes, scire cupio, maximeq; te ipsum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam est hiems, tamen Sardiniam istam esse cogites. XV. Cal. Mar.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS noster absolutus est III. Id. Mar. &, quod uehementer interfuit Rei. nullam uideri in eiusmodi causa dissensionẽ esse, omnibus sententijs absolutus est. illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexerã, ne cui iniquo relinqueremus uituperãdi locũ, qui nos ingratos eẽ diceret, nisi illius peruersitatẽ quibusdã in rebus q̃humanissime ferremus, scito hoc nos in eo iudicio cõsec

cutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur: nam in defendẽdo moroso homine cumulatissime satisfecimus, &, id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Dijs, hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paulus noster, cum testis productus esset in Sestium, confirmauit, se nomen Vatinij delaturum, si Macer Licinius cũctaretur: & Macer à Sestij subselijs surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. quid quæris? homo petulans, & audax Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; discessit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nunc magis animaduerto, ꝙ Tyrannio docet apud me. Domus utriusque nostrum ædificatur strenue. redemptori tuo dimidiũ pecuniæ curaui. spero nos ante hiemem contubernaleis fore. De nostra Tullia tui me hercule amantissima spero cum Crassipede nos cõfecisse. dies erant duo, qui post latinas habentur religiosi. cæterum confectum erat. latiar erat exiturus. Ad VIII. Id. Aprilis sponsalia Crassipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, ꝙ perleuiter commotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. ueni ad Quintum, eumq; uidi planè integrum: multumq; is mecum sermonem habuit, & perhumanũ de discordijs mulierum nostrarum. quid quæris? nihil festiuius. Pomponia autem etiam de te questa est. sed hæc coràm agemus. À puero ut discessi, in aream tuam ueni. res agebatur multis structoribus. Longilium redemptorẽ cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se uelle nobis placere. domus erit egregia: magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itẽq;

nostra celeriter ædificabatur. eo die cœnaui apud Crassipedem. cœnatus, in hortos ad Pompeium lectica latus sum. Luceium conuenire nõ potueram, quòd abfuerat. uidere autem uolebam, quod eram postride Roma exiturus, & quod ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni, & ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet. statim, dixit. erat autem iturus, ut aiebat, ad III. Id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. tu mi frater, simul ac ille uenerit, primam nauigationem, dummodo idonea tempestas sit, ne omiseris. Ad II. Id. Apr. ante lucem hanc epistolam dictaueram, scripseramq; in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. postridie autem in Laterio cogitabã: inde, cum in Arpinati quinq; dies fuissem, ire in Pompeianum, rediens aspicere Cumanum, ut, quoniam in Nonas Maias Miloni dies producta est, prid. Non. Romæ essem, teq; mi carissime, et suauissime frater ad eã diem, ut sperabam, uiderem. ædificationem Arcani ad tuum aduentum sustentari placebat. fac mi frater ut ualeas, quamprimumq; uenias. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

O LITERAS mihi tuas iucũdissimas, expectatas, ac primo quidem cum desiderio, nũc uero etiã cum timore. atq; has scito literas me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. sed cætera, ut scribis, præsenti sermoni reseruentur. hoc tamen nõ queo differre. Idibus Maijs senatus frequens diuinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius

hoc nemini accidiſſe. foris ualde plauditur. mihi cum ſua ſponte iucundum, tum iucundius, ꝙ me abſente, (eſt enim εἱλικρινὲς iudicium) ſine oppugnatione, ſine gratia noſtra. eram Antij. Quod Idibus, & poſtridie, fuerat dictum, de agro Campano actum iri, nõ eſt actum. in hac cauſa mihi aqua hæret. ſed plura, quàm conſtitueram: coràm enim. Vale mi optime, ac optatiſſime frater, & aduola. idem te noſtri rogant pueri. illud ſcilicet, cœnabis, cum ueneris. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

PLACITVRVM tibi eſſe librũ meũ ſuſpicabar: tã ualde placuiſſe, quã ſcribis, ualde gaudeo. quod me admones de non curantia, ſuadesq; ut meminerim Iouis orationem, quæ eſt in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis ſcripſi, quã cæteris. ſed tamen poſtridie, quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pampeium: cumq; ego egiſſem de iſtis operibus, atque inſcriptionibus, perbenigne mihi reſpondit, magnam ſpem attulit, cum Craſſo ſe dixit loqui uelle, mihiq; ut idem facerem, ſuaſit. Craſſum Cos. ex ſenatu domũ reduxi. ſuſcepit rem, dixitq; eſſe, quòd Clodius hoc tempore cuperet per ſe, & per Pompeium conſequi: putare ſe, ſi ego eum non impedirem, poſſe me adipiſci ſine contentione, quod uellem. totum ei negotium permiſi, meq; in eius poteſtate dixi fore. interfuit huic ſermoni P. Craſſus, adoleſcẽs noſtri, ut ſcis, ſtudioſiſſimus. illud autem, quod cupit Clodius, eſt legatio aliqua, ſi minus per ſenatum, per populum, libera, aut

Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res numorum. quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negotium suscepisse. si perficiunt, optime: sin minus ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμαφιλαφίαν autem illam, quàm tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut aduenientem excipiam libẽter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico: reliqua reconcinno: uiuo paulo liberalius, quàm solebam. opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & hæc, ut spero, breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent. Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, ut meliorem nõ uiderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen de erant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster: nam ille uindex gladiatorum & bestiariorum emerat de Cosconio, et Pomponio bestiarios, nec sine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. sensit Milo: dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspicione emeret eã familiam à Catone. quæ simul atque abducta est, Racilius, qui uuus est hoc tẽpore Tribunus pl. rẽ patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit, (sic enim placuerat) & tabulam proscripsit, se familiã Catonianã uenditurũ. in eam tabulam magni risus consequebãtur, nunc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, et eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de Pompeio Caninius agit, sane quã re-

frixit: neque enim res probatur, & Pompeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur: et hercule nō est idem: nam apud illam perditissimam, atq; infimam fecē populi propter Milonem suboffendit: & boni multa ab eo desiderant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidē non satisfacit, q̄ eum nimis aspere tractat. quāquā id senatu nō inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte Reip. subtraho. in iudicijs ij sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia Milonis incō mode, de Sex. Celio: quem neque hoc tempore, neq; ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ teterrimæ in consilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat: & retrahatur, necesse est: non enim ferunt homines, & quia, cum apud suos diceret, pene dānatus est, uident damnatum. ea ipsa in re Pompeij offensio nobis obstitit: senatorum enim urna copiose abstulit, equitum adæquauit, Tribuni ærarij condēnarunt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ dānationes inimicorum, in quibus me perlubente Seruius allisus est, cæteri concidūtur. Cato concionatus est, comitia haberi nō siturum, si sibi cum populo dies agēdi essent exempti. & Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto. atq; adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam uenisse tamē Olbia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in prouincia fieri dicerent. ijdem diebant, nunciare, te prima nauigatione transmissurum. id cupio: & quanquam te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptũ, Tulliam nostrã Crassipedi pridie Non. Apr. esse desponsatã: cæteraq; de Rep. & priuata perscripseram. postea sunt hæc acta. Nonis Apr. S. C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS MCCCC. sed eodem die uehementer actum de agro Campano, clamore senatus propè concionali. acriorẽ causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem. M. Furium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusque iacentem. Ad III. Id. Maij S. C. factum est de ambitu in Afranij sententiam; quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus Consules nõ sunt persecuti eorum sentẽtias, qui Afranio cum essent assensi, addiderunt, ut Prætores ita crearentur, ut dies LX. priuati essent. eo die Catonem plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV METVIS, ne me interpelles? primum, si in isto essem, tu scis quid sit interpellare. an te Ateius? me hercule mihi docere uidebaris istius generis humanitatẽ: qua quidẽ nihil utor abs te. tu uero ut me et appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi suauius? nõ mehercule quisquam μουσοπάτακτος libentius sua recẽtia poemata legit, quàm

ego te audio quacunq; de re, publica, priuata, rustica, urbana. sed mea factum est inuisa uerecundia, ut te proficiscens non tollerem. opposuisti semel ἀντίεκτον causam Ciceronis nostri ualetudinem: conticui. iterum Cicerones: quieui. nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit molestiæ, quod uideris, ne mihi molestus esses, ueritus esse, atque etiam nunc uereri. litigarem tecũ, si fas esset. sed mehercule istuc si unquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi uerebor, ne quando ego tibi, cum sum unà, molestus sim. uideo te ingemuisse. sic fit. εἰδ᾽ ἀν, ἔα ἔζησας: nunquam enim dicam, ἔα πάσας? Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianum: memini enim, cum hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & penè ille timore, ego risu corrui. tunc, ut dico, certe sustulissem, ut aliquando subtilitatẽ ueteris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare nolui. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi uicinum Marium lumen esse. apud Anitium, uidebimus, ut paratum sit: nos enim ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, nam ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & ualetudine est, & natura imbecilior. De interpellatione, tantum sumã à uobis temporis ad scribendum, quantum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, quàm igna-

uia mea cessem. De Rep. nimium te laborare doleo, et meliorem ciuem esse, quàm Philoctetem, qui, accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. amabo te, aduola: consolabor te, & omnem ab stergebo dolorem. & adduc, si me amas, Marium: sed approperate. hortus domi est. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM hãc conuitio efflagitarũt codicili tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumenti sanè dabat. sed quemadmodũ, coràm cũ sumus, sermo nobis deesse non solet: sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas securi Tenedio præcisa est, cũ eos, præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sestij Pansæ restitisse. reliquis diebus, si quid erit quod te scire opus sit, aut etiã si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. Id. neq; tibi, neque Pomponio deero. Lucretij poemata, ut scribis, non ita sunt multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. sed cum ueneris, uirum te putabo. si Sallustij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO tibi iucũdas esse meas literas. nec tamẽ habuissem scribẽdi nunc quidem ullum argumẽtũ, nisi tuas accepissem: nam prid. Id. cum Appius senatum infrequentem coegisset, tãtum fuit frigus, ut po=

puli conuitio coactus sit nos dimittere. De Comageno Rege q rem discusseram, mirifice mihi & per se, et per Pomponium blanditur Appius: uidet enim, hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februarium sterilem futurum: eumq; lusi iocose satis: neq; solum illud extorsi oppidulum, quod erat positū in Euphrate, et Zeugmate, sed præterea togam sum eius prætextam, quam erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cauillatus. quòd nolit inquam renouare honores eosdem, quo minus togam prætextam quotannis interpellet, decernendum nihil censeo. uos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilem Regem, quibus totus est explosus. quo genere commotus, ut dixi, Appius totum me amplexatur: nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere. sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Iouis hospitalis, Graios omneis conuocet, per quos mecū in gratiam rediit. Theopompo satisfaciemus. De Cæsare, fugerat me ad te scribere. uideo enim, quas tu literas expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, et Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse, ut ne illud quidē sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca uerba intellexerat, ad quæ rescripsit his uerbis. De Cicerone uideo te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura consequebar, id erat huiusmodi, ut magis optandum, quàm sperādum putarem. Itaque postea misi eodem illo exemplo literas. iocum autem illius de sua egestate ne sis asperna=

tus. ad quem ego reſcripſi, nihil eſſe, quod poſthac arcæ noſtræ fiducia conturbaret: luſiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nũcijs ſingularis. & literæ quidem ad id, quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur. reliqua ſingulorum dierum ſcribemus ad te, ſi modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiuſmodi frigus impendebat, ut ſummum periculum eſſet, ne Appio ſuæ ædes urerentur. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

RISI niuẽ atrã: teq; hilari animo eſſe, & prõpto ad iocundum, ualde me iuuat. De Pompeio, aſſentior tibi, uel tu potius mihi: nam, ut ſcis, iampridem iſtum canto Cæſarem. mihi crede, in ſinu eſt, neque ego diſcingor. Cognoſce nunc Idus. Decimus erat Celio dies. Domitius ad numerum iudices non habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola ſeruius ad accuſationem ueniat: nã noſter Cecilius ualde oppugnatur à gente Clodia. certi nihil eſt adhuc: ſed ueremur. eodem igitur die Tyrijs eſt ſenatus datus frequens, frequẽtes contra Syriaci publicani. uehementer uexatus Gabinius: exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum eſſent cum equis proſecuti. noſter Lamia paulo ferocius, cum Domitius dixiſſet, ueſtra culpa hæc acciderũt equites Romani; diſſolute enim iudicatis; nos iudicamus, uos laudatis, inquit. actum eſt eo die nihil, nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia ſequũtur, Appius interpretatur non impediri ſe lege Puppia, quo minus habeat ſenatum: & quod Gabinia ſanctum ſit,

etiam cogi, ex Cal. Febr. usque ad Cal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio se acturos esse dicunt. omnia colligo, ut noui scribã aliquid ad te: sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaque ad Callisthenem, & Philistum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Callisthenis quidẽ uulgare, et notũ negotiũ, quẽadmodum Græci aliquot locuti sunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thuydides. sed, utros eius habueris libros, (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. me magis de Dionysio delectat: ipse est enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philisto. sed quod adscribis, aggrediaris ne ad historiam: me auctore potes, et quoniã tabellarios subministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone nostro quambellissime.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS adhuc à te accepi epistolas, quarum alterum in ipso discessu nostro, alterã Arimino datam. plures, quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm ꝙ sine te, cæterum satis commode oblectabat: & eram in eisdem locis usque ad Cal. Iun. futurus. scribebam illa, quæ dixerã, πολιτικὰ, spissum sanè opus, & operosum: sed, si ex sententia successerit, bene erit opera posita: sin minus, in illud ipsum mare deijciemus, quod scribentes spectabamus: aggrediemur alia, quoniam quiescere nõn possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. ma-

xime uero mihi curæ erit, ut Ciceronẽ tuũ, nostrumq; uideam scilicet quotidie, sed inspiciã, quid discat, quã sæpissime: &, nisi ille contemnat, etiam magistrum me ei profitebor: cuius rei non nullam consuetudinem na ctus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod, etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen scribam, facies, scilicet ut mea mandata digeras, persequare, conficias. ego, cum Romam uenero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te nõ dem. his diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium equitem Romanum, nostrum, & pernecessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. itaque eum tibi cõmendo in maiorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domũ: quem, fac, ut, tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu uestro. gratum hominem, obseruantemq; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD IIII. Non. Iun. quo die Romam ueni, accepi tuas literas datas Placẽtiæ, deinde alteras postridie datas Blãdenonæ, cũ Cæsaris literis, refertis omni officio, diligẽtia, suauitate. sunt ista quidẽ magna, uel potius maxima, habẽt.n. uim magnã ad gloriam, & ad summam dignitatem: sed mihi crede, quem nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem communi dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus ijs ho=

noribus, quos me à se expectare, uult antepono. literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est, quàm suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde se effecturum, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui, cũ à me abesses, potissimum secum esse lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, sed mehercule currentem nũc quidem, ut omnia mea studia in istũ unum conferam. ego uero ardenti quidem studio. ac fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properãt, euenit, ut, si serius, quàm uoluerunt, forte surrexerint, properando etiam citius, quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, quoniam in isto homine colendo tã indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tũ uero, quoniam scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britaniam, quam pingã coloribus tuis, penicillo meo. sed quid ago, quod mihi tempus, Romæ præsertim, ut iste me rogat, manenti uacuum ostenditur? sed uidero: fortasse enim, ut fit, uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatiũ quòd ad se miserim, persalse, et humaniter etiam gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui unà esset, quenqam fuisse, qui uadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nam Domitius se derideri putasset, si essent à me rogatus: hoc. n. est eius quotidianum, se ne Tribunum mil. quidẽ facere: etiam in senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarem, ut aliquem Tribunatum auferret) sed in alterum annum, id & Curtius ita uolebat. Tu,

quemadmodum

quemadmodum me cenſes oportere eſſe in rep. & in no
ſtris inimicitijs, ita & eſſe, & fore auricula infima ſcito
molliorem. Res Romanæ ſic ſe habebant. erat nõ nul=
la ſpes comitiorum, ſed incerta. erat aliqua ſuſpicio Di=
ctaturæ, ne ea quidem certa: ſummum otium forenſe,
ſed ſeneſcentis magis ciuitatis, quàm acquieſcentis: ſenten
tia autem noſtra in ſenatu eiuſmodi, magis ut alij nobis
aſſentiantur, quàm noſmet ipſi. τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλε=
μος ἐξεργάζεται. Calamo, & atramento temperato,
charta etiam dentata res agetur: ſcribis enim te meas li=
teras ſuperiores uix legere potuiſſe. in quo nihil eorũ mi
frater fuit, quæ putas: neque. n. occupatus erã, neque per
turbatus, neque iratus alicui. ſed hoc facio ſemper, ut,
quicunque calamus in manus meas uenerit, eo ſic utar,
tanquã bono. Verũ attende nunc mi optime, & ſua=
uiſſime frater, ad ea dum reſcribo, quæ tu in hac eadem
breui epiſtola πραγματικῶς ualde ſcripſiſti. de quo pe=
tis, ut ad te, nihil occultans, nihil diſſimulans, nihil tibi in=
dulgens, germane, fraterneq; reſcribã, id eſt utrũ uoles,
ut dixerimus, ad expediendum te; ſi cauſa ſit, cõmorere.
ſi mi Quinte parua aliqua res eſſet, in qua ſciſcitarere,
quid uellẽ: tamen, cũ tibi permiſſurus eſſem, ut faceres,
quod uelles, ego, ipſe quid uellem, oſtenderẽ. in hac uero
re hoc profecto quæris, cuiuſmodi illũ annum, qui ſequi=
tur, expectẽ. plane aut tranquillum nobis, aut certe mu=
nitiſſimũ: quod quotidie domus, quod forum, quod thea=
tri ſignificationes declarãt: neque laborãt, quòd mea con
ſciẽtia copiarũ noſtrarũ, quòd Cæſaris, quòd Põpeij gra=
tiã tenemus. hæc me, ut confidã, faciunt. ſin aliquis erũ=
pet amentis hominis furor, omnia ſunt ad eũ frãgendum

expedita . hæc ita ſentio,iudico, ad te explorate ſcribo : dubitare te,nõ aſſentatorie,ſed fraterne ueto. quare ſua uitatis equidem noſtræ fruẽdæ cauſa cuperem te ad id tẽ pus uenire,quod dixeras:ſed illud malo tamen, quod pu tas, magis etiam illa,(etenim magni æſtimo me) ἀμφιλα= φίαν illã tuam,& expectationẽ debitorũ tuorũ.illud qui dẽ ſic habeto,nihil nobis expeditis,ſi ualebimus, fore for= tunatius . parua ſunt,quæ deſunt,quo noſtris quidẽ mo= ribus : & ea ſunt ad explicandum expeditiſſima,modo ualeamus . Ambitus redit immanis:nunquam fuit par. Idibus Quint.fœnus fuit Z Z ex Z coitione Mẽmij, quã
* cũ Domitio habuit. Scaurus unum uincere. Meſſala flac cet.non dico ὑπερβολάς. uel HS centies cõſtituunt in præ rogatiua pronunciare. res ardet inuidia. Tribunitij can didati compromiſerunt, HS quingenis in ſingulos apud M.Catonẽ depoſitis,petere eius arbitratu,ut,qui cõtra fe ciſſet,ab eo condẽnaretur.quæ quidẽ comitia gratuita ſi fuerint,ut putantur;plus unus Cato fuerit,quàm omnes leges,omneſq; iudices.Cũ à me literas librarij manu acce peris,ne paulũ otij me habuiſſe iudicato;cum autẽ mea, nullũ:ſic enim habeto,nunquam me à cauſis,& iudicijs diſtr ctiorem fuiſſe,atque id anni tẽpore grauiſſimo, & caloribus maximis.ſed hæc,quoniã tu ita præſcribis, ferẽ da ſunt:neque cõmittendũ,ut aut ſpei,aut cogitationi ue ſtræ ego uidear defuiſſe,præſertim cũ , tametſi id diffici= lius fuerit,tamẽ ex hoc labore magnã gratiã,magnamq; dignitatem ſim collecturus.itaque,ut tibi placet, damus operã,ne cuius animũ offendamus,atque ut etiã ab ijs ip= ſis,qui nos cũ Cæſare tã cõiunctos dolẽt, diligamur,ab æ= quis uero,aut etiã à propẽſis in hãc partẽ uehementer e=

colamur, & amemur. De ambitu cum atrociſſime age-retur in ſenatu multos dies, quòd ita erant progreſſi candidati conſulares, ut non eſſet ferendum; in ſenatu non fui. ſtatui ad nullam medicinam Reip. ſine magno præſidio accedere. quo die hæc ſcripſi, Druſus erat de præuaricatione à Tribunis ærarijs abſolutus, in ſumma quatuor ſententijs, cum ſenatores, & equites damnaſſent. ego eodem die poſt meridiem Vatinium aderam defenſurus. ea res facilis eſt. comitia in menſem Septembrem reiecta ſunt. Scauri iudicium ſtatim exercebitur: cui nos non deerimus. συνδείπνους σοφοκλέους, quanquam à te actam fabellam uideo eſſe feſtiue, nullo modo probaui. Venio nunc ad id, quod neſcio an primum eſſe debuerit. ò iucundas mihi tuas de Britania literas. timebam Oceanum: timebam litus inſulæ. reliqua non equidem contemno, ſed plus habent tamen ſpei, quàm timoris, magisq; ſum ſolicitus expectatione ea, quàm metu. te uero ὑπόθεσιν ſcribẽdi egregiam habere uideo. quos tu ſitus, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas genteis, quas pugnas, quem uero ipſum imperatorem habes? ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuuabo, & tibi uerſus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, mittam. ſed heus tu, cælari uideor à te. quo modo nam mi frater de noſtris uerſibus Cæſar? primum librum ſe legiſſe ſcripſit ad me ante, & prima ſic, ut neget ſe ne græca quidem meliora legiſſe. reliqua ad quendam locum ῥαθυμότερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, num aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil eſt, quod uerea-re: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, ut ſoles, ſcribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus maiores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. in Arcano ad IIII. Id. Sept. fui. ibi Messidium cum Philoxeno, aquamq́;, quã ij ducebant non longe à uilla, belle sanè fluentem uidi, præsertim maxima siccitate: uberioremq́; aliquãto sese collecturos esse dicebant. Apud Herũ recte erat. In Mãliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem: sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. uilla mihi ualde placuit, propterea quòd summam dignitatem pauimentata porticus habebat: quod mihi denique apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. totum in eo est, quod mihi erit curæ, tectorium ut concinnum sit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quasdam non probaui, mutariq́; iussi. quo loco in porticu, te scribere aiunt, ut atriolum fiat: mihi, ut est, magis placebat: neque enim satis loci esse uidebatur atriolo; neque ferè solet nisi in ijs ædificijs fieri, in quibus est atrium maius; nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiusmodi membra. nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde boni æstiuum locum obtinebit. tu tamen, si aliter sentis, rescribe quamprimum. in balnearijs assa in alterum apodyterij an-

gulum promoui, propterea quòd ita erant poſita, ut eorum uaporarium, ex quo ignis erumpit, eſſet ſub tectum cubiculi. ſubgrande cubiculum autem, & hybernum altum ualde probaui, quòd ampla erāt, & loco poſita ambulationis uno latere, eo quod eſt proximum balnearijs. colūnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas ſcilicet demolietur; aliquando perpendiculo, & linea diſcet uti. omnino ſpero paucis menſibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentiſſime Cæſius, qui tum mecū fuit. ex eo loco rectà Vitularia uia profecti ſumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis nuncijs Arpini de Fufidio HS CCCIↃↃↃ∞ emeramus. ego locum æſtate umbroſiorē uidi nunquam, per multis locis aquam profluentem, & eam uberem. quid quæris? iugera L prati Cæſius irrigaturum facile te arbitrabatur. equidem hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica ſuauitate te uillam habiturum, piſcina, & ſalientibus additis, palæſtra, & ſylua uiridicata. fundum audio te hunc Bouilianum uelle retinere. de eo quod uideatur, ipſe conſtitues. Cæſius aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure conſtituto, & ſeruitute fundo illi impoſita, tamen nos pretium ſeruare poſſe, ſi uendere uellemus. Meſſidium mecum habui. is ſe ternis numis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat: ſeſe autem menſum pedibus aiebat paſſuum CCCC∞. mihi plus uiſum eſt. ſed præſtabo, ſumptum nuſquam melius poſſe poni. Chilonem arceſſeram Venafro. ſed eo ipſo die quatuor eius conſeruos, & diſcipulos Venafri cuniculus oppreſſerat. Idibus Sept. in Laterio fui: uiam perſpexi: quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur eſſe, præ=

ter CL passus: sum enim ipse mensus ab eo ponticulo, qui est ad Furinæ Satricum uersus. eo loco puluis, non glarea iniecta est: & mutabitur: & ea uiæ pars ualde accliuis est. sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cum tu neque per Locustæ, neque Varronis uelles ducere. Veluinus ante suum fundum propè munierat: Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, et, ut arbitror, commouebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promisisse, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum uillicum tuum sanè probaui: quæsiuiq; ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mandauisses. tum is mihi respondit, se ipsum eius operis HS X M conductorem fuisse; sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium, itaque id se omisisse. mihi hercule ualde placet, te illa, ut constituebas, addere. quanquam ea uilla, quæ nunc est, tanquam philosophia uidetur esse, quæ obiurget cæterarum uillarum insaniam.ueruntamen illud additum delectabit. topiarium laudaui: ita omnia conuestit edera, quà basim uillæ, quà intercolumnia ambulationis; ut denique illi palliati topiariam facere uideantur, & ederam uendere. iam ἀποδυτηρίῳ nihil alsius, nihil muscosius. habes ferè de rebus rusticis. Vrbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso, quod est facile factu. quam ob rem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone, quòd me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi uelim ignoscas: non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipse amo. atque utinam his diebus in Arpinati,

quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuis-
set. quod ad Pomponiam, si tibi uidetur, scribas uelim,
cum aliquò exibimus, eat nobiscum, puerumq; ducat.
clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum: nam
Romæ respirandi non est locus. id me scis antea gratis
tibi esse pollicitum: quid nunc putas, tanta abs te mihi
mercede proposita? uenio nunc ad tuas literas: quas
pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati: nam mi
hi uno die tres sunt redditæ, & quidem, ut uidebantur,
eodem abs te datæ tempore, una pluribus uerbis, in qua
primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascri-
pta literis, quàm in Cæsaris. id facit Oppius non nun-
quam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mitte-
re, literasq; à nobis acceperit, aliqua re noua impedia-
tur, & necessario serius, quàm constituerat, mittat, ne-
que nos datis iam epistolis diem commutari curemus.

Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu
fouebis, & nos, quibuscunque poterimus rebus, augebi-
mus. De Pompeio, & facio diligenter, & faciam,
quod mones. Quod tibi mea permissio mansionis tuæ
grata est, id ego summo meo dolore, et desiderio, tamen
ex parte gaudeo. In Hippodamis, & non nullis alijs
arcessendis quid cogites, non intelligo. nemo istorum est,
quin abs te munus, fundi suburbani instar, expectet.
Trebatium uero meum quòd istò admisceas, nihil est.
ego illum ad Cæsarem misi: qui mihi iam satisfecit: si ipsi
minus, præstare nihil debeo; teq; item ab eo uindico, &
libero. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi,
immortaliter gaudeo. Balbum uero, qui est istius rei,
quemadmodum scribis, adiutor, in oculis fero. Trebo-

nium meũ à te amari, teq; ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quod scribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipse Cæsar nominatim Curtio paratum esse rescripsit, meamq; in rogando uerecundiam obiurgauit. si cui præterea petiero, (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum scriberet) facile patiar mihi negari; quoniam illi, qui molesti sunt, sibi negari à me non facile patiuntur. ego Curtium, id quod ipsi dixi, non modo rogatione, sed etiam testimonio tuo diligo, quòd literis tuis studium illius in salutem nostram facile perspexi. De Britanicis rebus cognoui ex tuis literis nihil esse, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotijs, quæ uis ad te Tironem scribere, negligentius ad te ante scribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæsarem mitti sciebam. Rescripsi epistolæ maximæ: audi nunc de minuscula: in qua primum est de Clodij ad Cæsarem literis: in quo Cæsaris consilium probo, quòd tibi amantissime petenti ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum rescriberet. alterum est de Caluenti Marij oratione. quod scribis, miror, tibi placere me ad eum rescribere, præsertim cum illam nemo lecturus sit, si ego nihil rescripsero; meam in illum pueri omnes tanquam dictata perdiscant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, sed conficere non possum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio absolui. Poema ad Cæsarem, quod composueram, incidi. tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatij, scribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum esse uenturum, mecumq; assidue usque ad Id. Maias futurũ, id mihi pergratum

perq; iucundum erit. Quod me in eadem epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem, sed quando uiuemus? Quarta epistola mihi reddita est Idus Sept. quã ad IIII. Idus Sext. ex Britania dederas. in ea nihil sanè erat noui, præter Erigonam: quam si ab Oppio accepero, scribam ad te quid sentiam: nec dubito, quin mihi placitura sit. &, quod præterij, de eo, quem scripsisti de Milonis plausu scripsisse ad Cæsarem, ego uero facile patior ita Cæsarem existimare, illum quammaximum fuisse plausum. & prorsus ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodam modo nobis uidetur dari. Reddita est etiam mihi peruetus epistola, sed sero allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit utrunque diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam statuam locaui. item de hortis, quod me admones; nec fui unquam ualde cupidus, & nunc domus suppeditat mihi hortorũ amœnitatẽ. Romam cũ uenissem ad XIII. Cal. Oct. absolutum offendi in ædibus tuis tectum; quod super conclauia nõ placuerat tibi esse multorũ fastigiorum: id nunc honeste uergit in tectũ inferioris porticus.

Cicero noster, dũ ego adsum, non cessauit apud rhetorem. de eius eruditione quòd labores, nihil est, quoniam ingenium eius nosti, studium ego uideo, cætera eius suscipio ut me putem præstare debere. Gabinium tres adhuc factiones postulant, L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit; Ti. Nero, cum bonis subscriptoribus; C. Memmius Trib. pl. cum L. Capitone. ad Vrbem accessit ad XII. Cal. Oct. nihil turpius, nec desertius. sed his iudicijs nihil audeo confidere. quòd

Cato non ualebat, adhuc de pecunijs repetundis nõ erat postulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam, sed adhuc nihil profecit, nec, si ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas uehementer expecto. Quod scribis, te audisse in candidatorum consularium coitione me interfuisse: id falsum est: eiusmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuerit: & simul mihi committendum non fuit, ut ijs coitionibus interessem, quibus Messala excluderetur: cui quidem uehementer satisfacio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Memmio. Domitio ipsi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defensionis ualde obligaui. adhuc erat ualde incertum, & quando comitia, & qui Consules futuri essent. Cum hanc iam epistolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI. Cal. Sept. uicesimo die. ò me solicitum, quantum ego dolui in Cæsaris suauissimis literis: sed quo erant suauiores, eo maiorem dolorem illius ille casus afferebat. Sed ad tuas uenio literas. primum tuam remansionem etiam atque etiam probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat.

Quod interiore epistola scribis, me Idibus Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui; scripsiq; ad Cæsarem, Vibullium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompeium pertulisse, nec ad Oppium, quo consilio? quãquam Oppiũ ego tenui, quòd priores partes Bibuli erãt: cum eo enim coràm Cæsar egerat, ad Oppium scripserat. ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere pos=

ſum in Cæſaris rebus . ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt,ut ſit penè par . uideor id iudicio facere : iam enim debeo , ſed tamen amore ſum incenſus. Cum ſcripſiſſem hæc infima , quæ ſunt mea manu , uenit ad nos Cicero tuus ad cœnam,cum Pomponia foris cœnaret,deditq; mihi epiſtolam legendam tuam , quam paulo ante acceperat ab Ariſtophane meo, ualde mehercule & ſuauem,et grauem ;qua ſum admodum delectatus : dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixum tanquam magiſtro . quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt ? quàm me ? nihil puero illo ſuauius , nihil noſtri amantius . hæc inter cœnam Tironi dictaui , ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt,quòd & curares de ſe diligenter,& tamen conſilio ſe ueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis,quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat , ſignificabat , ualde te ſibi gratum feciſſe , quòd de ſua uoluntate erga Cæſarem humaniſſime,diligentiſſiméq; locutus eſſes.

Cum Romam ex Arpinati reuertiſſem,dictum mihi eſt , Hippodamum ad te profectum eſſe. nō poſſum ſcribere, me miratum eſſe illum tam inhumaniter feciſſe , ut ſine meis literis ad te proficiſceretur : illud ſcribo , mihi moleſtum fuiſſe : iam enim diu cogitaueram,ex eo , quod tu ad me ſcripſeras,ut , ſi quid eſſet, quod ad te diligentius perferri uellem , illi darem : quòd mehercule hiſce literis,quas uulgo ad te mitto, nihil ferè ſcribo , quod ſi in alicuius manus inciderit,moleſte ferendum ſit. Minutio me,& Saluio , & Labeoni reſeruabam . Labeo autem tarde proficiſcetur , aut hic manebit . Hippodamus ne num quidem quid uellem rogauit. T.Pinarius ama-

bileis ad me de te literas mittit, se maxime literis, sermonibus, cœnis denique tuis delectari. is homo semper me delectauit, fraterq; eius mecū est multum. quare, ut instituisti, complectere adolescentem. Quòd multos dies epistolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, ideo multa coniecta sunt, aliud alio tempore, uelut hoc. T. Anitius mihi sæpe iam dixit, sese tibi suburbanum, si quod inuenisset, non dubitaturum esse emere. in eius sermone ego utrunque soleo admirari; et te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, non modo ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere; &, cum ad illum scribas, nihil te recordari de se, de epistolis illis, quas in Tusculano eius mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicharmi. γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται. totum denique uultum, animum, sermonem eius, quemadmodum coniicio, quasi. sed hæc tu uideris. de suburbano, cura ut sciam quid uelis: & simul, ne quid ille turbet, uide. quid præterea? quid? etiam. Gabinius ad IIII. Cal. Oct. noctu in urbem introiuit, & hodie hora octaua, cum edicto C. Alfij de maiestate eū adesse oporteret, concursu magno, et odio uniuersi populi penè afflictus est. nihil illo turpius. proximus est tamen Piso. itaque mirificum ἐμβόλιον cogito in secundum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in consilio Deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus esset, quorum alter exercitum perdidisset, alter uendidisset. Ex Britania Cæsar ad me Cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi ad IIII. Cal. Oct. satis commodas de Britanicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse, cum

ad mare accesserit. ad eas ego literas nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter eius luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD VI. Id. Oct. Saluius Ostiã uesperi naui profectus erat cũ ijs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodẽ die Gabiniũ ad populũ luculẽte calefecerat Mẽmius, sic, ut Calidio uerbum facere pro eo nõ licuerit. postridie autem eius diei, qui erat tum futurus cum hæc scribebã ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & Ti. Neronem, & C. L. Antonios M. F. putabamus fore, ut Memmio daretur: & si erat Neronis mira contentio. quid quæris? probe premitur, nisi noster Pompeius, Dijs, hominibusq; inuitis, negotium inuertit. cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in repub. perdita delectare. cum Gabinius, quacunque ueniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoq; bonus imperator noctu Vrbem hostium plane inuasisset, in senatum se non committebat. interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum, & militum renunciare, in re hæsit, summa in frequentia: cum uellet exire, à Consulibus retentus est: introducti publicani. homo undique actus, cum à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. hic, ò Dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit. consurrexit senatus cum clamore ad unum, sic, ut ad corpus eius accederet: pari clamore, atque impetu publicani. quid quæris? omnes, tanquam si tu esses, ita fuerunt. nihil hominũ sermone foris clarius. ego tamen

teneo ab accusando, uix mehercule, sed tamen teneo, uel quòd no'o cum Pompeio pugnare (satis est, quòd instat de Milone) uel quòd iudices nullos habemus. ἀπότευγμα formido. addo etiam maleuolētiā hominū; & timeo, ne illi me accusante aliquid accidat: nec despero rem et sine me, & non nihil per me confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui Consulatum petūt, à Memmio Domitius, à Q. Curtio bono & erudito adolescente Memmius, à Q. Pompeio Messala, à Triario Scaurus. magna res in motu est, propterea quòd aut hominum, aut legum interitus ostenditur. opera datur, ut iudicia ne fiant. res uidetur spectare ad interregnum. Consules comitia habere cupiunt, rei nolunt, & maxime Memmius, quòd Cæsaris aduentu sperat se futurum Consulem: sed mirum in modū iacet. Domitius cū Messala certus esse uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege curiata confirmat se Lentulo nostro successurū: qui quidem mirificus illo die, quod penè præterij, fuit in Gabinium: accusauit maiestatis: nomina data, cum ille uerbum nullum: habes forensia. Domi recte, & ipsa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearū signū tibi sit librarij manus. diē scito esse nullū, quo die non dicā pro reo. ita, quidquid conficio, aut cogito, in ambulationis ferè tempus confero. negotia nostra sic se habent: domestica uero, ut uolumus. ualent pueri, studiose discunt, diligenter docentur, & nos, & inter se amant. expolitiones utriusque nostrū sunt in manibus, sed tua ad perfectum

iā res est rustica Arcani, & Laterij. praeterea de aqua, & uia nihil praetermisi quadam epistola, quin enucleate ad te perscriberem. sed me illa cura solicitat, angitq; uehemēter, quòd dierū iam amplius L interuallo nihil à te, nihil à Caesare, nihil ex istis locis non modo literarum, sed ne rumoris quidem affluxit. me autē iam et mare istuc, & terra solicitat: neque desino, ut fit in amore, ea, quae minime uolo, cogitare. quare non equidem iam te rogo ut ad me de te, de rebus istis scribas: (nunquam enim, cum potes, praetermittis) sed hoc te scire uolo, nihil ferè me unquam ita expectasse, ut, cum haec scribebam, literas tuas. Nunc cognosce ea, quae sunt in Rep. Comitiorum quotidie singuli dies tolluntur obnunciationibus, magna uoluntate bonorum omnium: tanta inuidia sunt Consules propter suspicionem pactorum à candidatis praemiorum. candidati cōsulares quatuor omnes rei. causae sunt difficiles: sed enitemur, ut Messala noster saluus sit: quod est etiam cum reliquorum salute coniūctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla, subscribente priuigno Memmio, fratre Caecilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibusq; libentius non obtinuit. quaeris, quid fiet: sciemus de maiestate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum, maxime testibus ceditur: accusatoribus frigidissimis utitur. consilium uarium, quaesitor grauis, & firmus Alfius, Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum sit, nescio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum praebeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum lenissimum. habes ferè de omnibus rebus. unum illud addam. Cicero tuus, nosterq; summo studio est

Pæonij sui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, & boni: sed nostrum instituendi genus esse paulo eruditius, & θετικώτερον, non ignoras. quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam disciplinam uolo: & ipse puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari uidetur. in quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus: eodem enim peruenturum esse confidimus. sed tamen, si nobiscum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc nostram rationem, cõsuetudinemq́; inducemus: magna enim nobis à te proposita merces est: quam certe nostra culpa nunquam minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hiematurus sis, ad me quamdiligentissime scribas, uelim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GABINIVS absolutus est. omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusq́; eius infantius: nihil illo cõsilio sordidius. sed tamen, nisi incredibilis cõtentio, & preces Põpeij, Dictaturæ etiã rumor plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo nõ respondisset, qui cum illo accusatore, illoq́; consilio sententijs condemnatus sit XXXI, cum LXX tulissent. est omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, & maxime de pecunijs repetundis. sed uides nullam esse remp. nullum senatum, nulla iudicia, nullam in ullo nostrum dignitatem. quid plura de iudicibus? duo prætorij sederũt, Domitius Caluinus; is aperte absoluit, ut omnes uiderẽt: & Cato; is, diruptis tabellis, de circulo se subduxit, & Põpeio primus nũciauit. aiunt non nulli, Salustius item, me oportuisse accusare. his ego iudicibus committerem?

quid

quid essem, si me agente esset elapsus? sed me alia mouerunt. non putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in Vrbem introisset: ad inimicitias res uenisset: cum Aesernino Samnite Pacideianus comparatus uiderer: auriculam fortasse mordicus abstulisset: cum Clodio quidem certe rediisset in gratiam. ego uero meum consilium, si praesertim tu non improbas, uehementer approbo. ille cum à me singularibus meis studiis ornatus esset; cumq; ego illi nihil deberem, ille mihi omnia; tamen in rep. me à se dissentientem non tulit, (nihil dicam grauius) & minus potens eo tempore, quid in me florentem posset, ostēdit. nūc, cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem publica certe nihil possit, unus ille omnia; cum illo ipso contenderem? sic enim faciendum fuisset. non existimo te putare id mihi suscipiendum fuisse. alterutrum, inquit idem Salustius: defendisses, idq; Pompeio cōtendenti dedisses: etenim uehementer orabat. lepidum amicum Salustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternam. ego uero hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum est, quòd, cum testimonium secundum fidem, & religionem grauissime dixissem, reus dixit, si in ciuitate licuisset sibi esse, mihi se satisfacturum, neque me quidquam interrogauit. De uersibus, quos tibi à me scribis uis, deest mihi quidem opera, quae non modo tempus, sed etiam animum uacuū ab omni cura desiderat: sed abest etiam ἐνθουσιασμὸς: non enim sumus omnino sine cura uenientis anni, etsi sumus sine timore. simul & illud, (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo

TT

priores partem tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis comparandis, ualde uelim ista confici, præsertim cum ad meũ quoque usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, nõ habeo: neque enim uenalia sunt, quæ quidẽ placeãt, & confici nisi per hominem & peritum, & diligentem nõ possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod uidebitur rectũ esse, curabo. De Ascanione, tu uero, quod uoles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non properas, laudo: ut tu habeas, hortor. hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi cõmittebantur, in Tusculanum proficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis, ea re non longius, quàm uellẽ, quòd Pomptino ad triũphũ ad III. Non. Nou. uolebam adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato, & Seruilius Prætores prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio: ille enim & Appiũ Cõsulẽ secũ habebit, & Prætores, & Tribunos pl. sed minantur tamen, in primisq; ἄρης πνέων Q. Scæuola. Cura mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cũ essem in Cumano, scribere institui: nõ cessaui, neque cesso, sed sæpe iam scribẽdi totum consiliũ, rationẽq; mutaui: nã iam duobus factis libris (in quibus nouendialibus ĩs ferĩs, quæ fuerunt Tuditano, & Aquilio Coss. sermo est à me institutus Africani, paulo ante mortem, &

Lælij, Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum Fannij, & Scæuolæ; sermo autem in nouem & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue: sanè texebatur opus luculenter, hominumq; dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat) hi libri cum in Tusculano mihi legerentur audiente Salustio, admonitus sum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de rep. præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis uersatus in repub. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uisum iri ficta esse: oratorum sermonem in illis nostris libris, quòd esset de ratione dicendi, belle à me remouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse uidissem: Aristotelem denique, quæ de rep. & præstante uiro scribat, ipsum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus nostræ ciuitatis attingere non poteram, quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. nunc & id uitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam uenero, mittam: puto enim te existimaturum, à me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, unice delector: promissis ijs, quæ ostendit, non ualde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam, magisq; eius uoluntatis perpetuitatem, quàm promissorum exitum expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non postulo, expectem. Quod me de faciendis uersi=

bus rogas: incredibile est mi frater, quàm egeã tempore:
nec sanè satis commoueor animo ad ea, quæ uis, canen=
da. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipse ego ne cogitãdo qui=
dem consequor, tu, qui omneis isto eloquendi, & expri=
mendi genere superasti, à me petis? facerem tamen, ut
possem: sed, quod te minime fugit, opus est ad poema
quadam animi alacritate, quam plane mihi tempora eri
piunt. abduco equidem me ab omni reip. cura, dedóq; li
teris: sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis
te cælatum uolebam: angor mi suauissime frater, an=
gor, nullam esse remp. nulla iudicia, nostrúmq; hoc tem=
pus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere de=
bebat, aut forensi labore iactari, aut domesticis literis su=
stentari. illud uero, quod à puero adamaram, αἰὲν ἀρι=
στεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse: ini=
micos à me partim non oppugnatos, partim etiã esse de=
fensos: meum non modo animum, sed ne odium quidem
esse liberum: unúmq; ex omnibus Cæsarem esse inuen=
tum, qui me tantum, quantum ego uellem, amaret; aut
etiam, sicut alij putant, hũc unum esse, qui uellet. quorũ
tamen nihil est eiusmodi, ut ego me non multa consola=
tione quotidie leniam. sed illa erit consolatio maxima, si
unà erimus. nũc ad illa uel grauissimum accedit tui de
siderium. Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse, de=
fendissem, concidissem. qui illum oderunt, (ij sunt toti
ordines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cœpis=
sent. tenui me, ut puto, egregie: tantum ut facerẽ, quan=
tum omnes uiderent. & in omni summa, ut mones, ual=
de me ad otium, pacémq; conuerto. De libris, Tyran=
nio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est,

& hominis perdiligentis : ſentio ipſe, qui in ſummo ſtu-
dio nihil aſſequor . de latinis uero quò me uertã, neſcio:
ita mendoſe & ſcribuntur, & ueneunt: ſed tamen, quod
fieri poterit, non negligam. Cerbrius, ut ante ad te ſcri-
pſi, Romæ eſt : & qui omnia adiurant, debere tibi ualde
renunciant. ab ærario puto confectũ eſſe , dum abſum.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI. diebus abſoluiſſe
cũ ſcribas, tu quidquã ab alio mutuaris? & πλέον quæris,
cum Electram , & Troadem ſcripſeris ? ceſſator eſſe
noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam
minuendam ſolum eſſe dictum , uerum etiam ut bona
noſtra norimus. ſed & iſtas , & Erigonam mihi uelim
mittas. habes duas epiſtolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

ROMAE, et maxime Appia ad Martis mira pro-
luuies: Craſſipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ pluri
mæ: magna uis aquæ uſque ad piſcinã publicã. uiget illud
Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς
cadit. n. in abſolutioné Gabinij, ὅτε δὴ γ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσ-
σάμενος χαλεπήνῃ : οἱ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέ-
μιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι , θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες :
ſed hæc non curare decreui. Romam cum uenero, quæ
perſpexero, ſcribam ad te, & maxime de Dictatura, &
ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. hanc ſcripſi
ante ad lycnuchum ligneolum ; qui mihi erat periucun
dus , quòd eum te aiebant , cum eſſes Sami, curaſſe fa-
ciendum. Vale mi ſuauiſſime , & optime frater.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam, nihil est: quæ plena stomachi, & querelarū est: quo in genere alterā quoque te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc non uenerat: deleuit enim mihi omnē molestiā recentior epistola. tantum te & moneo, et rogo, ut in istis molestijs, & laboribus, & desiderijs recordere, consilium nostrum quod fuerit profectionis tuæ: nō enim cōmoda quædam sequebamur parua, ac mediocria: quid. n. erat, quod discessu nostro emendum putaremus? præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimi uiri beneuolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. plura ponūtur in spe, quàm in pecunijs: reliqua ad iacturam struentur. quare, si crebro referes animū tuum ad rationem & ueteris consilij nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, cæteraq;, quæ te offendunt, feres, & tamen, cū uoles, depones. sed eius rei maturitas neque dū uenit, & tamen iam appropinquat. Etiam illud te admoneo, ne quid ullis literis committas, quod si prolatum sit, moleste feramus. multa sunt, quæ ego nescire malo, quàm cum aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo scribam, cū, ut spero, se Cicero meus belle habebit. tu uelim cures, ut sciam, quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an Labieno: ubi. n. isti sint Neruij, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, & grauitate Cæsaris, quā in summo dolore adhibuisset, magnā ex epistola tua accepi uoluptatem. Quod me institutum ad illum poema iubes perficere: etsi distētus cum opera,

tũ animo ſum multo magis, quoniam tamen ex epiſtola, quã ad te miſerã, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exerſum, reuertar ad inſtitutum, idq́; perficiam his ſupplicationum otioſis diebus: quibus Meſſalã iam noſtrum, reliquosq́; moleſtia leuatos uehementer gaudeo: eumq́; quòd certum Conſulem cum Domitio numeratis, nihil à noſtra opinione diſſentitis. ego Meſſalam Cæſari præſtabo. ſed Memmius in aduentu Cæſaris habet ſpem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus bonis; mihi etiam magis, quæ loquuntur. ſed tota res & timetur, & refrigeſcit. Pompeius plane ſe negat uelle. antea ipſe mihi non negabat. Hirrus auctor fore uidetur: ò Dij, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum, hominem mihi deditum per me, deterruit. uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hirro tamẽ agente nolle ſe non probabit. aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur, agebatur quidem certe nihil. Serrani Domeſtici filij funus perluctuoſum fuit. ad IIII. Cal. Dec. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ; dicitq́; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: &, ſi ille Dictator factus ſit, penè diffidit. interceſſorem Dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum: ſi non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores: ſtulte, bis, terq́;, non poſtulatus: uel quia munus magnificũ dederat, uel quia facultates non erant, uel quia magiſter, uel

quia potuerat magiſtrum ſe, nõ Aedilem putare. omnia
ferè ſcripſi. Cura mi cariſſime frater, ut ualeas.
De Gabinio nihil fuit faciendum iſtorum, quæ amantiſ=
ſime cogitata ſunt. τότε μοι χάνοι. feci ſumma cum gra=
uitate, ut omnes ſentiunt, & ſumma cum lenitate, quæ
feci. illũ neque urſi, neque leuaui. teſtis uehemẽs fui: præ
terea quieui: exitum iudicij fœdum, & pernicioſum le=
uiſſime tuli. quod quidem bonũ mihi nunc denique re=
dundat, ut his malis reip. licentiáq; audacium, qua ante
rumpebar, nunc ne mouear quidem: nihil eſt enim perdi
tius his hominibus, his tẽporibus: itaque ex rep. quoniam
uoluptatis nihil iam capi poteſt; cur ſtomacher, neſcio.
literæ me, & ſtudia noſtra, & otiũ, uilléq; delectãt, ma=
ximéq; pueri noſtri. angit unus Milo: ſed uelim finem
afferat Conſulatus. in quo enitar non minus, quàm ſum
eniſus in noſtro: túq; iſtinc, quod facis, adiuuabis. de
quo cætera, niſi plane uis eripuerit, recte ſunt. de re fa=
miliari timeo. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, qui ludos
HS CCC comparet. cuius in hoc uno conſiderantiam
& ego ſuſtinebo, ut potero, &, tu ut poſſis, eſt tuorum
neruorum. De motu temporum uenientis anni, nihil
te intelligere uolueram domeſtici timoris, ſed de commu
ni reip. ſtatu. in quo etiam ſi nihil procuro, tamen nihil
curare uix poſſum. quàm autem te uelim cautum eſſe
in ſcribẽdo, ex hoc conijcito, quòd ego ad te ne hæc qui=
dem ſcribo, quæ palàm in rep. turbantur, ne cuiuſquam
animum meæ literæ interceptæ offendant. quare dome=
ſtica cura te leuatum uolo. in rep. ſcio quàm ſolicitus eſ=
ſe ſoleas. uideo Meſſalam noſtrũ Conſulẽ; ſi per interre=
gem, ſine iudicio; ſi per Dictatorem, tamen ſine pericu=

lo. odij nihil habet. Hortensij calor multum ualebit. Gabinij absolutio lex impunitatis putatur. ἐν παρέργῳ. de Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo: & sum equidē, uti scribis, & Romæ, & in prædijs infrequens. sed caue, amabo, quidquā, quod ad meū commodum attineat, nisi maximo tuo cōmodo, & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatinij risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris ut absoluam, habeo absolutum, suaue, mihi quidem ut uidetur, ἔπος, ad Cæsarem. sed quæro locupletem tabellarium; ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui soli Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. quid, si cæmentum bonum nō haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet; in primisq; inferior perticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæsaris opus est, uel mehercule etiam elegātioris alicuius: imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & nilus multorum Philotimorum est, non Diphilorum. sed & ipsi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamento, tum magis quererere, si scias: quas enim tabulas se putauit obsignare, in quibus in uncijs firmissimum tenuerat, (lapsus est per errorem & suum, & Sicuræ serui) non obsignauit: quas noluit, eas obsignauit. ἀλλ᾽ οἰμωζέτω: nos modo ualeamus. Ciceronem, & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo: dimitto autem à me, & ut à magistris ne abdu-

cam, & quòd mater Pomponia discedit, sine qua edacitatem pueri pertimesco. sed sumus unà tamen ualde multum. rescripsi ad omnia. Mi suauissime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, populoq; R. sunt inimicissimæ, uenire in senatum, coramq; de rep. disputare, fecissem, neque tã libenter, quàm necessario: nulla .n. remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ sunt salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circũseptus senatus nihil aliud uere potest decernere, nisi timere; in Capitolio signa sunt, in urbe milites uagantur, in campo castra ponũtur, & Italia tota legionibus, ad libertatẽ nostram conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarũ nationũ distinetur. cedã tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis Deorum immortalium templis: in quibus, reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, senatus nihil cõsulitur, timet multa, assentitur omnia. post etiam paulo, temporibus ita postulantibus, cedam Vrbe: quam per me conseruatam, ut esset libera; in seruitute uidere non potero: cedam uita; quæ quanquam solicita est, tamen, si profutura est reip. bona spe posteritatis me consolatur; qua sublata, nõ dubitãter occidã: atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, nõ animus mihi defuisse uideatur. illud uero, quod & præsentis doloris est indiciũ, et præteritæ iniuriæ testimonium, & absentium sensus significatio, nõ prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim, si quidẽ

mea ſalus aut utilis reip. eſt, aut coniuncta certe publicæ ſaluti. nam per Deum immortalium fidem(niſi forte fruſtra eos appello, quorum aures, atque animus à nobis abhorret)perq́; fortunam populi R. quæ quanquam nobis infeſta eſt, fuit aliquando propitia, & , ut ſpero, futura eſt; quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac ſedibus uſque adeo eſt inimicus, ut iſta aut diſſimulare poſſit, aut non dolere? aut, ſi nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte proprium periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouiſſima conferam primis, quæ non poſterior dies acerbior priore, & quæ non inſequens hora antecedente calamitoſior populo R. illuxit? M. Antonius, uir animi maximi, (utinam etiam ſapientis conſilij fuiſſet) C. Cæſaro fortiſſime, ſed parum feliciter à reip. dominatione ſemoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: Dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat Dictatorem creari legibus: S. C. ipſe repugnabat in ſenatu: prouincias unus omneis concupiebat: cui ſordebat Macedonia prouincia, quam uictor ſibi ſumpſerat Cæſar. quid de hoc ſperare, aut expectare nos oportebat? extitiſti tu uindex noſtræ libertatis, ut tunc quidem, optimus; (quod utinam neque noſtra nos opinio, neque tua fides fefelliſſet) & ueteranis in uuum conductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad ſalutem auocatis, ſubito propè iam affectam, ac proſtratam rempub. tuis opibus extuliſti. quæ tibi non, ante quàm poſtulares, maiora quàm

uelles, plura quàm sperares, detulit senatus? dedit fasces, ut cũ auctoritate defensorem haberet, non ut imperio se aduersum armaret: appellauit imperatorem, hostium exercitu pulso tribuens honorem, non ut sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem: decreuit in foro statuam, locum in senatu, summum honorem ante tempus: si quid aliud est, quod dari possit, addat. quid aliud est maius, quod uelis sumere? sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiam mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij scelerate circunscribis senatum? quò te misimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem struis? cur hostis relinquitur, ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius Vrbem mouentur? ò me nũquam sapientem, & aliquando id, quod non erat frustra existimatum. quantum te popule R. de me fefellit opinio. ò meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. ò turpem exacta, dementiq; ætate canitiem. ego patres conscriptos ad parricidium induxi: ego rempub. fefelli: ego ipse senatum sibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uastares Vrbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis Deorum immortalium, senatum in castris habiturus esses. ò miseram, & in breui tam celerem, & tam uariam reipub. commutationem. quisnam tali futurus ingenio est, qui possit hæc ita man-

dare literis, ut facta, non ficta uideantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerissime memoria propagata fuerint, non fabulæ similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunsessum Consulem designatum, eundemq; reip. parentem: te profectum ad Consulem liberandum, & hostem opprimendum, hostemq; à te fugatum, & Consulem obsidione liberatum: deinde paulo post, fugatum illum hostem accersitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona populi R. capienda: Cõsulẽ desig. rursum inclusum eò, ubi se nõ mœnibus, sed fluminibus, & mõtibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat semel impune peccare: sit erranti medicina confessio: uerum enim dicam: utinam te potius Antoni dominũ non expulissemus, quàm hunc reciperemus: nõ quòd ulla sit optanda seruitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna serui: in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, leuius est eligendum. ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille Consul prouinciam petebat: tu priuatus concupisti. ille ad malorum salutem iudicia constituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à sanguine, & incendio seruorũ Capitolium tuebatur: tu cruore, & flãma cuncta delere uis. si, qui dabat prouincias Cassio, & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat: quid faciet, qui uitam adimit? si, qui ex Vrbe eijciebat, tyrannus erat: quem hunc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaque, si quid illæ maiorum nostrorũ sepultæ reliquiæ sapiunt, si non unà cum corpore sensus omnis uno atque eodẽ cõsumptus est igni:

quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus R. respondebit aliquis nostrum, qui proximus in illā æternam domum discesserit? aut quem accipient de suis posteris nuntium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de sua patria audient, quam spolijs, triumphisq; decorarunt? an esse quendam annos XXIII natum, cuius auus fuerit argētarius, adstipulator pater, uterque uero precarium fecerit quæstum, sed alter usque ad senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri: eum agere, rapere remp. cui nulla uirtus, nullæ bello subactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opem potentium, sed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile conscleratum impudicitiæ dedisset: ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores, egentes reliquias Cæsaris, ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nulli parceret, sibi uiueret? qui tanquam in dotali matrimonio remp. testamento legatam sibi obtineret. audient duo Decij seruire eos ciues, qui ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerunt. audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, nisi pudicum. audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutem. quæ quidem si nullo alio, me tamen internuncio ad illos celeriter deferentur: nam si uiuus ista subterfugere non potero, unà cum istis uitam simul fugere decreui.

In quaternione A.

ἀδυνάτον: quod fieri non poteſt. ἐπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην: non leue petitur præmium. ἑρμαθῆνα: Mineruæ Mercuriiq; ſtatua. χρηστομαθῆ: utilia diſcentem, hoc eſt, deditum literis non uulgaribus. γυμνασιώδη: apta gymnaſio. εὐμολπιδῶν πάτρια: Eumolpidarum patria. οἰκεῖον. proprium. σκέψεις, καὶ ἀναβολαί: conſiderationes, & dilationes. ταυτόματον ἡμῶν: caſus noſter.

In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς: in ciuilibus. τοποθεσίαν: loci deſcriptionem. ἀττικώτερα: magis attica. φιλορήτορα: rhetoricæ ſtudioſum. πανήγυρις: conuentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς: ualde pro ſtatu optimatum. γενικῶς: generaliter. ληκύθους: pigmentorum arculas. ἀνεπερπειρασάμην: uenditaui me. ἐπιχειρήματα: argumenta. ὑπόθεσις: materia. ἄρειος πάγος: Areopagus. ἀπρακτότατος: rebus agendis ineptus, ignauiſſimus. καχέκτης: habitu uitiorum deprauatus. φιλέλληνες: Græcorum ſtudioſi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: omnifariæ uirtutis reminiſcere. ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς: ordine conuerſo, Homerice. πρὸς τὸ πρότερον: ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε: dicite nunc mihi muſæ, quo modo primum ignis iniectus fuerit. παῤῥησίαν: loquendi licentiam. ἀγῶνα: certamen. ἐπισημασίας: ſignificationes geſtuum.. ἀποθέωσιν: deificationem. φιλοσοφητέον: philoſophandum. ἐλαφητέον: fugiendum more ceruorum. ἀμαλθεῖον: amaltheum, bibliotheca. s. tua. τοποθεσία: loci deſcriptione.

In quaternione C. ἀφελέστατος: ſimpliciſſimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ: ciuilis uir ne in ſomnio quidem. τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον: in léte ungué=

tum, prouerbium. ἐπιφωνήματα: acclamationes. νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν: uigila, & memineris non credere. hi ſunt nerui ſapientiæ. τίς πατέρ' αἰνήσει; quis patrem laudabit? ἐγκωμιστικά: laudatiua. ἱστορικά: hiſtorica. οἱ μὲν πάρ, οὐδέν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει: hi, qui adſunt, nihili ſunt, illis uero nihil curæ eſt. ὑπώπιον: liuor. μυροθήκιον: unguenti, & pigmentorum arculam. ὑπόμνημα: commentarium. σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος: grauior quidam, & ciuilior. ἀποσπάσματα: reliquiæ quædam. φιλόπατρις: ſtudioſus patriæ. πολιτεία: repub. In quaternione D. ἅλις σπουδῆς: ſatis ſtudij eſt. θεῖοι: patrui. πελιναίων: Pelinæorum (ſunt autem populi.) Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων: Corinthiorum & Athenienſium. Ἡρώδης: Herodes. εὐαγγέλια: boni nuncij præmia. Κύρου παιδείαν: Cyri inſtitutionem. τὰς διαφάσεις: lucidas radiorum egreſſiones. ἔστω ὄψις μὲν η, α, τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ, ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε: ſit aſpectus η, α: quod autem uidetur, β, γ: radij uero, δ, & ε. κατ' εἰδώλων ἐμπτώσεις: per ſimulacrorum incidentias, uel ingreſſiones. εἴδωλα: ſpecies, imagines. ἔγχυσις: effuſio. ὑπόστασιν. ſtatum. πολιτείαν: remp. σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: more Socraticorum in utranque partem. τὴν ἀρέσκουσαν: ſententiam quæ placeat. κατάκρισις: ſanctio. ἀριστοκρατικῶς: ariſtocratice, pro ſtatu optimatum. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: unum augurium optimum defendere patriam. κατάκρισις, ſanctio. ἀριστοκρατικῶς, de optimi ciuis officio. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας: Theophraſti de honorũ ſtudio. αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους: uereor Troianos, et troianas trahẽteis

ueſteis.

uesteis. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει: Poly damas mihi primus uitio dabit. Θεοφάνης: Theophanes. φιλοσοφεῖν: philosophari. ἐπὶ σχολῆς: in otio. γεωγραφικά: de terræ descriptione commentarios. ὁμοειδεῖς: unifor= mes. ἀνθηρογραφεῖσθαι: floride scribi. πολιτευτέον: in rep. uersandum. ἀνέκδοτα: non edita. πολιτεύομαι: in ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικόν: secundũ actiuũ. καὶ ὑπὸ στέγη πυκνὰς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί: & sub tecto frequentẽ audire guttã securo animo. βοῶπις: bouis oculos habens. παλινῳδίαν: recãtationem. διβάφῳ: bis tincta purpura. σοφιστεύειν: profiteri. ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ: polliceor uirum ulcisci, cum aliquis prior molestãdo lacessat. Κικέ= ρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον: Cicero paruu= lus salutat Titũ. ὑποσόλοικον: subabsurdũ. ἀναφαίνεσθαι: apparere. τρηχεῖ᾽ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἴδεσθαι: Aspera, sed bo= na puerorum nutrix: nequaquam ego ea terra possum dulcius quidquã aspicere. εὐαγγέλια: boni nuncij. συγκύ= ρημα: casum. ζώσης φωνῆς: uiuæ uocis. βοώπιδος: bouis o= culos habẽtis. ἀσελγοῦς: intẽperantis. ὀξύπεινος: famelicus, auidissimus. συμπόσιον: cõuiuium. κατὰ ὀπώρην τραχύς: ritu pomi dura. ἀδικοάρχοι: iniusti magistratus. καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται: & Cicero philosophus Titum salutat Reipublicæ deditũ. αὐ= θωρεί: eadẽ hora. Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην: Telephylũ urbẽ Læstrygoniã. φιλοσοφῶμεν: philosophemur. εὐανατρέπτους: confutabiles, infirmas. ἐντυραννεῖσθαι: sub tyrãno esse.

In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς: Cicero status optimatum studiosissimus puer. φυστὰ γὰρ

οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ: intumescit enim non paruis tibiolis amplius, sed efferis follibus sine ligula. ἐσοφίζετο: cauillabatur, maliti ose cogitabat. τὸν πρακτικὸν βίον: actiuam uitam: τὸν θεωρητικόν: speculatiuam. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δέ: ante leo, post uero. εἰ δὲ μή. si uero non. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: sine dubio tyrannis construitur. εὐελπιστία: bona spes. ἀδιαφορία: æquanimitas. ἀφιλόδοξον: ambitione uacans. κατὰ τὸ κηδεμονικόν: curiose. ὑποθήκας: documenta. περὶ τῶν ὅλων: de summa rerum. σκοπός: scopus. κατὰ λεπτόν: minutatim. ἅλις δρυός: satis est quercus, i. glandium. τυφλώττω: cæcutio. τῷ καλῷ προσπέπονθα: honesto sum affectus. ἀσφάλειαν: securitatem, cautionem, præsidium ad furorem Clodij. ἀκκιζόμεθα, dissimulamus. ἐν αἰνίγμασιν: obscure dictis. ἀλληγορίαις: allegorijs. In quaternione F. ἑλικτὰ, καὶ οὐδέν: inuoluta, & nihil. τὰς τῶν κρατούντων: est autem initiũ senarioli, qui est huiusmodi apud Euripidem in Phœnissis. τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών. potentiũ stultitias ferre oportet. In quaternione H. μυστικώτερα: secretiora. συλλάβους: indices ex membranula. παλινῳδία: recantatio. ὑποθέσει: argumento. πολιτικός: reip. deditus. ὁπλῖται: milites. ταγοί: duces. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: Spartam sortitus es, hanc orna. βαθύτης: profunditas. εὐκαιρότερον: opportunius. οὐχ ὁσίη φθιμένοισι: impium mortuis. subaudi insultare. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων: hic uero non curabat sermones. μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς: nil magnum dixeris prius, quàm mortuum uideris. σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα σῦκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν: fico

per Cererẽ ficus, neque quidquam tam ſimile fuit. περί=
στασις: ſtatus. πολιτικῶς: ciuiliter. γραμμὴν: lineam. καὶ τό
δε φωκυλίδου: & hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάν
τα εἰδέναι: nihil dulcius, quàm omnia ſcire. σκυλμὸν:
uexationem, perturbationem. ὀξύπεινος: ita curio=
ſus, ut omnia ſcire cupiam: auidiſſimus, ut fame per=
citus. τὴν παροῦσαν κατάστασις τυπωδῶς: præſentem
ſtatum reipub. quaſi formula quadam expreſſum.
συμπάθειαν: condolentiam. ἡμερολεγδὸν: ut quæque
ſingulis diebus acciderunt. ἀρεοπαγίτας: areopagi=
tas. τέμπη: loca amœna. σῆμα δέ τοι ἐρέω: ſignum
autem tibi dicam. Homerus ἰλ. 253: ἐξοχὴ: excellentia.

In quaternione I. ἐξωτερικοὺς: exteriores.
πολιτείᾳ: in libris de repub. τεχνολογίαν: de arte ratio=
cinationem. ἐμφιλοσοφῆσαι: philoſophari. Ἀττικισμὸς:
Attica locutio. συμπάθεια: condolentia. σπουδαιότερον:
grauius. δυσδιάγνωστον: difficile cognitu. διαλόγους:
ſermones. In quaternione K. φιλοπροσηνέστα=
τα: ſtudio benigniſſimo. ἔρδοι τὶς, faciat aliquis. (ſub=
audi quam nouit artem.) δυσθυκοίμητα: difficilia mi=
tigatu. βαθύτητα: profunditatem. μελέτη: meditatio,
exercitatio. ἄνω καὶ κάτω: ſurſum, & deorſum. ἄφρακ=
τα: ſunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandum.
ἐπάκτρον: genus nauigij. οἷα τ' ἂν δέσποινα, qualis he=
ra fuerit. ἀνεξίαν: tolerantiam. μετέωρος: ſuſpen=
ſus. ὑπομνηματισμὸν: decretum, monimentum.
συμπαθῶς: condolenter. νομανδρίαν: uide com=
mentarios. συνηγώνιων: cum illo mœrebam. πο=
λιτικώτερον: ciuilius. παράγγελμα ἐνιαύσιον:
quod mandaui de annua adminiſtratione. ἐνδόμυχον,

occultum. ἐπικεφάλια: tributa per capita. συμφιλοδοξοῦσιν: simul seruiunt. κεφάλαιον: caput. συμπάθειαν: condolentiam. τὸ νεμεσᾷν: indignari. τοῦ φθονεῖν: ab inuidendo. In quaternione L. ἐν ἐπιτομῇ: in breuiario. πανικὰ: subita quædam tanquam auctore Pane deo terricula. κενὰ τοῦ πολέμου: inania quædam in bello. Aristoteles li. 3. ἠθικῶν. μώμῳ: qui omnia carpit. πεφυσίομαι: elatus sum. λαμπρὰ: splédida. ἐν παρόδῳ: in trãscursu. ἀπρόσιτον: nõ facilem accessu. ἀδωροδόκητον: incorruptum largitione. κέρας: cornu. εὐημερήματι: felici eius diei successu. ἀκροτελεύτιον: cõclusioné. γλικύπικρον: dulce & amarũ. ὑπερβολικῶς: supra ueritaté. τέθριππα: quadrigas. κέρας: cornu. ὁδοῦ πάρεργον: obiter. ἐνδομύχῳ: arcano. οἰκονομίαν: domesticæ rei ordiné. οἴχεται: euanescit. βαθύτητα: grauitatem. ὑπομεμψιμοίρους: subquerulas. ἐξ ἀφαιρέσεως: per extractioné. προσανατρεφομένην: recreatam. ἀκοινωνήτως: incommunicabiliter, ad tollédam amicitiæ cõmunionem. ἐγκελεύσματα: hortationes. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ: quod. n. bene est, mecũ est. ἱστορικὸν historicũ. οὐκ ἔλαθες: non fefellisti. ἀφελῶς: simpliciter. οἰκονομία: dispositio. σχεδιάζοντα: casu, non ordine scribentem. In quatertione M. πολίτευμα: administrationem publicam. κέρας: cornu. ἰσοδυναμοῦσαν: æquiualentem. διαίρεσιν: diuisionem. ἄγραφον: non scriptum. αὐτονομίαν: libertatem suis utendi legibus. τὸ παραδοξότατον: inopinatissimum. μηδὲν αὐτοῖς: nihil illis, subaudi crede. ὦ πραγμάτων ἀσυγκλώστων: ò res quæ coniungi non possunt. πολυδεύκους: Pollucis ædem: ὢ ἀνιστορησίαν: ò inscitiam historiarum. ἠπόρησας: dubitasti. εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας: Eupolim illum ueteris,

s. comœdiæ. τι λοιπὸν; quid reliquum? πολλοῦ γε καὶ δεῖ: multum quidem abest. χρύσεα χαλκείων: aurea pro æreis. Homeri locus ἰλ. 6β. ἀναντιφώνητον: ſine reſpõſione. αἴδεσεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι: ueriti ſunt quidem recuſare, timuerũt autem accipere. παριστορῆσαι: ſcire. προπύλαιοι: ueſtibulum. ἱστορικώτατος: hiſtoriarum peritiſſimus. νεόκτιστα: nuper ædificata. τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ: in nauium recenſione, apud Homerum uidelicet. ἀναλογία: proportio, analogia. φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς: Phlius Phliuntis urbs Lacedæmoniorum: Opus Opuntis urbs Locrorum, per contractionem. integrum eſt, ὀπόεις ὀποέντος. Sipus ſipuntis urbs Dauniorum in Appulia. ὀπουντιοι, σιπουντιοι: gentile nomen ab ὀποῦς σιποῦς. αὐτονομίαν: libertatem ſuis legibus utendi. ὑπερβολικῶς: ſupra modum. εὐήθειαν: fatuam ſimplicitatem. πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείης ἁλὸς: multos autem in intermedio auſter uoluit fluctus lati maris. eſt enim proprie μεταίχμιον id ſpatium, quod eſt inter duos exercitus. ἀκοινώνητον: aptũ ad dirimendam amicitiam. μυστικώτερον: ſecretius. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογούμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τας ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μή τι νοήσῃς. εἷς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξασφαλίας: uxoris meæ libertus (noſti quem dico) uiſus eſt mihi dudum è uerbis, quæ inconſiderate protulit, turbaſſe calculos, ſeu ſuffragia ex coemptione bonorum Crotoniatæ tyrannicidæ. timeo, ne quid intelligas. unus quidem hoc ſi conſideraueris, reliqua in tuto. τῆς ξυνωρίδος τῆς ἐμῆς, οὐξελεύθερος

ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου : *uxoris meæ libertus uisus est mihi sæpe garriens & in conciliabulis & confessionibus nugantium aliquid turbasse calculorum in bonis Crotoniatæ.* ἐξ ἄστεως ἑκταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὑτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτονιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν Χερρονησιτικῶν μη. καὶ συγκληρονομήσας, χμ. κ. μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζητε, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν. σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καίτι σχεδὸν ἐλπίσας, ἀποχνοῦς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. *è septicollis urbis mœnibus tradidit nostri coniugij debita Camillus, seq; debentem minas 24. ex bonis Crotoniatarum, & Cherrhonesitarum 48. & cum hæreditates creuerit, 648. 20. 40. horum autem ne obolum quidem dissoluisse ex omnibus debitis secundi mensis Calendis : libertum autem eius, existentem cognominem Cononis patri, nihil prorsus curasse. hæc igitur primum, ut omnia conseruetis : deinde ut neque usuras negligas eas, quæ sunt à præcedenti die, quot dies ipsum tolerauimus. uehementer timeo. etenim aderat apud nos exploraturus, & aliquid propè sperans. desperans autem sine oratione recessit, fatus, turpe diu manere.* In quaternione N.

λεληθότως: latenter. ἄλλο πρόβλημα: alia quæstio. πυροὺς εἰς δῆμον: frumenta in populum. προπύλῳ: uestibulo. ἐπέχειν: hæsitare, dubitare. ἐποχῆς: dubitationis. παλιγγενεσίαν: regenerationem. ἐν αἰνιγμοῖς: ænigmatice. ἀφελῶς: simpliciter. αἰσχρὸν σιωπᾶν: turpe tacere. σύγχυσιν: confusionem. παραφύλαξον: obserua. τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα: turbatoris auaritiam ipse maxime. κενόν: inanem. ἄτυφον: sine ambitione, parui animi. ἐπέχειν: dubitare. ἀθέτησις: improbatio. ἐποχή: cunctatio. τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί, hoc solum dicens mihi. ἐπιχρονία ἐποχή, diuturna dubitatio. φιλοτιμία, ambitio. πρόβλημα, quæstionem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες πατρίδος: sed meum nunquam animum in pectoribus persuasisti patriæ. αἰδέομαι, uereor. τρῶας, καὶ τρωάδας, troas & troadas. πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει. Polydamas mihi primus probrum inferat. ὁδοῦ πάρεργον, præter propositum, ut egrediar à proposito. ἐπίκτητα, fluxa, non diuturna. ἐκβολὴ λόγου, egressio orationis. εὐπόριστον, parabilem: φυράτης, permistor. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ, sed hæc quidem facta esse sinamus, licet dolentes. id est, præterita omittamus, licet cum dolore. ἄμεμπτα, non accusanda. τῶν νεωτέρων, iuniorum. αὐτόχθων, natiua, & indigena. στοργὴν φυσικήν, amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα, in filios. ἀμεταμέλητος, non pœnitenda. τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν, nauigium Atridarum. σύντομα, compendiosa. In quaternione O.

δήμους, uicos. ζήτημα, quæstionem. τεκμηριώδες, coniecturale, indicium. τοῖς ἀπαντῶσιν, obuiam mihi uenientibus. δύσχρηστα, inutilia. ἀποτρι=

ψαι, abstergito. οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἕποι κακόν : neque enim maius sequetur malum. Homer. ὀδ. μ. παλινωδία, recantatio. λῆψις, deprehensatio. ἀβδηριτικόν, abderiticũ. ἐμπολιτεύομαί σοι, tibi in rep. uersor, tecum de rep. disputo. πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis consideratio. φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, sapientius dijudicabimus. σύγχυσιν τῆς πολιτείας, confusionem reipub. ξυνὸς ἐνυάλιος, communis Mars. Homeri locus ἰλ. 206. πολιτικῶς, ciuiliter. ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεοφειλέτην, deforme, & turpe est, aduersantis in rep. debitorem esse. διευκρινήσεις πρόβλημα πολιτικὸν, dijudicabis quæstionem ciuilem. τοῦ καλοῦ, honesti. χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum restitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα, Dearum maximam ut obtineat tyrannidem. Euripides in Phœnissis. ἐνσχολάζω σοι: otium tecum disputans consumo. ἀπορῶ, dubito. οὕτως που τῶν πρόσθεν ἐπενθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, sic sanè superiorum lugebamus laudes uirorum. ἐπίσκοπον, speculatorem, custodem. ὁρμὴ, impetus. φαλαρισμόν, Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας, uereor Troianos. ἀπορίαν, dubitationem. ἥρωα, heroem. πολιτικῶς, ciuiliter. ἀστρατήγητος, regendi exercitus ignarus. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς, ad securitatem. μάντις δ᾽ ἄριστος, uates autem optimus. In quaternione P.

σηστιωδέστερον, magis Sestianum. ὑπεκθέμενος, cum dimisero, transportauero. ψευδησιόδειον, quod falsò Hesiodo ascribitur. μὴ δὲ δίκην, neque causam. totum carmen est, μὴ δὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, ne causam ante iudicaueris, quàm utriusque partis causam audiueris. καὶ συναποθανεῖν, & simul mori. φαινοπροσωπεῖν, apparere, uultum

ostendere. σκέμμα, consideratio. ἀπορία, dubitatio.

In quaternione Q. διπλῆ, nota in margine adscripta, sic à græcis appellata. ἀπροσφωνήτους, insalutatos. τὸ καλὸν, honestum. πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ τεκταινέσθων, ad hæc, quod oportet, & faciant, & omnia in me fabricentur. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ, quod enim bene est, mecum est. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ, multam salutem honesto. εὐγενῆ: generosa, nobilia. συνδιημερεύομεν: simul diem conterimus. τέρας, monstrum. σκοπὸς, intentio. προθεσπίζω, præsagio. ἰλιὰς, ilias. περὶ ὁμονοίας, de concordia. In quaternione R. ἀπολιτικώτατον, maxime ciuilis gubernationis expertem. ἀστρατηγικώτατον, maxime imperatoriæ artis ignarum. ἀπαντήσεις, occursus obuiam. αἰδέομαι τρῶας. timeo Troianorum reprehensionem. κενόσπουδα, inanis studij plena. ἀναπάντητον, in quo nemo occurrat. In quaternione S. ὑπὸ τὴν διάληψιν, sub ipsa accessione febris. ἀπαῤῥησίαστον, minime liberã. τὶς δ᾽ ἐστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; quisnam est seruus, de morte securus qui sit? ἀσμενέστον, gratissimum. θέσεις, materias. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. Εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρεηται, ἢ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἠτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέ-

μου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλους συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθέλοντης ὑπὲρ τῆς πατρίδος, εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *an manendum in patria tyrannide oppressa. ea uero tyrannide oppressa, an quouis modo tyrannidis destructio tentanda est, etiam si ciuitas propter id de summa rerum periculum subitura sit. Vtrum cauendum tyrannidem destruenti, ne quid ipse patiatur: an tentandum ferre opem patriæ pace potius, quàm bello. Vtrum ciuile sit, secedentem aliquò, quiescere, oppressa à tyrãno patria, an quodcunque subeundum discrimen pro libertate. an bellum inferendum regioni, eaq́; sit obsidenda à tyranno oppressa. an, quamlibet non probanti destructionem tyrannidis per bellum, simul tamen cum optimatibus auertenda sit ipsa tyrannis. an cum benefactoribus, & amicis unà periclitandum, in administratione reip. etiam si non uideantur rectè de summa rerum iniuisse consilium. (hic Pompeium notat, ut 135:) Vtrum de patria bene meritus, ob eamq́; causam grauissima quæque passus, & inuisus, (hic se ipsum describit, qui, Catilinæ coniuratione oppressa, pro maximis meritis crudelissima supplicia pertulerat) ultro pro patria discrimen subire debeat, an permittendum ei, ut sui ipsius interdũ, & familiarissimorũ rationẽ habeat, dimissis aduersus potẽtes cõcertationibus pro rep.* τῶν προὔργου τι, *quæ sunt ex re.* ἄκαιρος, *intempe*

stiuus. εὐστομάχως, bono stomacho. αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' ἕκτορα πότμος ἕτοιμος: statim enim tibi deinde post Hectorem mors parata. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ ἐπαμῦναι, utinam statim obeam, posteaquam non eram socio interfecto suppetias laturus. ἑταίρῳ, sodali. εὐεργέτῃ, benefactori. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. neq;.n. mihi cor firmũ, sed cõsternato sum animo. Homer. ἰλ. κ. αἰσχροῦ φαντασία, turpitudinis imago. ἐν δυνάμει, in potestate. σύν τε δύ' ἐρχομένω: pariterq; duo euntes. τὸ συνεχόν, proximũ. ἀπάντησις, occursus. πολίτευμα, actionem publicã. μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου, ne mihi gorgoneũ caput horrẽdi & grauis mõstri. εὖ δ' ὥσσοι λέγω: sciẽs tibi dico. ἀχαριστίας: ingrati animi. ὁ πλοῦς ὡραῖος: nauigatio idonea. Μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor, quonã modo audeam, &, quonã modo amplexabor ipsum? Homer. ὀδ. γ. θέσεις: materias. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: Dionysius Corinthi. In quaternione T. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών: tũc mihi dehiscat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς: in rebus amatorijs. ἀλογίστως: inconsiderate. ὑποκορίζῃ: leni uocabulo appellas. χρησμὸς: oraculum. ἄσπονδον: impacabile. φιλόπατριν, ac πολιτικὸν: studiosum patriæ, ac ciuilem. γενικώτερον: generalius. νεκυΐαν: turbam mortuorum. ἀπορῶ: dubito. στερκτεὸν: probandum. τὸ μέλλον καραδοκήσεις: quod futurum est, expectabis. ὑπὸ τὴν λῆψιν: sub accessionem quartanæ febris. ἀσμένιστον: gratissimum. πολιτικὸν: ciuile. μακροψυχίαν: longanimitatem. εὐδαίμονα: felicem. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος, non est uerus sermo. εὐημερίαν, felicem diei successum. συναγωγὴ, collectio. ἐσάλπιζεν, tuba ciebat.

λάπισμα, falſa quædam oſtentatio. γοητείαν, præſtigiationem. πειθανάγκην, ſuaſionem uiolentam. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: tyrannorum enim preces, inquit Plato, noſti quàm permixtæ neceſſitatibus. ἀλίμενα, ſine portu loca. ὑπηρεσίαν, miniſterium. ἀδημονῶν, ſe occultās. διατροπὴν, infamiam. αὐθεντικῶς, auctoritate quadam domini utente. In quaternione V. τέτλα, κήντερον: perfer: grauius tuliſti. ſumptum ex Homeri uerſu de Vlyſſe ſuum cor alloquente. ἄλλα μὲν αὐτὸς, alia quidem ipſe. ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, alia autem uel Deus ſuggeret. ἀναθεώρισις, ſpeculatio. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ne negligenter & inglorius perirem. ἀλλὰ μέγα ῥέξας τί καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, ſed magnum facinus edens, quod uel à poſteris audiatur. τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, maxime ciuilium conſiderationum. ἄλη, error. πολιτευτέον, uerſandum in repub. In quaternione X. τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, & præſentium, quæ repente accidunt, minima deliberatione peritiſſimus cognitor, & futurorum optimus plerunque coniector. τό τε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, quid melius, aut quid peius, uel obſcuriſſimis in rebus prouidebat maxime. πλουδοκῶν, tempeſtatem ad nauigandum idoneam expectans. στοργῆς, amoris. συντήξις, colliquatio. συμπάθειαν, condolentiam. ζηλοτυπία, æmulatio. αὐθεντικῶς, pro certo. τυραννικῶς, tyrannice. σὺν Θεῷ τοι λέγω, cum Deo tibi dico. Δυσουρία, urinæ difficultas. ἀρχὴ, principium. ἀνηθοποίητον, ne=

quaquam formatis moribus. ἤθους ἐπιμελητέον, *moribus adhibenda diligentia.* ὕπουλον, *ſubdolum.* ἀφράκτῳ, *dete=cto nauigio.* ἀποτόμως, *conciſe.* θυμικώτερον, *ſtomacho=ſius.* παραπλευτέον, *abnauigandum.* ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, *ſed quæ quidem ante acta ſunt, omittemus quamuis triſtes.* σφάλμα, *error.* ἀρετὴ, *uirtus.* διδακτὸν, *res, quæ tradi poſſit docendo.*

In quaternione Υ. περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, *circa uentris ſolutionem eſſe.* ὦ πολλῆς ἀγεννείας, *ô multā igno bilitatem.* ἑπταμηνιαῖον ἀπέτοκησεν, *ſeptimeſtrem ſal=ua peperit.* Κωρυκαῖοι, *Corycæi.* *In quaternione* Α Α. γεροντικώτερον, *ſenilius.* λέσχη, *confabulatio.* τί γὰρ αὐτῷ μέλει; *quid enim illi curæ eſt?* βεβίωται; *uita traducta eſt?* πρόβλημα, *quæſtio.* ἀγοητεύτως, *ſincere, ſine fuco.* μακάρων νῆσοι, *beatorum inſulæ.* πάθει, *affectu.* σκέψαι, *conſidera.* ἀλογηθῇ, *negligatur.* μελήσει, *curæ ſit.* ἐνερευθέστερον, *rubicundiorem.* πρό=βλημα ἀρχιμήδειον, *quæſtio archimedea.* ψευδῶς, *falsò.* ἄκουσμα, *auditio.* ἔρανον, *collationem.* διψῶσαν κρήνην, *ſiticuloſum fontem.* πειρήνην, *pirenen.* ἄμπνευμα σεμνὸν Αλφείου πειρήνην, *requiem uerendam Alphei pirenem.* ποῖ ταῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψῃ; *quonam hæc modo excuſabis?* γεω=μετρικῶς, *more geometrico.* ἀρχέτυπα, *exemplaria:* πάντα φιλόδημον, *omnem popularem.* θεωρίαν, *ſpeculationem,* τέλος, *finem.* εὔπνες, *uenuſtum.* ὦ ἀπεραντολογίαν δοὺς, *cui infinitam loquacitatem tribue.* συμπάσχω: *condo=leo.* ἀποθέωσιν, *deificationem.* μεθαρμόζομαι, *adaptor.* ἀνεμέσητον γὰρ, *nulla enim inuidia eſt.* *In qua=ternione* Β Β. πολιτικοὶ, *optimates.* τετυφῶσθαι, *tu=mefactum eſſe.* ἐγγήραμα: *ſenectutis requies.* ἐντάφιον:

senectutis otium. ἀλόγως: sine ratione. ἀποθέωσιν: deificationem, consecrationtm filiæ. In quaternione C C. Κύριος, συμβουλευτικόν: deliberatiuum. Ἀριστοτέλους καὶ Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: Aristotelis & Theopompi ad Alexandrum. φιλαίτιον συμφορά: querula calamitas. πρόπλασμα: præfigmentum. συμπαθῶς: condolenter. οἰκοδεσποτικά: patrisfamilias officia. συντάγματα: opera. ἀκηδία: torpedo. ἀνεκτότερα: tolerabiliora, σύνναον: contubernalem. ὑπόθεσις: argumentum. τοῦτο δὲ μηλώσῃ, hæc uero coniicies, dispicies, indagabis. ἀπόγραφα: descripta. καταβίωσιν: tenuem uictum. εὔλογον: rationabile. εὐλογώτατον: maxime rationi consentaneum. In quaternione D D.

Παναιτίου περὶ προνοίας: Panatij de prouidentia. ἐκτενέστερον: contentius. φιλοστοργότερον: amantius. ἄφατα: infanda. ἀδιήγητα: inenarrabilia. εὐκαίρως: opportune. παρὰ τὴν ἱστορίαν: præter historiam. κοινότερα: communiora. πολιτικώτερα: ciuiliora. οὐ γὰρ ὀνειδίως: non enim opprobrium. φιλολογώτερα: eruditiora. προσφώνησιν: nuncupationem. καλλιππίδης: callippides. αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λῷον: ipsa mēsura, & melius. αἴκε δύνηαι: si possis. περὶ τελῶν σύνταξιν: de finibus opus. ἀκαδημαϊκήν: academicā. Ἀντιόχεια: Antiochia. ζηλοτυπεῖσθαι: inuideri. φιλαυτία: amor sui. ἀπορῶ: dubito. αἰδέομαι Τρῶας: uereor Troas. μέμψιν: accusationem. παρὰ τὸ πρέπον: præter decorū. ἀπαιδευσία: ruditas. ἀτριψία: ignorantia. Ἀντιόχεια: Antiochea. πολυγραφώτατος: plurima scribens. ζηλοτυπεῖν: inuidere. ἀκίνδυνα: periculo carentia. φιλένδοξος: ambitiosus. ἀκαταληψίαν: incomprehensibilitatem. κωφὸν πρόσωπον: muta perso-

na. Ἀριστοτέλειον : Aristotelicum. περὶ τελῶν : de fini=
bus. περιπατητικὰ: peripatetica. ἀζηλότυπον: sine inui=
dia. λογικώτερα: eruditiora. ἕρμαιον: insperatum lucrum.
πιθανὰ: suasoria. φιλαίτιος: contentionis cupidus. φιλο=
σόφως: philosophice. δεδῆχθαι : morsum esse. μὴ γὰρ
αὐτοῖς: ne enim ipsis. προβολὴν, ingressum. ἐποχῇ, re=
tentioni. λόγοισιν Ἑρμόδωρος, uerbis Hermodorus. προ=
σφωνῶ, nuncupo. ἀδιόρθωτα, inchoata, non perfe=
cta. ἕωλα, obsoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν, paruis stu=
dere. εὐλόγως, facile. εὐγενέστερος, generosior. ἀσμενέστα=
τα, libentissime. τὰ κατὰ μέρος, particularia. εὐλογίαν,
honestam rationem. συμβίωσις, conuictus. εὐλόγως,
decenter. διφθέραι, pellicea tegumenta. αἰδέομαι Τρῶας,
uereor Troas. ἀσαφέστερος, obscurior. δεινὸς ἀνὴρ, τά=
χα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο, grauis uir, & qui forte uel
insontem accuset. περιοχὰς, argumenta. In qua=
ternione E E. κολακία, assentatio. ἐπίτευγμα, lucrum,
quod acquiritur. ἀπότευμα, damnum, uel quod amit=
titur. παρακινδυνεύειν, periclitari. μείλιγμα, mitiga=
mentum. σπουδὴ, studium. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον,
quæstio Archimedea. ἀφίδρυμα, sedes rei quæ dedica=
tur. τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον : elationi
meæ per deos morem gerito. κολακίαι, assentationes.
πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem conuentum. καταβάσεως,
descensus. κεπφικὰ, fatua. περὶ ψυχῆς, de anima. διὰ
σημείων, per notas. σύλλογον, conuentum. πομπεῦσαι
καὶ τοῖς προσώποις, ostentare etiam personis. δυσωπία,
uerecundia. καταβάσεως, descensus. εὔλογον, consenta=
neum. ἀξιόπιστως, fide dignum. φοβερὸν ἦν, formida=
bile erat. ἀνεμοφόρητα, leuia, uentis dissipata. οὐκ ἐπέ=

ϛηστέν, *non aduertit.* πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. *utrum iustitiæ murus altus, an obliquæ fraudis.* δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν: *ambigit mihi mens uerum dicere.* σκολιά, *obliqua, dissimulationem.* φαίδρου περὶ θεῶν, *Phædri de dijs.* φιλοτέχνημα, *comminiscendi artes.* τὰ ὅλα, *cuncta.* σχολιαῖς ἀπάταις, *obliquis fraudibus.* καὶ μάλα κατηφὴς, & *admodum tristis.* σὺ δέ, τί σιώνους; *tu uero, quid cogitabundus?* ἀπόνδου, *immitis.* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *memoriæ error.* ἀλόγως, *temere.* In quaternione F F.

μέμψιν ἀναφέρει, *accusationem adscribit.* πρὸς ἴσον ὅμοιον, *ad æquale simile.* ἀκολακεύτως, *sine assentatione.* ἀμεταμέλητον, *quem non pœnitet.* ἐμετικὴν, *uomitum.* ἀδεῶς, *intrepide.* οἱ περὶ αὐτὸν, *qui apud eum.* σπουδαῖον οὐδὲν, *studiosum, siue serium nihil.* φιλόλογα, *eruditula.* ἐπισταθμίαν, *diuersorium.* σαλάκωμα, *inanem iactantiam.* φαλάκρωμα, *caluitium.* πανικὸν, *uanus terror.* διάθεσιν, *affectum.* ἐπισημασίαν, *significationem mentis è gestu.* ἥρωες, *heroes.* ἐσίγησας, *tacuisti.* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *memoriæ error.* φυρμὸς πολὺς, *permistio multa.* εὐρίπιστα, *instabilia, ab Euripo.* νεωτερισμοῦ, *innouationis.* πολιτεύεσθαι, *administrare remp.* σόλοικον, ἢ τυραννοκτόνους, *insulsum, quàm tyrannicidas.* πεπολιτεύμεθα, *remp. administrauimus.* πεπνωμέναι, *eleganter scriptæ.* γῆν pro γῆς, *terram pro terra.* ὑπηνέμιος, *subuentanea.* ἀκολασίαν, *intemperantiam.* ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. *o rem pulchram quidem, sed imperfectam.* ἀλιτενεῖ, *humili.* Ἀλλ' οὐ δαυτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν, Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες Δείδιμεν, ἐνδοίῃ δὲ σαώσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι,

uniuersalem speculationem. μὴ πολιτεύεσθαι, non admi=
nistrare Remp. ὑποσόλικα, incongrua. βεβίωται, ui=
ta transacta est. λῆρος πολύς, nugæ multæ. ὑπόθεσιν,
argumentum. εὔλογον, rationi consentaneū. φαινοπρο=
σωπητέον, hilari uultu agendum est. ἰτέον, eundum.

In quaternione HH. ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς, τὸν δ'
ἀπωθοῦνται ψόγον, alijs in bonis dedecus autem repel=
lunt. οὐδὲν ὑγιὲς, nihil sani. Δημοσθένους: Demosthe=
nis. πεντέλοιπον. quod reliquum est de quinque. ἄνω
ποταμῶν, retro fluminum. s. cursus est. ἀπορία, dubi=
tatio. μελήσει, curæ erit. περεγχείρησις, conatus. ἡ
δεῦρ' ὁδὸς τί σοι δύναται νῦν θεοπρόπε; iter hoc tibi
quid potest nunc ô deo digne? βλάσφημα, maledictū.
καὶ μάλα σεμνὸς. & ualde grauis. τὰν δ' αἰτίαν τῶν
βρούτων τίς εἶχεν; causam uero Brutorum quis habe=
bat? κατηχήσει, instructione. ἐὰν διαμένῃ, si perman
serit. ἀναντιφωνησία, incontradicentia. διάλογον, dia=
logum. ἡρακλείδιον, Hraclideum opus. φιλοσοφούμενα,
philosophica. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio.
προσφωνοῦμεν, nuncupamus.

In quaternione II.
συντάξεις, confectionem librorum. μετέωρος, animi
pendens. φιλόλογα, ab æquitate non aliena. φιλοφρόνως,
benigne. προκοπὴν, processum in literis οἶκος φίλος,
domus cara. φυτογραφία, scriptio de plantis. ῥητορεύου
σιν, rhetorissant. φιλοσόργως, peramanter. διδόμενα,
data. ἐργῶδες, laboriosum. ἀνεκτὸν, tolerabile. σχε=
δίασμα, ex tempore factum, subitum consilium. πάσχω
τι, patior aliquid, angor. ἄφατα, non dicenda. πλοῦς,
nauigatio. ὑπόμνημα, commentarium. ἀτοπώτατον, ab
surdissimum. πάνι φιλοσόργως, ualde amanter. βουλύ

σει, uespera. ἀμηχανία, inopia consilij. σπείσασθαι, in
ducias facere. ἐβδελυττόμην, abominabar. σκοπός, sco
pus. οὐ παρὰ τοῦτο, non apud hunc. ἔλθωμεν, eamus.
ἐν ὁμοπλίᾳ, societate nauigandi. λῆρος πολύς, nugæ
multæ. γλισχρῶς, parce, tenuiter. In quaternione KK.
σύνταγμα, uolumen elaboratum. ἀρχέτυπον, archety=
pum, exemplar. παρὰ λέξιν, præter uerbum. μετεωρότε=
ρον, suspensiore animo. ἀσφαλὲς, tutum. ῥοπὴ, mo=
mentum. γαυριῶ, glorior. μετ᾽ ἀμύμονα, post expertem
culpæ. alludit autem ad illud Homeri. μετ᾽ ἀμύμονα
πηλείωνα. ἀμύμων, inculpabilis. ἄμβροτος, errans. συνα=
γωγὴ, collectio, uolumen. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, lõ
gam nauigationem meditantes. ἡ δεῦρ᾽ ὁδὸς σοὶ τί δυ
ναται; iter huc tibi quid potest? ἀπορία, dubitatione.
σύγγραμμα, conscriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carentia.
εὐθανασίαν, facilem mortem. σχόλιον, annotatiuncu=
lam. ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defensionem componã.
ἀναπολόγητον, quod defendi nequit. δυσχρηστία, diffi
cultas uersuræ faciendæ. πειράζεσθαι παραλύσει, tenta
ri paralysi. εὐκαιρίαν, occasionem. ἀσφαλείαν, securita=
tem. ἀπυρία, dubitatione. σκέπτομαι, considero. ἀρι=
στεία, uirilitas, uel strenuitas. παῖδες παίδων, nati na=
torum. εἷς ἐμοὶ μυρίοι, unus mihi mille. ἀδόλεσχος,
loquax. εὐμενεία, constantia. εἰρωνεία, dissimulatio.
πεπλογραφίαν, pepli descriptionem. ταξιάρχης, ordinis
ductor. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. τὰ κε
φάλαια, capita. περί τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος,
de officio circa aduersitatem fortunæ. προσφωνῶ, allo
quor, scribo. ἀνοικεῖον, alienum. αἰδεσθέν μὲν ἀνήνασθαι
δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι, pudebat quidem abnuere, ueriti

sunt autem suscipere. ἀπάντησις, occursus. δολιχὸν
πλόον ὁρμαίνοντα, longam nauigationem cogitantem.
ἀπροσδιόνυσον, inexpectatum. ἐν ἀρίστερ' ἔχοντα, sini=
stra habentem. In quaternione LL. ἐν πολιτικῷ, in
ciuili. μὴ δὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο, ne saluus quidem
fiam, si quid tale unquam. στρατηλάξ, imperator, dux.
In quaternione M M PP Q Q R R. ἐμφατικώ=
τερον, expressius, & euidentius. ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέ
γαν, sed semper quendam hominem ingentem. ἀφελῶς,
inconsiderate. ὀρθὰν τὰν ναῦν ἅπαξ θανεῖν, rectum na=
uim semel mori. προῳκονομήσαμεν, præcurauimus. εὖ
καίρως, opportune. εἰλικρινὲς, sincerum. ἀμφιλαφίαν,
ancipitem ansam. μουσοπάτακτος, a musis percussus.
ἀντίεκτον, æquilibrem, seu recompensantem. εἰδ' ἂν
ἔζησας, si uero uixisses. ἔα πάσας, mitte omnes. πολι=
τικὰ, de Rep. In quaternione SS. τοιαῦτα ὁ
τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος, talia erumnosum bellum
efficit., πραγματικῶς, negocialiter. ὑπερβολῶς, supra
quam res est. συνδείπνους σοφοκλέους, concœnatores
Sophoclis. ὑπόθεσιν, argumentum. γλαῦκα εἰς ἀθήνας,
noctuam Athenas. ῥαθυμώτερα. segniora. χαρακτὴρ,
stylus. φιλαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ, exspoliato=
rio. δευτέρας φροντίδας, secundas curas. γνῶθι πῶς
ἄλλῳ κέχρηται, nosce, quemadmodum alio usus fuerit,
ἐμβόλιον, interpositionem. ἀπότευγμα, repulsam. τε=
χνικώτερον, artificiosius. In quaternione TT.
ἐνθουσιασμὸς, diuinus furor. ἄρη πνέων, Martem spi=
rans. ὑποθέσεις, argumenta. αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείρο=
χον ἔμμεναι ἄλλων, semper strenue gerere, & præstan=
tem esse alijs. πλέον, plus. γνῶθι σεαυτὸν, nosce te ip-

ſum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεύς, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ: οἵ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες: die autumnali cum abundantiſſimam pluit aquam Iuppiter, cum iam hominibus iratus ſuccenſet, qui per uim in foro obliquas iudicent iuſtitias, iuſtitiam autem expellant deorum religionem non curantes. τότε μοι χάνοι, tunc mihi dehiſcat. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς, hic autem furit non amplius tolerabiliter, ἐν παρέργῳ, obiter. ἔπος, carmen. ἀλλ᾽ οἰμωζέτω: alia plorent.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z. AA BB CC DD EE
FF GG HH II KK LL MM NN OO PP
QQ RR SS TT VV XX.

Omnes quaterniones, præter XX *duernionem.*

APVD ALDI FILIOS.

VENETIIS, M. D. LI.
MENSE OCTOBRI.

ALDI
FILII

